

Az első esztergomi főegyházmegyei sematizmus
1647

MAGYAR HEROLD

Series I.

A katolikus megújulás forrásai

Tiszteletbeli főszerkesztő:
Borsodi Csaba

Szerkesztőbizottság:
Arató György
Bojtos Anita
Isó Gergely
Kapitány Adrienn
Nagy János
Simonkay Márton

MAGYAR HEROLD

Series I. Nr. 1.

Az első esztergomi főegyházmegyei sematizmus

I 647

Közreadja
Bojtos Anita

2014

Magyar Herold Series I. Nr. 1.

A kötet megjelenését az NKA 2013. évi miniszteri kerete támogatta.

Lektorálta: Fazekas István

A térképeket készítette: Nagy Béla

A mutatókat készítette: Farkasvölgyi Noémi, Szabó Melinda és Szekeres-Ugron Villő

Német nyelvű összefoglaló: Halász Ferenc

Angol nyelvű összefoglaló: Baráth Dóra és Váczi Zsombor

Szlovák nyelvű összefoglaló: Szendi Tünde

Olasz nyelvű összefoglaló: Kovács Dóra

Címlapterv: Fábry Katalin

A heroldalak rajzát Szekeres-Ugron Villő készítette a bécsi Haus-, Hof- und Staatsarchiv freskója alapján.

Tördelés: Simonkay Márton

HU ISBN 978-963-89995-0-4

HU ISSN 2064-5481

© Szerző, fordítók, szerkesztőbizottság

© Mika Sándor Egyesület

2014, Budapest

*Az esztergomi érsekség egykori, mai és
leendő papságának.*

TARTALOMJEGYZÉK

LECTORI SALUTEM!	9
AZ ESZTERGOMI ÉRSEKSÉG PAPSÁGA 1647-BEN	11
BEVEZETÉS	11
A feldolgozás módszere.....	11
A forrás.....	15
A főegyházmegye működése: az érsekség és a magyar klérus helyzete a század közepén.....	22
EGYHÁZI TÁRSADALOM AZ ESZTERGOMI FŐEGYHÁZMEGYÉBEN	37
Az esztergomi érseki tartományhoz tartozó suffraganeus püspökök.....	37
A középréteg: kanonokok 1647-ben.....	38
Székes- és társaskáptalanok Mohács után.....	38
Az esztergomi főszékesegyházi káptalan.....	40
A pozsonyi Szent Márton prépostság.....	57
Egyházmegye az egyházmegyében: a szepesi Szent Márton prépostság.....	64
A káptalanok holdudvara.....	69
Összegzés.....	77
Az esztergomi főegyházmegye alsópapsága 1647-ben.....	79
Főszékesegyházi főesperesség.....	80
Nyitrai főesperesség.....	82
Nógrádi főesperesség.....	85
Gömöri főesperesség.....	87
Honti főesperesség.....	87
Barsi főesperesség.....	89
Komáromi főesperesség.....	90
Sasvári főesperesség.....	92
Zólyomi főesperesség.....	93
Tornai főesperesség.....	93
A pozsonyi prépost joghatósága alá tartozó plébániák.....	94
A szepesi prépost joghatósága alá tartozó plébániák.....	95
Összefoglalás.....	96

Papnövendékek.....	100
Szerzetesek és licenciátusok.....	116
Világi lelkipásztorok: a licenciátusok.....	116
Szerzetesek egyházmegyés szolgálatban	118
Összegzés.....	120

AZ ESZTERGOMI FŐEGYHÁZMEGYE

1647. ÉVI SEMATIZMUSA (FORRÁSKÖZLÉS).....	123
--	------------

ADATTÁR	145
----------------------	------------

I. A sematizmusban előforduló településnevek konkordanciája	145
II. A középérteg, az alsópapság, a préposti és apáti címek viselői, prebendáriusok, hiteleshelyi konventuálisok, lelkipásztori munkát végző szerzetesek és a papnövendékek 1647-ben.....	166

BIBLIOGRÁFIA	193
---------------------------	------------

SZEMÉLYNÉVMUTATÓ.....	200
------------------------------	------------

HELYNÉVMUTATÓ	206
----------------------------	------------

DER ERSTE SCHEMATISMUS DER ERZDIÖZESE VON ESZTERGOM (1647).....	213
--	------------

THE FIRST SEMATISMUS OF THE ARCHDIOCESE OF ESZTERGOM (1647).....	215
---	------------

IL PRIMO REGISTRO DELL'ARCIDIOCESI DI STRIGONIO (1647).....	217
--	------------

PRVÝ SCHEMATIZMUS OSTRIHOMSKEJ HLAVNEJ DIECÉZY (1647)	219
--	------------

LECTORI SALUTEM!

Ennek a sorozatnak az ötlete 2009-ben fogalmazódott meg néhány harmadéves egyetemista fejében, akik az ELTE bölcsészkarának – különösen Segédtudományi Tanszékének – háza táján és kivált az Eötvös Collegium (azóta sajnos felbomlasztott) Történész Műhelyében nevelődtek a történettudomány szeretetére és a forráskritika módszertanára. Lelkesen – és bizonyára nem kevés naivitással – gondoltak arra, hogy a hazai forráskiadás sorsszerűen félbemaradt vagy irányt váltó vállalkozásainak nemes hagyományait folytatva, csatlakozva ennek az örökségnek örvendetesen éledő hagyományaihoz és az eredeti célokat vállalva hiánypótló közleménysorozatot kellene indítani, amely intézménytörténeti profillal, egy-egy történeti probléma nagy kiterjedésű forrásmezejéről tenne közzé alapvető és kiterjedése miatt más fórumokon még publikálatlan forrásanyagot. Cégérül egy 1984-ben indult nemes kezdeményezés nevét választották: a Segédtudományi Tanszék kiadásában megjelent, Kállay István szerkesztette, Magyar Herold. Forrásközlő, családtörténeti és címtani évkönyv Kumorovitz L. Bernátnak dedikált, első és egyetlen számáét. A fenti igazodási pontokon túl az motiválta munkájukat, hogy a magyar történelem sok tekintetben megíratlan intézménytörténeti alap kutatásaihoz továbbra is szükség van – a nem nagy számú működő és termékeny sorozatok, periodikumok mellett – kritikai alaposságú, nagyarányú forrásközlésekre. A jelen kötet elinduló, A katolikus megújulás forrásai címet viselő, I. számú alszorozat mellett – amelyben e névtáron kívül a XVI–XVIII. század katolikus egyháztörténetének és különösen az esztergomi főegyházmegye múltjának alapvető forráscsoportjai számára szeretnénk publicitást teremteni – a közeljövőben Végvári füzetek (Series II.) és Országgyűlési emlékek (Series III.) címen újabb ágazatokat kívánunk elindítani. Egy embrionális korú, látható gyökereket nehezen felmutató kezdeményezés számára a legfőbb elismerés természetesen nem a gyarapodás, hanem a tágabb szakma által történő befogadtatás lenne, és az, ha mások is csatlakoznának hozzá. Bízunk benne, hogy a központi koncepció híján meglehetősen sokszínű hazai forráskiadás palettáján a rangosabb műértők is szívesen fogadják majd az új árnyalatot.

A szerkesztőbizottság

*

A kezdőötlet kipattanása óta sok víz lefolyt a Dunán, és – különböző irányú próbálkozások után, magunkkal hozva alma materünk tanítását és oktatóink tanácsait – immár saját szervezeti keretek közt végre megjelenhet e sorozat első kötete. Vállalkozásunk első darabját elkészíteni zavarba ejtő megtiszteltetés, de egyúttal kedves kötelesség is, hiszen lehetőséget kínál tisztelni vele mindazok előtt, akik a munka során időt és figyelmet nem kímélve segítettek, hogy ez a kötet megszülethessen. E kötet közreadójaként köszönettel tartozom a gyermekkori, legelső „Eötvös-kollégista élményért” gimnáziumi tanáromnak, Vasas Gézának, akitől a történelemszakképzés alapjait elsajátíthattam; az egyetemi és collegiumi években a kora újkor történetét tanító tanáraimnak, valamint disszertációm témavezetőjének, Őze Sándornak. Különös hálával köszönöm meg Fazekas Istvánnak, hogy témavezetésével a Lippay-sematizmusból írt szakdolgozatom, e munka alapja elkészült, és hogy az azóta eltelt két évben is mindig fordulhattam hozzá tanácsokért. Tanáraim útmutatása mellett az Eötvös Collegium, a Történelem Műhely jelentette a legszentebb, leginspirálóbb közeget, ahol életre szóló barátságok alapjait jelentő beszélgetéseken született meg sok közös ötletünk alapja, így a jelen sorozaté is. A közös hivatásban rejlő célok megnevezetlenül is kijelölik számunkra az utat a további munkához. Köszönöm a Történelem Műhely egykori és tiszteletbeli tagjainak: Arató Annának, Arató Györgynek, Baráth Dórának, Biriszló Bencének, Boa Krisztinának, Farkasvölgyi Noéminak, Isó Gergelynek, Kapitány Adriennek, Kiss Alpárnak, Kósa Kristófnak, Kovács Dórának, László Gábornak, Nagy Jánosnak, Novotnik Ádámnak, Őze Ágnesnek, Salamon Gáspárnak, Segyevy Dánielnek, Simonkay Mártonnak, Szabó Melindának, Székely Mártonnak és Szekeres-Ugron Villőnek, hogy részem lehet ebben.

2014. Nagyböjt kezdetén

B. A.

AZ ESZTERGOMI ÉRSEKSÉG PAPSÁGA

1647-BEN

BEVEZETÉS

A FELDOLGOZÁS MÓDSZERE

A történettudomány régóta használja a narratív források mellett az adatgazdag, kvantitatív elemzésekre is alkalmas forrásokat. Az intézménytörténeti és társadalomtörténeti értelemben vett egyháztörténet-írás ma is sokat profitálhat olyan dokumentumokból, amelyek első látásra inkább csak illusztrációként állják meg a helyüket náluk nagyobb történeti folyamatok részeként. Az alább közreadott és megvizsgált névtárral sincs ez másként: az elmúlt másfél évszázadban sokan idézték és sokan hivatkoztak rá, leggyakrabban annak szemléltetésére, hogy a kora újkori rekatolizációs folyamatoknak milyen mélységből kellett visszakapaszkodniuk Pázmány alatt és után, amíg Magyarország a XVIII. századra ismét katolikus többségűvé vált. Az ilyen elemzéseknek fontos része a forrás térbeli és időbeli elhelyezése, éppúgy akár az adatokból kinyerhető általános trendek és a személyes életutak feltérképezése. Különösen hasznos ez a kora újkor esetében, amikor a középkori struktúrában továbbélő egyházi testületek működése – részben az oszmán hódítás, részben a reformáció okozta egyházszervezeti meg bomlás, valamint az ezekből következő általános forráshiány miatt – nehezen rekonstruálható.

Sem a XVI–XVII. századi esztergomi főegyházmegyéről, sem a korabeli közép-rétegről vagy alsópapságról mind ez ideig nem született monografikus munka. A fenti témákban alapvetőnek számítanak Tusor Péter munkái az esztergomi érsekség kora újkori történetéről és érsekeinek a magyar, illetve a világegyházban betöltött szerepéről; Molnár Antalnak a hódoltsággal foglalkozó monográfiái, valamint Fazekas Istvánnak a győri egyházmegye alsópapságát elemző tanulmánya ugyancsak máig meghatározó. Az alsópapság kutatása terén az utóbbi időben nem is annyira a történettudomány, mint inkább a történeti néprajz művelői jártak élen: tavaly látott napvilágot az ELTE BTK Folklore Tanszékének kiadásában a Bárh Dániel szerkesztette *Alsópapság, lokális társadalom és népi kultúra a 18–20. századi Magyarországon*

című tanulmánykötet.¹ A szerkesztő tollából született bevezető tanulmány bőséges módszertani és kortörténeti bibliográfia alapján vázolja a lehetséges kutatási irányokat és a téma legfontosabb forrástípusait, amelyek közül kiemelkedik a jelen elemzéskor is gyakran forgatott canonica visitatiók sora.

Az alábbiakban arra teszünk kísérletet, hogy egy olyan forrás alapján mutassuk be az esztergomi főegyházmegye állapotát Pázmány Péter után, de még Széchényi György (ugyancsak nagy jelentőségű) korszaka előtt, amely tartalmazza az érsekség suffraganeusainak, kanonokjainak, alsópapságának és papnövendékeinek egy időpontban felvett teljes névsorát. Az 1647-ben, Lippay György érsek kérésére összeállított, majd 1648 elején kiegészített névtár személy- és helyneveinek nagy része a mostanra kiadott egyetemi matrikulák, adattárak, káptalan-történetek és az esztergomi egyházlázogatási jegyzőkönyvek katalógusa segítségével azonosítható lett, ezzel lehetségessé vált a nevezett egyháziak horizontális és vertikális társadalmi mozgásának rekonstrukciója.²

A bevezető tanulmány és a forrás feldolgozása két egységből áll. A bevezető részben – távolabbról közelítve a témát – a sematizmuson keresztül kívánjuk bemutatni a főegyházmegye területi kiterjedését és joghatóságát, itt tárgyalva a szükséges előzményeket is: Lippay György működésének némely állomását, valamint a XVII. századi Magyarország vallási viszonyainak egyes, a forrás megértése szempontjából fontos részleteit. Ezzel párhuzamosan igyekeztük meghatározni a névtár helyét a hasonló, egykorú források között is. A második egységben a sematizmus legfőbb értékének számító személynév-anyagot vizsgáltuk. Ehhez olyan szempontrendszert állítottunk föl, amely lényegi változtatás nélkül alkalmazható az egyházmegye teljes papságának életrajzi, címbeli és hivatali adatsoraira. A munka során táblázatokba rendezve az egyes személyeket, testületeket és egyházi területi igazgatási egységeket (főesperességeket) az alábbi információkat rögzítettük:

1. *A személy neve.* A forrásban szereplő nevet ismertebb személy esetében betűhív átírás helyett a szakirodalom³ által bevett formában vettük fel (pl. Hoszutothj – Hosszútóthy); kevésbé ismert személyeknél (alsópapság, licenciátusok) pedig Némethy Lajos prozopográfiai munkája volt irányadó.⁴ Mellette föltüntettük a forrásban szereplő névváltozatot is.

¹ BARTH 2013a.

² A fölhasznált segédletek és adattárak bibliográfiai adatait lásd a felhasznált irodalomban, az egyes adatok föllelhetőségét a további lábjegyzetekben.

³ A középréteg és az alsópapságból 1647 után a középréteg soraiba emelkedett személyek esetén a szóban forgó káptalan történetére vonatkozó szakirodalomban bevett névalakot tüntettük föl abban az esetben is, ha ez eltért a matrikulákban szereplő, vagy Némethy Lajos munkájában megjelölt változattól

⁴ NÉMETHY 1894. Olyan esetekben, ha Némethy maga is több névalakot, változatot említ meg, a

2. *Születési hely.* Amennyiben rendelkezünk a születési helyre vonatkozó adattal, három nagy egységbe soroltuk: egyházmegyén belüli – egyházmegyén kívüli – külföldi.
3. *Származás.* Társadalmi hovatartozást jelöl, alkategóriái a korszak Magyarországának nagyobb társadalmi csoportjai (főnemes, nemes, szabad királyi városi/mezővárosi polgár, jobbágy). Az adattárban a nemesi származást tekintettük rendezőelvnek, amely mentén nemes (nobilis) vagy nem nemes (ignobilis) megjelölést alkalmaztunk.
4. *Életkor.* A személy életkora a sematizmus keletkezésének idejében (1647).
5. *Anyanyelv.* A XVII. századi Magyarországon élő nemzetiségek utólagos azonosítása rendkívül bizonytalan, kikristályosodott nemzettudatról pedig az államalkotó nemzetet leszámítva egyetlen etnikum esetében sem beszélhetünk. Az „etnikai hovatartozás” kategóriáját helyettesíti tehát az anyanyelvre / nyelvismeretre / nyelvhasználatra vonatkozó adat, amennyiben ez a forrásokból direkt módon, vagy a vezetéknevből következtetve indirekt módon kiderül.
6. *Tanulmányok helye.* A pappá szenteléshez szükséges gimnáziumi és egyetemi filozófiai-teológiai tanulmányok végzésének helyszíne.
7. *Végzettség.* A legmagasabb elvégzett osztályra vonatkozó adat.
8. *Fokozat.* Egyetemi filozófiai vagy teológiai fokozatszerzésre vonatkozó adat.
9. *Tisztségek, karrier.* A személy 1647-ig, és a sematizmus tanúsága szerint 1647-ben is viselt tisztségei, méltóságai.
10. *Működési hely.* A középréteg esetében a káptalan, amelyhez tartozik, annak székhelye és az esetleg ezzel egyidőben ellátott plébánia helyszíne; míg az alsópapság esetében a főesperesség és a település betűhív, illetve azonosított neve (1647).
11. *Javadalom.* A középrétegnek a kanonoki méltóságával együtt elnyert vagy attól független, esetleg pénzbevéttel járó javadalma (préposti és apáti címek, altária). Az alsópapság esetében gyakorlatilag nincs rá példa, így ott ezt a kategóriát elhagytuk.
12. *Pálya, karrier.* Az 1647 (tehát a forrás által rögzített állapot) után bekövetkező egyházi vagy világi rangemelkedés állomásai, a személy további címei, valamint az egyházi hierarchiától független lelkiségi, lelkipásztori tevékenység vázlatos ismertetése.

Az így keletkezett adattárból az egyházi társadalom tagolása után (suffraganeus püspökök – középréteg – alsópapság – papnövendékek – egyéb) föl lehetett állítani

sematizmusban szereplő formához legközelebb állót vettük elsődlegesnek. A másutt előforduló és az említettektől eltérő névalakot nem vettük föl.

a többség életpályáját, ezekből pedig kirajzolódtak a XVII. század közepi Magyarország világi papságának közös vonásai. Az elemzésben nem hivatkozunk külön minden egyes adat föllelhetőségére, csak akkor, ha ennek a szövegben külön jelentősége van: a bibliográfiában föltüntetett kiadott anyakönyvekben, katalógusokban és adattárakban minden felhasznált információ visszakereshető.⁵

A munka során világossá vált, hogy az adatok egy része nem formálható koherens egésszé: ez elsősorban a tulajdonnevek helyesírására vonatkozik. Az előforduló személyneveket ugyan néhány kivétellel sikerült azonosítani, de ezeket nem mindig lehetett egységes formában közölni, bízunk azonban abban, hogy a névmutató segítségével bárki tájékozódhat: az ismertebb személyek nevének a történettudományban évszázadok óta bevett helyesírása van. A középréteg alsóbb részének, valamint az alsópapságnak viszont legtöbbször csak egy-egy latin nyelvű vizitáció állít emléket, ezért – különösen a szláv (szlovák, horvát, lengyel) hangzású vezetéknevek esetében – kénytelenek voltunk az eredeti, latinos formát megőrizni. A kísérőtanulmányban így kétféleképpen szerepelnek a sematizmus nevei, általános rendezőelvként az adott személynek a hierarchiában elfoglalt helyét tekintettük. A középréteg és a hozzá tartozó alsópapság (konventuálisok, különböző javadalmasok) tagjainak nevét magyarosítottuk: egyrészt mert a magyar anyanyelv többségüknél adatolható, másrészt pedig feltételezve, hogy a nem magyar anyanyelvűek is hivatalukból kifolyólag aktív magyar nyelvhasználók voltak. Az alsópapság esetében a kiadott szakirodalom és az életpályából kiderülő adatok logikája volt döntő. Amennyiben valamelyik újabb szakirodalom (ill. korábbi káptalan-történet, vagy Némethy Lajos gyűjteménye) fölvette a személyt, úgy jelen munkában mi is ahhoz igazított formában rögzítettük a nevét.

A személynevek azonosításával párhuzamosan megtörtént a sematizmusban szereplő helynevek azonosítása is, ezeket külön adattárban, a névalakok konkordanciájával és a gyors azonosítást segítő fontosabb információkkal együtt közöljük. Ugyancsak a térbeli tájékozódást segítik a forrás adatai alapján készült térképek az ország és az esztergomi főegyházmegye területéről.⁶

A kérdésföltevés és a forrás nagyjából kijelölte az utat a szakirodalmi tájékozódásban is. Szétfeszítette volna a kereteket, ha a vonatkozó munkák mindegyikét alaposan beépítjük, ezért – főként a kísérő tanulmány elején és végén – a fontosabb idevágó szakirodalom adatainak részletes hivatkozását mellőzzük, hiszen többnyire

⁵ Amennyiben ezekre hivatkozunk, minden esetben az oldalszámot, sosem az adott személyhez rendelt sorszámot tüntettük föl.

⁶ A térképek elkészítését hálásan köszönöm Nagy Bélának, aki időt és fáradságot nem kímélve dolgozott azokon.

ezen munkák egészének koncepciója és forrásbázisa segítheti a továbbgondolást. Az egyetemi matrikulák hivatkozásakor is minden esetben oldalszámot jelöltünk.

A dokumentum jellegéből következik, hogy elsődleges érdeklődésünk a főegyházmegye működésére, a középréteg és alsópapság szellemi és anyagi helyzetére, lehetséges mozgásterére vonatkozhatott. A kutatást további forrásokkal bővítve azonban a nyert adatok egy jóval szélesebb, átfogóbb kontextusba helyezhetők, ez pedig a katolikus megújulás esztörténeti folyamata és az egyházkormányzat helyreállítása, amelyben épp azok a személyek válnak főszereplővé, akik a pázmányi alapokról továbblépve e forrás tanúsága szerint a század közepén már az egyházmegyében működnek.

Az áttekinthetőség kedvéért nem csak adattárba, hanem tematikus szövegközi táblázatokba rendeztük az egyes személyek nevét.

A FORRÁS

Az esztergomi Prímási Levéltár Archivum Ecclesiasticum Vetus 233. szám alatt található Lippay György esztergomi érsek 1647. évi sematizmusa az esztergomi főegyházmegye papságáról.⁷ A forrás közel másfél évszázada ismert a történettudomány számára: Lányi Károly volt az első, aki egyháztörténeti munkájában – más, a Prímási Levéltárban található dokumentumokkal együtt – felhasználta,⁸ majd Némethy Lajos folytatta a sort, aki 1894-ben megjelent monumentális életrajzi gyűjteményéhez⁹ vett belőle adatokat. Utóbb (részben rajta keresztül, részben pedig azért, mert az iratról idővel bekerült az Országos Levéltár mikrofilmtárába egy másolat¹⁰) több történész, egyháztörténész kezén átfutott, kiadására és részletes ismertetésére azonban senki sem vállalkozott.

⁷ Az esztergomi prímási levéltárat Batthyány József érsek (1776–1799) idején rendezte Fuchs Ferenc (1744–1807) levéltáros, későbbi egri érsek, ekkor alakították ki az Archivum Ecclesiasticum Vetus fondot, amely az érsekek 1000–1766 közötti iratait foglalja magába. Az AEV Kollonich Lipót haláláig (1707) a prímások szerinti rendben, kategorizálás nélkül tartalmazza az iratokat, míg az ezt követő időszakot tematikusan rendezték. Az érsekek iratain belül a hiányos, kevés dokumentumot tartalmazó középkori és kora újkori anyagot Fuchs Széchényi György kormányzásáig egy csoportba rendezte, majd a Kollonich Lipót alatt keletkezett iratokat egy újabb csoportba. Az egyes dokumentumokat 1–364. folyamatos sorszámozással látták el, így a Lippay-féle 1647-es sematizmus mai jelzete is XVIII. századi eredetű. BÓNIS 1964. 15–17. Azóta újabb segítség jelent meg a Prímási Levéltár Vetusáról Fodor Nóra és Szőnyi Tamás összeállításában: FODOR–SZŐNYI 2012.

⁸ LÁNYI–KNAUZ 1869, 318.

⁹ Némethy Ludovicus: Series parochiarum et parochorum Archi-Dioecesis Strigoniensis ab antiquissimis temporibus usque annum MDCCCXCIV. Strigonii, MDCCCXCIV.

¹⁰ MNL OL X 721, 2931. sz. mikrofilm-tekerces.

Maga az irat egy 15 oldalból álló, összefüggő adatsor, amelyen belül tematikus egyházkormányzati, területi rendben található a névtár. Egykorú címe: *Nomina, cognomina, dignitates et beneficia totius cleri sub jurisdictione et dioecesi illustrissimi ac reverendissimi principis ac domini domini Georgii Lippay de Zombor, archiepiscopi Strigoniensis etc. existentis*. Először a suffraganeus püspökökről, az esztergomi érseki tartományhoz tartozó egri, pécsi, veszprémi, győri, váci és nyitrai egyházmegyék főpásztoráról és javadalmairól tudósít, majd végigveszi a három káptalanon keresztül az egyházi középréteget. Az egyes káptalanok ismertetése után a káptalani alkalmazásban álló káplánok és prebendáriusok állnak, majd a főegyházmegye területén működő két hiteleshely: a turóci és a garamszentbenedeki konvent tagjai, végén pedig az esztergomi káptalanon kívüli javadalmasok, akik az érsek joghatósága alá tartozva viselik apáti és préposti címüket. Ezt követi az alsópapság főesperességek szerinti rendezése (plébánosokkal, káplánokkal, világi papi szolgálatot teljesítő szerzetesekkel és licenciátusokkal), külön kiemelve a két társaskáptalan, amelynek prépostjai egyben főesperesek is voltak; közülük a szepesi prépostsághoz tartozó plébániákhoz a forrás nem rendel lekipásztor-neveket. A sort végül az 1647-ben szemináriumokban tanuló római, bécsi, nagyszombati és pozsonyi papnövendékek zárják.

A sematizmus belső rendjének kialakításában Lippay György valószínűleg a Pázmány Péter által összeállított, az 1629-es egyházmegyei zsinaton jegyzékbe vett adatsort tekintette és használta mintának.¹¹ A főbb fejezetek mellett az apróbb részletek is rendkívül hasonlóak a két forrásban, a sematizmust összeállító és kiegészítő egyháziaknak úgyszólván nem volt egyéb dolguk, mint a – csak címeket és testületeket név nélkül felsoroló – pázmányi listát kiegészíteni a cím éppen aktuális birtokosával. Ez magyarázza egyben azt is, hogy miért van a préposti és apáti címek többsége két helyen föltüntetve az 1647-es névtárban. A lejegyző már a suffraganeus püspökök felsorolásánál, majd pedig a székes- és társaskáptalanok tagságát bemutattva is említi a nevezett egyháziak egyéb címeit, minthogy azonban a pázmányi lista külön jegyzi a káptalanon kívüli, érseki joghatóságú titulusokat, a sematizmusba egy későbbi alfejezetként még egyszer bekerült. Jóllehet a suffraganeusok esetében a sematizmus bővebb adatsort hoz, a középréteg adatstruktúrája a főesperességenkénti felsorolásáig megegyezik a pázmányi lista belső rendjével. (Sőt, ha hihetünk Péterffy betűhív átírásának, akkor a helynevek is szinte egyformán rögzültek.)

¹¹ Kiadva: PÉTERFFY 1741–1742. Egykorú, XVII. századi kiadása: *Acta et decreta synod. dioc. Strigoniensis celebratae Tyrnaviensis. Posonii 1629. (1667).*

PÁZMÁNY LISTÁJÁNAK TARTALMI RENDJE (1629)	A LIPPAY-SEMATIZMUS TARTALMI RENDJE (1647/48)
Suffraganei Archi-Episcopi Strigoniensis [...] habet Suffraganeos sex:	Suffraganei Episcopi
• Episcopum Agriensem	• Agriensis vacat [...]
• [episcopum] Quinque- Ecclesiensem	• Georgius Széchenj electus Episcopus Quinqueecclesiensis [...]
• [episcopum] Vesprimiensem	• Georgius Szelepchenj electus episcopus Vesprimiensis [...]
• [episcopum] Jauriensem	• Georgius Draskovéth Episcopus Jauriensis [...]
• [episcopum] Vaciensem	• Ladislaus Hoszutothj electus Episcopus Vaciensis [...]
• [episcopum] Nitriensem	• Joannes Püskj electus Episcopus Nitriensis [...]
Capitulum Strigoniense	Capitulum Strigoniense
• Praepositus Major	• [Sigismundus Zongor...] praepositus maior
• Lector	• Matthias Tarnoczy lector...
• Cantor	• Stephanus Rohonczj cantor
• Custos	• Nicolaus Posgaj custos
–	<i>Capellani et praebendarii</i>
–	Capitulum Psoniense
–	Capellani parochi
–	Capellanus Reverendissimi praepositi
–	Beneficiatus capellae Maxerianae
–	Capitulum Scepusiense
–	Conventuales Sancti Benedicti de juxta Gran
–	Conventuales Beatae Mariae Virginis de Thurocz
Beneficia extra Capitulum	Beneficia extra Capitulum Strigoniensem, quae illustrissimi principis archiepiscopi Strigoniensis jurisdictioni subiecta sunt

• Praepositus Psoniensis	– [A pozsonyi prépostság külön, a székeskáptalan tagsága után feltüntetve]
• Praepositus Scepusiensis	– [A szepesi prépostság külön, a pozsonyi társaskáptalan tagsága után feltüntetve]
<i>Praepositurae Saeculares</i>	<i>Praepositurae saeculares</i>
• Praepositus S. Martini de Psonio...	• Benedictus Kisdi praepositus S. Martini de Psonio
• Praepositus S. Martini de Scepusio	• Ladislaus Hosszutothi praepositus S. Martini de Scepusio
• Veteris Budae	• Georgius Szelepcheni Veteris Budae
• Titeliensis	• Franciscus Babothi Titeliensis
• Orodienis	• Nicolaus Posgai Orodienis
• Cibiniensis	• [Nicolaus Posgai] Cibiniensis
<i>Praepositurae Regulares</i>	<i>Praepositurae regulares</i>
Lelesz	Stephanus Simandi praepositus de Lelesz
• Promontorio Varadiensi	• Andreas Lonyai [praepositus] Promontorio Varadiensis
• de Bozók	• Georgius Szecheni [praepositus] de Bozók
• de Saag	• Benedictus Kisdi [praepositus] de Saág
• de Sámbo	• [Benedictus Kisdi praepositus] de Sambok
• de Iászo	• [Benedictus Kisdi praepositus] de Jaszo
• de Turócz	• Societatis [sic!] Jesu [praepositus] de Thurocz
• de Been	• Jacobus Adaczj [praepositus] de Beén
• de Hatvan	• Benedictus Kisdi [praepositus] de Hatuan
• Chúth	• Gregorius Mohaczj [praepositus] de Chúth
<i>Abbatiae</i>	<i>Abbatiae</i>
• Abbatia de Péchvárád	• Stephanus Mihali [abbas] de Péchvarad
• de Sexárd	• Georgius Thelegdi [abbas] de Sexard
• de Báta	• Petrus Berkes [abbas] de Báta
• de Simigio	• [Petrus Berkes abbas] de Simegio
• de Szala	• [Petrus Berkes abbas] de Szala

• de Beel	• [Petrus Berkes abbas] Beél
• de Foeldvár	• Nicolaus Posgai [abbas] de Földuar
• de Zobor	• Joannes Püskj [abbas] de Zobor
• de Ludány	• Sigismundus Zongor [abbas] de Ludanj
• de Kolos	• Conventus Monialium Poseniensis [abbas] de Kolos
• de Sancto Benedicto	• Capitulum Strigoniense [abbas] de S. Benedicto
• de Lekér	• Georgius Reszeni [abbas] de Leker
• de Thelki	• Georgius Reszeni [abbas] de Thelkj
• de Sancto Andrea juxta Vissegrad	• Paulus Hoffman [abbas] de S. Andrea iuxta Véssegrad
• de Kolos-Monostra, in partibus Transilvaniae	• [Paulus Hoffman abbas] de Kolos Monostra in partibus Transyluaniae
• de Chanadino	• [Paulus Hoffman abbas] de Chanadino
• de S. Iob	• [Paulus Hoffman abbas] de S. Job
• de Szebegeny	• Joachimus Luzenski [abbas] de Szebegénj
–	Conventuales Beatae Mariae Virginis de Thurocz¹²
<i>Item, decanatus [...]</i>	–
<i>Item, plebaniae [...]</i>	–
<i>Et multae aliae praepositurae regulares, et seculares, abbatiae, et plebaniae [...]</i>	–
Festa, quibus Archiepiscopus Missam solemniter cantat [...]	–
Nomina Abbatum ordinis Sancti Benedicti et Cisterciensium [...]	–
Nomina Praepositorum Saecularium [...]	–
Nomina decanorum [...]	–

¹² A forrásban kétszer szerepel.

Nomina Plebanorum Exemptorum [...]	–
Archidiacono Cathedrali subsunt Plebani	Archidiaconus Cathedralis ad praesens habet sub se parochos [...]
Archidiacono Nitriensi in Comitatu Nitra, Turócz, Arva, subsunt Plebani [...]	Archidiacono Nitriensi in comitatu Nitra, Turocz, Arua subsunt [...]
In Arva Plebani [...]	–
Archidiaconus Nogradiensis habet sub se Plebanos [...]	Archidiacono Neogradiensis subsunt [...]
Archidiaconus Gömöriensis, habet sub se Parochos [...]	Archidiacono Gömöriensi subsunt [...]
Archidiaconus Hontensis, sub quo est et Liptoviensis Comitatus, habet Parochos [...]	Archidiacono Hentensi [sic!] sub quo est et Liptoviensis comitatus subsunt [...]
Citra Tyssam, nomina Villarum [...]	–
Ultra fluvium Tyssam [...]	–
Archidiaconus Barsiensis, habet sub se Parochos [...]	Archidiacono Barsiensi subsunt [...]
Archidiaconus Comaromiensis habet sub se Parochos [...]	Archidiacono Comarniensi subsunt [...]
Archidiaconus Sas-variensis, habet sub se Parochos [...]	Archidiacono Sasvariensi subsunt [...]
Archidiaconus Zoliensis, habet sub se Parochos [...]	Archidiaconus Zoliensis habet sub se parochos
Archidiaconus de Thorna, habet sub se Parochos viginti quinque, quos non invento nominatim consignatos	Archidiaconus Thornensis ¹³
Praepositura Posoniensis habet sub se Plebanos [...]	Praeposito Posoniensi subsunt [...]

¹³ Semmi sincs alá írva, akárcsak a Péterffy-listában.

Praepositura Scepusiensis, habet sub se Plebanos multos, juxta subsequentem signaturam [...]	Praepositura Scepusiensis quia parochi comitatus Scepusiensis non accipiunt, hinc investituram nomina eorum non sunt mihi nota. Curo ea consignari per loci custodem. Interim subiungo parochias [...]
–	Alumni Collegii Germanici et Hungarici Romae [...]
–	Alumni Collegii Pazmaniani
–	Alumni seminarii Sancti Stephani
–	Alumni Sancti Emerici Ducis Posonii
–	[összesítések]

Az 1647. évi sematizmus és tartalmi-formai előképe: Pázmány Péter 1629-es jegyzéke¹⁴

Kevés forrás maradt fenn a XVII. századi egyházkormányzatról, Lippay György sematizmusa ezért kiemelkedő jelentőségű, hiszen bemutatja, hogy milyen módon tartották számon a főegyházmegye papságát. Az 1647. évi az első ismert névtár az egyházmegyében, forrásai az alsópapság esetében minden bizonnyal a nem sokkal korábban elvégzett vizitációk voltak, míg a középréteg adatsorának mintájaként az előbb említett pázmányi lista valószínűsíthető. A dokumentum értéke a papság személyi állományának adatgazdagsága mellett abban áll, hogy pillanatképet ad az esztergomi főegyházmegyének a XVII. század második felében bekövetkező tömeges rekatolizáció előtti helyzetéről. E pillanatfelvételen egyszerre érhető tetten a Pázmány Péter által föllendített katolikus megújulás kibontakozása, valamint a protestantizmus nagy mértékű térnyerése, amely épp a század első évtizedeiben érte el tetőpontját. Míg az előbbi a papság lélekszáma és képzettsége, addig az utóbbit a katolikus kézen lévő plébániák számaránya reprezentálja a forrásban. A megújulás és az ezzel párhuzamos, néha erőszakos ellenreformáció XVII. századi történetének forrásai az egyre gyakoribbá váló canonica visitációk, ezek azonban nem minden esetben terjedtek ki egy-egy főesperességnél nagyobb területre. Összefüggő, az egész egyházmegye papságát átfogó, egyetlen időmetszetben fölvetett adatsorral Lippay György sematizmusában találkozunk először. A névtár lejegyzésének időpontja biztatóan közel esik a kedvező forrásadottságú pázmányi időszakhoz, az évtized több, egyházmegyén belüli főesperesi vizitációjához, az országos politika vallásügyi csomópontjaihoz (elég csak az 1647-es országgyűlésre gondolni) és az 1648-ban összehívott nemzeti zsinathoz egyaránt.

¹⁴PÉTERFFY 1741–1742 (II. köt.), 267–273.

A forrás feladata minden bizonnyal az volt, hogy általános, az egész országra kiterjedő felméréshez nyújtson áttekintő információkat. Hasonló céllal született néhány évvel korábban (kb. 1646 körül) egy összeírás az ország felekezeti állapotáról, valamint néhány évvel később Lippay György visitatio liminuma (1650).¹⁵

A FŐEGYHÁZMEGYE MŰKÖDÉSE: AZ ÉRSEKSÉG ÉS A MAGYAR KLÉRUS HELYZETE A SZÁZAD KÖZEPÉN

Középkori örökség, kora újkori kihívások: a főegyházmegye és érsekei

Az esztergomi főegyházmegye a Magyar Királyság időben és rangban is első egyházmegyéje, amelynek alapítását 1001-ben, Ravennában hagyta jóvá Szent István kérésére II. Szilveszter pápa. Védőszentje Szent Adalbert lett, területe pedig egy egész országrészre kiterjedt: a vármegyerendszer fokozatos kialakulása során a XVII. századra magába foglalta Bars, Hont, Gömör, Torna, Szepes, Liptó, Zólyom és Pozsony vármegyéjét, valamint Esztergom, Komárom, Nyitra és Nógrád vármegye területeinek egy részét. Központja a Duna jobb partján fekvő Esztergom városa volt, amíg török kézre nem került 1543-ban, paradox módon tehát a kilencven százalékban dunáninnyi egyházmegyéjét a Dunántúlról kormányozták. Az érsek joghatósága alá tartozott a győri, veszprémi, pécsi, váci, egri, nyitrai és milkói püspökség, a szebeni és brassói dékánság, 12 bencés apátság, 5 premontrei prépostság, 4 társaskáptalan és 31 exempt plébánia.¹⁶ A középkor folyamán ezek a számok változtak ugyan, de az esztergomi főegyházmegye befolyása a korszak végéig egyeduralkodóan nagy maradt.

Az érsekségben működő hat társaskáptalanból a XVII. századra csak kettő maradt meg: a pozsonyi és a szepesi, mindkettő Szent Márton patronátusa alatt. A török miatt azonban elpusztult a Szent Györgyről nevezett zöldmezei („szentgyörgymezei”), a Becket Szent Tamásról nevezett hegyfoki, a Szent István vértanúról nevezett vári prépostság Esztergomban, valamint az Antiochiai Szent Margit nevét viselő dömösi prépostság, ezek utóbb a székeskáptalan stallumaihoz kötött címeikként éltek tovább. Tizenkét főesperessége a középkorhoz képest változatlanul a főszékesegyházi, komáromi, sasvári, nyitrai, barsi, nógrádi, honti, gömöri, zólyomi, tornai, pozsonyi és szepesi – az utóbbi kettőben a mindenkori prépost volt egyben főesperes is.

A mohácsi csata utáni évtizedek rendkívül rossz hatással voltak az egyházszervezetre: a suffraganeus püspökségek nagy része török uralom alá került, Verancsics

¹⁵ Rövid ismertetésüket és a források föllelhetőségét lásd alább.

¹⁶ A sematizmus nem rögzíti az exempt plébániákat.

Antal esztergomi érsek halálával (1573) pedig 23 éves vakancia köszöntött az ország legnagyobb egyházmegyéjére. Az érsek és a székeskáptalan még 1532-ben áttette székhelyét Nagyszombatba, Nagyszombat tehát még azelőtt átvehette az egykori primási székhely szerepét, mielőtt az oszmán közigazgatás szandzsákközponttá alakította volna Esztergomot (1543).¹⁷

A reformáció ellen Oláh Miklós érsek (1553–1568) 1560–61. évi, trienti szellemben összehívott nagyszombati zsinata jelentette az első komolyabb lépést. Érseksége idejéből maradt ránk egyházlátogatási jegyzőkönyvek is, amelyek a szétzilált egyházmegye állapotáról tudósítanak.¹⁸ Oláh halála után Telegdy Miklós apostoli adminisztrátor (1573–1586) folytatta az újjászervezést, majd Forgách Ferenc, aki 1611. évi nagyszombati zsinatával elindította a tényleges megújulást. A zsinaton újból napirendre kerülő trienti irányelveken keresztül a magyar klérus hivatalosan is csatlakozott a rekatolizáció európai folyamatához. Ezzel, valamint a jezsuita rend támogatásával és személyesen Pázmány Péter fölkarolásával pedig már hivatali utódjának munkáját készítette elő,¹⁹ így az egyházmegye kora újkori történetének egyik legnagyobb hatású főpásztora – az említett kezdeményezések kiteljesítőjeként – Pázmány Péter volt. Az egyházszervezői, vallási és kulturális életműben helyet kapott minden, ami a későbbi nagyarányú, gyors rekatolizációhoz szükséges volt. Bővítette az egyházi intézményrendszert, ennek érdekében megalapította a bécsi Pázmáneumot (1619, 1623) és a nagyszombati egyetemet (1635). Magyar nyelven írt teológiai és lelkeségi művei előkészítették a XVII. század második felére bekövetkező hatalmas arányú felekezetsváltást, közvetlen szerepe volt a magyar nagybirtokos családok katolizációjában. Kormányzása idejéről számos főesperesi vizitációs forrás maradt fenn,²⁰ amelyben sok helyütt szerepelnek már azok a kanonokok, plébánosok, licenciátusok, akik a Lippay idején rögzített sematizmusban is megtalálhatók.

Lippay György (1600–1666) 1642-ben foglalta el a Lósy Imre halálával megüresedett primási széket, politikai és udvari szerepvállalása miatt azonban már jóval korábban közzismert volt.²¹ A XVII. században Lósy volt az egyetlen, akit kiváló egyházkormányzati tevékenységének köszönhetően emeltek primási rangra,²² a pázmányi nagy zsinatok aktív szervezőjeként és számos vizitáció személyes lebonyolítójaként²³ páratlan rálátással bírt az egyházi életre. Miután rendezte viszonyát az egri

¹⁷ BEKE 1984, 681.

¹⁸ Lásd ehhez: TOMISA 2002, valamint BUCKO 1939.

¹⁹ DÉNESI 2003, 281–282.

²⁰ BEKE 1984, 682.

²¹ Lásd ehhez: TUSOR 2003a, valamint TUSOR 2005.

²² TUSOR 2003b, 292. Az adatokat Lósyról a továbbiakban innen veszem.

²³ Elszántságát példázza, hogy egri püspöki éve alatt a pasától vásárolt engedélyt, hogy egyház-

püspök Lippayval, együttműködésük rendkívül gyümölcsöző volt. Az 1639. évi püspökkari konferencián a magyar katolikus hierarchia történeti jogainak biztosítása érdekében elért eredmények mindkettejük közös érdeme.²⁴

Ilyen előzmények után vehette tehát át Lippay György az esztergomi főegyházmegyét.²⁵ Kormányzásának első évei a politikai szerepvállalás jegyében teltek, hiszen 1635–42 között kancellári hivatalt viselt. Főpásztori tevékenységének talán legszembetűnőbb része a jezsuiták erőteljes támogatása. Gondoskodott a rendszeres egyházlátogatásokról, amelyeket főespereseire bízott, figyelemmel kísérte a püspöki kinevezéseket (gyakran az ő befolyása érvényesült), és az általa irányított csalóközi misszió is sikerrel zárult. Lippay nagy figyelmet szentelt a papság szellemi fejlődésének is: esztergomi szertartáskönyvet adatott ki (*Rituale Strigoniense*), valamint teológiai és lelkiségi könyvek megjelentetését szorgalmazta. Jóllehet kormányzása példaértékű volt, zsinatot alig hívott össze (1648, 1658, 1660).

Lippay György politikai tevékenysége is főképp a katolikus egyház megjobbítására és lehetséges mértékű térnyerésére irányuló kísérlet volt. A nemzeti egyház jogainak védelme mellett is mindvégig a katolicizmus protektoraként tekintett a Habsburg udvarra. A sajátos magyar vallási-társadalmi viszonyok mellett Lippay politikai horizontja azért maradt a Magyar Királyságon belül, mert a Pápai Állammal való viszony a XVII. század közepén inkább az „államegyházi kereteken belül” történő rekatolizációt tette lehetővé.²⁶ Hatással volt a nádori méltóság betöltésére: 1655-ben az ő jelöltje volt Wesselényi Ferenc. I. Lipót uralkodásának első évei, Várad és Érsekújvár eleste, valamint a vaskvári béke kiábrándították az érseket, aki hamarosan a Wesselényi-szervezkedés egyik szellemi irányadója lett. A szomorú végkifejletet azonban már nem érthette meg: 1666. január elején belehalt betegségébe. Testamentuma egy utolsó gesztus volt, amely az egyház és egyházmegye iránti gondoskodásáról tanúskodik. Intézmények, alapítványok sora gazdagodott a hátrahagyott javakból.

A Lippayt követő XVII. századi érsekek (Szelepcsényi György, majd Széchényi György) elődeikhez hasonlóan nem csupán egyházi hivatalviselésükkel tűntek ki. Politikai szerepvállalásuk és a törökellenes küzdelemben történő aktív részvétel a kereszténység védőbástyájának tartott Magyar Királyság egész történelmében kiemelkedő jelentőségű, főegyházmegyénk pedig még fogyatkozásai ellenére is többször szolgált oltalomként a hódoltsági területek katolikus püspökei

megyében személyesen vizitálhasson. MKL *Lósi*

²⁴ TUSOR 2002, 538.

²⁵ Lippay György egyházi és világi pályafutásának főbb vonásait – a címek és rangok részletes, időrendi ismertetése nélkül – a továbbiakban Tusor 2003a alapján idézem. (Ugyancsak itt található méltóságainak felsorolása is.)

²⁶ TUSOR 2002, 538–544.

számára.²⁷ Jóllehet a visszafoglaló háború első lépéseinek látványos hadi eseménye volt a régi érseki székhely, Esztergom – immár végleges – visszabirtoklása (1683), az érsekség csak egy szűk évszázaddal később, 1761-ben tért ide vissza, annak ellenére, hogy már az 1723. évi pozsonyi diétán elfogadták a visszaköltözést.²⁸ Az egyházmegye központja ettől kezdve Esztergom maradt 1993-ig, a legutóbbi átszervezésig, amikor a székhely Budapestre került.

Földrajzi és területi közigazgatási kiterjedés: az érsekség és joghatósága a XVII. század közepén

Az érsekség egy része egész vármegyéből állt, másik része azonban olyan területeket foglalt magába, ahol a világi közigazgatás vagy a természetföldrajzi határok nem feltétlenül estek egybe az érsekség joghatóságának határával.²⁹ Esztergom, Komárom, Nyitra és Nógrád vármegye kisebb-nagyobb része kívül esett a főegyházmegyén, ezért a határok kijelölése olykor konfliktusokhoz vezetett. Viszonylag pontos középkori adatokkal rendelkezünk a XIV. századi pápai tizedjegyzékeknek köszönhetően,³⁰ de a Mohács utáni időszak határviszonyai a török térhódítás és a protestantizmus terjedése következtében a forrástalanság kódéba vesznek. A földrajzi kiterjedés és a katolikus joghatóság rekonstruálásában nagy segítséget jelenthet a sematizmus településnév-állománya, kiegészítéseként a XVII. században egyre gyakoribb canonica visitatiók jegyzőkönyveinek (még ha több olyan településsel találkozunk is, amelynek hovatarozása a korszakban sem tisztázott).

Nyitra vármegye egy része például a főegyházmegye, míg másik része a nyitrai püspökség ellenőrzése alatt állt. A vármegye központja, Nyitra egyben püspöki székhelyként is funkcionált a XII. század óta.³¹ *Esztergom és Komárom* vármegye

²⁷ MOLNÁR 2001.

²⁸ BEKE 1984, 683.

²⁹ Az egyházi és világi igazgatás párhuzamos kialakulását tárja föl Fügedi Erik. Megállapítása szerint a magyarok XI. századi megtelepedésével hozható összefüggésbe az északnyugati Felvidék vármegyéinek és főesperességeinek megszilárdulása. A legnagyobb északi útvonalak mentén lévő vármegyék és lakott területek már a XI. században főesperességet kaptak, az érsekség keleti területeinek településhálózata azonban lassabban fejlődött, így ott később lett szükség önálló főesperességre. „A régibb főesperességek közül azok, amelyek szabad és kötetlen fejlődés előtt állottak, megbontották a politikai és egyházi szervezés közti egyensúlyt, Nyitra elnyelte Turóc és Árva megyéket, Hont pedig továbbra is megtartotta a tőle távol fekvő Liptót.” FÜGEDI 1947, 117–140.

³⁰ Részletes feldolgozása: ORTVAY 1891–1892.

³¹ A nyitrai püspökséget valószínűleg Kálmán király alapította a XII. század legelején, kiharóva az eszergomi főegyházmegye területéből. Nyitra és Turóc vármegye egy részén kívül ide tartozott teljes Trencsén megye is. (MKL *nyitrai püspökség* – 2012. november 18.)

dunántúli része primási, más területei pedig győri és veszprémi püspöki fennhatóság alá estek.³² Az érsek jogérvényesítése a középkor folyamán itt sem jelentett gondot, hiszen a birtokok elég közel estek a főegyházmegye székhelyéhez.

A fentieknél problémásabb, vitás terület lehetett *Nógrád* vármegye. Az érseknek már a korai Árpád-kortól voltak birtokai Nógrádban (Vadkert, Szátok, Tereske és Hatvan egy része),³³ amelyek idővel továbbiakkal egészültek ki, és a kora újkorban is kezén maradtak. Vác elfoglalása (1542) után a püspök és a káptalan elmenekült, a XVII. század elejétől a váci püspök székhelye a nógrádi vár lett, de a főpásztorok gyakran nem tudták vállalni rezideálási kötelezettségüket, ezért állandó jelleggel csak az általános helynök lakott ott (1663-ig, amikor a vár török kézre került).³⁴ A váci püspök már a XIII. század végétől követelte magának az egész Nógrád vármegye fölötti joghatóságot, ez azonban sértette az érsek érdekeit. Minthogy álláspontjából egyik fél sem tudott engedni, a vita átvészelte a török uralom százötven évét is: lezárására csak 1713-ban került sor, amikor a Zagyva folyó jobb partját Esztergom, míg a vármegye többi területét Vác főpásztorának ítélték.³⁵

Bár az egyházi igazgatási és világi közigazgatási határok csak az említett négy vármegyében nem estek egybe, a középkor folyamán határvitába bonyolódott az érsek a keletről szomszédos egri egyházmegyével is, ennek azonban nem volt közvetlen hatása a kora újkori állapotokra. Az érsekségnek a fentiekén kívül az egész ország területén voltak még exempt plébániái (1771-ig).³⁶ Míg az egyházmegyék területváltozásainak középkori története viszonylag jól dokumentált, addig egységes leíró források híján a kora újkori viszonyokról csupán sejtésünk lehet, különösen az oszmánok által megszállt területek és a protestáns lelkészt tartó települések esetében. Hiánypótlóak tehát a sematizmushoz hasonló egyházkezelési források.

A főegyházmegye vallásos életét a középkori örökség mellett számos más közjogi, társadalmi és politikai tényező is alakította. A protestánsok térnyerését ugyan akadályozhatta az itt viszonylag jól kiépült intézményi struktúrával rendelkező katolikus egyház, de így is szinte teljes megyék váltottak felekezetet a XVII. század

³² DÓKA 1998, 9. valamint PATKÓÉ 1997, 9. (A veszprémi püspökség alapításakor Visegrád vármegyére terjedt ki a joghatóság, ez azonban később megszűnt, területei beolvadtak Esztergom és Pilis vármegyékbe.)

³³ BOROVSKY 1911, 367–368. (A Nógrád vármegyére vonatkozó adatokat a továbbiakban innen veszem.)

³⁴ A váci püspökségben a török elpusztította az egyházi és közigazgatási szervezetet, gyakran az épületeket is. 1544-ben csaknem az egész egyházmegye török kézre került, leszámítva épp a vitás Nógrád vármegye északi részét, a vármegye lakossága körében pedig hamar népszerűvé vált a protestantizmus mindkét ága. Patkóé 1997, 11–12.

³⁵ HEGEDŰS–TÓTH 2000. I, 14.

³⁶ Felsorolásuk: HEGEDŰS–TÓTH, 2000. I, 14–15.

elejére. Az egyházszervezet mindemellett mentes maradt attól a szétroncsolódástól, amelyet a hódoltságban a török uralom, Erdélyben pedig a katolicizmus intézményesített kiszorítása okozott. A területen aránylag sok volt a kiváltságos település (elég csak a bányavárosokra, vagy a Pozsony megyei szabad királyi városokra gondolni), a lakosság nagy része azonban így is falun élt, a vidéki birtokos nemességnek tehát kulcsszerepe volt a mindennapi élet laikus vallásosságának megszervezésében. A falusi közösségek kegyurak segítségével tudtak templomot szerezni vagy visszaszerezni, s ezáltal keretet adni a kollektív spititualitásnak.

A főegyházmegye plébániáinak életéről, az egyházi szolgálatot vállaló laikusokról, valamint az egyes egyházközségek szellemi és anyagi potenciáljáról az egyházlátogatási jegyzőkönyvek adatai tudósítanak bennünket, amelyekben könnyedén nyomára bukkanhatunk a sematizmus helységeinek is.³⁷ A Lippay-féle névtár összesen 344 település nevét említi, ezek a 12 főesperesség között oszlanak el, jól lehet rendkívül aránytalanul (a tornaiban például nincs katolikus lelképásztorral – licenciátussal vagy pappal – ellátott plébánia, míg a pozsonyiban 102 található, ami az összes település közel 30%-a). Több esetben nemcsak plébániát, de ahhoz tartozó filiát is megnevez: 61-ről (kb. 18%) derül ki egyházkormányzati státusza a forrás adatai vagy a kiegészítő vizitációs anyagok segítségével. Számon tartott, de üresedésben lévő egyházas hely mindössze 23 (6,7%) szerepel, ezek azonban némely esetben átfedésben vannak a plébánia és filia rangú egyházakkal.

Hatalmas kiterjedésének és változatos domborzati viszonyainak köszönhetően a XVII. századi esztergomi főegyházmegye településhálózata leképezi a korabeli Magyarország csaknem minden, jogállás szerint elkülöníthető településtípusát. A hierarchia csúcsán természetesen a szabad királyi városok állnak, közülük is kiemelkedik egyházi szerepe folytán az érseki és főkapitányi székhely, Nagyszombat. Legalább ennyire fontos azonban a tőle nem messze fekvő politikai centrum és társaskapitányi székhely, Pozsony szabad királyi városa. E kettő ugyan nem szerepel az alsópapság személyneveihez rendelt településlistában (tehát a fentebb említett 344 helynévben), de a forrás Rohonczy István esztergomi éneklőkanonok címei között megemlíti a nagyszombati városplébánosi titulust, ahogyan Fabricius Henrik pozsonyi kanonok városplébánosságát is. A fentieken kívül, már a 344 település részeként említi a névtár Pozsony vármegye három szabad királyi városát: Szentgyörgyöt, Modort és Bazint, valamint a nyitrai főesperességben Szakolcát.

³⁷ Mostanra több egyházlátogatási jegyzőkönyv is megjelent, a főegyházmegye területéről például Oláh Miklós idejéből Vojtech Bucko munkája nyomán (BUCKO 1939), ill a tornai, honti, barsi és sasvári főesperes 1561-es vizitációja (TOMISA 2002, 54–80.). Tomisa Ilona a barsi főesperesség három XVII. századi vizitációjának szövegét adta ki, míg Beke Margit a Pázmány-korabeliek közlését vállalta (TOMISA 1992 és BEKE 1994).

Mindegyiknek volt saját plébánosa, Rodek György (Szakolca) egyben dékánként (*decanus*) is működött, feltehetően a nyitrai főesperesség papsága, valamint a kanonok-főesperes, Luzsénszky Joachim közötti közvetítőként. Plébános és település viszonyát tekintve a forrás ezen kívül csak egyetlen esetben differenciál a szabad királyi városi jogállású és más települések között – az általánosan jellemző „*parochus in...*” formula helyett Bazin város lelkipásztorát „*Lucas Ludensis [parochus] Basinii*” szerkezettel nevezi meg – talán épp a város kegyúri jogait jelző – ez azonban nem jelent érdemi különbséget.

A szabad királyi városok jogállásához hasonló kiváltságolt települések, bányavárosok szintén voltak az érsekség területén. A barsi főesperes, Schlegel Máté/Mátyás (a sematizmusban *Matthaeus*) esztergomi kanonok felelt a bányavárosok egy részének katolikusaiért (Beszterce-, Selmec- és Körmöcbánya tartozott alá),³⁸ míg a zólyomi főesperesség alá besorolt bányavárosokat a forrás szerint további két káplán látta el („*archidiaconus Zoliensis habet sub se] duos capellanos in montanis civitatibus*”).

A késő középkori és kora újkori Magyarország talán legjellegzetesebb településtípusából, a mezővárosból a sematizmus szerint viszonylag kevés található a főegyházmegye katolikusok által lakott területein. Mindössze három honti és két nyitrai helynévnel jegyzi meg, hogy a település „*oppidum*”. Valójában arányuk ennél lényegesen nagyobb lehetett, hiszen a század második felétől megszaporodó vizitációs jegyzőkönyvek adatai alapján a 344 helységből legalább 69 már mezővárosi rangban szerepel.³⁹ Az 1647–48 körüli években ez a szám vélhetően csak kicsit volt kevesebb, a sematizmus lejegyzője számára azonban nem volt fontos rögzíteni. A névtárnak ez a fajta megkülönböztetés nem is volt célja. A Kós Lukács plébános (*Lucas Kós*) által ellátott balassagyarmati helyőrséget („*parochus in praesidio Gyarmatiensis*”) leszámítva minden más település falu volt, ez tette ki a főegyházmegye katolikus lelkipásztort tartó helységeinek legalább 80%-át.

A lakosságról a településtípusok mellett – és részben azok adataival összefonódva – sokat elárul a faluk lakosságának nyelvi-etnikai hovatartozása. Egyes települések többségi nemzetiségére óvatosan következtethetünk csak, hiszen a sematizmus hallgat róla (plusz információt csak a szlovákul prédikáló Radossényi Márton – „*concionator slavorum*” – esztergomi kanonok neve mellett találunk), a vizitációs jegyzőkönyvek és a sematizmus helynév-alakjai azonban most is segítségünkre lehetnek, hiszen az előbbiben gyakran szerepelnek erre vonatkozó adatok. A kora újkori szláv (szlovák) településnévek egy része tovább élt, és a mai hivatalos név

³⁸ KOLLÁNYI 1900, 256.

³⁹ Lippay György egy 1646 körüli fölterjesztésében panaszkodik III. Ferdinándnak arról, hogy a Magyarországon létező kb. 100 kiváltságolt mezővárosból a katolikusok alig bírnak templommal, mert mindegyik az eretnekeké. ÖStA UA Misc. Fasc. 426. Konv. D. Nr. 158–159.

egy korai alakjának tekinthető, mások azonban – s ez főként a szepességi plébániákra igaz –, inkább a XVII. századi szász/német lakosság névhasználatát tükrözik.⁴⁰ A főegyházmegye települései gyakran többnemzetiségűek voltak: leginkább a magyar és szlovák nyelvű népesség változó arányú megjelenése volt jellemző, de a szabad királyi városok, bányavárosok és a Szepesség egy része nyilvánvalóan németajkú volt. Ez utóbbinak a Lengyelországhoz közel eső területein előfordultak teljes egészében lengyel etnikumú faluk is (kb. 10–12), míg a pozsonyi főesperesség két településén a horvátok voltak többségben. A magyar és szlovák települések földrajzilag is viszonylag könnyen meghatározható, a peremvidéken egymásba olvadó tömbben helyezkedtek el: a nyelvhatár a maihoz képest északabbra, de hasonlóan kelet-nyugati irányban húzódott.

A nyelvhatár és a felekezetek kapcsolatáról Kőrösy József feltevésének cáfolására Csapodi Csaba bizonyította be, hogy a nyugati Felvidék magyarajkú lakosságának szlovákra változása közvetlenül nem függ össze az ellenreformáció folyamatával. (Kőrösy tétele szerint ugyanis a református magyarságot a katolikussá lett nemesség elűzte birtokairól, helyükre pedig katolikus szlovákokat telepített.) Pozsony, Nyitra, Bars és Hont vármegye egyes településeinek nemzetiségi változásait XVII–XVIII. századi egyházi és világi források segítségével mutatja be, a felsorolt faluk között nem egy olyan is megtalálható, amelyet a sematizmus is közöl. A nyelvhatár drasztikus délre húzódását végsősoron a török hódoltság alatt megbomló településhálózat, illetve az azt követő restaurációs időszakban az északról beáramló szláv lakosság okozta, ez azonban egybeesett az egyházpolitikai célokkal, nevezetesen a nagyarányú rekatolizációval.⁴¹ A kegyúrként megjelenő birtokos nemesség és a települések felekezetváltásának összefüggése a későbbi kutatás során ugyancsak fontos kiegészítő információ lehetne. (A kegyurak személye a sematizmus szempontjából lényegtelen volt, de a névtár forrásainak számító canonica visitatiók általában feltüntetik a patrónus családokat.⁴²) Az érsekség joghatóságának kiterjedéséhez

⁴⁰ A helynévhasználat a magyar települések esetében sem egyértelmű a XIX–XX. század fordulóján végrehajtott névreformnak köszönhetően. Az „egy település: egy név” elvén alapuló újragondolás során eltűntek történeti (sok esetben kisebbségek által adott és használt) településnevek, és születtek mesterségesek kreált helynevek. (BÖLCSKEI 2012, 94–95.) A Monarchia fölbomlásával az utódállamok névadása még egyszer megkavarta a településneveket: Szlovákia esetében sok helynév a kora újkorban is már létező formához nyúlt vissza, előfordultak azonban újabb mesterséges névadások is. A magyarországi településnevek legbiztosabb azonosító-szótára Lelkes György munkája, amely azóta több kiadást ért meg. A helynevekre vonatkozó törvényi szabályozások hazai és nemzetközi történetére a legújabbán lásd Bölcskei Andrea, valamint a szlovákiai névadások történetére Szabó Mihály Gizella kutatásait.

⁴¹ CSAPODI 1943, 113–135.

⁴² A vármegyei nemesség kora újkori patrónus-szerepének a települések felekezetváltására gyakorolt hatását talán könnyebben megérthetnénk, ha a vármegyei jogélet forrásai mellett

tartozik az a tény is, hogy az érsek vagy a székeskáptalan csaknem minden főesperességben kegyura volt legalább egy plébániának, de gyakran többnek is. Árányaiban a legtöbb patronált egyház a barsi főesperességben volt, ahol az érsek a sematizmusban szereplő 37 helységből 10-et tartott fenn, további min. 3-at pedig – feltehetően garamszentbenedeki uradalma révén – a főkáptalan.⁴³

A kora újkori etnikai adatok mellett talán nem meglepő, hogy a névtárban rögzített 344 település közel 90%-a ma Szlovákia területén található, 5 szepességi falu (1,5%) Lengyelországhoz került, míg 30 magyar lakosságú helység (8,8%) ma is hazánkhoz tartozik.

Az 1647-es sematizmus helye és szerepe az országos valláspolitikában

Több olyan forrástípussal és önálló dokumentummal rendelkezünk a XVII. század derekáról, amelynek segítségével könnyebben meghatározható az 1647. évi sematizmusnak az országos valláspolitikai emlékei közötti helye.⁴⁴ Az alsószintű egyházigazgatás legfontosabb iratai a már említett, a század folyamán megszorodó *egyházlátogatási jegyzőkönyvek* voltak, de legalább ennyire fontosak a zsinatok jegyzőkönyvei és határozatai, valamint az országgyűlési végzések. A fentiek mellett érdemes odafigyelni Lippay György érseki működésének két másik forrására is, amelyeket alább röviden kapcsolatba hozunk a sematizmussal. Az egyik egy III. Ferdinándhoz fölterjesztett *összeírás Erdély és a bódolt részek nélküli Magyar Királyság felekezeti viszonyairól* (1646 körül), amely minden bizonnyal az 1647-es országgyűlésre készült, hogy az érsek átfogóan mutathassa be a vallásügyi kérdések tárgyalásakor a Magyar Királyságban élő katolikusok helyzetét. A másik forrás Lippay Györgynek X. Incéhez írt, minden részletre kiterjedő *visitatio liminuma* (1650). Ez a

kézbe vennénk a máig földolgozatlan kora újkori hiteleshelyi iratokat. A főegyházmegye területén Nagyszombatban, Pozsonyban, valamint Garamszentbenedeken és Turócon a korszakban végig működött hiteleshely. Ez utóbbiak anyaga ma szintén a Prímási Levéltárban található.

⁴³ HEGEDŰS–TÓTH 2000. I–II, TOMISA 1992. és BEKE 1994. adatai alapján. A káptalan által patronált egyházak valószínűleg összefüggtek a káptalani birtokokkal. (A főkáptalan középkori jövedelmeinek összeírása fennmaradt a XVI. század elejéről: meglehetősen nagy kiterjedésük ellenére is alulmaradtak azonban az érsek jövedelmeihez képest. Legfontosabb bevételük a tizedből származott, ezt azonban a főegyházmegye legnagyobb részére kiterjedő felekezetváltással a XVI. század végére gyakorlatilag elveszítették. SOLYMOSI 2002, 9–58.) A főkáptalan és Garamszentbenedek kapcsolatához lásd HAICZL 1913, 44–111., főleg 62–66. Kulturális vonatkozásokra lásd: KÖRMENDY 1979, 87–98.

⁴⁴ Jelen dolgozat kereteit szétfeszítené, de tematikusan természetesen ide tartoznak a vatikáni levéltár, valamint a bécsi udvar Lippay Györgyhez köthető, valláspolitikai vonatkozású forrásai is. (Ezekről bővebben lásd: TUSOR 2002. és TUSOR 2005.)

forrás, amelyet az esztergomi érsek a kora újkorban négyévente volt köteles benyújtani, részben már túlmutat a magyar egyház helyzetén. Lippay relációja ugyanis nem csupán főpásztori kötelesség, hanem a bíborosi cím eléréséért folytatott küzdelem egy eszköze volt, amellyel alátámaszthatta igényét, s egyszersmind felhívhatta Róma figyelmét a magyar klérus sérelmeire,⁴⁵ szövegében azonban viszontláthatjuk a sematizmusban összeállított adatsorokat.

A sematizmus összeállításának hátterében a nemzetközi célok mellett elsősorban az Oláh Miklós által elkezdett, majd Pázmány munkásságával kiteljesített katolikus megújulás lehetőségeinek számbavétele, valamint a protestáns-katolikus arányok föltérképezése állt. *Főesperesi vizitációk* tapasztalatai jelentették a névtár elsődleges forrását, amelynek előzményei Pázmány idejére nyúlnak vissza.⁴⁶ A részletes, egész egyházmegyére kiterjedő 1626–1627. évi fölmérés után 1629-ben Nagyszombatban Pázmány a zsinat elé tárta a papság megreformálására és nem utolsósorban az egyházmegye hatalmas területének kisebb, átlátható püspökségekre történő felosztásának tervét.⁴⁷ Az egyházmegye fölosztásából végül semmi sem lett, Lippay számára azonban néhány évvel később világos mintát jelentett a pázmányi intézkedések sora, egyértelmű volt tehát a zsinat és a névtár összekapcsolásának fontossága.

1616 és 1637 között biztosan készült canonica visitatio a barsi, komáromi, gömöri, nógrádi, nyitrai, pozsonyi, sasvári és zólyomi főesperességről,⁴⁸ hiányzik viszont a sematizmushoz képest a főszékesegyházi, a tornai és a honti főesperességhez, valamint a szepesi prépostsághoz tartozó plébániáknak a leírása. A meglévő jegyzőkönyvek – főként az 1630-as évektől – több esetben tartalmazzák már a sematizmusban is szereplő plébánosok adatait.⁴⁹ A Prímási Levéltárban található, kiadatlan canonica visitációs füzetek a névtár papságának 1647 utáni működéséhez adnak új információkat.⁵⁰ Noha előfordult (pl. a pozsonyi főesperesség esetében), hogy a látogatások a főesperességnek csupán egy-két kerületét vették föl, a plébániák számából látszik, hogy a század végére jelentősen megnövekedett a katolikus lakosság az ország északnyugati megyéiben. A canonica visitációk ezzel

⁴⁵ TUSOR 2005, 106–160., különösen 113–123.

⁴⁶ Kiadásukat lásd: BEKE 1994.

⁴⁷ HEGEDŰS–TÓTH 2000. I, 19–20. és BORÓVI 2000.

⁴⁸ BEKE 1994.

⁴⁹ A Pázmány utáni időszakból Tomisa Ilona gyűjtötte össze a barsi főesperesség három, XVII. századi vizitációs jegyzőkönyvét (TOMISA 1992), amelyek közül az első, Schlegel Máté főesperesé éppen 1647-ből való.

⁵⁰ Mint a sematizmusban is látható, a pozsonyi főesperesség volt az érsekség motorja, így a legnagyobb segítséget a pozsonyi prépost vizitációi jelentik. A század végéről származó két jegyzőkönyv: Prímási Levéltár AEV Visitatio Canonica Fasc. II. Lib. 7. (1673) és Lib. 8. (1694 és 1695)

párhuzamosan egyre gyakrabban, a XVIII. század folyamán pedig szinte minden esetben megemlíti a kegyurak, egyben a megye nagyobb birtokosainak nevét. Nem meglepő, hogy a nyugati határszél vármegyéiben több nagybirtokos család neve tűnik föl patrónusként (Pálffy, Esterházy, Erdődy, Zichy), míg az érsekség területén keletebbre és északabbra haladván inkább közép- és kisbirtokos családok, vagy egyházi testületek (besztercebányai vagy turóci jezsuita kollégium stb.) támogatják a katolikus közösségeket.⁵¹

A kegyuraknak fontos szerepük volt az adott plébánia fenntartásában és megőrzésében. A sematizmus születése idejére már nagyrészt lezajlott az az országgyűlés, amelyen az 1645. évi linzi béke pontjait, valamint a protestáns vallásgyakorlás lehetőségeit kiszélesítő jogositványokat törvénybe iktatták.⁵² A szabályozás lehetőséget adott a parasztság szabad vallásgyakorlására, tiltotta a protestáns lelkészek elűzését, és mind a katolikusoktól, mind a protestánsoktól elvárta az I. Rákóczi György hadjárata idején elfoglalt templomok visszaadását.⁵³ Jóllehet a törvény addig elképzelhetetlen mértékű szabadságot biztosított a protestánsoknak, a gyakorlatban ritkán volt példa arra, hogy a katolikus fél engedett volna egyébként is bizonytalan lábakon álló pozíciójából. Minthogy a törvények sem a vizitációt, sem pedig az általános felméréseket nem tiltották, kézenfekvő volt, hogy az egyház a főesperesi látogatásokon keresztül kísérelte meg továbbra is kézben tartani a katolikus plébániák és települések fölötti jogérvényesítést. A vizitációknak ugyanakkor az egyházfegyelem szempontjából is nagy jelentősége volt: a felmérés és ellenőrzés mellett erősítették a klérus tagjaiban az összetartozás-tudatot, előkészíthették a következő zsinat munkáját, vagy éppen képet adhattak az előző zsinat határozatainak gyakorlati megtartásáról. Legalább ilyen fontos része volt a rekatolizációnak azon világi kegyurak sora is, akik a XVII. század első felében bekövetkezett felekezetváltásuk nyomán fölállalták a katolikus egyház támogatását. A kegyúri jog a következő évtizedekben komolyan hozzájárult az egyházi szervezet újjáalakulásához, az esetleges katolikus diaszpórák egyházközséggé szervezéséhez, és ezáltal a vallásgyakorlat kereteinek megteremtéséhez. Hogy a törvényt mennyire sikerült a gyakorlatba átültetni, Lippay

⁵¹ A kiadatlan vizitációs anyag, valamint HEGEDŰS–TÓTH 2000. I–II., TOMISA 1992. és BEKE 1994. alapján.

⁵² 1947: V. törvénycikk rendelkezik a linzi béke törvénybe iktatásáról, amelynek a vallásügyre vonatkozó fő pontjaihoz lásd ZSILINSZKY 1893.

⁵³ MAKKAJ 1987, 925–926. Az 1647: VI. törvénycikk értelmében a katolikusok 90 templom visszaadására köteleztettek, amelyek között szerepel a sematizmusba is fölvelt települések egy része. A katolikus rendeknek 1648. február elejére sikerült ígéretét venni a 90 templom visszaadásáról, így feltételezhető, hogy a sematizmus összeállításakor – vagy legalábbis annak kezdetén – a VI. tc.-ben felsorolt településeket még nyugodt szívvel számíthatták a katolikus plébániák közé. ZSILINSZKY 1890, 406–408.

György kezdeményezése példázza: a jezsuiták távoltartását előíró 1647: XI. tc. ellenére az érsek nem sokkal később elismerte a Társaságot az egyházi rend tagjának.⁵⁴

A fenti forráscsoportok (vizitációs és zsinati jegyzőkönyvek, törvények) segítségével kiegészíthető és tagabban értelmezhetővé válik a semtizmus adatsora is. Az egyház- és társadalomtörténeti kutatás ezek segítségével választ adhatna arra a kérdésre, hogy a falusi közösségek életében mit jelentett a nemesi kegyurak (vagy akár egyházi patrónusok) jelenléte, és hogyan változott a plébániák anyagi és szellemi tőkéje a rekatolizáció folyamán.⁵⁵ Az eredmény hiánypótló lenne, és minden bizonnyal árnyalná a katolikus egyház és a nemesség kora újkori kapcsolatáról kialakult képünket.

A sematizmussal nagyjából azonos időből származik⁵⁶ egy, a *Királyi Magyarország egész területére kiterjedő, de a hódoltságot és Erdélyt elbogyó*,⁵⁷ eredetileg datálatlan összeírás a katolikus és protestáns lélekszámok arányáról.⁵⁸ Az összeírást Lippay György érsek terjesztette föl levelében III. Ferdinándhoz 1646 körül, tájékoztatva benne a királyt a plébániák felekezetek közötti megoszlásáról. Számadatai vélhetően becslésen alapulnak, de az arányokat nyilván így is kellően érzékeltetik. A keltezés alapján valószínű, hogy épp az országgyűlés vallásügyi tárgyalásaihoz nyújtott segédletet, hiszen az adatok tükrében a katolikus egyházat aligha lehetett volna ilyen túlerővel szemben józanul arra kötelezni, hogy több tucat plébániát adjon át a protestánsoknak.

Az adatsorhoz tartozó szöveg szerint Lippay annak ellenére rendkívül rossznak találja a katolikusok helyzetét az országban, hogy a főurak többsége katolikussá lett.

⁵⁴ Zsilinszky Mihály nyilvánvaló felekezeti elfogultsága ellenére is kitűnik, hogy mind Lippay, mind III. Ferdinánd ragaszkodott a már elért célokhoz: Ferdinánd 6000 forintos vallásalapot hozott létre a katolikus papság kiesett jövedelmeinek pótlására (ZSILINSZKY 1893, 12.). A század közepére már két évtizedes múlttal rendelkezett a győri jezsuita gimnázium, Komáromban szintén a jezsuitáknak köszönhetően lassanként visszatérni látszott a katolikus egyház ereje, nem is beszélve a nagyszombati egyetem és a bécsi Pázmáneum rendkívül sikeres működéséről. A rend tiltása, de még terjeszkedésének megállítása is gyakorlatilag a bontakozó katolikus megújulás végét jelentette volna. Lippaynak ezen kívül személyes, családi kötődése sem engedhette a törvény figyelembevételét: három testvéréből ketten léptek a Jézus Társaságának kötelékébe. Az 1647. évi országgyűlést követő protestáns sérelmekről (némi józan kritikával) lásd ZSILINSZKY 1893.

⁵⁵ Mind az anyagi, mint a szellemi javakról bőséges adatsorok vannak a korszak vizitációs jegyzőkönyveiben. A könyvtárakra és a szellemi műveltségre vonatkozó adatokat részben közölték is már: (ZVARA 2001.), de Tomisa Ilona is fölhívja a figyelmet a canonica visitatiók néprajzi jellegű adataira.

⁵⁶ Az iraton utólagos, ceruzás följegyzés szerint 1644–1645 körüli, a segédletben 1646–47 körüli keletkezési időpontot ír.

⁵⁷ A felsorolásban szereplő Pest-Pilis-Solt és Heves vármegye a hódoltsághoz tartozott, Lippay talán a Jászón rezideáló egri püspök miatt tüntette föl Hevest, ill. Buda mint az ország szimbolikus központja miatt az egykori fővárost magába foglaló Pest-Pilis-Solt megyéket.

⁵⁸ ÖStA UA Misc. Fasc. 426. Konv. D. Nr. 158–159.

A protestánsoknak közel tízszer annyi templomuk és prédikátoruk van, mint a katolikusoknak, és még így sem riadnak vissza attól, hogy a kevés katolikus egyházat is maguknak követeljék. Ezután egy jegyzéket közöl állítása bizonyítására: az országban ekkor mintegy 15 szabad királyi városban a katolikusok 9 templomot, a protestánsok 40-et bírnak, kiváltságolt mezőváros ugyanekkor közel 100 van, amelyekben alig áll katolikus templom. A forrás legnagyobb értéke az ezután következő felsorolás az egyes vármegyékben birtokolt katolikus és protestáns templomokról.

Vármegye	Katolikus	Protestáns
Szatmár	1	300
Szabolcs	0	150
Bereg	0	300
Ugocsa	0	30
Zemplén	10	200
Abaúj [„Vgyuar”]	10	300
Sáros	3	250
Ung	4	200
Torna	0	60
Szepes	7	150
Gömör	3	200
Heves	60	40
Hont	35	150
Borsod	3	100
Nógrád	35	150
Zólyom	3	100
Bars	35	150
Pest-Pilis-Solt	0	100
Liptó	2	100
Árva	0	100
Turóc	10	30
Trencsén	7	150
Esztergom	25	40
Komárom	20	100
Pozsony	100	50

Nyitra	150	150
Moson	30	2
Sopron	50	150
Győr	40	60
Vas	50	200
Zala	40	250
Veszprém	10	100
Össz.:	743	4412

*Magyarország becsült felekezeti megoszlása 1646 körül
(Lippay György érsek III. Ferdinándhoz írt levelének adatai)*

Látható, hogy Heves, Moson és Pozsony megyében van csak többségben a katolikus plébániák száma, Nyitra vármegyében egyenlő, máshol viszont mindenütt elsősorban a protestáns templomok túlsúlya: a katolikus egyház alig 17%-át birtokolja az ország plébániahálózatának. Az arányok ismeretében érthető, miért ragaszkodott Lippay az összeíráshoz és miért hagyta figyelmen kívül az országgyűlési határozatokat. A forrás alapján világossá válik az is, hogy az esztergomi főegyházmegyehez tartozó vármegyékben (a felsorolt 31-ből Torna, Szepes, Gömör, Hont, Zólyom, Bars, Liptó, Árva, Turóc, Esztergom, Komárom, Pozsony megyékben, ill. Nyitra és Nógrád egy részében) a katolikus egyház még mindig sokkal jobb helyzetben volt, mint a hódolt Pest-Pilis-Solt vármegyében vagy Felső-Magyarországon. Ezekben működött az összes, azaz 743 plébánia több mint fele (425 templom, 57%), ennek köszönhetően itt a protestánsok is „csak” közel háromszor annyian voltak, mint a katolikusok.⁵⁹

Az 1648-as nemzeti zsinat ügyei között ugyancsak találhatunk az ország felekezeti állapotára és az egyházmegyes papságra vonatkozó összeírást. Ugyanitt az apátságok és prépostságok listáját, az exempt plébániákat is összeállíttatta. A szemantizmus néhány adatát (egyes főesperességek lelkipásztorait) viszontláthatjuk a zsinati anyag lapjain.⁶⁰

Lippay György 1650 körüli jelentése ugyancsak ismert már a történeti kutatás számára. A forrást Huszár Elemér adta ki 1904-ben, a Rómába megküldött példány alapján,⁶¹ fogalmazati példánya azonban megtalálható a Prímási Levéltárban

⁵⁹ Egészen pontosan az esztergomi főegyházmegyéhez tartozó vármegyék templomainak kb. 28%-a volt katolikus kézen.

⁶⁰ Prím. Lt. AEV 231. (különösen p. 93., 108–109., 112–114.)

⁶¹ HUSZÁR 1904, 684–688. A forrás átírása sajnos nem tökéletes, a hibákra és félreolvasásokra már

is.⁶² A püspökök számára kötelező beszámoló 36 oldalon keresztül ecseteli a XVII. század közepének magyarországi vallási viszonyait, részben a sematizmus adatai alapján. Lippay először röviden vázolja a magyarországi egyházszervezetet, amelyre az esztergomi érseknek mint Magyarország primásának befolyása van, majd rátér a főegyházmegye belső viszonyaira: a felekezeti arányokra és a térítésre, valamint a magyarországi valláspolitikai egyes sajátosságaira, kiemelve a katolikus egyházat ért sérelmeket. A jelentésben világossá válik, hogy a katolikus egyház a XVII. század közepi Magyarországon elég kedvezőtlen helyzetben volt. Nem csoda, hogy Lippay minden igyekezete arra irányult, hogy a lehetséges mértékben kiterjeszthesse befolyását a katolikus hit terjesztésére.⁶³ A *visitatio liminum*ban viszont látjuk a sematizmus végén található összegzések adatsorait is, így nem kétséges, hogy a névtár összeállításának egyik közvetlen célja a relációhoz szükséges naprakész adatok begyűjtése volt. A jelentés ugyanakkor magába foglalja a fent említett többi forráscsoport információit is, tömény és adatgazdag jellemzést adva a korabeli magyar klérus életének minden színteréről.

*

A fentiek alapján világossá vált, hogy az esztergomi főegyházmegye földrajzilag nagyon kiterjedt, településtörténeti szempontból pedig nagyon összetett egyházkormányzati egység volt a XVII. század közepén. Egyes területei között felekezeti, etnikai és a helységek jogállása tekintetében is hatalmas eltérések mutathatók. Működését meghatározta a kiemelkedő primás-egyénségek sora, akik úgy a hazai, mint a nemzetközi politikai porondon igyekeztek képviselni az ország első egyházmegyéjének és azon keresztül a teljes katolikus Magyarországnak az érdekeit. A bíborosi cím eléréséért tett erőfeszítések Lippay György esetében jól mutatják a magyar klérus helyzetét is. A jogérvényesítéshez szükséges egyházkormányzati források között különleges helye van az 1647. évi sematizmusnak, amelynek belső rendjét részben az 1629. évi pázmányi lista alakította ki, részben pedig a főesperesi vizitációkból nyert adatok. Ugyanakkor a sematizmus maga is forrása egy részletes, a korabeli magyar egyház helyzetét taglaló érseki jelentésnek.

Vanyó Tihamér is felhívja a figyelmet (VANYÓ 1933, XVII.).

⁶² Primási Lt. AEV 235.

⁶³ Az 1650-es *visitatio liminum* hangsúlyos része és egyben célja is volt a kúria figyelmét ráirányítani Lippay érdemeire. A primás ekkor már közel fél évtizede igyekezett kijárni – előbb Rómánál, majd az 1640–50-es évek fordulóján Bécsben, a császári nomináció segítségével – a bíborosi méltóságot; az ezidőből származó belpolitikai és diplomáciai megnyilvánulásainak egy része közvetlenül ezt a célt szolgálta. Az említett ad limina jelentés beszámoló az 1647-es magyar országgyűlés vallásügyi kérdésekben hozott törvényeiről, említve azt is, hogy az országgyűlés végén III. Ferdinánd meglebegtette Lippay előtt a bíborosi kinevezést, ezt azonban ő a sérelmes törvényhozás után visszautasította. TUSOR 2005, 124–151. (Ugyanitt bel- és külpolitikai összefüggésekbe helyezve Lippay György erőfeszítései a bíborosi kalap megszerzéséért.)

EGYHÁZI TÁRSADALOM AZ ESZTERGOMI FŐEGYHÁZMEGYÉBEN

AZ ESZTERGOMI ÉRSEKI TARTOMÁNYHOZ TARTOZÓ SUFFRAGANEUS PÜSPÖKÖK

Az érsekség megalapításától kezdve Esztergom fennhatósága alá tartozott több egyházmegye: kezdetben csak a győri, veszprémi, pécsi, váci és egri püspökség alkotta az esztergomi érseki tartományt, majd később kiegészült a nyitraival és a milkóiival. Ezek közül az utóbbi – a kunok térítése céljából, Moldvában felállított – püspökség volt az egyetlen, amely kívül esett az oszághatáron, és külön volt a többi, egymással szomszédos, és így összefüggő területet alkotó egyházmegyén. A XVI. századra fokozatosan Esztergom hatásköréből is kiesett, a kora újkorban pedig már nem tartozott a suffraganeus püspökségek közé.⁶⁴

A sematizmus a suffraganeus püspökök és titulusaik, javadalmaik felsorolásával kezdődik. A sort az épp üresedésben levő *egri püspökség* nyitja, amelynek Jakusith György november 21-én bekövetkezett halála miatt ekkor nincs főpásztora a következő év február 2-ig, Kisdy Benedek kinevezéséig.⁶⁵ A török terjeszkedés miatt a püspök és a káptalan a XVI. század közepén elhagyta korábbi székhelyét, az egri várat, előbb Kassára, majd pedig 1614–1649 Jászóra, az egykori premontrei prépostság helyére költözött.⁶⁶ Az egri püspök egyben Heves és Külső-Szolnok vármegye főispánja is volt.⁶⁷

A *pécsi egyházmegyét* ekkor Széchényi György választott püspök kormányozza, egyben ő az esztergomi érsek helynöke is, ezzel az esztergomi egyházmegye kormányzatának egyik kulcsszereplője. Ezen kívül esztergomi kanonoki stallumot bír, a vágújhelyi Boldogságos Szűz Máriáról nevezett egykori ágostonos, és a bozóki Szent István vértanúról nevezett egykori premontrei prépostság prépostja,⁶⁸

⁶⁴ MKL *milkói püspökség* (2013. február 25.)

⁶⁵ Minthogy a forrás egykorú datálása szerint 1647-es, az egri egyházmegye vakanciája behatárolja az irat keletkezésének idejét is, amely így november vége–december vége közötti időszakra tehető. A második kéz azonban, amely kiegészítette az eredeti forrást, már javítja Kisdy préposti titulását „episcopusra”, a javítás tehát mindenképpen 1648. február 2. utáni. Jakusits egyébként korábban esztergomi kanonok volt, majd esztergomvári és óbudai prépost, míg 1635-től esztergomi érseki helynök. SUGÁR 1984, 319.

⁶⁶ MOLNÁR 2005, 22–23..

⁶⁷ A forrásban „utriusque Zolnoc” szerepel, 1569-től igazgatják Heves vármegyével összevonva.

⁶⁸ „praepositus Sancti Stephani protomartyris, beatissimae Virginis de Ujhely, et Bozók”.

valamint királyi tanácsos és a Szent Kereszt- és Szent Balázs-oltár igazgatója. Mint-hogy a XVI. század végére gyakorlatilag megszűntek a szerzetesrendek, elnéptelenedtek a kolostorok Magyarországon, egy részük csak címben maradt fenn, a birtokok jelentős része világi kézre került, más részük pedig a világi papság javadalmazását szolgálta. (Az 1548: XII. tc. elő is írta a monasztikus prépostságok és apátságok eladományozását.⁶⁹) Mint Széchényi esete is példázza, ez a püspökök körében is népszerű jövedelemkiegészítés volt. Pécsi székhelyét nem foglalhatta el, hiszen a város ekkor már egy évszázada török kézen volt, onnan csak jelentéktelen jövedelemben részesült. Szelepcsényi (Szelepchény) György választott püspök töltötte be a *veszprémi egyházmegye* főpásztori székét, igaz, ő sem az eredeti székhelyen, hanem az ideiglenesen Sümegre helyezett rezidencián. Királyi kancellári és tanácsosi címe mellett óbudai prépostságot és pilisi (forrásban *Pélessis*) apátságot is viselt. Soproni javadalmas, és a pozsonyi Oltáriszentség oltár igazgatója. Mint magyar udvari kancellár (1644–1666) az egyik legkomolyabb hivatali tisztség birtokosa, amely egyúttal az uralkodó melletti állandó tartózkodással járt. Ez utóbbi nehezen volt összeegyeztethető a trienti zsinat által előírt rezidencia-kötelezettséggel. Ifjabb Draskovich György *győri püspök* egyúttal királyi tanácsos és soproni altarista. Hosszúóthy László választott *váci püspökként* szintén nem tartózkodhatott egyházmegyéjében, de szepesi préposti címe jogán a főegyházmegyében rezideált. Neki menedékkői javadalma és királyi tanácsosi méltósága egészítette ki jövedelmeit. Püsky János a forrás tanúsága szerint ekkor *nyitrai püspök*, a soproni Szent Erzsébet oltár altaristája, zabori apát és királyi tanácsos.

A KÖZÉPRÉTEG: KANONOKOK 1647-BEN

Székes- és társaskáptalanok Mohács után

Az esztergomi főegyházmegyéhez tartozó káptalanok száma a török hódítással és Esztergom elestével felére csökkent. Míg a középkorban a székeskáptalan mellett hat társaskáptalan működéséről tudunk, addig a XVI. század második felére már csak két társaskáptalan: a pozsonyi és a szepesi működött ténylegesen, a többi csak címében (és ritkább esetben) az egykori javadalom egy részét bírva élt tovább.⁷⁰

⁶⁹ MOLNÁR 2006, 25–26.

⁷⁰ A káptalanok középkori működésére, az egyházi társadalomban elfoglalt helyükre lásd MÁLYUSZ 2007. A pozsonyi káptalan késő középkori működéséről, kanonokjairól (az óbudai, győri és fehervári mellett) lásd KÖBLÖS 1994.

Magyarországon Mohács előtt 15 székes és 35 társaskáptalan működött, ezekben összesen közel 680 stallum volt, de az átfedések és a címhalmozások miatt a középréteg létszámát kb. 600 főre érdemes becsülnünk.⁷¹ A kanonokok általában városi polgárok sorai közül kerültek ki: kevés adatunk van jobbágy származásúra, a nemesi és bárói családok sarjai pedig általában nem álltak meg egy kanonoki címnél.

A reformáció után a káptalani „hálózat” szétesésével a középréteg jelentősége két, egymással ellentétes irányba mozdult el: egyrészt a prépostságok száma drasztikusan csökkent, teret adva a terjedő protestantizmusnak, másrészt viszont e csökkent létszámú testület-csoport vitte tovább azokat a Mohács előtti jogi tradíciókat, amelyek betöltéséhez a protestánsok nem értek hozzá, és amelyhez képest az állam sem tudott alternatívát mutatni. A XVII. század elejére összesen négy székes- és három társaskáptalan maradt, amely 1630-tól még kettővel egészült ki. A visszaállított káptalanokra nehéz sors várt: a török hódítás miatt meg kellett változtatni székhelyüket, a birtokállomány csökkenése (és az ezzel járó bevételkiesés) pedig a stallumok számának és a káptalani szolgálatban álló alsópapság létszámának csökkenését hozta magával. A kanonokok jövedelme a XVII. század eleji mélypontot követően utóbb lassanként növekedésnek indult, a visszafoglaló háború végére pedig akár többszöröse is lehetett a korábbi összegnek. A társaskáptalanok közül a szepesi, pozsonyi és vasvári (később szombathelyi) prépostság vészelte át a török hódítást, a kanonokok száma azonban ezekben is csökkent.

Bevételeik alapján a középréteghez sorolja Molnár Antal a hódoltsági püspöki székek betöltőit, de minthogy a XVII. századtól gyakran a székeskáptalanok nagyprépostjai kapják a balkáni címzetes püspökségeket, tényleges kanonoki stallumuk miatt nem csak vagyoni, de jogi szempontból sem tartozhatnának máshova. A nagypréposti bevételek között egyházmegyénként voltak kisebb-nagyobb eltérések, de a piramis csúcsán mindvégig az esztergomi főegyházmegye állt. A nagyprépostinál kezdvezőbb jövedelmekre legfeljebb valamelyik (működő) egyházmegye főpásztorra számíthatott.

Nációját tekintve a kora újkori kanonokok nagy része magyar származású volt, sokkal kevésbé képviseltették magukat külföldiek a középrétegben, mint a középkorban. A káptalanok funkciója elsősorban jogi természetűvé vált, nem feltétlenül számítottak már szellemi műhelynek, mint a Mohács előtti időszakban. Hogy az egyes kanonokoknak a ranglétrán végül mennyire sikerült feljutniuk, azt az egyéni tehetségen és a jó kapcsolatokon kívül az iskolázottság és a tanulmányok helye határozta meg. Míg a nagyszombati szeminárium és a bécsi Pázmáneum elsősorban a káptalani, városi plébánosi és vidéki utánpótlást szolgálta, addig a Rómából

⁷¹ A káptalanok és kanonokok kora újkori történetére vonatkozó adatokat és a folyamatok ismertetése a továbbiakban MOLNÁR 2006. alapján történik.

hazatérő papok jó eséllyel számíthattak rögtön legalább káptalani méltóságra, de sokszor püspöki címre is.

A XVI. század közepén az elpusztult területek miatt meglehetősen nagy belső migráció alakult ki a káptalanok között, majd a hódoltság megszilárdulásával a migrációs irányok beszűkültek, és többé-kevésbé állandóvá váltak. A városi plébánosok közül kanonokká lett papok a kis jövedelmű káptalanokból a vagyonosabb testületek felé mozdultak el, fordított esetben pedig egy módosabb káptalanból kerülhetett ki egy szegényebbnek a nagyprépostja. (Ezalól csak a Szepesség jelentett kivételt, amely általában megtermelte saját utánpótlását, és méltóságviselőit a testületen belül tartotta.)

Az alábbiakban az esztergomi főegyházmegyében működő három káptalan területén keresztül igyekszem bemutatni, hogy a kora újkori Magyarországra általánosan jellemző viszonyok mennyire voltak érvényesek az érsekségben a század közepén. A vizsgálat alapja a székes- és a két társaskáptalan esetében is az 1647. évi esztergomi sematizmus, amely nem csak a kanonokok nevét, de a stallum mellett viselt egyéb javadalmaikat és címeiket is feltünteti. Minthogy a forrás valószínűleg 1647 decemberében készült – de utólag (talán néhány hónappal, vagy talán fél évvel később) kijavították és kiegészítették –, egyes személyeknél több információt tartalmazhat, mint ami az adott évből kiderülhet.

Az esztergomi főszékesegyházi káptalan

A testület egyidős az esztergomi főegyházmegyével, birtokait és a stallumokhoz tartozó javadalmakat az uralkodók és érsekek a középkor folyamán fokozatosan bővítették.⁷² A mohácsi csata után Várday Pál érsek a káptalannal, a levéltárral és a liturgikus felszereléssel együtt előbb Pozsonyba, majd 1543-ban véglegesen Nagyszombatba menekült. Az egész középkoron és kora újkoron végigvonul a káptalan másik fontos joga: a hiteleshelyi tevékenység és a kanonokok jogismereteinek kamatoztatása, ami egyben fontos és állandó bevételi forrást is jelentett. A testület létszáma kezdetben kb. 38–40 fő volt,⁷³ ez a kora újkorra – hasonlóan a fent ismertetett többi káptalanhoz – töredékére csökkent: 1543-tól a káptalant 24 személy alkotta.⁷⁴ Élén a nagyprépost áll, őt követi a lector (helyettese a sublector), a

⁷² Az 1397-es egyházlátogatás szerinti káptalani birtokokat közli KOLLÁNYI 1900, XI–XII.

⁷³ KOLLÁNYI 1900, XXV. és ennek alapján MKL *esztergomi főszékesegyházi káptalan*. (A XIV. században Róma és a primás két különböző személyt nevezett ki, ezért 39 főssé vált a testület.) Molnár Antal 40 főt ír. MOLNÁR 2006, 16.

⁷⁴ Lósy Imre 1637-es jelentése szerint 23 esztergomi kanonok van. VANYÓ 1933, 136–137.

cantor (helyettese a succentor), custos (helyettese a subcustos), majd pedig az egyes társaskáptalanok élén álló prépostok: szentgyörgymezei, esztergomvári Szent Istvánról nevezett, és Szent Tamásról nevezett hegyfoki káptalan feje,⁷⁵ majd pedig a főesperesek: a nyitrai, nógrádi, honti, barsi, komáromi, sasvári, gömöri, zólyomi és tornai,⁷⁶ végül pedig az egyszerű kanonokok. A káptalan tagjait ekkor az érsek nevezte ki.

A káptalan tagsága 1647-ben

A káptalan *nagyprépostja* 1647-ben szenttamási Zongor Zsigmond volt, aki ekkor választott csanádi püspöki címet is viselt. Az 1616-ban megszerzett nyitrai kanonoki titulust cserélte föl 1625-ben esztergomi stallumával, majd két évtizeddel később a székeskáptalan nagypréposti méltóságával.⁷⁷ Ezzel egyidőben ludányi apát, a liborcsai Szentháromság- és Oltáriszentség- oltár igazgatója, valamint királyi tanácsos is lett. A három oszlopos kanonok közül *lector*, és emellett Oltáriszentség oltár javadalmasa volt Tarnóczy Mátyás; *cantor*, zalavári apát, nagyhöflányi javadalmas (*beneficiatus*) és nagyszombati plébános Rohonczy István; *custos*, földvári apát, aradi prépost, Szent György vértanú oltárának igazgatója és soproni javadalmas Posgay Miklós. Őket követte sorban a szentgyörgyi (Hoffmann Pál), szentistváni (Széchenyi György), szenttamási (Mariani Péter) prépost, majd a Kollányinál is szereplő kilenc főesperes (a Kollányinál föltüntetett középkori rendhez képes más sorrendben), végül a kanonokok, akik közül a subcustos, a szentbenedeki prefektus és a Szent István szeminárium prefektusa is kikerült. Összesen 23 fő, egy hely tehát betöltetlen maradt. A nagyprépost és az oszlopos kanonokok mellett mindannyian birtokoltak más javadalmakat is: elsősorban apátságokat, altariát. A főkáptalanhoz tartozó középkori 12 kápolna- és oltárjavadalomból⁷⁸ 1647-ben is részesültek, de

⁷⁵ KOLLÁNYI 1900, XXXV–XLVII.

⁷⁶ A káptalanhoz tartozott a pozsonyi prépost is egy időben, minden bizonnyal pozsonyi főesperesi címen, nem pedig személyre szóló kinevezés révén. A káptalan tagjainak később előléptetés volt a pozsonyi préposti cím. KOLLÁNYI 1900, XLVII. Kollányihoz képes más hierarchiát jelöl Solymosi: a négy oszlopos kanonok után következő szentgyörgymezei préposti címét 1270-től összekapcsolták a főszékesegyházi főesperességgel, ezért a társaskáptalanok prépostjai után következő kanonokok közül kimaradt a főszékesegyházi. A főesperesek rangsora: nyitrai, nógrádi, barsi, gömöri, honti, komáromi, zólyomi és sasvári. (A tornai főesperes nem volt kanonok, ő tornai plébániáján lakott.) SOLYMO SI 2002, 9–58.

⁷⁷ A középréteg címeit és méltóságait lásd a dolgozat végén az adattárban.

⁷⁸ Szent Adalbert oltára, Boldogságos Szűz oltára, Szent Kereszt oltára, Oltáriszentség kápolna, Szent Péter oltára, Keresztelő Szent János oltára, Szent Szaniszló oltára, Szent Margit oltára, Szent Lúcia oltára, Szentháromság oltára, Szent Miklós oltára, Boldogságos Szűz kápol-

igen csekély bevételekre utal, hogy legtöbbjüknek egy-két-három javadalma is volt még az esztergomi főkáptalanban betöltött címén kívül.

A káptalan még megfigyeltetett erejében is a magyar egyházi hierarchia egyik legnagyobb presztízzsel és befolyással bíró testülete volt. A kanonokok életkorára vonatkozó adatok alapján a testület tagságának nagy része érett felnőttként foglalta el stallumát. A sorból csak ketten lógnak ki, egyikük Lónyay András,⁷⁹ akinek 25 évesen elnyert kanonoki címe volt az első kinevezése (1643), és hamarosan sasvári főesperes, majd pedig szentistváni prépost lett.⁸⁰ A skála másik végén Zongor Zsigmond nagyprépost áll, 1647-ben épp 67 esztendősen. Velük együtt a káptalan 23 tagjából összesen 16-ról tudható életkora. Ha Lónyay András és Zongor Zsigmond életkorát (illetve a köztük lévő 38 év különbséget) nem számítjuk, a kanonokok 33–47 év közöttiek, átlagéletkoruk 39 év.⁸¹

név	életkor
Schlegel Máté	?
Szentbenedeky Ferenc	?
Adácsy Jakab	?
Vitnyédy Ferenc	?
Fejér Jakab	?
Radossényi Márton	?
Rohonczy István	?
Lónyay András	29
Szegedi Ferenc Lénárd	33
Hoffmann Pál	33
Szentgyörgyi Ferenc	34
Révay Miklós	35
Kisvárdai (Éh) Mihály	36
Posgay Miklós	37

nája. KOLLÁNYI 1900, LI–LIII.

⁷⁹ Valószínűleg 1618 körül született, és 1653-ban halt meg (MKL *Lónyay*). Nagy Iván a kanonok születését 1625-re, halálát 1649-re teszi. NAGY IVÁN VII, 156–168.

⁸⁰ MKL *Lónyay*

⁸¹ Az életkorra vonatkozó adatok a szakirodalomban is sok helyütt csak becsléseken alapulnak, az azonban mindhárom főegyházmegyei káptalanról elmondható, hogy a prépost éveinek száma magasán a kanonoki testület átlagéletkora fölött helyezkedik el. Hármuk közül is Zongor Zsigmond a legidősebb, őt követi Hosszútóthy László (63 éves) szepesi, majd pedig Kisdy Benedek (47) pozsonyi prépost. A testületek átlagéletkora a rendelkezésre álló (főként Szepes esetében rendkívül hiányos) adatsorok alapján mindenütt 40 év körül mozog.

Bartók István	37?
Mariani Péter	40?
Senkviczy (Gerbichich) Márk	42
Tarnóczy Mátyás	42?
Széchenyi György	43
Luzsénszky Joachim	44
Mihályi István	44?
Pálffy Tamás	47
Zongor Zsigmond	67?
átlag	40 év

Az esztergomi székeskáptalan kanonokjainak életkora a rendelkezésre álló adatok alapján

A kanonokok származása és iskolázottsága

Születési helyükre nézve a 23 főből 5 kanonok kivételével minden esetben rendelkezünk konkrét adatokkal, közvetve azonban a fennmaradó 5 fő származása is nagy bizonyossággal sejthető. A káptalan 11 tagja az esztergomi főegyházmegye joghatósága alá tartozó vármegyék valamelyikében született. A további 12 kanonokból csupán Luzsénszky Joachim és Mariani Péter származik külföldről (Luzsénszky Sziléziából, Mariani pedig Fiuméből), a többiek mind a középkori magyar állam területéről (Erdélyt is ideszámítva) érkeztek. A kibocsátó vidékek közül a főegyházmegyén kívüli Magyar Királyság 5 fő számára adott otthont, a hódoltságból (főként a működő egri egyházmegye területéről) 4-en érkeztek,⁸² míg Erdélyt csak Szentgyörgyi Ferenc későbbi erdélyi püspök képviselte sepsiszentgyörgyi születésével. Az esztergomi káptalan tehát vonzó volt nem csupán a királyi országrész, de a hódoltság (és Erdély) katolikusai számára.

⁸² A római egyetemi anyakönyvben Kisvárdai Éh Mihály neve mellett szereplő „Transtibiscanus” is feltételezhetően hódoltsági származást takar. VERESS 1917, 39.

Esztergomi főegyházmegye	Magyarország	Külföld
	Magyar Királyság	
Pálffy Tamás Posgay Miklós Radossényi Márton Révay Miklós Schlegel Máté Senkviczy (Gerbichich) Márk Széchényi György Szegedi Ferenc Lénárd Szentbenedeky Ferenc Tarnóczy Mátyás Zongor Zsigmond	Bartók István Hoffmann Pál Lónyay András Rohonczy István Vitnyédy Ferenc	Mariani Péter Luzsénszky Joachim
	hódoltság	
	Adácsy Jakab Kisvárdai (Éh) Mihály Fejér Jakab Mihályi István	
	Erdély	
	Szentgyörgyi Ferenc	

Az esztergomi székeskáptalan kanonokjainak születési helye a rendelkezésre álló adatok alapján

Sem a születési hely alapján, sem pedig az egyetemi anyakönyvekben megjelölt nációkból nem derül ki biztosan, hogy egy-egy kanonok milyen „nemzetiséghez” tartozott,⁸³ helyette a feltételezett anyanyelvből próbáltunk a káptalan tagságának etnikai arányaira következtetni.⁸⁴ 18 kanonok biztosan magyar, a fennmaradó 5 fő pedig – ha nem magyar – egymástól eltérő anyanyelvű volt, a magyar többség mellett tehát egyértelmű az is, hogy csoportszerű kisebbségről nem beszélhetünk. Dalmát származású a szerémi püspök, Mariani Péter, bányavárosi német/szász születésű Schlegel Máté barsi főesperes, lengyel-magyar szülők gyermeke a nyitrai főesperes Luzsénszky Joachim, és a Senkviczy (*Szengueczy*) előnevű Gerbichich Márk⁸⁵ gömöri főesperes a vezetékeve alapján talán Pozsony megyei horvát. A forrás külön megemlíti a szakolcai plébánosból lett kanonok és Szent Péter és Pál oltárigazgató Radossényi Mártonról, hogy szlovák nyelven prédikált,⁸⁶ így az ő esetében talán feltételezhetünk szlovák (tót) származást. A főkáptalan bizonyos

⁸³ Nemzetiségről modern nemzettudati tartalommal bíró értelemben nem beszélhetünk, az anyanyelv helyettesítheti esetleg az etnikai származásra utaló információt; az elszórt, és sok esetben nem is erre vonatkozó adatokból azonban nyelvhasználatra talán még kevésbé szabad következtethetünk. Előfordult, hogy – miként a sematizmusban is – kifejezetten számon tartották, hogy ki milyen nyelven beszélt, ez azonban ritka.

⁸⁴ Módszertanát a bevezetésben megjelöltük.

⁸⁵ A hasonló nevű Senkviczy Mátyás esztergomi kanonoktól különbözteti meg így Kollányi Ferenc. KOLLÁNYI 1900, 248.

⁸⁶ „concionator slavorum”

mértékű zártságára utal a zömmel magyar kanonokokból álló testület. Míg az esztergomi főegyházmegye papságának viszonylag tekintélyes része szlovák volt,⁸⁷ addig a székeskáptalanban egyetlen, ráadásul oltárjavadalmon kívül semmilyen más címmel nem rendelkező kanonokjáról derül csak ki szláv (szlovák) nyelvtudása.

magyar	Adácsy Jakab, Bartók István, Fejér Jakab, Hoffmann Pál, Kisvárdai (Éh) Mihály, Lónyay András, Mihályi István, Pálffy Tamás, Posgay Miklós, Révay Miklós, Rohonczy István, Széchényi György, Szegedi Ferenc Lénárd, Szentbenedeky Ferenc, Szentgyörgyi Ferenc, Tarnóczy Mátyás, Vitnyédy Ferenc, Zongor Zsigmond
szláv (szlovák)	Radossényi Márton?
német (szász)	Schlegel Mátyás
dalmát	Mariani Péter
horvát	Senkvicz (Gerbichich) Márk
lengyel	Luzsénszky Joachim

*Az esztergomi székeskáptalan kanonokjainak anyanyelvi-etnikai megoszlása
a rendelkezésre álló adatok alapján*

A káptalan tagjainak *társadalmi hovatartozásáról* sem a sematizmusból, sem más egykorú forrásokból nincsenek biztos adataink. Támpon tot az egyetemlátogatás során az anyakönyvekbe föl vett adatok jelentenek, ezek azonban sok esetben nem szólnak származásról, vagy ha még is, legfeljebb a nemességet említik.⁸⁸ A káptalan tagjai közül ennek ellenére 15 főről biztosan tudjuk, hogy nemes volt: közülük Mariani Péter dalmáciai. Posgay Miklós szabad királyi városi polgárként került Nagyszombatba,⁸⁹ míg Schlegel Máté a bányavárosokból érkezett.⁹⁰ Mezővárosi származásra csak Adácsy Jakab esetében van információ n k. Nem meglepő, hogy az ismert adatok döntő többsége nemesi eredetet mutat: az esztergomi főszékesegyházi káptalan még megfog y atkozott létszámával is az ország első káptalani testülete volt, amelynek tagsága egyrészt a kevésbé presztízses prépostságokból hosszú idő után feltörő tehetséges, de szegény származású papságból, másrészt pedig az egyetemről frissen kikerült nemes ifjak köréből rekrutálódott.⁹¹ Kanonokjai közül többen viseltek

⁸⁷ FAZEKAS 2002, 69–70.

⁸⁸ Előfordult, hogy a nem nemes hallgatók nem szívesen jegyezték föl társadalmi hovatartozásukat. FAZEKAS 2002, 74.

⁸⁹ FAZEKAS 2003, 45.

⁹⁰ KOLLÁNYI 1900, 256.

⁹¹ Az egyetemi anyakönyvek és a Pázmáneum anyakönyveinek tanúsága szerint a Bécsben ta-

püspöki címet, a káptalan egy része tehát már átmenet volt a középréteg és a zömmel nemesi túlsúlyú főpapság között.

nemes	Bartók István, Fejér Jakab, Hoffmann Pál, Lónyay András, Luzsénszky Joachim, Mariani Péter, Mihályi István, Pálffy Tamás, Révay Miklós, Rohonczy István, Széchényi György (címszerző), Szentbenedeky Ferenc, Tarnóczy Mátyás, Vitnyédy Ferenc, Zongor Zsigmond
szabad királyi városi polgár	Posgay Miklós, Schlegel Máté, Szegedi Ferenc Lénárd
mezővárosi polgár	Adácsy Jakab
ismeretlen (nem nemes)	Kisvárdai (Éh) Mihály, Radossényi Márton, Senkviczy (Gerbichich) Márk, Szentgyörgyi Ferenc

*Az esztergomi székeskáptalan kanonokjainak társadalmi bovatartozása
a rendelkezésre álló adatok alapján*

Egyetemi tanulmányaikat több helyen végezhatték. A hagyományos külföldi helyszínek (Bécs, Róma, Graz, Olmütz, korábban Krakkó) mellett a XVII. században Magyarországon is létrejöttek azok az oktatási intézmények, amelyek biztosították a papság utánpótlását. A század elejétől egyre több helyen megnyíló jezsuita gimnáziumok remekül megalapozták a leendő papnövendékek majdani egyetemi képzését. Rendszeres teológiát Oláh Miklós korától kezdve hallgathattak a nagyszombati Szent István szemináriumban, ezt követte időben a bécsi Pázmáneum (1624-től), majd pedig a nagyszombati egyetem alapításával egyetem jött létre Magyarországon (1635), amely köré néhány évtizeden belül egész sor szeminárium szerveződött.⁹² Pázmány utódja, Lósy Imre pedig a pozsonyi Emericanumot hívta életre 1642-ben. Az oktatási intézmények mellett kollégiumok sora is segítette a papnövendékek boldogulását.

Az esztergomi kanonokok közül húszról tudjuk, hogy hol végezte tanulmányait, a maradék háromról nem találtunk adatot.⁹³ A 20-ból 2 római és 2 pázmánita diákról tudható, hogy teljes teológiai képzettségét egy helyen szerezte, a többi 16

nuló magyarországiak legalább fele, de néha nagyobb része is a XVIII. században nemes volt. A XVII. századból – miként az a sematizmus alsópapságra vonatkozó részéből is látszani fog – nagyon kevés adat áll rendelkezésre. FAZEKAS 2002, 74.

⁹² FAZEKAS 2002, 63.

⁹³ Az azonosításkor többnyire a bécsi Pázmáneum, a nagyszombati egyetem, az olmützi és grazi egyetem, valamint a római Collegium Hungaricum kiadott anyakönyveire támaszkodtam, bibliográfiai adataikat lásd *Bibliográfia*.

viszont legalább két felsőoktatási intézményben megfordult tanulmányai során. Kiindulópontjuk általában Nagyszombat (ritkább esetben Győr) volt, ahol többnyire a gimnáziumi osztályokat abszolválták. 16 kanonokból 9 nagyszombati diák ezután a bécsi egyetemre lépett tovább, 2 pedig Rómába. Bécs népszerűségéhez nyilvánvalóan hozzájárult a több évszázados peregrinációs hagyomány mellett a városnak a Magyar Királysághoz való közelsége, az egyetemi oktatás magasabb színvonalra, és leginkább az 1623 óta működő Pázmáneum. Ahogyan Nagyszombat egyetelen esetben sem volt kizárólagos tanulmányi helyszín vagy végállomás, úgy Bécs épp az ellenkező szerepet töltötte be: 9 majdani kanonoknak jelentette tanulmányai befejeztét, nem számítva azt a kettőt, aki csak itt tanult. 2 személynél közbülső állomásként funkcionált: a gyöngyösi Mihályi István Nagyszombat–Bécs–Róma utat járt be, míg Hoffmann Pál ugyanezen az útvonalon Bécs és Róma között még Grazba is eljutott. Két esetben Nagyszombat helyett Győr jelentette az induló állomást (egyszer Bécs, egyszer pedig Róma felé), 2–2 fő pedig Grazban, illetve Olmützből is tanult: Bartók István Olmützből ment Bécsbe, Révay Miklós pedig Bécs után Grazban fejezte be tanulmányait.

Tanulmányok helye	Kanonok
Nagyszombat és Bécs	Radossényi Márton, Senkviczy (Gerbichich) Márk, Széchényi György, Szentbenedeky Ferenc, Adácsy Jakab
?	Rohonczy István, Zongor Zsigmond, Schlegel Máté
Róma	Kisvárdai (Éh) Mihály, Lónyay András
Bécs	Luzsénszky Joachim, Mariani Péter
Nagyszombat és Róma	Posgay Miklós, Pálffy Tamás
Bécs és Graz	Révay Miklós
Bécs és Róma	Szegedi Ferenc Lénárd
Nagyszombat, Bécs, Graz	Fejér Jakab
Győr és Bécs	Szentgyörgyi Ferenc
Győr és Róma	Vitnyédy Ferenc
Nagyszombat, Bécs, Graz, Róma	Hoffmann Pál
Nagyszombat, Bécs, Róma	Mihályi István
Nagyszombat, Olmütz, Bécs	Tarnóczy Mátyás
Olmütz és Bécs	Bartók István

Összesítés		
<i>Bécsben megfordult</i>	15 fő	65%
<i>Nagyszombatban megfordult</i>	10 fő	43%
<i>Rómában megfordult</i>	7 fő	30%
<i>Grazban megfordult</i>	3 fő	13%
<i>Olmützben megfordult</i>	2 fő	8,7%
<i>Győrben megfordult</i>	2 fő	8,7%

*Az esztergomi székeskáptalan kanonokjainak gimnáziumi tanulmányai és egyetemjárása
a rendelkezésre álló adatok alapján*

Az esztergomi főszékesegyházi káptalan testülete tehát döntő többségben ismerte a bécsi egyetemet, a teológiai tanulmányok mellett minden bizonnyal elsajátította a német nyelvet is, és így általában véve alkalmassá vált arra, hogy a bécsi környezetben megszerzett teológiai és kulturális ismereteket utóbb kamatoztathassa. Nem volt azonban egyenlő a tanulásra fordított idő mértéke és intenzitása. A kora újkorban kétféleképpen válhatott valaki fölszentelt pappá: a klasszikus út az volt, hogy a leendő papnövendék a (jezsuita) gimnáziumot követően valamelyik egyetem bölcsészkarán három év filozófiát hallgatott. Az első év (logica) után megszerzhette baccalaureatusát, ha pedig a fizikát és a metafizikát is elvégezte, magisteri fokozat várt rá. Innen léphetett tovább a teológiai karra, ahol négy esztendőre osztott színvonalas teológiai képzésben részesült: harmadik év után baccalaureusi, negyedik év után doctori fokozattal. A kevésbé tehetséges fiatalok számára vagy a különösen is „paphiányos” időben szükségmegoldásként vezették be a klerikussá válás másik lehetőségét, amelyben a fölszenteléshez elegendő volt egy 1 vagy 2 éves morális teológiai kurzus is.⁹⁴ Az egyetemi anyakönyvekből gyakran nem derül ki, hogy egy növendék melyik képzésben vett részt, legfeljebb az egyetemen töltött időből (vagy az egyetemre történő beiratkozástól a szentelésig eltelt évek számából) következtethetünk óvatosan a végzettségükre. Fokozatszerzésnél kicsit szerencsésebb a helyzet: ezt legtöbbször bevezették a matrikulákba.

Filozófiai vagy teológiai *fokozatszerzésről* a 23 kanonok kevesebb mint felénél van adat. Teológiai fokozatot öten szereztek: mindannyian Bécsben, mind baccalaureusok. A fokozatszerzésre vonatkozó adatsor különösen érdekes annak fényében, hogy a 23 esztergomi kanonoknak több mint fele püspöki címet kapott, amit köztudottan teológus doktori címhez kötöttek.⁹⁵ Mind az öt teológus baccalaureusnak természetes,

⁹⁴ FAZEKAS 1993, 113.

⁹⁵ A teológiai doktori fokozat megszerzése a püspökök számára előírás volt, Magyarország ese-

hogyan rendelkeznie kellett korábbi filozófiai tanulmányokkal és/vagy fokozattal, és rajtuk kívül is 6 kanonokról biztosan tudható, hogy philosophus magister címet szerzett. Az ő esetükben, ill. azoknál, akikről nem tudni tanulmányi adatokat, valószínűsíthető, hogy a főszenlétsükhöz szükséges ismereteket inkább egy vagy két éves morálteológiai kurzuson szerezték meg tanulmányaik utolsó helyszínén: általában Bécsben vagy Rómában. A beiratkozástól eltelt idő alapján némelyikük részben a theologia speculativa osztályait is elvégezhette, fokozatot azonban végül nem szerzett.⁹⁶

Vagyongyarapítás és karrierlehetőségek a székeskáptalanban

Az esztergomi főszékesegyházi káptalan mindegyik kanonokja esetében rendelkezünk életpályájára vonatkozó információkkal Kollányi Ferenc adattárának köszönhetően.⁹⁷ A kanonoki stallummal gyakran együtt járó főesperesi kinevezések az 1647-ben kanonoki címet viselő személyeknél gyakran változtak. A fentiekben említett középkori rangsor (noha a forrás többnyire tartja a legnagyobb méltóságtól a legalacsonyabb felé haladás elvét) az 1647. évi sematizmusban nem érvényesül teljesen.

Az 1647-ben kanonoki stallummal bírók nagy része valamelyik főesperesség főesperesi székét is betöltötte: jobban mondva a főesperességek élére egyetlen esetet leszámítva esztergomi kanonok került. Hoffmann Pál (főszékesegyházi), Luzsénszky Joachim (nyitrai), Mihály István (nógrádi), Gerbichich Márk (gömöri), Pálffy Tamás (honti), Schlegel Máté (barcsi), Adácsy Jakab (komáromi), Lónyay András (sasvári), Révay Miklós (zólyomi) és Szentbenedeky Ferenc (tornai) főesperes is volt. A hiányzó főesperesség, Pozsony előjárója a mindenkori pozsonyi prépost volt, aki a középkor folyamán egy ideig e tiszténél fogva ugyancsak a székeskáptalanhoz tartozott, a kora újkorban azonban legtöbb esetben előléptetés volt egy esztergomi kanonok számára a pozsonyi préposti stallum. Hasonló helyzetben volt a Szepesség. A sematizmus nem mondja főesperességné – ahogyan

tében azonban – tekintettel az ország helyzetére – a pápa felmentést adott a hosszú ideig tartó és hazai viszonyokhoz képest költséges doktorátusi címszerzés alól.

⁹⁶ A Pázmáneum anyakönyveit vizsgálva Fazekas István is bemutatja, hogy a növendékek általában nem egy teljes képzés idejét tölti az egyetemen, hanem 2–4 évet (hogy mit hallgatnak, az igen változó), az évfolyamok közötti megoszlás százalékos aránya pedig csaknem egyenlő. FAZEKAS 2002, 67–68. Ugyanígy Bitskey István adatsora is bizonyítja, hogy Rómában átlagosan (de sok esetben számszerűen is) 4 évet töltött egy szeminarista: a kispapok csoportjai így négyévente váltották egymást. BITSKEY 1996, 79.

⁹⁷ KOLLÁNYI 1900.

a pozsonyi prépost alá tartozó plébániák csoportját sem –, az egyházi igazgatás azonban számon tartotta ezeket a településeket és a szepesi prépost fölöttük gyakorolt főesperesi joghatóságát. A főesperesi címek cserélgetéséből óvatosan következtethetünk az egyes esperességek presztízstértékére és kora újkori jövedelmezőségére. Első címként általában a honti főesperességet kapták (4 fő), közülük hárman léptek tovább más főesperesi székbe, Kisdy Benedek pedig 1648-ban egri püspöki címet szerzett. Hont megyében 1647-ben 9 plébános működött, akiknek munkáját további 23 licenciátus segítette, a főesperesség ellátása tehát zömmel világiakra hárult. Ebben a helyzetben nem sok bevételre számíthatott Hontból az egyházmegye. A hontihoz hasonló helyzetben volt a tornai főesperesség, illetve ha lehet, ott még ennél is reménytelenebb helyzet uralkodott a század közepén: a sematizmus tanúsága szerint sem plébános, sem káplán, sem licenciátus nem működött a területén, ennek ellenére az 1647-ben állásban lévő kanonokok közül hárman kapták a tornai archidiaconátust első főesperesi címként. A vármegye helyzetét jól illusztrálja, hogy a forrás adatainak följegyzője az üresedésben lévő plébániákat sem említi – vélhetőleg azért, mert a katolikus egyház még ilyen minimális bázissal sem bírt a vármegyében. A tornai főesperesek közül Hoffmann Pált és Széchényi Györgyöt találjuk utóbb a főszékesegyházi, illetve a zólyomi címen. Első kinevezéssel a nógrádi, barsi, komáromi és sasvári főesperességbe 2–2 kanonok, míg Nyitrára és Gömörbe 1–1 került. A 23 főből Bartók István fordult meg legtöbb helyen: a tíz főesperességből négyet megjárta.

A főesperességek rangját – legalább pasztorális szempontból – az a katolikus lakosság teszi „mérhetővé”, amelyre a területén működő plébánosok – illetve a században oly súlyos paphiány miatt alkalmazott licenciátusok – számából következtethetünk. Ha a pozsonyit nem számoljuk, 1647-ben minden tekintetben első helyen áll a Luzsénszky Joachim alá rendelt nyitrai főesperesség csaknem félszáz plébánossal és néhány kisegítőjével. Ezt követi a barsi (22 plébános és 2 licenciátus), a sasvári (11 plébános, licenciátus nincs) és honti (9 plébános és 21 licenciátus): főesperesi székét mindegyiknek olyan kanonokok töltik be, akik elsőként kapják az adott főesperességet. Különös, hogy az érsekség fehér foltjának számító Torna megye a fent említett viszonyaival ugyanebbe a sorba illeszthető. Változó, hogy az 1647-ben épp betöltött főesperesi szék a nem sokkal korábbi kanonoki kinevezésükkel kapták meg, vagy már régebb óta volt stallumuk, és a sematizmusban rögzített címük nem az első főesperesi megbízatásuk. (Révay Miklós az első csoportot, míg Hoffmann Pál vagy Szentbenedeky Ferenc a másodikat erősíti.)

Főesperességek ⁹⁸	Első címként kapta	Második vagy annál későbbi címként (fő)	A főesp. középkori rangja	A főesp. papsága (1647) ⁹⁹
főszékes-egyházi	–	Hoffmann Pál; Kisdý Benedek	?	3 plébános
nyitrai	Luzsénszky Joachim	–	1.	48 fő ¹⁰⁰
nógrádi	Kisvárdy Éh Mihály; Mihály István	Bartók István ¹⁰¹	2.	6 plébános
gömöri	Gerbichich Márk	Bartók István; Fejér Jakab; Mihályi István	7.	2 plébános
barisi	Bartók István; Slegelius Máté	–	4.	21 plébános
honti	Fejér Jakab; Pálffy Tamás; Szegedy Ferenc; Kisdý Benedek	–	3.	9 plébános
komáromi	Adáczy Jakab; Posgay Miklós	Fejér Jakab	5.	5 plébános
sasvári	Lónyay András; Rohonczy István	–	6.	11 plébános
zólyomi	Révay Miklós	Bartók István; Pálffy Tamás; Szegedi Ferenc; Széchényi György	8.	1 plébános 2 káplán
tornai	Hoffmann Pál; Szentbenedeky Ferenc; Széchényi György	–	9.	üres

A főesperesi címek birtoklása a székeskáptalanban a rendelkezésre álló adatok alapján

A 23 kanonok jelentős része – a főesperesi székek cserélődéséhez hasonlóan – 1647 előtt vagy után viselt káptalani méltóságot máshol is. Egyidejűsége nincs adat. Négyen kaptak kanonoki címet 1647 előtt más egyházmegyében: hárman a nyitrai székeskáptalanban (Zongor Zsigmond kanonok, Tarnóczy Mátyás custos, Mihályi István Püsky János püspöki vikáriusa volt), Mariani Péter pedig a sümegi

⁹⁸ A forrásban az esztergomi káptalan főesperes-tagjainál leírt sorrendben. Hiányzik a pozsonyi főesperesség és a szepesi káptalan alá tartozó terület, ezeknek előjárója a két társaskáptalan prépostja volt.

⁹⁹ A sematizmus alsópapságra vonatkozó adatai alapján – nem számítva a licenciátusokat, amelyek mindegyik főesperességben képviselve voltak.

¹⁰⁰ Ebből 2 káplán, 2 szerzetes, 3 plébánia pedig üresedésben.

¹⁰¹ Bartók István négy főesperesi címet is birtokolt, kronologikusan a következőket: barisi, nógrádi, gömöri, zólyomi.

székhelyű veszprémi székeskáptalanból került Esztergom-Nagyszombatba. Bartók István pozsonyi kanonokságát váltotta fel az esztergomira. Pozsony azonban nem csak kiindulópontot, hanem végállomást is jelenthetett az egyházi középréteg ranglétráján. Az érsekség káptalani méltóságai (egyúttal a főesperességei) sorából hiányzó pozsonyi préposti cím minden esetben előléptetést jelentett még a főegyházmegye központjából is, ha csak nem nagypréposti vagy oszlopos kanonoki címet kellett érte otthagyni. 10-ből 6 esetben kerültek esztergomiak (már 1647 után) Pozsonyba: ötször közvetlenül a székeskáptalanból, Tarnóczy Mátyás pedig az esztergomi stallum után elnyert szepesi préposti székből lépett a pozsonyi társaskáptalan élére, amelyben váci püspöksége is szerepet játszhatott. Rangemelkedés természetesen a káptalanon belül is lehetséges volt: az 1647-ben tagságot viselő kanonokok közül 5-en lettek utóbb nagyprépostok. Közülük Szentgyörgyi Ferenc éppen ezt a méltóságot hagyta ott két év után a váci püspöki, és ezzel egyidőben kapott pozsonyi préposti rangért. Két esetben az igen zárt szepesi préposti székbe is egykori esztergomi kanonok került: Luzsénszky Joachim és Tarnóczy Mátyás személyében. (Tarnóczy ezzel egyidőben csanádi, Luzsénszky pedig váradi püspöki kinevezést is kapott.)

Nem meglepő, hogy a 23 kanonokból 12-nél találunk 1647-ben már viselt vagy a későbbi évek során elnyert püspöki címet,¹⁰² hiszen a nagyobb káptalani méltóságokhoz a kora újkorban hozzátartozott a távolabb fekvő egyházmegyék főpásztori méltósága. Zongor Zsigmond, Széchényi György és Mariani Péter már a forrás keletkezése idején is egy-egy egyházmegye élén állt: Zongor csanádi, Széchényi választott pécsi, Mariani pedig választott szerémi püspökként. Az 1640-es évek második felében – részben a bel- és külpolitika alakulása, részben pedig az előre ki nem számítható halálesetek következtében – a főpapság körében meglepően dinamikus fluktuációt tapasztalhatunk.¹⁰³ 1646 és 1648 között négy püspök is elhunyt, ennek következtében alakult ki az a helyzet, amit a sematizmus lejegyzője és kiegészítője 1647–48 fordulóján rögzített. Közvetett módon pedig ennek köszönhető Széchényi György kanonok első tényleges püspöki kinevezése a megtartott egyéb titulusok mellett, amiket a forrás egyszerűen csak „*etc.*” utalással említ. A kinevezéseknek köszönhetően a középréteg és a főpapi réteg alsó része gyakran egymásba olvadt,

¹⁰² Bartók István fölszentelt tinnini, Hoffmann Pál pécsi, majd veszprémi, Luzsénszky Joachim szerémi, majd váradi püspök, Mariani Péter esztergomi segédpüspök, majd zengg-modrusi püspök, Pálffy Tamás címzetes csanádi, majd váci, majd egri, majd nyitrai püspök, Posgay Miklós skopjei, Rohonczy István választott csanádi, Széchényi György veszprémi, majd győri, majd kalocsai érsek, végül esztergomi érsek, Szegedi Ferenc címzetes erdélyi, majd váci, majd egri püspök, Szentgyörgyi Ferenc váci püspök, Tarnóczy Mátyás ugyancsak váci püspök, Zongor Zsigmond pedig váradi, majd váci püspöki címet szerzett.

¹⁰³ FAZEKAS 2011, 130–131.

lehetőséget adva egyúttal olyan sikeres karriereknek is, mint Széchenyi György, vagy mint kortársai közül hivatali elődjéé, Szelepcsényi György.¹⁰⁴

A székeskáptalan tagjaként a kanonokok közül néhányan a politikából is kivethették részüket. Esztergom 2 főt delegálhatott a diétára, ők az alsó táblán képviselhettkék testületüket. A már emlegetett, a sematizmus keletkezésének idejéhez legközelebb eső országgyűlésre (1647) Hoffmann Pál és Rohonczy István érkezett káptalani követként, utóbbi egyben az esztergomi prépostságok jelenlétét megtestesítette. Rajtuk kívül még saját, főpapi jogán jelen volt a káptalanból Széchényi, Zongor és Mariani, valamint az apátságok képviselőjeként Posgay Miklós földvári, Mihályi István pécsváradi és Hoffmann Pál visegrádi apát.¹⁰⁵ A kanonokok közül tehát legalább 8-an voltak tanúi a vallásügyi kérdések kapcsán kirobbant csatározásoknak. Az országos politika mellett sokan az országos egyházügy alakulásának is részesévé váltak a XVII. század első felétől gyakori egyházmegyei vagy tartományi zsinatokon. Mind a székeskáptalan, mind a két főegyházmegyei társaskáptalan több tagja megtalálható volt a Lippay-zsinatokon, idősebbjük még a pázmányi tanácskozásokra is emlékeztethet.

A családi vagyont megalapító, ügyesen gazdálkodó főpap típusának közismert példája Széchényi György kanonok és választott püspök, akinek jövedelmeit részben a kanonoki stallumához kapott préposti és apáti bevételek is kiegészítették. Tipikus jelensége a kora újkori magyarországi egyháztörténetnek a török fenntartás alá került középkori monasztikus rendi kolostorok sora, illetve a társaskáptalanok préposti-apáti címének világi papi kézre juttatása. Alább részletesebben is kitérünk rá a sematizmus erre vonatkozó egysége kapcsán, érdemes azonban itt is legalább annyit megjegyezni, hogy a 23 esztergomi kanonok mindegyike rendelkezett valamiféle kiegészítő jövedelemmel a kanonoki stallum mellett. A káptalanoknak már a középkorban számos birtoka volt: faluk, halastavak, malmok, szőlők, amelyek földesúri adója a testülethez folyt be.¹⁰⁶ Negyedrészt (quartát) kaptak az egyházmegye falvainak tizedéből is. A török hódítással ezek a bevételek – még a területéből viszonylag keveset veszítő főegyházmegyében is – rendkívül megcsappantak, ezért sok esetben összevonták bizonyos oltárjavadalmakkal. Az oltárjavadalmak jövedelme pedig általában kanonokokhoz került.¹⁰⁷ Az esztergomi főszékesegyházi káptalan 23 kanonokjának csaknem kétharmadáról biztosan tudható, hogy oltárjavadalommal rendelkezett: 12-en egy, 4-en pedig két oltár bevételeit is élvezhették 1647-ben. Luzsénszky Joachim a Szent Katalin-oltár megszerzése után (1629–30

¹⁰⁴ FAZEKAS 2011, 132–133.

¹⁰⁵ ZSILINSZKY 1890, 331–332.

¹⁰⁶ MOLNÁR 2006, 25.

¹⁰⁷ MOLNÁR 2006, 25.

körül) 1647-ben az Oltáriszentség és Mindenszentek oltárának igazgatója is volt, a Szent Katalin oltár javait ekkor már Hoffmann Pál élvezhette. A káptalan javadalmas kanonokjai között Szent Katalin, Szent Kereszt, Szent Balázs, Szent György, Szent Erzsébet királyné, Szent Borbála, Szent Péter és Pál, Keresztelő Szent János, Szentháromság, Oltáriszentség és Mindenszentek altarisztákat találunk, hat esetben azonban nem derül ki, hogy mely oltárjavadalmat birtokolják, csupán annyi, hogy altariszták. Az Oltáriszentség-oltár javadalmaiból négyen is részesültek, Zongor Zsigmond pedig a liburcsai Szentháromság oltár hasznélvezője volt. A kanonokok közel 70%-ának (16 fő) volt tehát plusz bevétele az oltárjavadalmakból.

Ahogy az egykori birtokokkal és haszonvételekkel összevonták az oltárjavadalmakat, úgy a török hódítással megszűnt kolostorhálózatot is hasonló módon igyekeztek legalább egyházi kézben megtartani. 1647-ben négy olyan préposti vagy apáti titulust bíró kanonok szerepel az esztergomi kanonokok között, akiknek címét nem látjuk viszont a sematizmus későbbi alegységében, holott az kifejezetten a préposti és apáti titulusok viselőit sorolja. E négy személyből három a középkori esztergomi érsekség három társaskáptalanjának prépostja lett: Hoffmann Pál szentgyörgymezei, Széchényi György szentistváni, Mariani Péter pedig szenttamási préposként.¹⁰⁸ Rohonczy István éneklőkanonok valószínűleg stallumával egyidőben juthatott hozzá a zalavári apáti címhez, mert a forrásba az érseki joghatóságú címadományozásnál ő sem szerepel, szemben kanonoktársaival, akiknek préposti, apáti minőségét két helyen is föltüntették. (A duplikáció oka a bevezetésben említett források és mintaszövegek követése lehetett.)

Előfordult, hogy kanonokok máshol, például szabad királyi városokban is javadalomhoz jutottak: 1647-ben két kanonok (Révay Miklós és Rohonczy István) nagyhöflányi, Posgay Miklós pedig soproni javadalmas. A nagyhöflányi beneficiumot valószínűleg a kegyúr, Esterházy Miklós adományozta Rohonczy Istvánnak. A szabad királyi város Sopronban¹⁰⁹ nem minden nehézség nélküli volt a kanonok megjelenése. 1638 májusában Esterházy Miklós nádor Rohonczyt javasolta Sopron

¹⁰⁸ Az egri püspökség és az esztergomi főegyházmegye a török hódítás nyomán megbomlott világi társaskáptalan-hálózatnak az egyházmegye területén elpusztult káptalanjait a székeskáptalani stallumokhoz vonták, így a középkorban Esztergom város területén működő szentgyörgymezei, szenttamási és szentistváni prépostságok is kanonokok címével együtt, a káptalani tagsággal egyidejűleg adományozódtak. MOLNÁR 2006, 28.

¹⁰⁹ Sopron szabad királyi város már a középkorban gyakran élt főkegyúri jogával és több beneficiumot adományozott a papság számára. Az oltárjavadalom egyrészt bevonozta a környező vidék papságát, másrészt pedig az altarisztákat aktív politikai szerepvállalásra sarkallta a városban. A XVII. század első feléből fennmaradt források alapján Sopronban 14–18 betöltött beneficium létezett, amelyek a város külső kerületében helyezkedtek el. A főkegyúri jog ellenére a győri püspöknek minden esetben jóvá kellett hagynia Sopron döntését. A soproni beneficiumok kora újkori összefoglalása: DOMINKOVITS 2011.

városplebánosának a megüresedett címre, de a város (élve kegyúri jogával) nem őt, hanem Michael Johannes Ströbelét hívta meg, akit III. Ferdinánd is támogatott. Rohonczyt azzal utasították el, hogy már bír egy beneficiumot a városban korábban, ezt azonban ő át sem vette és meg sem köszönte – annak ellenére sem, hogy ez Esterházy Miklós legidősebb fiának, Istvánnak közbenjárására történt.¹¹⁰ Az Esterházyak befolyása – országos méltóságukon kívül – azzal magyarázható, hogy a szomszédos Nagyhöflány birtokosaiként igyekeztek a lehetséges mértékben felügyelni szűkebb pátriájuk egyházi életét. Rohonczy István nagyhöflányi plebános akkor már egy ideje Esterházyék bizalmi embere volt, valószínűleg e jó kapcsolatnak köszönhető Nagyhöflány rekatolizációjának kezdete is.¹¹¹ A nádor vélhetően úgy gondolta, hogy a frissen megnyitott jezsuita gimnázium mellett Rohonczy is közreműködhet a katolikus hit soproni terjesztésében. A plébániát végül a város tiltakozása ellenére is sikerült magyar plebánosnak átvennie 1638-ban, Csehi István győri kanonok azonban már nem a nádor jelöltje volt. Ezzel párhuzamosan Draskovich György győri püspök megfosztotta soproni javadalmától Ströbele ruszti plebánost,¹¹² Rohonczy pedig 1638-ig biztosan nagyhöflányi plebános maradt, és ugyanekkor a Szent Radegund beneficium javadalmasa is volt.¹¹³ Hogy innen milyen út vezet az 1647-ben birtokolt soproni javadalomhoz, egyelőre nem tudni, de az eset rávilágít arra, hogy a káptalanon kívüli karrier útja gyakran meglehetősen rögzös volt.

Rohonczy Istvánéhoz hasonló állomásokat jár be Vitnyédi Ferenc kanonok, az evangélikus soproni jogtudós, Vitnyédi István féltestvére. Római tanulmányai befejeztével 1646-ban esztergomi kanonok és ezzel egyidőben Kapuvár plebánosa lett, ahol a babóti evangélikus lelkészt kitiltván a várból, a mezőváros protestáns többségű lakosságának följelentését kellett vállalnia. 1649-ben lemondott káptalani jövedelmeiről és Sárvárra költözött plebánosnak, utóbb pedig innen került – épp más felekezetű testvére közbenjárására – a soproni városplebánosi székbe.¹¹⁴

Kanonoki méltóságviselése alatt ugyancsak plebánosként működött Szentbenedeky Ferenc (Komját), valamint Rohonczy István (Nagyszombat), Schlegel Máté barsi főesperest pedig a bányavárosok plebánosává tették káptalani kinevezésével együtt.¹¹⁵ A plébánia – még ha zömmel protestáns településen volt is – jó jövedelemkiegészítést jelentett a kanonoki stallum mellé. Noha a káptalani

¹¹⁰ DOMINKOVITS 2005.

¹¹¹ DOMINKOVITS 2005.

¹¹² BÁN 1939, 178–179.

¹¹³ DOMINKOVITS 2005, 6. sz. jegyzet

¹¹⁴ BÁN 1939, 184–185. és Prím. Lt. AEV 228.

¹¹⁵ Volt, akinek plebánosi megbízatását fölváltotta a kanonoki stallum: Bartók István és Radossényi Márton is csak fölszentelésük után közvetlenül végeztek tényleges lekipásztori munkát: az előbbi Püspökiben, míg az utóbbi Szakolcán.

titulusokért a század közepén kielégítő fizetés járt (1000 forintot kapott a nagyprépost, 500–700 forintot a kanonokok),¹¹⁶ nem elhanyagolható, hogy egy plébániai hivatal az adott kanonoknak nem csupán bevételeit, hanem társadalmi támogatottságát is növelte, különösen Pozsonyban és Nagyszombatban.

A középréteg jövedelmei ugyan a főegyházmegye 1663 utáni területvesztésével megcsappantak, az 1680-as évekre azonban már ismét elérték a századközepi szintet.¹¹⁷ Akik a székeskáptalan tagjai közül még főesperesek is voltak, újabb plusz 200–300 forintot könyvelhettek el, s még ezt egészítették ki a különböző javadalmakért járó 100 forintok.¹¹⁸ Hiába viselt egy kanonok címzetes püspöki titulust, ehhez semmilyen pénzjáradék sem társult. Várad, Pécs, Kalocsa és Vác azonban már egész szépen jövedelmezett: a sor elején Vác állt (évente 3000–6000 forint), végén pedig Várad (kb. 250–300 forint).¹¹⁹ Ezeket a címeket pedig – mint fentebb is láthattuk – leggyakrabban székesegyházi kanonokok vagy társaskáptalanok prépostjai viselték. A különböző egyéb méltóságokkal és javadalmakkal kiegészített kanonoki stallumok tehát igen szépen jövedelmeztek még a török hódítás és a protestantizmus ellenére is. 1647-ben a legalacsonyabb kanonoki bevételek az oltárjavadalmakkal kiegészítve úgy 600–700 forint éves jövedelmet jelentettek, az átlag azonban ennél magasabb volt, nem egy kanonok az összeg duplájára is szert tehetett egyéb egyházi méltóságai vagy javadalomhalmozásai révén. Luzsénszky Joachim Nagyszombatban a kanonoki, főesperesi és zebegényi apáti cím mellett még két oltárjavadalmat is birtokolt: ez összesen 1100–1300 forintot jelentett. Zongor Zsigmond nagyprépostnak körülbelül ugyanennyi jövedelme volt, ezt azonban még kiegészítette királyi tanácsosi fizetése.

A bevételek egy részét különböző kiadások miatt természetesen föléltek, más része azonban alkalmas volt a katolikus egyház intézményeinek újjászervezésére vagy legalább kiegészítésére. Az 1647-ben följegyzett kanonokok között alig találni olyanokat, akik ne lennének legalább végrendeletükkel valamelyik jezsuita gimnázium mecénásai. Legtöbbjük saját művekkal vagy mások munkáinak kiadásával a szellemi megújuláshoz is hozzájárult, de voltak, akiknek életútja mutatta, hogy a Pázmány példája nem maradt nyom nélkül.¹²⁰ Egyéni fölemelkedés tekintetében az esztergomi székeskáptalan kétségkívül a legjobb ugródeszka volt az egyházi közép-réteg tagjai számára az országos vagy nemzetközi karrier felé.

¹¹⁶ MOLNÁR 2006, 16.

¹¹⁷ MOLNÁR 2006, 16.

¹¹⁸ MOLNÁR 2006, 16.

¹¹⁹ MOLNÁR 2006, 17.

¹²⁰ A 23 kanonok közül többen szentség hírében halnak meg.

A pozsonyi Szent Márton prépostság

A pozsonyi egyike volt annak a néhány társaskáptalannak, amely – részben szerencsés földrajzi fekvésének köszönhetően – átvészelte a török hódítást. Alapításának ideje ismeretlen, de kezdetben a pozsonyi várban székelt, ahol külön temploma is volt.¹²¹ A XIII. században leköltözött a várból, és új templomot építtetett, ahol a század második felétől hiteleshelyként működött.¹²² 1469-től a prépost egyúttal érseki helynök is volt.¹²³ A káptalan tagsága a középkorban 14 kanonokból állt, a kora újkorban ebből csak 12 helyet töltöttek be, ezzel a működő társaskáptalanok közül a második – középső – helyet foglalta el a Szepességgel együtt, de Vasvár-Szombat-hely előtt.

Prépostja 1647-ben Kisdy Benedek,¹²⁴ az ő munkáját segíti további 11 kanonok és altarista.¹²⁵ Ahogyan az esztergomi kanonokok rangemelkedéséből is látszott, többen kaptak pozsonyi préposti címet esztergomi titulusukat követően. Kisdy Benedek ugyancsak ezt az utat járta végig.¹²⁶ 1598-ban született Szécsény mezővárosban, köznemes¹²⁷ szülők gyermekeként. Tanulmányait Nagyszombatban, Bécsben és Rómában végezte, majd Rómából hazakerülve Pázmány Péter udvari káplánja lett. Ez az időszak vélhetően hatással volt későbbi egyházkormányzati szemléletére is.¹²⁸ Önálló egyházi pályáját Vágsellyén kezdte plébánosként, innen került 1624-ben pozsonyi kanonoki stallumba, majd 1629-ben Pázmány Péternek köszönhetően az esztergomi kanonoki és egyúttal honti főesperesi székbe. 1642-ben pozsonyi préposttá lépett elő, ezt követően lassanként megszerezte a fontosabb préposti és apáti

¹²¹ MKL *pozsonyi Szent Márton prépostság*

¹²² A káptalan középkori történetéről, kiváltképp alapításáról eltérően vélekedik Rimely Károly, a prépostság monográfusa (és nem mellesleg pozsonyi kanonok), és a munkát bíráló esztergomi kanonok (később pozsonyi prépost), Knauz Nándor. Az álláspontokat összegzi: KÖBLÖS 1994, 13–14.

¹²³ KÖBLÖS 1994, 14.

¹²⁴ A forrás 1648-as kiegészítője ezt áthúzza episcopusra javította Kisdy rangját.

¹²⁵ A sematizmus a pozsonyi kanonokok esetében nem jegyzi föl, hogy ki viselte az oszlopos kanonoki címek egyikét: más forrásokból sikerült azonosítani, hogy ekkor Baróthy Ferenc volt lector, Kőszeghy Menyhért pedig custos. A cantort külön nem jegyzi a sematizmus.

¹²⁶ Kisdy Benedek prépostot indokoltnak láttam különválasztani a társaskáptalan tagságától az előző fejezetben ismertetett okokból: a pozsonyi préposti cím magasan az esztergomi kanonoki titulus fölött állt, ezért Kisdy származásának, végzettségének és karrierjének a káptalan tagságához való hozzászámítása szükségszerűen csak torz képet adott volna. Az életpálya azonban kitűnően ábrázolja, milyen szerepet játszott a ranglétrán emelkedő egyháziak életében a pozsonyi préposti stallum.

¹²⁷ VERESS 1917, 25.

¹²⁸ KOLLÁNYI 1900, 234.

címeket, míg 1648-ban egri püspökké szentelték. Ő költöztette át Jászóra az egri káptalan, megalapította a kassai jezsuita főiskolát, Kassán papnevelő intézet fölállításáról végrendelkezett, és költségén jelent meg a részben napjainkig ismert és használt Cantus Catholici. Kisdy élete egyike azoknak a sikeres egyházi karriereknek, amelyek a XVII. századi Magyarország katolikus megújulásához oly jelentékenyen hozzájárultak. A pozsonyi káptalan többi tagja esetében azonban ez a gyors rangemelkedés egyáltalán nem volt törvényszerű.

A pozsonyi kanonokok származása és végzettsége

A kanonokok átlagéletkora 39 év volt, a testület tehát gyakorlatilag nem volt fiatalabb az esztergominál, annak ellenére, hogy a társaskáptalan kisebb presztízzsel bírt, mint a székeskáptalan. A magyarázat talán abban áll, hogy azoknak az egyháziaknak, akiknek pályája talán nem ívelt olyan meredeken fölfelé, mint esztergom-nagyszombati társaiké, a pozsonyi stallumot inkább életük vége felé, mintegy „jutalomként” kapták. A tehetségesek vagy jobb kapcsolatokkal rendelkezők általában tovább emelkedtek, a többiek pedig megmaradtak pozsonyi tisztségükben. A káptalan legifjabb tagja 1647-ben a 27 esztendőes Héderváry János volt.

név	életkor
Fabricius Henrik	?
Susith Gergely	?
Jurkovics György	?
Rezenyi György	?
Mohácsy Gergely	?
Héderváry János	27
Kőszeghy Menyhért	34
Baróthy Ferenc	37?
Suella György	41
Péchy András	43
Jankovszky Jakab	45
Kisdy Benedek	49
átlag	39 év

A pozsonyi társaskáptalan kanonokjainak életkora a rendelkezésre álló adatok alapján

Születési helyre vonatkozó adatot a 12 kanonokból összesen 10 fő esetében sikerült találni: külföldi egyáltalán nincs közöttük, az egyházmegyén belül és kívül születettek aránya esetén utóbbiak felé billen a mérleg három királyságbeli, két hódoltsági és egy erdélyi kanonok személyében. A hódoltságból érkezők (Mohácsy Gergely és Péchy András) neve is utal származásukra, a másik kettő, Baróthy Ferenc¹²⁹ és Rezenyi György pedig erdélyi születésű.

Esztergomi főegyházmegye	Magyarország	?
	Magyar Királyság	
Jankovszky Jakab Jurkovics György Kisdy Benedek Suella György	Héderváry János Kőszeghy Menyhért Baróthy Ferenc	Fabricius Henrik Susith Gergely
	hódoltság	
	Mohácsy Gergely Péchy András	
	Erdély	
	Rezenyi György	

A pozsonyi társaskáptalan kanonokjainak származása a rendelkezésre álló adatok alapján

Társadalmi származásról Kisdyvel együtt csak 6 kanonok esetén tudunk, ők kivétel nélkül nemesek. Igaz, a szécsényi köznemesi családból származó Kisdy és a báró Héderváry család legifjabb tagja között valószínűleg nagyobb lehetett a különbség, mint egy mezővárosi polgár és köznemes között. Az – általában egyetemi matrikulákból vett – származási adatok hiánya valószínűleg itt is azzal magyarázható, hogy a nem nemesek kevésbé szívesen vezették be társadalmi helyzetüket az anyakönyvbe, mint a kiváltságosok.¹³⁰

nemes	Baróthy Ferenc, Héderváry János (báró), Kisdy Benedek, Mohácsy Gergely, Péchy András, Suella György
ismeretlen (nem nemes)	Fabricius Henrik, Susith Gergely, Jurkovics György, Jankovszky Jakab, Kőszeghy Menyhért, Rezenyi György

A pozsonyi társaskáptalan kanonokjainak társadalmi származása a rendelkezésre álló adatok alapján

¹²⁹ „filius Stephani et Ursulae Lencsés, Baróti, dioecesis Agriensis”. VERESS 1917, 41.

¹³⁰ FAZEKAS 2002, 74.

Anyanyelvre vonatkozó adat a 12 kanonokból 9-nél található. Jóllehet a vélhetően szlovák származású kanonokok anyanyelvére sincs mindig pontos adatunk, az arányokat talán mégis érzékeltetik. 6 stallumot biztosan magyar egyházi tölt be, további hármat pedig ugyancsak biztosan 2 szlovák és 1 dalmát. A hiányzó három személy esetében a vezetéknév alapján óvatosan következtethetünk az anyanyelvre. Feltételezéseim szerint Suella György és Jurkovics György esetében két szlovák kanonokról, Fabricius Henrik esetében pedig talán német, de inkább ugyancsak szlovák papról beszélhetünk.

magyar	Baróthy Ferenc, Héderváry János, Kisdy Benedek, Kőszeghy Menyhért, Péchy András, Rezenyi György
szláv (szlovák) ¹³¹	Fabricius Henrik, Jankovszky Jakab, Jurkovics György, Suella György, Susith Gergely
dalmát	Mohácsy Gergely?

*A pozsonyi társaskáptalan kanonokjainak anyanyelvi-etnikai megoszlása
a rendelkezésre álló adatok alapján*

Teológiai képzettségüket – az esztergomiakhoz hasonlóan – Nagyszombatban, Bécsben és Rómában szerezték meg. A 12 kanonokból 10 főről biztosan tudjuk tanulmányai helyszínét: 4-en csak Bécsben tanultak, Baróthy Ferenc pedig csak Rómában. E káptalan tagjai közül is többen jártak meg legalább két egyetemet, a prépost pedig hármat is. Héderváry János Bécsből, Suella György, Kőszeghy Menyhért és Péchy András pedig Nagyszombatból került Rómába. Fokozatszerzésről csak két kanonok esetében tudunk: Rezenyi György Bécsben, Kőszeghy Menyhért pedig a frissen megalapított nagyszombati egyetemen szerezte meg filozófiai baccalaureatusát. (Kisdy Benedekről ugyancsak ennyi maradt fenn, de Rómában töltött évei száma alapján valószínű, hogy kijárta a négyéves theologia speculativát, fokozatot azonban nem szerzett.) Ugyancsak a Rómában töltött évekből következtethetünk a többi kanonok teológiai ismereteire. Legtöbbjük nem hallgatott négyéves teológiát, csak az egy- vagy kétéves morális kurzust, így a káptalan tagságának nagyobb része nem hallgatott rendszeres teológiát. Suella György és Kőszeghy Menyhért – bár nem szerzett fokozatot – biztosan elvégezte a theologia speculativa osztályainak egy részét, méghozzá mindkettő Rómában. A pozsonyi társaskáptalan kanonokjai közül többen tanultak külföldi egyetemen, mint Nagyszombatban, még a „gyorstalpaló” morális kurzus hallgatói közül is. A magyarázat a kanonokok életkorából fakadhat: legtöbben még 1635, tehát a nagyszombati egyetem alapítása előtt voltak

¹³¹ A kanonokok anyanyelvének egy része csupán a vezetéknév alapján valószínűsíthető.

papnövendékek, ezért kézenfekvő volt, hogy a régóta működő bécsi egyetemre iratkoztak be, tanulmányaikat pedig segítette a frissen megnyílt Pázmáneum.¹³²

Tanulmányok helye	Kanonok		
Bécs	Jurkovics György, Jankovszky Jakab, Mohácsy Gergely, Rezenyi György		
Nagyszombat és Róma	Kőszeghy Menyhért, Péchy András, Suella György		
?	Fabricius Henrik Susith Gergely		
Róma	Baróthy Ferenc		
Bécs és Róma	Héderváry János		
Nagyszombat, Bécs, Róma	Kisdý Benedek		
Összesítés			
<i>Bécsben megfordult</i>	6 fő		50%
<i>Nagyszombatban megfordult</i>	4 fő		33%
<i>Rómában megfordult</i>	6 fő		50%

A pozsonyi társaskáptalan kanonokjainak egyetemjárása a rendelkezésre álló adatok alapján

Karrierlehetőségek a káptalanban

A pozsonyi kanonokok kétharmada, 8 fő viselt plébánosi tisztséget, mielőtt pozsonyi stallumát megkapta, míg Esztergom-Nagyszombatban csak hárman voltak parókián káptalani tagságukat megelőzően. A székeskáptalanban a kinevezéssel egyidejűleg többnyire lemondtak plébániai hivatalukról,¹³³ ezalól csak Schlegel Máté (bányavárosok), a már említett Vitnyédi Ferenc (Kapuvár) és Rohonczy István jelentettek kivételt. Rohonczy Nagyszombat szabad királyi város plébánosa volt, káptalani méltóságával egyidejűleg viselt hivatala minden bizonnyal a városnak és neki is megérte. Hasonló a helyzet a pozsonyi társaskáptalamból Fabricius Henrikkel, aki Pozsony város plébánosa volt 1647/48–1652, rajta kívül azonban stallumával

¹³²Jurkovics (Jurkouicz) György és Jankovics (Jankouitius) Jakab pozsonyi kanonok elsőként, illetve negyediként tettek esküt a Pázmáneumban. FAZEKAS 2003, 37.

¹³³Plébános volt 1647 előtt Rezenyi György (Nyitra nagykér), Jancsovics Jakab (Barsszentkereszt), Péchy András (Nyitraegerszeg), Jurkovics György (Dejte), Mohácsy Gergely (Nagybár, majd Vásárút, végül Nagymegyer), Suella György (Vásárút), Baróthy Ferenc (Érsekújvár). A prépost Kisdý Benedek is plébánosként (Vágsellye) kezdte önálló egyházi pályafutását.

egyidejűleg csak Kőszeghy Menyhért ténykedett plébánián (Dunaszerdahely). A maradék nyolc plébánia közül, amelyet egyes kanonokok 1647 előtt igazgattak, szinte egyik sem a pozsonyi főesperesség területén található, a pozsonyi káptalan tagsága tehát nem a társaskáptalan közvetlen közeléből kerül a testületbe.

Mint Esztergom-Nagyszombat esetében, úgy Pozsonyban is oltárjavadalmak sora egészítette ki bevételeiket. A tizenkét kanonokból kilencről tudjuk, hogy altarista volt, közülük azonban csak Rezenyi Györgyről derül ki, hogy a Minden-szentek oltárt igazgatta, a többiek neve mellett mindössze „altarista” vagy „pozsonyi altarista” áll. Az egyéb javadalmak, préposti és apáti címek esetében már kevésbé szűkszavú a forrás: nyilván többet jövedelmezett, vagy fontosabb volt számon tartani, hogy kihez milyen extra jövedelem köthető. Fabricius Henrik – talán épp pozsonyi városplébánosi címén – a pozsonyi Szent András kolostor beneficiatusa volt, Baróthy Ferenc pozsonyi oltárjavadalma mellett Sopronban is javadalommal bírt, valamint apostoli protonotárius címet viselt. Muraszentkereszten és szintén Sopronban volt javadalmas Rezenyi György. Apáti és préposti címet Kisdy Benedekkel együtt is csak 5-en kaptak, közülük ráadásul Kisdy az egyetlen, aki többet is viselt, mindenki másnak csak egy-egy cím jutott,¹³⁴ közülük is csupán kettő esett az érseki joghatóságon kívülre. Péchy András – vélhetőleg pécsi származásának köszönhetően – elnyerte az egykori pécsi székeskáptalan préposti titulust, a fiatal Héderváry János pedig zirci apátként szerepel.¹³⁵ Ez utóbbinak jövedelmeire a címét viselő pozsonyi vagy esztergomi kanonokok mellett olykor a Magyar Kamara is rá-tette volna a kezét, az apátság birtoklása tehát időről időre megújuló konfliktusforrás volt.

A káptalan minden bizonnyal legkevésbé vagyonos kanonokja az a két személy volt (Jankovics Jakab és Jurkovics György), aki stallumán kívül csak egy – a forrásban meg nem nevezett – oltárjavadalmat bírt, de még ezért is otthagya korábbi plébániai hivatalát.¹³⁶ A náluk módosabb nagy többségnek stallumán kívül általában volt egy plébániája vagy valamilyen más javadalma: oltár vagy apáti/préposti cím. A piramis csúcsán (Kisdyt nem számítva) Fabricius Henrik városplébános és Rezenyi

¹³⁴ Kisdy viszont élete során pozsonyi címén kívül hatvani, sági, zsámbéki és jászói prépost is volt, de ezek közül csak a jászói bírt tényleges jövedelemmel – igaz, ennek népszerűsége akkora volt, hogy szinte küzdeni kellett a birtoklásért (bár e küzdelem során egri püspök korában kétségtelenül Kisdy volt a legjobb helyzetben).

¹³⁵ Héderváry egyben az utolsó világi apátja is volt Zircnek: miután 1659-ben leköszönt címéről a ciszterci rend javára, az apátság a lilienfeldi kolostorhoz csatlakozott. BÉKEFI 1896, 27.

¹³⁶ Susich Gregorius kanonokról a forrás ugyanilyen szűkszavúan számol be, noha Rimely pedig lekéri vagy bényi apáti címet is rendel kanonoki stallumához. Az ellentmondást valószínűleg a két adat időpontjának egybecsúszása okozta: a sematizmusban szereplő lekéri apátot, Rezenyi Györgyöt követhette az 1650-es évek elején (Rezenyi 1653–1655 vége között halt meg) Susith, ezért a sematizmusban még nem szerepelhetett bényi apátként. RIMELY 1880, 271.

György állt, az utóbbi két beneficium, egy oltárjavadalom és a lekéri apáti cím birtokosaként. Ahogyan az esztergom-nagyszombati testületben, úgy itt is a káptalan tagságából került ki a városban működő papnevelő intézet (Szent Imre szeminárium) prefektusa, a kanonokok egy részének tehát legalább ily módon ki kellett vennie részét az utánpótlás neveléséből.

A pozsonyi társaskáptalan – már csak az átlagéletkorból is gyanítható – nem sok esetben jelentett ugródeszkát kiemelkedő egyházi hivatalokhoz. Ha Kisdy prépost csanádi és egri címeit nem számítjuk, a tizenkét kanonokból mindössze a fiatal báró, Héderváry János kapott élete során püspöki címet, aki szkopjei választott püspök lett (1653). Hárman lettek 1647 után székeskáptalan tagjai: Mohácsy Gergely és Kőszeghy Menyhért az esztergomiban, Jurkovichs György pedig a nyitraiban kapott stallumot.¹³⁷ Héderváry János szintén székeskáptalanban folytatta pályáját, ő azonban előjárói tudta nélkül egyszerűen átment Győrbe.¹³⁸ Suella György és Rezenyi György az 1647-es országgyűlésen pozsonyi káptalani követekként politikai szerephez is jutottak,¹³⁹ ez azonban – kiváltképp ha figyelembe vesszük a katolikus klérusnak ezen a diétán bekövetkező presztízsveszteségeit – nem sokban járult hozzá egyházi előmenetelükhöz. A testület tagjai közül Kisdyt leszámítva nem maradt fenn mecénási tevékenységre, számottevő irodalmi vagy teológiai munkásságra vonatkozó adat. Egyedül Rezenyi Györgyről derül ki, hogy halála előtt néhány évvel felújította a pozsonyi ferencesek kápolnáját (1653).¹⁴⁰ Nagyszombat-hoz és a székeskáptalani lehetőségekhez képest egyéni életpálya tekintetében – préposti címét leszámítva – Pozsony nem sokat kínált azoknak, akik a középrétegből szerettek volna magasabb pozícióba jutni. Az alsópapság arra érdemesebb tagjai viszont pályájuk csúcsaként stallumhoz, és azon keresztül városi beneficiumokhoz, oltárjavadalmakhoz, illetve egy-két címzetes préposti vagy apáti titulushoz juthattak.

¹³⁷ VAGNER 1896, 234.

¹³⁸ NÉMETHY 1894, 615. tud még egy Héderváry Jánosról, de az 1680-ban kapta meg ph.mag. fokozatát, 1690-től plébános Csicsón, stb.

¹³⁹ Az országgyűlésen részt vevő egyháziakról lásd: ZSILINSZKY 1890, 331–332.

¹⁴⁰ NÉMETHY 1894, 892.

Egyházmegye az egyházmegyében: a szepesi Szent Márton prépostság

A szepesi prépostságot (Szepesváralja) Imre király alapította 1198-ban a szepességi szászoknak, apja, III. Béla nagyszombeni alapításának mintájára. A társaskáptalannal együtt alakult ki a szepesvári főispánság (a későbbi Szepes vármegye) is, amelytől azonban függetlenek maradtak a saját bírát választó szászok. Alapításakor négy kanonoki stalluma volt, a kanonokok kapták a jövedelem felét, fontosabb kérdésekben azonban a szomszédos szász plébánosokat is megkérdezték. Idővel kialakult az a gyakorlat, hogy a befolyásos szász papokat lassanként tiszteletbeli kanonokoknak tekintették, noha káptalani helyük és ezzel járó jövedelmük jogilag nem volt.¹⁴¹ Talán ennek lett következménye, hogy a kanonokok száma idővel 4-ről 10-re emelkedett. Luxemburgi Zsigmondtól kezdve a király bírta a prépost kinevezésének jogát, a prépost pedig a stallumok betöltése fölött rendelkezhetett.¹⁴² 1458-ban – a közép-kor folyamán már többedik alkalommal – megerősítik, hogy a prépost a káptalani joghatóság területén élők számára teljes jogú lelkipásztor. A kanonokok és plébánosok egyaránt hűséget esküdtek neki, a prépost pedig ettől kezdve püspöki jogokat gyakorolt. IV. Sixtus pápa 1472-ben még püspöki jelvények viselésére is feljogosította, ezt azonban utóbb X. Leó a püspöki joghatósággal együtt visszavonta (1513). A helyzet a szabályozás ellenére sem sokat változott: a zárt Szepesség ura a gyakorlatban továbbra is a prépost maradt, ez pedig (a püspökség felállításáig) folyamatos konfliktusforrást jelentett az érsek és a káptalan között.

A kora újkorban a szepesi káptalan a pozsonyinál két fővel kisebb létszámú,¹⁴³ működő társaskáptalan volt, amely kívül esett szinte minden tényleges egyházi ellenőrzésen. A megyében lakó németek a XVI. századtól evangélikusok lettek, a prépostsághoz tartozó falvakat az érsekség is éppen hogy csak számon tartotta.¹⁴⁴ Ez valószínűleg a káptalan tagságára is igaz: míg az esztergom-nagyszombati székeskáptalan és a pozsonyi társaskáptalan területénél a forrás följegyzí a címeket, oltárjavadalmakat és fontosabb méltóságokat, addig a szepesi kanonokokról hallgat,

¹⁴¹ PIRHALLA, 1899, 5–7. A káptalan középkori történetére vonatkozó adatokat Pirhalla Mártontól idéztük.

¹⁴² MKL *szepesi prépostság*

¹⁴³ A sematizmusban nem szerepel, de Hradszky ismer egy Mika Franciscus kanonokot 1643 és 1672 között, aki 1651-ben dékán is volt. HRADSKY 1901, 432.

¹⁴⁴ A sematizmusban a főesperességektől külön szedve szerepel a szepesi prépost joghatósága alá tartozó plébániák jegyzéke, ezekhez azonban sem plébános, sem licenciátus nincs hozzárendelve.

épp csak a három oszlopos kanonokot említi. Pázmány Péter volt az első, aki megpróbálta ellenőrzése alá vonni a Szepességet: az 1620-as évek konfliktusaiból kitűnik, hogy az érsek kemény kézzel bánt a káptalannal, még ha nem is fosztotta meg látványosan jogaitól.¹⁴⁵ (Ez utóbbi már csak azért sem lett volna érdeke, mert a káptalan volt a katolikus egyház egyetlen bástyája és reménysége a térségben.)

Az 1647-ben is préposti címet viselő Hosszútóthy Lászlót 1606-ban, még fölszen-
telése előtt nevezték ki a társaskáptalan élére. A Szepességekben uralkodó állapotok-
ról árulkodik, hogy amikor Pázmány arra kötelezte Hosszútóthyt, hogy végezzen
egyházlátogatást a joghatósága alá eső területen, a protestáns lakosság fellázadt az
ötlet ellen. Hosszútóthy a vármegyétől kért oltalmat a fölfegyverzett helyiekkel
szemben, de az nem volt hajlandó védelmet biztosítani: mi több, 15 napos gondol-
kodási idő után a hatóságok kijelentették, hogy az egyházlátogatáshoz nem járulnak
hozzá, mert 70 éve nem volt példa ilyesmire a Szepességekben, s ha valaki látogatni
akar, az csak a lőcsei evangélikus lelkész lehet. A préposti egyházlátogatás tehát el-
maradt.¹⁴⁶ Sor került azonban egy vikáriusi vizitációra 1629-ben. A talpraesettséget
addigra már többször bizonyító Lósy Imre váradi püspököt Pázmány küldte hely-
nökként a Szepességekbe, hogy meglátogassa a káptalant. Ahogy az egri egyházme-
gyében, úgy itt is nagy elszántsággal vetette bele magát az összeírásba: a prépostsá-
gon túl ugyan nem jutott, viszont a káptalant meglehetősen alaposan kifaggathatta,
ha a vizitáció végére Mogliai Lőrinc kanonok meghalt, Nemcsiszky Gergely kano-
nok pedig belépett a jezsuita rendbe.¹⁴⁷

A középkorban a társaskáptalan 16 tagot számlált, 1629-ben a Lósy-féle vizitá-
ció végén 12 főből 10 kanonok maradt, és a sematizmus adatai alapján 1647-ben is
ugyanilyen létszámmal működött. Hosszútóthy prépost mellett lector és stauniki
(szepesi) apát¹⁴⁸ volt Bebery Tamás, cantor Antonides Mihály és custos Luktor
Imre, a fennmaradó hat személynél a forrás azonban meglepően szűkszavú. Az esz-
tergomi és pozsonyi káptalanhoz hasonló elemzést az adathiány miatt nehéz lenne
végezni – helyesebben a végeredmény jóval pontatlanabb lenne – ezért az aláb-
biakban eltekintünk tőle. A szepesi káptalan viszonylag zárt volt, tagjai többnyire
a Szepességből kerültek ki és ritkán léptek tovább magasabb pozícióba.¹⁴⁹ Fordít-
va is inkább csak arra van példa, hogy egy rangosabb káptalan kanonokja préposti

¹⁴⁵ PIRHALLA 1899, 388–390.

¹⁴⁶ PIRHALLA 1899, 402–403.

¹⁴⁷ PIRHALLA 1899, 407.

¹⁴⁸ Lósy 1637-es liminája szerint a pozsonyi és a szepesi káptalan is 12–12 tagot számlál. VANYÓ 1933, 136. A savniki (egykori ciszterci) apátság 1542-től világi kézen volt, majd Thököly Sebes-
tyén megvásárolta. 1605-től már a bevételek nélküli címet adományozzák, amelyet 1622-től a
szepesi kanonokok viselnek. MKL *szepesi apátság* és MOLNÁR 2006, 29.

¹⁴⁹ MOLNÁR 2006, 22.

kinevezést kapott valamelyik társaskáptalanba. A sematizmusban ennek ellenére abban a két esetben, amikor sikerült kideríteni a kanonokok születési helyét, a „belső” származás egyikükre sem érvényes: Pozsony és Nyitra megyéből származtak. (A prépost pedig Vas megyei.) Ugyancsak Hosszútóthy László az egyetlen, akiről kiderül nemesi származása, noha utóbb Bebery Tamás is megszerezte a címereslevelet. Átlagéletkort a hiányos adatsorok miatt ismét nem könnyű számolni: biztosan csak Hosszútóthyról tudjuk, hogy 1647-ben 60 év körül járt, illetve Antonides Mihály valószínűleg 45 esztendősen ugyanekkor. A többiek esetében az egyetemi anyakönyvekből lehet óvatosan következtetni arra, hogy az átlagéletkor a szepesi káptalanban is körülbelül 40 év lehetett. Kevéssel több adat áll rendelkezésünkre a kanonokok anyanyelve esetében. A 10-ből 8 főről derül ki anyanyelve, a magyarok és szlovákok száma egyenlő.¹⁵⁰

nemes	Hosszútóthy László, Bebery Tamás (címszerző)
ismeretlen (nem nemes)	Antonides Mihály, Claudi Bertalan, Jurmanich György, Luktor Imre, Némethy János, Soos János, Tótprónay János, Trenka Jeremiás

A szepesi társaskáptalan kanonokjainak társadalmi származása a rendelkezésre álló adatok alapján

magyar	Hosszútóthy László, Némethy János, Soos János, Tótprónay János
szláv (szlovák)	Antonides Mihály, Bebery Tamás, Jurmanich György, Trenka Jeremiás
?	Claudi Bertalan, Luktor Imre

*A szepesi társaskáptalan kanonokjainak anyanyelvi-etnikai megoszlása
a rendelkezésre álló adatok alapján*

A bécsi Pázmáneumban végezte teológiai tanulmányait Nagyszombat után Bebery Tamás, illetve ugyancsak Bécsben tanult Tótprónay János, Jurmanich György és Antonides Mihály is. Közülük csak kettőről tudjuk, hogy fokozatot is szerzett, ám egyikük sem teológiai (Jurmanich filozófiai baccalaureus, Tótprónay filozófiai magister). A prépost Grazban, majd Rómában járt egyetemet, hiszen fiatalakora

¹⁵⁰ A szláv hangzású nevek egy része mögött talán lengyeleket is sejtethetünk, a szepesi kanonoki cím és a stallummal járó egyéb jövedelmek már a középkorban fölkeltek a dél-lengyelországi egyháziak figyelmét, amihez részben hozzájárult a társaskáptalan viszonylagos önnállósága is. SROKA 1995, 57–60.

idején még sem a nagyszombati egyetem, sem a Pázmáneum nem létezett. Minden bizonnyal a szepesi kanonokok is az egy vagy két esztendő morálteológiai kurzusból merítették teológiai ismereteiket, egyedüli kivételként legfeljebb Antonides Mihályra tekinthetünk, aki fölszenteléséig 4 évet töltött Bécsben, tehát spekulatív teológiát is hallgatott.

Tanulmányok helye	Kanonok	
?	Claudi Bertalan, Luktor Imre, Némethy János, Soos János, Trenka Jeremiás	
Bécs	Antonides Mihály, Jurmanich György, Tótprónay János	
Graz és Róma	Hosszútóthy László	
Nagyszombat és Bécs	Bebery Tamás	
Összesítés		
Bécsben megfordult	4 fő	33%
Nagyszombatban megfordult	1 fő	8,3%
Grazban megfordult	1 fő	8,3%
Rómában megfordult	1 fő	8,3%

A szepesi társaskáptalan kanonokjainak egyetemjárása a rendelkezésre álló adatok alapján

Karrieréről, tisztségekről csak a szepesi prépostság két monográfusától, Pirhalla Mártontól és Hradszky Józseftől tudunk. Hosszútóthyt leszámítva komolyabb előrelépésre nincs példa, inkább csak a káptalani tisztségek cserélődtek egymás között. Bár a sematizmus egyedül Bebery Tamás neve mellett tünteti föl az apáti címet, valójában Soos János is rendelkezett két préposti titulussal (liptói és várad-szentistváni), a liptói azonban – annak ellenére, hogy jó húsz évvel Soos előtt maga Hosszútóthy is viselte – fiktív cím.¹⁵¹ Plébániai hivatalt a pozsonyi társaskáptalanhoz képest viszonylag kevesen vállaltak: kanonoki kinevezése előtt biztosan plébánosként működött Trenka Jeremiás Teplán (Liptó vármegye, 1630 körül), valamint Antonides Mihály Garamkürtösön¹⁵² (Bars megye, 1630), majd pedig Háromszlécsen (Liptó megye, 1633). Garamkürtösön egy másik szepesi kanonok, Tótprónay János is volt plébános, 1638-tól működött ott, és bár a forrás hallgat róla, valószínűleg a sematizmus keletkezésének idején is ő látta el a lelkipásztori teendőket. Miként a pozsonyihoz, úgy a szepesi prépostsághoz is tartozott pár tucat plébánia. A forrásban 23,

¹⁵¹ vö. MOLNÁR 2006.

¹⁵² A forrásban szlovák neve, Trubín szerepel.

döntő többségben szepességi település neve szerepel, lelkipásztor hozzárendelése nélkül.¹⁵³

A szepesi prépostságnak volt még egy érdekes összekötöttese a váci püspökséggel. 1553-ban a szepesi prépost, Péterváradai Balázs kapta a váci püspöki címet. Péterváradai megtartotta a préposti titulust (1549–1560) és a Szepességbe vonult vissza, mert főpapi rezidenciáját a törökök korábban elfoglalták.¹⁵⁴ A váci püspöki cím a korszakban gyakran került kanonokokhoz, kiegészítve a préposti jövedelmet az egyházmegye 3000–6000 forintos bevételeivel.¹⁵⁵ A pénzre szükség is volt, hiszen a szepesi prépostság nem jövedelmezett túl jól. Kopcsányi Mihály váci püspök halála után (1646. március vége) Pálffy Pál országbíró arra kérte III. Ferdinándot, hogy a váci címre Kisdy Benedeket, akkor már szerémi püspököt nevezze ki, de április elején Lippay György Hosszútóthy László váradi püspököt javasolta ugyanabba a székre. Lippay egyik érve az volt, hogy Hosszútóthy már 63 éves és 10 éve fölszentelt püspök, de szepesi préposti jövedelmeiből nem tudja fenntartani magát. A prímásnak engedve Ferdinánd végül Hosszútóthyt nevezte ki, aki azonban nem sokkal ezután (1647 végén vagy 1648 elején) meghalt.¹⁵⁶ Ugyanígy érdekes adalék, hogy a Lippay György bíborosi kinevezése érdekében készült terjedelmes memorialénak az érsek érdekében beemelt egyik csúsztatása is ráirányítja figyelmünket a Szepességre. A szövegben a csanádi püspökség a Szepesség szomszédságában terül el, vélhetően azért, hogy a Szepesváralján működő csanádi püspök teljesített rezidenciakötelezettsége látszólag fennálljon.¹⁵⁷

A szepesi káptalanra vonatkozó eddigi ismereteinket a sematizmus csak részletekben bővíti: zárt, ha nem is függetlenül, de önállóan működő társaskáptalan volt, amelynek joghatósága szinte főesperességnyi területre terjed ki. Kanonokjai sokkal kevesebb, káptalani tisztségüktől független egyéb címet viselnek, mint a pozsonyi társaskáptalanban szolgáló társaik, tőlük ugyancsak eltérően nem nagyon vállaltak plébániai hivatalt sem. Ez utóbbinak okát részben a szepességi századok felekezeti váltásában láthatjuk, illetve jó adalék ehhez Hosszútóthy László és a vármegye konfliktusa: a prépostot egyszerűen nem engedték vizitálni. A káptalan zártsága tehát nem csak önállóságot, hanem bizonyos értelemben kirekesztettséget is jelentett. Nagyszombattól és Pozsonytól túl messze volt, a más etnikumú és felekezeti területekhez viszont túl közel, ezért kanonokjai csak ritkán kaptak lehetőséget tehetségük bizonyítására, és ugyancsak kevés példa van más káptalanokba vagy

¹⁵³ A szóban forgó plébániákatlásd a forrásközlésnél.

¹⁵⁴ BORÓVI 2000, 15.

¹⁵⁵ MOLNÁR 2006, 19.

¹⁵⁶ SZARKA 1947, 165. és MKL *Hosszútóthy*

¹⁵⁷ TUSOR 2005, 127. (442. sz. jegyzet)

magasabb egyházi pozíciókba történő továbblépésre. Egyedül a prépost jelentett kivételt, akit váci püspöki címe és egyéb javadalmai kiemeltek ebből az elzártaságból.

A káptalanok holdudvara

Káplánok és prebendáriusok

Mind az esztergomi, mind a pozsonyi káptalan szolgálatában álltak kanonoki stallummal nem rendelkező, de a káptalan életében aktívan részt vevő papok. A székeskáptalan esetében a sematizmus a kanonokok felsorolása után jegyez 5 főt „capellani et praebendarii” cím alatt: egy közülük (Lukácsi György) csak káplán volt, a többiek prebendáriusok, és emellett még valamilyen más tisztség viselői is (succentor vagy gimnáziumi tanár). A csoport társadalmi és földrajzi származására nézve egyaránt sokszínű kiegészítése volt a káptalannak: Lessensky Pál Lengyelországból érkezett, Gorenth Márton erdélyi szász volt, a többiekről azonban nem derül ki erre vonatkozó adat. Hárman Bécsben tanultak, a legtöbbre azonban a Nagyszombatban végzett, 1647-ben 35 esztendőes Alexandri Pál vitte. A gajári (Pozsony megye) születésű szlovák pap miután philosophus magisteri fokozatot szerzett és elvégezte teológiai tanulmányait, Malackán plébános lett, ahová behívta a ferenceseket, 1649-ben pedig belépett a jezsuita rendbe.¹⁵⁸

A pozsonyi káptalanhoz tartozó négy egyháziról kevesebbet tudunk: a városplébános (Fabricius Henrik kanonok) mellett káplánként működött Hannula Mátyás és Madrián Pál; a prépost káplánja volt Jankovith Matthias; Nienczovitus György pedig javadalmas. Madrián (Méhes) Pál utóbb Fabriciust követte a városplébánosi székhelyben, később a pozsonyi káptalan éneklőkanonokja lett, 1661-ben pedig Péchy Andrásról megörökölte a pécsi székeskáptalan préposti címét.¹⁵⁹

Tanulmányok helye	Kanonok
?	Faber Miklós, Jankovith Mátyás, Madrián Pál, Nienczovitus György
Bécs	Lessenski Pál, Gorenth Márton, Lukácsy György
Nagyszombat	Alexandri Pál ¹⁶⁰
Nagyszombat és Bécs	Hannula Mátyás

¹⁵⁸ SCHÖNVITZKY 1896, 192. és LUKÁCS 1987–1988, 16–17.

¹⁵⁹ RIMELY 1880, 271.

¹⁶⁰ KÁDÁR–KISS–PÓKA 2011, 53.

Összesítés

<i>Bécsben megfordult</i>	4 fő	44%
<i>Nagyszombatban megfordult</i>	2 fő	22%

*A székeskáptalan és a pozsonyi társaskáptalan káplánjainak és javadalmasainak egyetemjárása
a rendelkezésre álló adatok alapján*

Préposti és apáti címviselők

A forrás a középréteg taglalása után sorra veszi az esztergomi érsek joghatósága alá tartozó, a székeskáptalan hatáskörén kívül eső javadalmasok (préposti és apáti címviselők) névsorát (*Beneficia extra capitulum Strigoniensem, quae illustrissimi principis archiepiscopi Strigoniensis jurisdictioni subiecta sunt*). A középkori kommandátor-rendszer továbbéléseként a megszünt monasztikus apátságok és prépostságok címére, velük együtt pedig (megcsappant, de még így is biztos bevételt hozó) javadalmára kanonokok tették rá kezüket. Nem egyszer előfordult, hogy a középréteg valamely tagja több apáti vagy préposti címet is birtokolt: az 1647-es sematizmus egyik legtekintélyesebb címhalmozója Hoffmann Pál esztergomi kanonok volt, aki stallumával egyidőben megszerzett székesegyházi főesperesi és szentgyörgymezei préposti címe mellett a visegrád-szentandrás, kolozsmonostori, csanádi és szentjobbii apáti titulust is viselte. Az 1647. évi XCVIII. törvénycikk megtiltotta a javadalomhalmozást,¹⁶¹ ugyanakkor az 1648-as nemzeti zsinat rendezte a préposti és apáti címviselők helyét a hierarchiában azzal, hogy kimondta: a címviselő egyháziak az egykori apátságok és prépostságok jogutódjának tekintendők.¹⁶² Annak ellenére, hogy a középkori Magyarország társaskáptalanjai közül csak a három esztergomi és a vasvári (szombathelyi) maradt fenn, címében további 70–80 élte túl a Mohács utáni zűrzavart, olykor egy kevés bevételi forrást is megtartva.¹⁶³ Ezek legtöbbször a megszünt monasztikus rendek (bencések, premonstreiek) testületei és birtokai voltak, amelyek a mohácsi csata után feloszlottak, a szerzetesrendek nagy része az országot is elhagyta. A monasztikus apátságok egy részét már a középkor végén átvette a pálos vagy a ferences rend, de a legtöbbet a kettős királyság idején nem sikerült egyházi

¹⁶¹ MOLNÁR 2006, 26. A törvénycikk nem csak a javadalomhalmozásról dönt, hanem a kancellár ellátásáról is gondoskodik, valamint elrendeli az idegeneknek adományozott egyházi javadalmak visszavételét.

¹⁶² BÁNK 1941, 44.

¹⁶³ MOLNÁR 2006, 25.

kézen tartani, ezért az 1548: XII. törvénycikk rendelkezett a prépostságok és apátságok pusztán maradt fekvő jószágairól. Noha a király köteles volt ezeket tudós egyházi személyek és iskolák fenntartása érdekében eladományozni, a prépostságok és apátságok kétharmada elpusztult: leggyakrabban a megajándékozott világi birtokos hanyagsága miatt, rosszabb esetben pedig a protestánsná lett úr saját kezétől. Az idő előrehaladtával egyre homályosabbá vált a címzetes titulusok eredete, ezért Pázmány az 1620-as évek második felében összeíratta a középkori Magyarország szerzetesi intézményeit.¹⁶⁴ Kaotikus állapotokról árulkodik, hogy az összeírás számos kitalált nevet is tartalmaz.¹⁶⁵ A préposti és apáti címek két csoportra bonthatók: a reális (javadalmas) és a címzetes titulusokra: míg az előbbi rendelkezett jövedelemmel, addig az utóbbinak bevételeit már a török idő kezdetén világiak szereztek meg, a tényleges javak tehát az egyház számára előbb hozzáférhetetlenné váltak, utóbb pedig el is pusztultak.¹⁶⁶ A javadalom megőrzésének egy lehetősége volt, hogy a címet összekapcsolták egy létező, másik egyházi funkcióval vagy címmel: erre sok esetben már a középkor végén sor került, a török hódítás után pedig még inkább indokoltá vált egyes címek beolvasztása különböző káptalani stallumokba.¹⁶⁷

Az esztergomi főszékesegyházi káptalan – az egrihez hasonlóan – három társaskáptalanra terjesztette ki figyelmét, a kispréposti címeket pedig attól kezdve mindig kanonokok kapták.¹⁶⁸ A bozóki préposti cím nem járt jövedelemmel, haszonélvezői világi urak voltak, 1678-ban azonban visszaváltották, és a jezsuitáknak adták.¹⁶⁹ A káptalan tagjai számos megszűnt bencés apátságot is birtokoltak: a zalavári Rohonczy Istvánnak, a szebegényi Luzsénszky Joachimnak, a földvári Posgay Miklósnak, a pécsváradi Mihály Istvánnak, a ludányi pedig Zongor Zsigmondnak a kezén volt, de ez utóbbit Zongor 1656-ban a nyitrai káptalannak ajánlódta.¹⁷⁰ A testület tagjai közül legtöbb címet a fent már említett Hoffmann Pál birtokolta.

¹⁶⁴ MOLNÁR 2006, 26.

¹⁶⁵ Az általános rendezetlenség ellenére a XVII. század elejére a címzetes apátságok és prépostságok sorsa nagyjából eldőlt. Három nagy egységbe szinte bármelyik javadalom besorolhatóvá vált: az apátság bírhatott tényleges javadalommal, amelyhez reális titulus kapcsolódik – ezt adományozhatták egyéneknek vagy testületeknek –, lehetett vagyon nélküli titulus, és lehetett e kettő keveréke, amelyben a címből befolyó pénzt intézmény használja, a titulust viszont világi pap viseli. A birtokait megőrző apátságok és prépostságok közül a jobbkat a főpapok általában egyházi célokra tartották fenn: ebből fedezték fontosabb testületek vagy a jezsuita rend ellátását. MOLNÁR 2006, 26.

¹⁶⁶ BÁNK 1941, 19.

¹⁶⁷ BÁNK 1941, 20.

¹⁶⁸ MOLNÁR 2006, 28.

¹⁶⁹ MOLNÁR 2006, 28.

¹⁷⁰ MOLNÁR 2006, 28.

Esztergom-Nagyszombathoz hasonlóan a pozsonyi társaskáptalan tagjai között is találunk hasonló címviselőket. Apáti és préposti titulust a 12 fős káptalanból Kisdy Benedekkel együtt is csak 5-en kaptak, közülük ráadásul Kisdy az egyetlen, aki többet is viselt, mindenki másnak csak egy-egy cím jutott:¹⁷¹ pozsonyi kanonokok kezében volt tehát ekkor a pécsi, csúti és titeli prépostság, valamint a lekéri és a zirci apátság (az utóbbit Héderváry János bírta). A zirci apátság jövedelmeire az apáti címet viselő pozsonyi vagy esztergomi kanonokok mellett igényt formált néha a Magyar Kamara is, az apátság birtoklása tehát időről-időre megújuló konfliktusforrás volt. A Bars megyei, egykori bencés monostor, Lekér vonzereje valószínűleg a török pusztításától nagyrészt megkímélt birtoktestekben keresendő, amelyek Bars, Pozsony, Komárom és Győr megyében, valamint a Csepel-szigeten feküdtek. Az apáti cím tényleges javadalommal járt,¹⁷² szemben például a csútival vagy a pécsivel, amely nem járt tényleges pénzbevéttel.¹⁷³

A szepesi káptalan tagjai esetében a sematizmus csak az olvasókanonok, Bebery Tamás neve mellett tünteti föl stauniki apáti címét, a többi kanonok javadalmairól hallgat, így a Szepességről nem rendelkezünk annyi adattal, mint a másik két káptalan tagsága esetén. (Jóllehet Hosszútóthy László prépost neve mellé odakerült a sokat sejtető „*etc.*”, ezt azonban nem oldja föl a *Beneficia extra...* adatsora.)

*

A sematizmus ezen alfejezete három részre bontja a titulusokat: elsőként a társaskáptalanok (*praepositurae saeculares*) prépostjait, majd a szerzetesrendi prépostságokat (*praepositura regulares*), végül pedig a monasztikus apátságokat (*abbatiae*) veszi sorra. Összevetve a listát a Pázmány Péter 1629-es zsinatán összeállított jegyzékkel, világossá válik, hogy az 1647-es névtár lejegyzője annak alapján dolgozott, a sémát csak kiegészítette az aktuális címviselő nevével. Hogy a címek mennyivel inkább a személyes viselőhöz és nem pedig egyéb méltósághoz kötődtek, kitűnik abból, hogy a sematizmus kétszer hozza a legtöbb préposti és apáti címet,¹⁷⁴ ez pedig egyúttal rávilágít arra is, hogy az esztergomi főegyházmegye középrétegének kezében volt az érseki joghatósággal adományozott titulusok jelentős része. A fejezet összesen 6 társaskáptalant (benne a pozsonyit és a szepesit is), 10 szerzetesi

¹⁷¹ Kisdy ezekből a bevételekből támogatta többek között a katolikus megújulás irodalmát is.

¹⁷² MKL *Lekér*. A címet a XVII. században Szerfel néven is adományozták, utalva másik nevére (Szerafinmonostor), ez a kettő azonban valójában mindig csak egy volt, a lekéri javadalmas apátság. Sörös 1908, 180.

¹⁷³ Péchy András pécsi prépost jövedelemgyarapító törekvéseihez lásd MOLNÁR 2006, 34.

¹⁷⁴ A duplikációk arányai: a 6 világi társaskáptalanból 4 szerepel kétszer, a 18 apátságból és a 10 prépostságból pedig 6–6.

prépostságot, valamint 18 apátságot említ, ezek közül 16 (47%) volt az esztergomi, pozsonyi vagy szepesi káptalanban stallummal rendelkező kanonokok kezén. Az itt rögzített apátságok és prépostságok nagy része a középkorban a bencés ill. premontrei rend alá tartozott.

SZERZETESRENDI		VILÁGI
bencés	premontrei	társaskáptalan ¹⁷⁵
bakonybéli apátság bátai apátság csanádi apátság földvári apátság garamszentbenedeki apátság hahóti („szalai”) apátság kolosi apátság kolozsmonostori apátság lekéri apátság ludányi apátság pécsváradi apátság somogyvári apátság szekszárdi apátság szentjobbi apátság telki apátság visegrádi apátság zebegényi apátság zabori apátság	bényi prépostság bozóki prépostság csüti prépostság hatvani prépostság jászói prépostság leleszi prépostság sági prépostság turóci prépostság váradhegyfoki prépostság zsámbéki prépostság	aradi prépostság óbudai prépostság szebeni prépostság titeli prépostság (pozsonyi társaskáptalan) (szepesi társaskáptalan)
Összesen		
18 (56,25%)	10 (31,25%)	4 (12,5%)

*A külön adományozott társaskáptalanok, prépostságok és apátságok megoszlása
az egykori birtokosok szerint*

*

A duplumokat leszámítva a sematizmus összesen 42 középkori apátságnak, prépostságnak, társas- és székeskáptalannak említi a címviselőjét a suffraganeus püspökök és a középréteg tagjainak neve mellett, beleértve az érseki jogon adományozott titulusokat is. A címviselők között egyáltalán nem szerepel világi személy, a legtöbb javadalmasnak pedig közvetlen kötődése van az esztergomi

¹⁷⁵ A szepesi és pozsonyi társaskáptalan nélkül számolva.

főegyházmegyéhez. Kivételt jelent Berkes Péter veszprémi kanonok, aki bátai, sümegi, hahóti és bakonybéli apát volt, Simándi István leleszi prépost, valamint Telegdy György, aki esztergomi kanonoki címéről és a káptalanban bírt összes javadalmáról lemondva 1645-től már a győri székeskáptalan tagja. Az általa bírt székszárdi apátságot még 1641-ben nyerte el Lósy Imre prímástól, a sematizmus tanúsága szerint ezt a győri káptalanban is megtartván 1647-ben még a cím birtokosa.¹⁷⁶ További három testületet (jezsuita rend, esztergomi székeskáptalan, pozsonyi apácák) leszámítva a titulusok természetes személyhez kötődnek.

A 42 titulusnak csaknem a felét, 19-et bírt az esztergomi székeskáptalan valamely tagja, további 10-et a pozsonyi, 2-t pedig a szepesi társaskáptalan kanonokjai. A fennmaradó préposti és apáti címek a stallummal nem rendelkező, de a sematizmusban szereplő valamely suffraganeus püspökhöz tartoztak, vagy az előbb említett testületek, esetleg más egyházmegyéhez tartozó kanonokok jutottak hozzá. Összességében tehát világossá válik, hogy a préposti és apáti címeket minden esetben kanonokok kapták. Minthogy a prépostságok és apátságok eléggé eltérő bevételt jelentettek, a címbirtokosok csoportján belül nyilvánvalóan csak vagyoni tekintetben érdemes különbséget tenni. Így nézve a főpapságba olvadó „felső-középrteg” bevételei voltak a legnagyobbak.

ESZTERGOMI SZÉKESKÁPTALAN		POZSONYI TÁRSASKÁPTALAN	
cím	név	cím	név
(garamszent-benedeki apátság)	(esztergomi székeskáptalan)	csúti p.	Mohácsy Gergely
aradi p.	Posgay Miklós	hatvani p.	Kisdý Benedek
bényi p.	Adácsy Jakab	jászói p.	Kisdý Benedek
bozói p.	Széchenyi György	lekéri a.	Rezenyi György
csanádi a.	Hoffmann Pál	pécsi p.	Péchy András
földvári a.	Posgay Miklós	sági p.	Kisdý Benedek
kolozsmonostori a.	Hoffmann Pál	telki a.	Rezenyi György
ludányi a.	Zongor Zsigmond	titeli p.	Baróthy Ferenc
pécsváradi a.	Mihályi István	zirci a.	Héderváry János
szebeni p.	Posgay Miklós	zsámbéki p.	Kisdý Benedek

¹⁷⁶ KOLLÁNYI 1900, 249–250.

szentgyörgymezei p.	Hoffmann Pál	Összesen:	
szentistváni p.	Széchenyi György	10 cím	6 fő
szentjobbi a.	Hoffmann Pál		
szenttamási p.	Mariani Péter		
vágújhelyi p.	Széchenyi György		
váradhegyfoki p.	Lónyay András	SZEPESI TÁRSASKÁPTALAN	
visegrádi a.	Hoffmann Pál	cím	név
zalavári a.	Rohonczy István	menedékkői a.	Hosszútóthy László
zebegényi a.	Luzsénszky Joachim	stauniki a.	Bebery Tamás
Összesen		Összesen:	
19 cím	10 fő (+1 káptalan)	2 cím	2 fő

A préposti és apáti címek eloszlása az esztergomi főegyházmegyéhez tartozó káptalanok között

A fentiek közül nyilvánvalóan azok rendelkeztek komolyabb jövedelmekkel, amelyek a királyi Magyarországon feküdtek, és amelyek birtokait a török hódítás nem zülalta szét. Jászó és Lelesz szép jövedelemmel bírt, de ilyen volt például a szepesi préposti címhez járó stauniki (szepesi) apátság, a bozóki és vágújhelyi prépostság, Garamszentbenedek, Ludány, Zobor, Kolos egykori bencés kolostora is. A tényleges bevételek mellett a kora újkori egyházszervezet szempontjából és az egyházi joghatóság virtuális kiterjedéséről árulkodik, hogy a három részre szakadt ország hátrál-tató viszonyai ellenére a magyar klérus még egy évszázaddal a monasztikus rendek kivonulása után is számon tartotta, hogy mely apátság vagy prépostság címére tarthat igényt. Annak ellenére, hogy a korszak végére több olyan titulus is fölkerült a listára, amely korábban semmilyen formában nem létezett, az egyház törekvése a három országrész jelképes összetartására tetten érhető csupán abban is, hogy a reális címek mellett éppúgy megtartották és lehetőség szerint egyháziakkal töltötték be a jövedelemmel nem bíró préposti és apáti székeket is.

Hiteleshelyi konventuálisok

A hiteleshelyek sorsa összefonódik a Mohács utáni társaskáptalanok és monasztikus apátságok, prépostságok történetével, hiszen ezek a testületek intézték a hozzájuk

közel eső területek lakosságának jogi ügyleteit. A nagy arányú kolostorpusztulással és a monasztikus rendek kivonulásával néhány kivételt leszámítva megszűnt az összes magyarországi hiteleshely. A XVI. század közepétől az esztergomi székeskáptalan vette át ezeknek a feladatait, illetékessége pedig az egész országra kiterjedt. Esztergom-Nagyszombat mellett nyilvánvalóan mind a pozsonyi, mind a szepesi társaskáptalan hiteleshelyként működött, illetve a forrás tanúsága szerint Garamszentbenedeken és Turócbán is volt egy-egy kisebb hiteleshely.

Garamszentbenedekkel szoros kapcsolata volt a székeskáptalannak már a XVI. század közepe óta. 1544-től világi papok a konventuálisok, és ettől kezdve az apátsági uradalmat is az esztergomi kanonokok közül kiválasztott és Szentbenedekre küldött prefektus kormányozta.¹⁷⁷ A Garam völgye a XVI. század végétől török betöréseknek volt kitéve, a jószágkormányzó-kanonokok gyakran elég nehéz helyzetben voltak. 1640-ben egy konventuális pap is a harcok áldozatává vált: noha ő maga életben maradt, az oszmán csapatok rabságba hurcolták.¹⁷⁸ 1644-ben Posgay Miklós kanonok volt a szentbenedeki prefektus, Lippay Györgynek panaszkodott, hogy az uradalom nem tudja vállalni az érsekújvári katonaságnak ígért 4000 mérő gabonát. Posgaynak sok nehézséggel kellett megküzdenie, nem sokkal később akarata ellenére újra őt küldték Szentbenedekre, de 1647-ben a sematizmus tanúsága szerint már Szentgyörgyi Ferencet találjuk ebben a feladatkörben. A kanonokok általában egy évre kerültek Szentbenedekre, egymást váltva, de előfordult, hogy tovább is maradtak. Az apátságot megerősítették, katonaság is állomásozott benne, így a prefektusi kinevezés sokkal kevésbé járt a klasszikus értelemben vett egyházi vagy liturgikus szolgálattal, inkább gazdasági-katonai szervezőképességre volt szükség. 1628–1646 a szentbenedeki konvent jegyzője Szelepcsényi Mihály, a későbbi érsek bátyja volt, arra azonban már nincs adat, hogy a sematizmus keletkezésének évében ki végezte ugyanezt, 1659-től pedig Rózsa Imre vette át Szelepcsényi Mihály helyét.¹⁷⁹

A forrás 1648. évi kiegészítője a szepesi káptalan tagjainak névsora után közli a garamszentbenedeki hiteleshely (Krispini István, Harman Pál, Radossényi Miklós), valamint a turóci egykori premontrei prépostság és hiteleshely tagjait (Bánóczy Márton, Mikó Boldizsár, Szopóczy Márton, Losoni Mátyás). A két konventben működő papok kivétel nélkül plébánosok is voltak, akik hiteleshelyi működésüket lelkipásztori szolgálatuk mellett látták el. A szentbenedeki plébános, Harman (*Harma*) Pál az alsópapság nagy részéhez hasonlóan nem végzett magasabb osztályokat, az 1647-es Schlegel-féle vizitációban casistaként szerepel.¹⁸⁰ Krispini István

¹⁷⁷ KÖRMENDY 1979, 90.

¹⁷⁸ HAICZL 1913, 64.

¹⁷⁹ HAICZL 1913, 169.

¹⁸⁰ TOMISA 1992, 54.

Nagyszombatban, majd Bécsben tanulván filozófiából szerzett bakkalaureátusi fokozatot, 1649-ben azonban már nem az esztergomi, hanem az egri püspökségben szolgált a székeskáptalan tagjaként. Turócszentgyörgy plébánosa a turóci születésű Mikó Boldizsár volt, a rendelkezésre álló adatok szerint a konvent legtanultabb tagjaként. Nagyszombati tanulmányai végeztével szerezte meg a philosophus baccalaureus fokozatot, utóbb pedig a nyitrai főesperesség több más plébániáján is szolgált. Az 1647-ben 45 éves Radossényi Márton konventuálisnak Mikóhoz hasonlóan alakult a pályája: 1647 után egyszerű konventuálisból szentbenedeki prefektussá lépett elő, immáron a székeskáptalan kanonokjaként (1656–1660).

A két hiteleshelyről nem csak a sematizmus szól szükséztűn. Noha mind Turóc, mind Garamszentbenedek levéltári anyaga fennmaradt és kutatható, a kora újkori esztergomi főegyházmegyében működő konventek tevékenységéről nem született még összegzés. A névtár és az egyéb források (egyetemi anyakönyvek, canonica visitatiók) alapján annyi körvonalazható, hogy a konventuálisok inkább csak a helyi, viszonylag szűk lakosság hétköznapi jogügyleteit intézték, amihez elsősorban gyakorlatban megszerzett jogi tapasztalatokra volt szükség, így a konvent többnyire pályájuk szempontjából sem jelentett előrelépési lehetőséget. A konventuálisok falusi plébánosként éltek és ezen tevékenységük mellett foglalkoztak csak a hiteleshelyi feladatokkal, szemben például azokkal a pályatársaikkal, akik Nagyszombatban vagy Pozsonyban fáradoztak a jogi kérdések megoldásán.

Összegzés

Az esztergomi főegyházmegye XVII. századi középrétegéből a nagyszombati székeskáptalanról rendelkezünk a legtöbb adattal. A két működő társaskáptalan összetételéről azonban a meglévő információk alapján elmondható, hogy nem tértek el lényegesen a székeskáptalan tagságától, számottevő különbség inkább a nagyságrendben érzékelhető, amelyet a hol hosszabb, hol rövidebb idő alatt, de általában meredeken felívelő egyéni életpályák reprezentálnak. Az átlagéletkor mindhárom káptalanban közel ugyanannyi, a kanonoki stallumon kívül viselt címek és javadalmak az esztergomi, míg a megelőző vagy párhuzamos plébániai hivatalviselés a pozsonyi káptalanban a legnagyobb. Az adatsorok és tendenciák alapján az alábbi óvatos következtetéseket vonhatjuk le: (1) a káptalanok és tagságuk örökli és viszi tovább – legalább címekben, „virtuálisan” – a középkori Magyarország egyházi intézményeinek infrastruktúráját, hálózatát, örökségét; (2) bár az egyházmegye főpásztora, a püspök rendelkezik csak teljes joghatósággal, a vizitációkon keresztül valójában inkább a főesperesek, azaz az esztergomi kanonokok intézik az

egyházkormányzati teendőket. A főesperesek tényleges működéséről sajnos keveset tudni, de a vizitációk elemzése talán segíthetne; (3) a kanonokok egy része – általában bécsi vagy római – végzettségének köszönhetően szerepet kap a papnevelésben pozsonyi vagy nagyszombati szemináriumi prefektusként; (4) szabad királyi városok beneficiátusaiként vagy káptalani birtokok jószágigazgatóiként lehetőségük volt bekapcsolódni a világi társadalom életébe, egyúttal ellenőrizték a saját és testületük bevételeit; (5) ha társadalmi származásukat, kapcsolataikat és a külföldi tanulmányok során kapott „interkulturális nevelést” kellően kamatoztatták, kiugróan magas, világi pályán is kiemelkedő karriert csinálhattak.

Bár a trienti zsinat a püspököket állította a katolikus megújulás élvonalába, néhány gyakorlati feladat így is a kanonokokra hárult, ahogyan ezt a pozsonyi társaskáptalan esetében is láthattuk. A fenti adatsorokból kiindulva a továbbiakban érdemes lenne a káptalanok belső működését mint a katolikus megújulásban kifejtett tevékenységet, és az egyes kanonokok szellemi tevékenységének produktumait vizsgálni. Kulcsfontosságú lehet az egyházi közép- és felső tagjainak egymás közti viszonya (akár később is, amikor püspöki címek birtokosai), mert e kettőnek segítségével talán megrajzolható, mennyire tekinthetjük a kora újkori káptalant a középkori intézmény utódjának. Az egyházi közép- és felső és a magyarországi világi társadalom kapcsolata ugyancsak segítséget nyújthat ebben.

ÖSSZESÍTÉS

Az esztergomi érsekség székes- és két társaskáptalanjának abszolút és relatív súlya (1647)

1647	esztergomi		pozsonyi		szepesi		össz.	
	fő ¹⁸¹	%	fő	%	fő	%	fő	%
létszám	23	51	12	27	10	22	45	100
egyházmegyén belül született	11	65	4	23	2	12	17	100
egyházmegyén kívül született	10	59	6	35	1	6	17	100
külföldön született	2	100	–	0	–	0	2	100
nemes	15	65	6	26	2	9	23	100
magyar anyanyelvű	18	64	6	21,5	4	14,5	28	100
teológiai fokozatal rendelkezik	5	100	–	0	–	0	5	100

¹⁸¹ Azon személyek száma az összlétszámon belül, akikről rendelkezünk a bal oszlopban foglaltakra vonatkozó adatokkal.

plébániai hivatalt visel (1647)	3	50	2	33	1	17	6	100
egyidejűleg vagy később püspök	12	80	2	13	1	7	15	100
altarista és/vagy beneficiatus (1647) ¹⁸²	17	65	9	35	0	0	26	100
préposti/apáti címmel rendelkezik	10	56	6	33	2	11	18	100

Megj.: Az üres mező [–] adathiányt jelöl.

A Köblös József vizsgálatai nyomán fölállított öt típusra utaló valamely jegyet – még ha nem is különböző személyekben – a kanonokok mindegyikének életpályáján fölismerhetjük. Öt helyett azonban a XVII. század közepi adatok alapján inkább csak három réteget-csoportot különíthetnénk el a középrétegben. A piramis csúcsát adták a püspöki címet viselő, főpapi sorba olvadó kanonokok, akiknek életpályájában a stallum egy közbülső állomás volt (Széchényi György, Szelepcsényi György, Mariani Péter, Hoffmann Pál, Pálffy Tamás, stb.). Középen helyezkedtek el, mintegy a középkori egyházi középréteg funkcionális utódaiként azok a kanonokok, akik főesperesi, préposti vagy apáti címekkel egészítették ki stallummal járó jövedelmüket, végül pedig azok az oltárjavadalmas vagy azzal nem rendelkező kanonokok következtek, akikről a források is gyakorlatilag hallgatnak. Ez utóbbi csoport általában nem is járult hozzá semmilyen látványos eredménnyel az egyházmegye működéséhez, mégis ők intézték valószínűleg a testületek működéséhez elengedhetetlenül szükséges mindennapi ügyeket, akár hiteleshelyi, akár liturgikus, akár lelkipásztori szolgálatról volt szó.

AZ ESZTERGOMI FŐEGYHÁZMEGYE ALSÓPAPSÁGA 1647-BEN

Amíg a káptalanok tagsága és az egyes kanonokok életpályája főként az egyházmegye kormányzásának mikéntjéhez, a középkori struktúrák átörökítésének megértéséhez visz közel bennünket, addig a főegyházmegye tényleges működésének kulcsa az alsópapság kezében volt. A sematizmus adatsora nem mutat többet annál, mint hogy az egyes főesperességekben milyen mértékben képviseltette magát a katolikus egyház, de a ma már rendelkezésre álló kiadott főesperesi vizitációk, a bécsi Pázmáneum és a nagyszombati egyetem hallgatóinak matrikulái, valamint Némethy Lajos XIX.

¹⁸² A préposti és apáti címek nélkül.

század végén írt adattára gyakran szolgáltatnak bővebb információt az egyes plébánosokról. A vizitációk bevonása nélkül az alsópapság és a világi lakosság kapcsolatáról nem lehet reális képet rajzolni, így a sematizmus elemzése során kénytelenek voltunk elhagyni ezt az aspektust, hiszen az új forráscsoport földolgozása szétfeszítette volna a dolgozat kereteit.¹⁸³ Az alábbiakban a főegyházmegye 11 főesperességének plébánosait és plébániahálózatát kíséreltem bemutatni a kanonokok esetében összeállított szempontrendszerhez hasonló kérdések mentén.

Főszékesegyházi főesperesség

A sematizmus a főszékesegyházi főesperességgel indul.¹⁸⁴ Jóllehet az egyházmegye központja ekkor már nem Esztergom, egyfajta szimbolikus igény mutatkozik meg abban, hogy a főszékesegyházat (amely egyházkormányzati szempontból láthatóan az egyik legrosszabbul ellátott terület) Pázmány 1629-es listájához hasonlóan a felsorolás élére veszi. A főesperesség területe körülbelül egyezett Esztergom vármegye területével, amelyet észak-déli irányban kettéosztott a Duna. Ez a vidék esett először áldozatul a török terjeszkedésnek: már a XVI. század közepén meg bomlott a településhálózat, többek között az érsek majorságainak egy része is elpusztult.¹⁸⁵ Az 1560-as egyházlátogatás során csak Szőgyénben és Nagyölveden volt működő plébánia, a dunántúli településekről a katolikus papság északra menekült, így lelkipásztor nélkül maradt Kural, Bény, Kéménd, Gyarmat, Muzsla, Köbölkút, teljesen elpusztult Kéty, Libád, Bart, Ebed, Béla és Kakat.¹⁸⁶ 1595 és 1605 között

¹⁸³ Az alsópapsággal foglalkozó irodalom mindaddig viszonylag szűk: Vanyó Tihamér után Fazekas István elemzése az első tanulmány ebben a tárgyban (FAZEKAS 1993), de Tomisa Ilona említett munkájával az egyháztörténet-írás mellett a néprajztudomány történeti társadalomnéprajzi és történeti folklorisztika iránya is bekapcsolódott a kutatásba, ennek azonban idáig nem voltak látványos eredményei. Biztató kezdeményezés az ELTE BTK Néprajzi Intézetében elhangzott 2012. február 7-i „Alsópapság, lokális társadalom és népi kultúra a 18–20. századi Magyarországon” c. konferencián elhangzott előadások sora. A kvalitatív és kvantitatív források között helyet kap számos olyan műfaj, amely az idevágó kutatások kiindulópontja lehet, sajnálatos módon azonban a sematizmus nem szerepel köztük, noha éppen személy- és helynévanyagában páratlanul gazdag, és nem csak a családtörténetek és a falumonográfiák segítségével, hanem – mint alábbi kísérletünk bizonyította – az alsópapságra vonatkozó, Fazekas István munkája által kijelölt alapkutatásoknak is kiindulópontja. BARTH 2013b, 18–32.

¹⁸⁴ A továbbiakban a főesperességeket a forrás rendjében vesszük.

¹⁸⁵ Az érsek földesurasága ugyanakkor a XVII. századig megmaradt, a prímásé volt ekkor: Nagyölved, Kural, Kéty, Bart pusztá, Farnad mezőváros, Muzsla, Búcs, Mocs (Dunamocs), Nyergesújfalu, Süttő, Bajót pusztá, Marót pusztá, Magyarszőgyén, Németszőgyén, Vásárhely és Kéménd – ezeknek nagy része hódolt falu. REISZIG 1908, 374–375.

¹⁸⁶ REISZIG 1908, 376.

Esztergom ismét magyar kézre került, ekkor Kutassy János megkísérelte visszaszerezni az egykori érseki javakat, de a jövedelmeket kénytelen volt az esztergomi vár keresztény őrségének ellátására fordítani.¹⁸⁷ A város elvesztésével a papoknak ismét menekülniük kellett, egyedül a szőgyéni plébánia maradt folyamatos működésben. Szőgyén volt (Muzsla és Nyergesújfalu mellett) azon három plébánia egyike, amelyben a sematizmus tanúsága szerint 1647-ben is katolikus pap ült. Úgy tűnik, Pázmány Péternek különösen is szívügye lehetett a szőgyéni plébánia, mert élére mindig képzett papokat nevezett ki; a régi, akkor épp református használatban lévő templom helyett pedig újat építtetett – ez azonban 1648-ban leégett.¹⁸⁸ A vármegye vallási viszonyairól árulkodik Egyedi András muzslai plébános Sennyey István főespereshez intézett levele (1656). Eszerint a vármegye területén a következő településeknek van katolikus (legalább világi) lelki ellátása: plébános működik Bényben, Kéménden, Nyergesújfaluban és Bajóton; licenciátus Barton, Libádon és Muzslán (Ebed filiával). Bajna felekezetiileg megosztott, de a katolikusoknak van licenciátusuk, Tokod filiáin (Köbölkút, Tát) szintén licenciátus működik, és Kesztölcnek is van licenciátusa. A többi református helység.¹⁸⁹

A sematizmus alapján 1647-ben mindössze három olyan plébánia volt a főesperességben, amely fölszentelt pappal működött, további 12-öt pedig licenciátus látott el.¹⁹⁰ E három pap három teljesen különböző életpálya. Keszi Pál a főszékesegyházi főesperességben Muzslára került plébánosnak, majd 1650-ben áthelyezték a már említett Szőgyénbe, ahol valószínűleg Soóky Istvánt váltotta. A második plébános, Soóky István vágssellyei születésű, mezővárosi család¹⁹¹ sarjaként került Bécsbe, ahol a philosophus magisteri fokozat megszerzése után elvégezte a morális kurzust.¹⁹² 1647-ben 42 esztendő, néhány évvel később pedig már nyitrai kanonoki stallumban találjuk (1650–1653).¹⁹³ A harmadik település, Nyergesújfalu plébánosa Szászfalvai Ferenc volt, aki Pálfalvay János növendékeként tanult, igaz, sem tanulmányai helyszínéről, sem megszerzett fokozatairól nem maradt fenn adat.¹⁹⁴ Mindhárom falu az esztergomi érsek patronátusa alá tartozott.¹⁹⁵

¹⁸⁷ REISZIG 1908, 376.

¹⁸⁸ REISZIG 1908, 376.

¹⁸⁹ REISZIG 1908, 376.

¹⁹⁰ Az egyes főesperességek licenciátusait az alsópapságtól külön kezeljük.

¹⁹¹ A Pázmáneum anyakönyvében „civis Selliensis”-ként szerepel, Vagner azonban nyitrai kanonoksága említésekor nemesi származásának írja. VAGNER 1896, 233.

¹⁹² FAZEKAS 2003, 50.

¹⁹³ VAGNER 1896, 233.

¹⁹⁴ NÉMETHY 1894, 954.

¹⁹⁵ REISZIG 1908, 376.

Nyitrai főesperesség

A nyitrai főesperesség Nyitra, Turóc és Árva vármegyék területének egy részéből állt. A széttagoeltság oka valószínűleg az egyházi és világi közigazgatás fejlődésének párhuzamosságában keresendő. A nyitrai püspökség megalapításával (XIII. század) az esztergomi főegyházmegye egyes területei az új egyházmegyéhez kerültek, de valószínűleg a vármegyék ekkor még nem rendelkeztek pontos határokkal. A főegyházmegyében uralkodó általános viszonyokhoz képest a nyitrai főesperességben tekintélyes, 49 fős világi papság, és két szerzetes (egy bencés és egy ciszterci) működött a XVII. században.¹⁹⁶ Az 1647-es vallásügyi törvények, nevezetesen a 90 templom átadására vonatkozó VI. törvénycikk a nyitrai főesperesség néhány települését is érintette. Komjáti, Kraszna, Galgóc és Deáki egyaránt szerepel a 90 templom között, a sematizmus szerint azonban 1647-ben csupán Kraszna plébániája van üresedésben, a többiben mind katolikus pap működött.

A 47 pap mellett a sematizmus két licenciátust és két, plébánosi feladatkört ellátó szerzetest is följegyez, őket azonban nem számoljuk az egyházmegye papságához. A viszonylag nagy létszám mellett is betöltetlen maradt öt plébánia és egy filia, amelyeket az érsekség ugyancsak számon tartott. Sajnos a sematizmusból a plébánia – sokszor rendkívül torzult – helynév-alakján kívül ritkán derül ki fontosabb információ. A születési helyre vonatkozó adatok alapján a papság nagy része az esztergomi főegyházmegye területéről származik: 15 fő esetében biztosan tudjuk, további háromnál pedig közvetett adatok alapján feltételezhetjük. A többiek Erdélyből, valamint a nyitrai és győri egyházmegyéből származtak (2–2 fő). Társadalmi származását mindössze 7 papnak sikerült kideríteni: 6 fő biztosan nemes volt, további 4-ről pedig feltételezhető. A többiek feltehetően a parasztság soraiból kerültek ki. Ugyancsak óvatosan, a névalakokat segítségül hívva becsülhetjük meg az anyanyelvi-etnikai megoszlást: a plébánosok csaknem fele magyar (20–22 fő), valamivel kevesebb, de kb. 30–35% szlovák (15–17 fő), egy horvátról és egy lengyelről van még adatunk. Azok esetében, akiről a források hallgatnak, gyanítható, hogy az arányok nem mutatnak nagy eltérést. Reprezentatív átlagéletkort adatok híján nem lehet megállapítani, de az öt plébános alapján, akinek kiderült életkora (23, 30, 43, 45 és 53 évesek), elég széles volt a skála.

Tanulmányaikat a kanonokokhoz hasonlóan a nyitrai főesperesség papjai is leginkább Bécsben végezték, de a 47 plébános több, mint felénél nem ismerjük

¹⁹⁶ A sematizmus összesen 49 nevet tüntet föl a szerzetesekkel együtt, és név nélkül jegyez további két káplánt. Nevek híján a káplánokat nem tudtuk az adatsorokba illeszteni, így a továbbiakban 47 fővel számoltunk. (A plébánosok egy részénél kápláni titulussal is találkozhatunk.)

tanulmányaik helyszínét. Minthogy a külföldi egyetemjárás feltérképezése, a legfontosabb tanulmányi helyek feltárása (Róma, Bécs, Graz, Olmütz) megtörtént, az ismeretlenek közül valószínűleg sokan szerezték képesítésüket Nagyszombatban. nyolcan csak Bécsben, további heten Nagyszombatban és Bécsben tanultak, egy fő pedig Grazból került Bécsbe. Matthias Biskupith az egyetlen, aki az olmützi egyetemen végezte tanulmányait. Rómába egyedül Guttai Ferenc jutott el, ahol Veress adattára alapján 4 évet töltött (1641–1645), miután Nagyszombatban megszerezte filozófiai bakkalaureátusát. Egyetemi fokozatot rajta kívül mindössze 10-en szereztek, általában szintén ugyanilyet. Philosophus magister lett Szucsán Márton és Radijovics Mátyás, teológiai fokozatig pedig mindössze egy fő jutott: Rodek György bakkalaureus, későbbi esztergomi kanonok. Ahogyan a végzettséggel nem rendelkező kanonokok, úgy az alsópapság nagy része szintén az egy- vagy kétéves moráleteológiai kurzust végezte el, amelynek során a legfontosabb gyakorlati teológiai ismeretekre igyekeztek megtanítani a papnövendékeket. Az alsópapság köréből már jóval kevesebben jutottak ki Rómába, ez valószínűleg sem az egyházmegye- nek, sem a – talán kicsit gyengébb tanultságú – szeminaristáknak nem volt érdeke, mindazonáltal beszédes tény, hogy a pozsonyi után második legnagyobb létszámú főesperességből csupán egy plébánosról tudunk, aki 1647-ig megfordult Rómában.

A főesperességek közötti fluktuációra összesen 18 plébánosnál találunk adatot. 47 főből 14-en 1647 előtt más parókián tevékenykedtek, 1647 után pedig 7 főt találunk új helyszínen. (A látszólagos létszámtöbbletet az átfedés okozza: hárman 1647 előtt és után is más plébánián viseltek hivatalt, mint amit a sematizmus 1647-ben rögzített.) Legtöbbüket már eleve a nyitrai főesperesség egyik településéről helyezték egy másik településére, heten azonban más főesperesség területéről kerültek 1647-re a nyitraiba (4 fő a barsiból, 2 fő a komáromiból, 1 fő pedig a pozsonyiból). Közülük Tétényi István a barsi főesperességből (Nagysalló) érkezett, majd 1647-ben följegyzett nyitranagykeri szolgálata után Verebélyre ment, tehát vissza, a barsi főesperességbe. (Róla jegyzi meg egyébként vizitátora, hogy „ez sok ördögöket űzött”.¹⁹⁷) Az 1647 után más plébánián működő papok közül 5-en maradnak továbbra is főesperességen belül, és 2-en kerülnek a pozsonyi főesperességbe. A nyitraiban maradók közül ketten utóbb még további plébániákra kerültek, Georgius Mensiket pedig a sasváriba küldték. A fluktuációból kitűnik, hogy a nyitrai főesperesség meglehetősen zárt volt. Az áthelyezési adatokkal nem rendelkező papok esetében feltételezhető, hogy egy részük egész papi élete során nem váltott plébániát, vagy legalábbis rendkívül hosszú ideig tevékenykedett ugyanott. Nagytapolcsányi Tamás, Alsólopassó plébánosa például 31 esztendeig viselte

¹⁹⁷ NÉMETHY 1894, 984.

hivatalát, ahogyan később, a nyitrai főesperesség plébánosából lett főesperes-kanonok Kerlay János vizitációja is följegyezte.

Talán részben a nagy létszámnak, részben pedig a főesperesség rangjának¹⁹⁸ köszönhető, hogy kilencen kerültek káptalanba az alsópapság soraiból. Az esztergomi főszékesegyházi káptalan tagja lett Kerlay János előbb honti, majd nyitrai főesperesként,¹⁹⁹ Rodek György – éppen Kerlay után – ugyancsak nyitrai archidiaconusként,²⁰⁰ majd Cserey István, aki a győri székeskáptalanból lépett tovább Esztergomba, és nyerte el stallumával a honti főesperességet. A nyitrai káptalanba négyen kerültek: Füzy István, Virág Mihály/Máté és Szalai István (utóbbi pécsváradi apát is), valamint Joannes Jurachka, aki 1651-től szekszárdi apát is volt egyben.²⁰¹ 1657-ben már Ferencz Imrét találjuk a szekszárdi címen, ő azonban nem nyitrai, hanem pozsonyi stallumhoz jutott, akárcsak Joannes Kapri, aki a porosz-lói prépostságot is megkapta hozzá. Nem járt nagy bevétellel, de külön feladata volt a nyitrai főesperességben szolgáló Bánóczy Mártonnak, aki a sematizmusban két helyen is említett turóci Boldogságos Szűz konvent tagja volt. Az itteni alsópapság mintegy 18%-a tehát további javadalom és kanonoki stallum birtokába jutott.

A nyitrai székeskáptalan kanonokjainak ezt a működését erősíti meg Vagner néhány adata is. Annak alapján kiderül, hogy a káptalan több tagja működött stallumával párhuzamosan (vagy közvetlenül előtte) esztergomi főegyházmegyei plébánosként. Ilyenre példa Joannes Juracska (Vagnernél Endre), aki 1649-ben még radosnai (esztergomi érsekség, nyitrai főesperesség) plébánosként szerepel a forrásokban, ahogyan az 1647-es sematizmusban is, 1651-ben pedig már nyitrai dékán-kanonok. Hasonló példa az előbb említett főszékesegyházi főesperesség plébánosa, Soóky István,²⁰² vagy Jurkovics György. Utóbbi 1649-ben vittenci plébános (esztergomi főegyházmegye, nyitrai főesperesség), 1650–1652 pedig már nyitrai kanonok. Füzi (Vagnernél Fűsy) István pályája szintén így emelkedett: nyitraegerszegi plébános 1649-ben, 1650–1652 már nyitrai kanonok. A rendelkezésre álló adatok alapján úgy tűnik, nem csupán a főesperességek között, hanem az egymással szomszédos két püspökség között is volt átjárhatóság, vélhetően a földrajzi közelségnek köszönhetően. Csak a sematizmusban szereplő személyek közül még további két név kerül elő a nyitrai káptalan XVII. századi kanonokjai közül: Michael Jaszlóczy 1679-ben már stallummal bír, ahogyan Georgius Novoszedlik, 1647-ben még nagyszombati seminarista is esztergomi főegyházmegyes plébánosból került a nyitrai

¹⁹⁸ Vö. a főszékesegyházi káptalan stallumaival járó főesperességek középkori rangját feljebb.

¹⁹⁹ KOLLÁNYI 1900, 270–271.

²⁰⁰ KOLLÁNYI 1900, 277.

²⁰¹ VAGNER 1896, 235. és 231.

²⁰² VAGNER 1896, 233.

székeskáptalanba (1668–1678). Az adatok alapján megállapítható, hogy a nyitrai székeskáptalan utánpótlásának egy részét az esztergomi érsekség nyitrai főesperessége adta.

Nógrádi főesperesség

Nógrád vármegye két egyházmegye joghatóságába is tartozik: az esztergomi érsekséghez és a váci püspökséghez. Minden bizonnyal hasonló okokból alakult így, mint a nyitrai főesperesség megyehatárokon átívelő területe: minthogy mind az esztergomi, mind a váci egyházmegye korai alapítású, a püspöki székhelyek joghatósági „kisugárzása” minden bizonnyal megelőzte a későbbi vármegye határainak megszilárdulását. A középkorban a nógrádi rendházak, apátságok és prépostságok az érsekhez tartoztak, de szintén a főegyházmegye „déli bástyái” voltak Vadkert, Szátok, Tereske és Zellő települések.²⁰³ A vármegye északi része (ún. „Nagy-Nógrád”) esztergomi érseki fennhatóság alatt állt, a déli területek viszont Váchoz tartoztak, ezért a két egyházmegye között már a középkorban számos határvita folyt. 1553-ban egy összeírásban följegyezték azokat a településeket, amelyekre mindkét fél ki akarta terjeszteni joghatóságát (pontosabban az érsek sajátjának tekintette, de a váci püspök is igényt tartott rá). A települések: Apácafalva, Berkenye, Bér, Bodony, Boldog, Borsosberény, Cserhátsurány, Csesztve, Csóri, Debercsény, Herencsény, Hartyán, Horpács, (Diós)jenő, Kelecsény, Koplyán, Kiseccset, Nándor, Nógrád, Pinc, Rétság, Romhány, Szátok, (Pusztá)szántó, Szentlőrinc, Szokolya, Szente, Terény, Szanda, Tereske és Tolmács.²⁰⁴ Az összeírás Pétervárad Balázsnak, a szepesi prépostból lett váci püspöknek kérésére készült el, aki a török miatt már nem tudta elfoglalni rezidenciáját, ezért – préposti címét megtartva – a Szepességből igyekezett számba venni egyházmegyéje területét.²⁰⁵ A püspöki székhely északra kerülésével természetes módon a nagy-nógrádi, azaz az Esztergomhoz tartozó területek papjai vették át a hívek lelki gondozását, így a terület fokozatosan a főegyházmegye joghatósága alá került, mi több: gyakran a váci papság is Esztergom–Nagyszombathoz fordult vitás kérdésekben.²⁰⁶

A konfliktus a XVI. század második felében Verancsics Antal érsek és Ujlaky János váci püspök között is kiújult: az 1572-es országgyűlésen megpróbálták megoldást találni az ügyre, de miután ez kudarcba fulladt, 1574-ben I. Miksa ideiglenesen

²⁰³ BORÓVI 2000, 13.

²⁰⁴ BORÓVI 2000, 14.

²⁰⁵ BORÓVI 2000, 15.

²⁰⁶ BORÓVI 2000, 15.

Vácnak ítélte a kérdéses településeket, a végleges döntést pedig későbbre halasztotta. Amikor Pázmány Péter előszámláltatta egyházmegyéjét, a nógrádi főesperességben 110 plébániát sorolt fel, amelyek között szerepeltek a vitás települések is: Borsosberény, Bodony, Csesztve, Horpács, Diósjenő, Nándor, Nógrád, Rétság, Romhány, Soóri, Tereske, Tolmács, Szátok és Szenté.²⁰⁷ A XVII. századi egyházlátogatásokból nem igazán lehet megállapítani, hogy ezek hova tartoztak, mert a főegyházmegye megbízottjai nem látogatták őket, vagy nem volt katolikus papot tartó település, ami miatt mehettek volna.²⁰⁸ A visszafoglaló háború után az esztergomi főegyházmegye vizitátorai a pázmányi lista alapján vették számba a plébániákat és meglepődve tapasztalták, hogy némely faluban a váci püspök joghatósága érvényesül. A kérdés végleges rendezésére 1713-ban került sor. A Pázmány-féle lista településeiről ekkor egy alapos vizsgálat kiderítette, hogy egyedül Csesztve tartozott eredetileg is az érsek joghatósága alá, így a többit a váci egyházmegyének ítélték.²⁰⁹

A nógrádi főesperesség katolikus településeit 1647-ben mindössze 6 plébános és 17 licenciátus látta el. A 6 plébánosból hárman az egyházmegyén belül, ketten azon kívül születtek (egri és nyitrai egyházmegye), a fennmaradó két papról pedig nincs adat. Életkoruk és társadalmi származásuk többnyire ismeretlen, a nagyzelei plébános, Zőley Ambrus esetében azonban gyanítható, hogy talán az 1684-es nemesi felkelés összeírásában szereplő Zeley Jánossal egy családból való – a família névadó birtoka vélhetően épp a plébániás hely, Nagyzellő volt.²¹⁰ Hozzá hasonlóan lehetséges, hogy Demetrius Lestár²¹¹ illetve Baros György is nemesi származású, közvetlenül erre vonatkozó adatokat azonban nem találtunk. A nemzetiségi-anyanyelvi megoszlás kb. 50–50% lehet: két papról biztosan tudni szlovák anyanyelvét, a harmadiknak csak neve sejteti a szláv származást, míg Csiki András, Zőley Ambrus és Kós Lukács nagy valószínűséggel magyar anyanyelvű volt. Tanulmányaikat ketten végezték kizárólag Bécsben, egy fő Nagyszombatból került a Pázmáneumba, egy pedig csak Nagyszombatban tanult, a maradék kettőről nincs adat. Teológiai fokozatot egyikük sem szerzett: Kós Lukács ugyan tanult két év spekulatív teológiát,²¹² miután megszerezte filozófiai baccalaureatusát, de a többiek vélhetően csak az egy vagy két éves morális kurzuson sajátították el a legfontosabb ismereteket. Ugyancsak filozófiai baccalaureatussal rendelkezett a divényi plébános, Baross György. A főesperesség papjairól egyéb adatunk nincs, vélhetően mindegyikük

²⁰⁷ BORÓVI 2000, 16.

²⁰⁸ BORÓVI 2000, 16.

²⁰⁹ BORÓVI 2000, 17.

²¹⁰ REISZIG 1911, 580.

²¹¹ Nagy Iván tud Lestár családról Hont megyében; egyik tagja Vezekénynél esett el. NAGY IVÁN VII, 96.

²¹² KÁDÁR-KISS-PÓKA 2011, 56.

kARRIERJE a vidéki lelkipásztorkodásban teljesedett ki; egyedül a balassagyarmati helyőrség papjáról, Kós Lukácsról jegyzi meg Némethy Lajos, hogy részt vett az 1655-ös országgyűlésen, ahol a protestánsok kegyeletsértéssel vádolták.²¹³

A hódoltsággal határos vidék papjai bizonyára nem voltak könnyű helyzetben a két főegyházmegye és az idegen birodalom találkozási pontjánál, ezt nyilván Nagyszombatból is érzékelték. A hat plébános azonban ennek ellenére sem marad el látványosan a többi főesperesség papjainak iskolázottsági átlagától, a sürgős lelkipásztori teendők elvégzésében pedig közvetlen segítséget nyújthatott a 17 licenciátus szolgálata. A XVIII. századi átrendezéskor a nógrádi főesperesség losonci kerülete a frissen felállított rozsnói egyházmegyéhez került.

Gömöri főesperesség

A gömöri főesperesség az egri egyházmegyével volt szomszédos, a Zagyva folyó és a Gömörben folyó Hangony-patak választotta el őket egymástól: a Hangony bal partja az esztergomi, jobb partja az egri egyházmegyéhez tartozott.²¹⁴

A főesperesség 1647-ben 2 plébánossal és 11 licenciátussal működött, területe egybeesett Gömör vármegye területével. A két működő plébánia Krasznahorkán és Deresken volt. Fejes István dereski plébánosról mindössze annyit tudunk, hogy néhány évvel később szentsimoni, alsó- és felsőhangonyi, valamint uraji plébános lett. Másikuk, Bogátfavay János egri nemesi családból származott: miután Nagyszombatban és Bécsben befejezte tanulmányait, és megszerezte a philosophus magisteri fokozatot, a komáromi főesperességben, Hédervárott lett plébános, majd onnan Krasznahorkára került. 1663 és 1665 között szepesi kanonok is volt.²¹⁵ A gömöri főesperességet 1776-ban teljes egészében az újonnan alapított rozsnói egyházmegyéhez csatolták, a Magyarországon maradt települések pedig ma az egri érsekség alá tartoznak.

Honti főesperesség

Területe Hont vármegyéből és Liptó vármegye egy részéből áll.²¹⁶ 1647-ben 10 plébánián működött egyházi személy, ebből egy fő, Ambrosius Glück azonban

²¹³ NÉMETHY 1894, 701.

²¹⁴ BORÓVI 2000, 19.

²¹⁵ HRADSKÝ 1901, 347.

²¹⁶ A plébániás helyek aránya valószínűleg nem sokat változott a középkorhoz képest: az egy-

ágostonos szerzetesként tevékenykedett a szebellébi plébánián. A főesperesség al-
sópapságáról viszonylag kevés adatunk van, születési helyük jórészt ismeretlen.
Martinus Csetney az esztergomi főegyházmegye Egbell településéről száрма-
zik, de a többiek esetében csak sejteni lehet, hogy valószínűleg nemesi származású
nincs köztük. Ha „átlagélethetőségről” a kevés adat miatt nem is beszélhetünk, az min-
denesetre a 28 (Nováky János), 34 (Huszár Ábrahám) és 35 (Ambrosius Reszek)
éves lelképásztor korából is látszik, hogy feltehetően néhány éve szolgálnak már. A
fentiekben már kiderült, hogy az esztergomi kanonokok elsőként leggyakrabban a
honti, és mellette a tornai főesperesi címet kapták, vélhetően azért, mert e kettő-
nek volt a legkisebb presztízse és bevétele. Talán ehhez hasonlóan a szerényebb jö-
vedelmű plébániákra kevésbé tanult plébánosokat helyeztek. A papok egyidejű más
plébániai hivatalviseléséről nincs adat, ketten azonban 1647-et megelőzően is már
plébánosként tevékenykedtek: Szentbenedeki Dániel a pozsonyi főesperességben
(Gerencsér), Ambrosius Reszek pedig a barsiban (Garamszőlős) – e két, nagyobb
presztízssű főesperességből Hontba kerülő pap esete tehát nem illeszthető a fen-
ti sorba, de elképzelhető, hogy az újonnan kapott plébánia jövedelme meghalad-
ta a korábbi helyét. Ambrosius Reszek egyébként egy 1657. évi vizitáció szerint
visszakerült Garamszőlőstre. 1647 után Reszeken kívül még hárman kerültek más
plébánia(k)ra: a sasvári, nógrádi és nyitrai főesperességbe.

Anyanyelvi-etnikai megoszlás tekintetében a főesperesség papjai között a meg-
lévő és a személynévből következtethető adatok a nem magyar papság felé billen-
tik a mérleg nyelvét. 2 vagy 3 magyar plébános működött ekkor Hontban, egy főről
feltételezhető német anyanyelve, a fennmaradó 6–7 pap pedig valószínűleg szlo-
vák származású. (A szlovák és magyar nyelvűekhez egyaránt sorolható Huszár Áb-
rahám esetében a bizonytalanságot csak – az 1657-es, Szily András-féle vizitáció
„slavus” bejegyzése okozza. A névalak egyértelműen magyar eredetű, ez azonban
könnyen párosulhatott szlovák nyelvtudással vagy származással.²¹⁷) Nemességre
ismét csak közvetett adataink vannak: Szentbenedeki Dániel hontnádasi plébá-
nos és konventuális talán a Bars megyei Szentbenedeky család sarja,²¹⁸ Huszár
Ábrahám pedig talán a honti birtokos Huszárok közül való.²¹⁹ Két papról tudjuk

házak elsősorban a folyó völgyekben voltak (Ipoly, Kapronca és Selmec), ráadásul a plébániák
többnyire egyházi birtokon feküdtek, ti. az érseknek és a székesáptalannak is voltak birtokai a
vármegye déli részén. Szintén Hontban volt a bozói és a sági prépostság, valamint a – már a
középkorban fontos – márianosztrai pálos kolostor. BAKÁCS 1943, 12–23.

²¹⁷ NÉMETHY 1894, 638.

²¹⁸ Nagy Ivánnál a Szentbenedeky család egy régi Bars megyei család, Trencsénben is éltek;
1667-ben Szentbenedeky István Beczkón Révay György tisztartója. NAGY IVÁN X, 612.

²¹⁹ Nagy Iván tud egy Baráti Huszár családról, akik Nógrád, Hont, Bars, Egom és Pest környé-
kén birtokosok. NAGY IVÁN V, 201–203.

tanulmányai helyszínét: Némethy Gáspár Nagyszombatban, Martinus Csetney pedig Nagyszombat után Bécsben végezte az egyetemet. Mindketten a morális kurzust hallgatták, fokozatot azonban egyikük sem szerzett, filozófiából sem. Ugyancsak casista volt Ambrosius Reszek. A kis létszámú papság és a valószínűleg alacsony bevételekkel működő főesperességből Martinus Csetney plébános idővel pozsonyi olvasókanonok lett.

Barsi főesperesség

Legjobb forrásadottságokkal a barsi főesperesség területéről rendelkezünk. 1647–1674 közötti egyházlátogatási jegyzőkönyveit Tomisa Ilona adta ki 1992-ben. A jegyzőkönyveket valószínűleg Némethy Lajos is ismerte, mert 1894-es munkájában felhasználja annak adatait. A főesperesség nagyjából Bars vármegye területére terjedt ki, amely a nyitrai, honti és zólyomi főesperességgel volt határos.

21 plébánosból és két licenciátusból állt a főesperesség alsópapsága, 4 település pedig még így is üresedésben volt. Csak 9 pap születési helyét ismerjük, közülük hatan a főegyházmegye területéről származnak, míg Sárközy István a kalocsai Sárközből, Joannes Raphael pedig Csehországból, a prágai érsekség területéről érkezett, igaz, előtte a nagyszombati jezsuita gimnázium diákja volt.²²⁰ Keveset tudunk anyanyelvükről, de feltételezhető, hogy a 6 magyar, 2 német és 1 cseh mellett a többi plébános szlovák volt. Társadalmi hovatartozásukra sajnos nincsnek adataink, legfeljebb a német nyelvű nagyszombati születésű lelkipásztor, König Jacobus lehetett városi polgár. A vizitációknak köszönhetően meglepően jól adatolható viszont a barsi főesperesség papjainak életkora. Mindössze három lelkipásztorról nem tudni életkorukat, a maradékról azonban kivétel nélkül följegyezték. Legfiatalabb Zsembery Mihály volt (27 éves), legidősebb pedig Tessényi (*Tesserinus*) Zakariás (53 éves). A plébánosok átlagéletkora 36 év, közülük 3–3 fő 30 és 35 éves. A legfiatalabbat, legidősebbet és még három papot leszámítva, akik 40, 42 és 45 évesek, mindenki harmincas éveiben jár, a főesperesség papsága tehát meglehetősen fiatal volt. Ez annál inkább érdekes, minthogy a barsi archidiakonátus középkori rangja kilencből a negyedik volt, újkori presztízse pedig – részben épp nagy létszámának köszönhetően – vélhetően ennél is előkelőbb: meglepő tehát, hogy sokuk első ismert szolgálati helye éppen Bars. Hárman vannak csak, akik 1647 előtt is már plébánosként működtek: Tessényi Zakariás (Pecsenic, honti főesperesség²²¹), Nicolaus Radossényi (Pernek, pozsonyi főesperesség) és Kreutzer Márton (Handlova, nyitrai

²²⁰ FAZEKAS 2002, 74.

²²¹ utóbb Hontbesenyőd. HEGEDŰS–TÓTH 2000. I, 234.

esperesség²²²). 5-en kerültek viszont innen más plébániákra: ketten maradtak a főesperességen belül, közülük Jacobus Vieszkayt a barsi Felsőapátiból utóbb a zólyomi főesperességbe helyezték; hárman-hárman pedig a nyitrai, pozsonyi, sasvári archidiakonátusba kerültek.

Tanulmányaikat hárman csak Bécsben végezték, Nagyszombatban tízen, de közülük négyen szintén továbbléptek a bécsi egyetemre. A vizitációnak köszönhetően meglepően sok plébánosról derül ki teológiai tudása, végzettsége. Amint az a többi főesperesség papságáról már ismert, Barsban is legtöbben az egy- vagy kétéves moralis kurzust végezték, ezeket azonban a vizitátor olykor meglehetősen változatosan jelöli: „moralis” mellett előfordul „rhetor casista”, „physico-casista” és „laicus casista” megnevezés, ami valószínűleg annyit jelent, hogy a papnövendék nem végzett az egyetemen filozófiát, csak gimnáziumi tanulmányai, vagy a filozófiaképzés valamely közbülső osztálya után átsorolták a morális kurzusra. Összesen tizenhárman végezhettek morális kurzust. A vizitátor nem definiálta pontosabban, de Sárközy István személyében egy „philosophus et theologus” plébános is akadt. Teológiai fokozatról egyikük esetében sincs adat: filozófia magiszteri fokozattal Andreas Helleri, Vazan Georgius és Joannes Raphael rendelkezik, bakkalaureátussal Bogdanóczy György, illetve Nicolaus Zwolenszky a moralista mellett „philosophusként” szerepel a forrásokban.²²³

A főesperességből mindössze hárman léptek a középréteg soraiba 1647 után. Nicolaus Radossényi (talán a szlovákul prédikáló esztergomi kanonok, Radossényi Márton testvére?) már 1647-ben a garamszentbenedeki konvent tagja volt, 1656-ban pedig esztergomi kanonok és garamszentbenedeki prefektus lett haláláig (1660).²²⁴ Sárközy István ugyancsak esztergomi stallumot kapott, Hegy Miklós pedig 1652-ben pozsonyi kanonokká lépett elő.²²⁵

Komáromi főesperesség

A komáromi főesperesség a főszékesegyházival volt határos, ezért azok a hatások, amelyek Esztergom és környéke történetét befolyásolták, meghatározóak voltak a komáromi főesperesség számára is. 1529-ben a két törvényes király között dúló harc során az evangélikussá lett komáromi várparancsnok, Johann Hardegg hatására gyorsan terjedő reformáció a század közepére protestánsná tette a vármegye

²²² utóbb Nyitraabánya. HEGEDŰS– TÓTH 2000. II, 108.

²²³ NÉMETHY 1894, 1049.

²²⁴ KOLLÁNYI 1900, 273–274.

²²⁵ Rimelynél *Hegy*, Nagyker plébánosa. RIMELY 1880, 271.

lakosságát. Az érseki székhely elestével pedig Komárom vármegye dunántúli részén is állandósultak a török betörések. A XVI. század közepén mindössze 5–6 katolikus család maradt Komárom városban,²²⁶ a vidék katolikus papsága pedig – a főszékesegyházi főesperességhez hasonlóan – északabbra menekült. Oláh Miklós két egyházlátogatása alapján az 1560-as évek elején csak 9 plébános működött a főesperességben, 29 plébániának pedig nem volt papja. A háborús viszonyok miatt több falu is elnéptelenedett, templomok rongálódtak meg vagy pusztultak el teljesen hol a török portyák, hol pedig a protestáns birtokos jóvoltából. Komárom városa hasonló helyzetben volt, Huszár Gál prédikátor hatására a városból idővel kiszorultak a katolikus papok. Egy ideig ferencesek, majd 1624-től jezsuiták vették át a főplébániát,²²⁷ ez utóbbiak Althan Mihály Adolf várkormányzó anyagi segítségével meg tudták javíttatni a romos templomot.²²⁸ Ekkor született Althan és egy jezsuita szerzetes, Vásárhelyi Dániel nagyszabású tervezte is arról, hogy miként lehetne a város helyét és adottságait kihasználva hatalmas rekatolizációs központtá fejleszteni és ezáltal a teljes magyarországi katolikus megújulás origójává tenni Komáromot. A tervzet egy hatezer fős, katolikusokból álló katonaság felállítását szorgalmazza, amely a könnyedén fegyvert ragadó protestánsokat önmérsékletre készítetné, és szükség esetén bevethető lenne a törökök ellen is.²²⁹ A terv megvalósulásának feltétele Althan komáromi várkapitányi kinevezése lett volna, ez azonban elmaradt, így a tervzetből sem lett semmi.

A főesperességben 1647-ben 5 plébános, 2 komáromi jezsuita szerzetes és 4 licenciátus szolgált. Az öt plébános Nagymegyer, Hédervár, Naszvad, Gúta és Ásvány településeket látta el. Négy plébánosról viszonylag jó adatsorunk van, Völgyes Jánosról viszont alig derül ki valami. Életkorát csak az utóbb jezsuita Lászlóffy Péternek ismerjük. Völgyest leszámítva mindannyian az esztergomi egyházmegye területéről származtak és mindannyian magyar anyanyelvű nemesek voltak. Tanulmányi helyük is csaknem ilyen egységes képet mutat: négyen Nagyszombatban és Bécsben tanultak, Völgyes János az egyetlen, aki Nagyszombatból nem lépett tovább, a másik négy azonban pázmánitaként végzett. Filozófiai fokozatot szerzett: Lászlóffy Péter (magister) és Virág Mihály (baccalaureus), Ignatius Moró pedig teológus bakkalaureus lett. Szily Márton és Völgyes János feltételezhetően csak a morális kurzust végezték el.

²²⁶ REISZIG 1907, 478–479.

²²⁷ MKL *Komárom*

²²⁸ MKL *Komárom*

²²⁹ A tervzetben Althan személyes vallásossága és buzgósága mellett szerepet játszott a város rendkívül jó földrajzi fekvése, mint a Dunántúlt és Felső-Magyarországot, a királyságot és a hódoltságot összekötő pont. MOLNÁR 2008. éa VANYÓ 1986.

Ötből négy plébánosnak ismert az 1647 utáni működése: Lászlóffy Pétert 1656-tól a jezsuita rendben találjuk, egykori társai közül hárman pedig kanonoki stallumot kaptak. Ignatius Moró Pozsonyban (1658–70, bátai apáti címmel együtt), Szily Márton Győrben (főesperesi címekkel együtt), Virág Mihály pedig a nyitrai káptalanban, miközben ásványi plébánosi hivatalát megtartotta.

Sasvári főesperesség

A sasvári főesperesség Nyitra vármegye nyugati részén található, néhány falut számláló főesperesség. Középkori rangja vélhetően csekély alapterülete miatt a nem túl előkelő hatodik hely volt, központja Sasvár, hozzá tartozik 16 plébánia és filiája. 1647-ben összesen 11 plébános látta el, és a sematizmus szerint a lelképászkodást nem segítették ekkor sem licenciátusok, sem plébánián tevékenykedő szerzetesek. A plébánosokról sajnos nagyon kevés adat maradt fenn, ezek segítségével nem tudunk átfogó képet rajzolni, de arra alkalmasak, hogy az északnyugati határszél papjainak életébe némi betekintést nyerhessünk.

Körülbelül ketten-hárman származtak az esztergomi főegyházmegye területéről, a többiekéről sajnos nincs adat. Társadalmi hovatartozásuk talán még ennél is kevésbé ismert: Andreas Aurifaber és Iszakovicz János paraszti (jobbágy-) szülők gyermeke volt, nemesről, polgárról nem tudunk. Ugyancsak róluk ismert szlovák anyanyelvük, de valószínű, hogy az egyetemi anyakönyvbe „pannoniusként” bekevert Szmukó István is a szlovákok közé sorolható. Tanulmányaik helyszíne Olmütz, Nagyszombat és Bécs volt: Koron Márton csak Nagyszombatban, Iszakovicz, Aurifaber és Andriachei Antal Nagyszombatban és Bécsben tanultak, míg Szmukó István Olmützből érkezett Nagyszombatba.²³⁰ Valószínű, hogy mindannyian morális kurzust végeztek, annak ellenére, hogy ez csak Koron Mártonról tudható biztosan. Philosophus magisteri fokozatot szerzett Bécsben Andriachei Antal, theologus baccalaureus lett ugyanott Iszakovicz János és Andreas Aurifaber.

Többen viseltek 1647 előtt és után is plébániai hivatalt másutt. 1647 előtt Fugatius János Sárffőn (Nyitrasárffő, nyitrai főesperesség), Andriachei Antal Nagyúnyban²³¹ (sasvári főesperesség), Szmukó István pedig Bohuniczban²³² (pozsonyi főesperesség) működött. Egyidejű, más plébánián betöltött hivatalviselésre

²³⁰ A nagyszombati egyetem a harminc éves háború során szünetelő olmützi egyetem diákjait sok esetben fogadta be, erről alább, a nagyszombati papnövéndékek esetében még írunk.

²³¹ Nagyúnynak 1647-től vannak anyakönyvei, ugyanakkor 1647-ben a sematizmus szerint senki sem volt ott plébános. MKL *Nagyúny*

²³² Utóbb Apátszentmihály. HEGEDŰS–TÓTH 2000. I, 53.

nincs adat, Andriachei Antal azonban 1647 után még négy helyen is szolgált: Brockón és Perneken (sasvári, ill. pozsonyi főesperesség), majd Szárazpatakon (pozsonyi főesperesség), Nahácson (pozsonyi főesperesség), végül Stepanóba (sasvári főesperesség) került. Szmukó Istvánt ugyancsak a pozsonyi Perneken látjuk viszont, Koron Mártont pedig Hradiskóra (sasvári főesperesség) helyezték. A középretegbe emelkedett nyitrai stallumával Joannes Iszakovicz (1666), valamint Szmukó István (1668–1678), a többiek az alsópapság sorait erősítették.

Zólyomi főesperesség

A zólyomi főesperesség teljes egészében megegyezett Zólyom vármegye területével. A lakosság nagy része a bányavárosokban élt, amelyek szabad királyi városi kiváltsággal és egyben kegyúri joggal rendelkeztek. A megye már a XVI. század közepén felekezetet váltott, és még a XVII. században is protestáns többségű volt. Nem meglepő, hogy 1647-ben mindössze egy településen működött katolikus plébános: Szopóczy Márton, és további két káplán a bányavárosok katolikusait látta el, de a káplánok nevét a sematizmus nem jegyezte föl. Szopóczy Nyitra vármegyéből származott (talán az esztergomi érsek fennhatósága alá tartozó területekről), a nagyszombati egyetemen tanult, ahol 1643-ban philosophus baccalaureus fokozatot szerzett, majd először Parasztdubován lett plébános, utóbb pedig a sematizmusba is följegyzett Széllye (*Szelnice*) lelkipásztora lett.

Tornai főesperesség

A főesperességet a XI–XII. században hozhatták létre, még Torna vármegye kialakulása előtt.²³³ Kezdetben 18 plébánia tartozott hozzá, de a XVI. század közepére a török portyák és a protestáns birtokosok gyakori hatalmaskodása itt is teljesen ellehetetlenítették a katolikus lelkipásztori szolgálatot. A zűrzavaros időszaknak egy sor pálos kolostor is áldozatul esett, így az egyházmegyei papság távozásával kiesett pasztorális tevékenységet esélye sem volt az akkor még viszonylag nagy létszámú pálos rendnek átvennie.²³⁴ A tornai főesperességben 1561 tavaszán vizitáló Mecskei Ferenc főesperes 29 plébániából csak egyben talált katolikus plébánost, a következő évi zsinaton tehát Tornát teljesen üresnek nyilvánították. 1609–1635 között

²³³ BÉRES 2009. A fenti egy bekezdést ez alapján a cikk alapján vázoltuk.

²³⁴ BÉRES 2009. A XVI. század második felének állapotairól árulkodik az a néhány részlet, amelyet Béres Gyula az idézett tanulmányban említ.

ráadásul a megye néhány falujának a zsitvatoroki béke értelmében adót kellett fizetnie a szultánnak. A pázmányi időszakban a tornai főesperesség területére is terveztek vizitációt, de a vizitátort a protestánsok egyszerűen nem engedték be falvaikba és városaikba. A helyzet Lippay György ideje alatt sem lett kedvezőbb: a sematizmus a tornai főesperességet teljesen üresnek tünteti fel. 1776-tól a terület a rozsnyói egyházmegyéhez tartozott.

A pozsonyi prépost joghatósága alá tartozó plébániák

A főegyházmegye legnagyobb, egyben legsűrűbben lakott területű főesperessége az 55 plébánost és három szerzetest számláló, licenciátusok segítségével működő pozsonyi főesperesség volt.²³⁵ Főesperese a mindenkori pozsonyi prépost, ezért a sematizmus sem archidiaconatusként emlegeti. A papság közel egyharmada az érsekség területén belül született (21 fő), Erdélyből hárman jöttek, további 1–1 plébánost adott a győri, nyitrai, váradi, vespérmi és egri egyházmegye. Mindössze kilencüknek ismerjük társadalmi hovatartozását: 6 fő nemes, míg 2 plébános polgár, egy pedig biztosan paraszti származású volt. (További ötük esetében feltételezhető közvetett adatok alapján nemesi származás.) Meglepően jók azonban az életkorra vonatkozó adatok: Megyery Jakab számított a legfiatalabbnak 26 évesen, nála több mint harminc évvel volt idősebb Bartholomaeus Gorgolofilich és Matthias Ripényi, mindketten 63 évesek – tehát a 43 éves átlagéletkoron belül a frissen szentelt plébánostól az idősebb, tapasztaltabb lelkipásztorokig széles volt a skála. Anyanyelvükről – más főesperességekhez hasonlóan – kevés az információ, de vélhetően a pozsonyi főesperességben is a szlávok túlsúlyáról beszélhetünk, akikhez itt a nyugat-magyarországi horvátok is hozzászámítandók. A magyarok abszolút száma tehát a nagy összlétszámból következően viszonylag magas volt, de még így is kisebbségben maradt a többi nemzetiséggel szemben. Beszterce, Galánta és Nahács plébánosa horvát volt, 2 fő pedig minden bizonnyal német. Egyetemi tanulmányaikat legtöbben a pozsonyi főesperességből is Bécsben végezték. Volt, aki Győrből került a császárvárosba (Szentgyörgyi István), legtöbbjük azonban Nagyszombatból: 8 fő közvetlenül Bécsbe lépett tovább, Méhes Pál Nagyszombat után először Olmützbe ment, majd onnan Bécsbe. Buday György előbb Grazban tanult, majd onnan lett bécsi alumnus. Hatan eleve Bécsben kezdték és itt is járták végig az egyetemet. 4–4 fő tanult csak Nagyszombatban és Olmützben. Rómába szintén négyen jutottak ki: Joannes Magnovics, Szily András és Kőszeghy Menyhért Nagyszombatból, míg Kőrössy Zsigmond Bécsből. Végzettségükre azonban sajnos nagyon kevés

²³⁵ A statisztikából a szerzeteseket kivontuk, velük alább foglalkozunk.

adatunk van: morális teológiát 4-en biztosan tanultak, de volt, aki 2–3 évet is végzett az elméleti teológiából. Magasabb teológiai fokozata Georgius Strakovicsnak volt csak („philosophus magister et S.S. theologiae candidatus”²³⁶), kilencen szereztek baccalaureatust, hárman pedig magisteri címet filozófiából.

Valószínűleg a főesperesség kiterjedése és viszonylag nagy létszámú papsága okozza, de sokan viseltek másutt plébániai hivatalt 1647 előtt (12 fő) és 1647 után is (16 fő). Ezeknek közel fele végig a pozsonyi főesperesség területén maradt, negyede a nyitrai főesperességből érkezett, vagy ott kapott hivatalt 1647/48 után, a maradék egynegyed pedig megoszlott a sasvári, honti, barsi, nógrádi, komáromi főesperességben vegyesen. Az összlétszám kevesebb mint 10%-a (5 fő) emelkedett a középréteg soraiba, közülük is legtöbbször Szily András vitte. 1647-ben még csak Pozsonypüspöki plébánosa volt, de 1654-ben esztergomi stallumot kapott, hamarosan barsi főesperes és custos lett, majd cantor és földvári apát, végül skopjei püspök. Ugyancsak esztergomi kanonok lett Kőrösy Zsigmond (1649). Pozsonyi stalluma után pedig Modor plébánosa, Joannes Ribini és Kőszeghy Menyhért is az esztergomi káptalan tagja lett, ez utóbbi Pozsonyban őrkanonok méltóságát cserélte az esztergomira. Méhes Pál 1647-ben a pozsonyi városplébános káplánja (*capellanus parochi*) volt Madrián Pál névváltozatban, utóbb pedig pozsonyi városplébános, kanonok és pécsi prépost lett – ez utóbbi címen Péchy András ugyancsak pozsonyi kanonokot követte.

A szepesi prépost joghatósága alá tartozó plébániák

Főesperességgént működött, de a sematizmus a pozsonyihoz hasonlóan nem tekintti archidiaconatusnak a szepesi társaskáptalan prépostja alá tartozó plébániákat.²³⁷ A forrásban felsorolt 23 településen meg sem nevezi a katolikus plébánosokat, noha elképzelhető, hogy működtek ott lelkipásztorok, vagy legalábbis volt olyan katolikus lakosság, amely igényelte volna a hite szerinti papokat. A sematizmus összeállításával nagyjából egy időben zajló országgyűlés rendelkezett a katolikus kézen lévő, és a protestánsoknak visszaadandó 90 templomról, amelyek közül még a szinte teljes egészében evangélikus lakosságú Szepességben is található három: Káposztafalva, Bélakorompa és Csütörtökhely.²³⁸ Ennek ellenére akadt két egyházközség, amely az országgyűlési végzések hatására hűségét fejezte ki a káptalan előtt

²³⁶ NÉMETHY 1894, 942.

²³⁷ TOMISA 1992 és HEGEDŰS–TÓTH 2000 is főesperességgént emlegeti a Szepességet.

²³⁸ 1647: VI. tc. 4. § (1000ev.hu)

és ragaszkodott katolikus hitéhez (Körtvélyes és Pongráczfalva).²³⁹ A kettő közül Körtvélyest föl is tünteti a sematizmus, még ha lelkipásztora nem is volt.

Összefoglalás

A rendkívül vegyes adatsorokból látható, hogy az egyházmegye különböző főesperességeiben – ahogyan ez a nagy alapterületből következően szinte elkerülhetetlen – meglehetősen komoly különbségek adódnak. Ez részben azt is reprezentálja, hogy az összeírások során mely területekre fektettek a korszak vizitációi nagyobb hangsúlyt, és melyeket tekintettek talán kevésbé fontosnak. Az egyházmegye 12 főesperességéből nagy létszámával kiemelkedett a pozsonyi és nyitrai, közepesen jól működött a barsi 21 plébánossal, a maradék azonban 12 fő alatti fölszentelt papi létszámmal próbálta érvényesíteni az esztergom-nagyszombati egyházi fennhatóságot, sejthetjük: kevés sikerrel. A legtöbb főesperességben (néhol többségként) működő licenciátusok nyilván komoly gyakorlati segítséget jelentettek a közvetlen lelkipásztori teendők elvégzésében, de a XVI. század második felének zsinatain megfogalmazott magyarországi katolikus megújulás gyakorlatba való átültetését nem várhatták tőlük.

Tanulmányait az egyházmegye papságának nagy része Nagyszombatban és Bécsben végezte, leggyakrabban csak morális kurzuson elsajátítva a fontosabb ismereteket. Az alsópapság többsége a rendelkezésre álló adatok alapján a főegyházmegye területéről származott, de zömmel nem a magyar, hanem a szlovák, kisebb részben horvát és német, esetleg lengyel lakosság köréből. Az egyházmegyén kívül Erdély, valamint a Magyar Királyság területén működő egyházmegyék közül a győri, nyitrai és egri püspökség bocsátott még ki jelentősebb számú plébánost. Az átlagéletkort csak nagyon hiányos adatsorokból állapíthatjuk meg, egyedül a barsi és komáromi főesperességből rendelkezünk a papság legalább felénél születési dátumokkal, de feltételezhető, hogy legtöbben harmincas éveik végén, vagy harmincas-negyvenes éveik fordulóján jártak, ahogyan erről részben az 1647 előtt viselt, más településen betöltött plébániai hivatalaik is árulkodnak. A viszonylag fiatal átlagéletkor mutatja azt is, hogy a főegyházmegye rekatolizációja az 1640-es évek közepén tulajdonképpen még mindig gyerekcipőben járt.

Az egyházmegye alsó szintű működésének bemutatásához, a papság mindennapi életének és a hívekkel való viszonyának megismeréséhez elengedhetetlen a vizitációs források, valamint az egyházmegye területén élő katolikus és protestáns

²³⁹ PIRHALLA 1899, 438–439. Akadtak olyanok is, akik katolikus hitükre hivatkozva tagadták meg a tizedfizetést a protestáns prédikátornak. PIRHALLA 1899, 440.

birtokos családok iratanyagainak bevonása. Ez utóbbi forráscsoport adhat választ többek között arra is, hogy milyen mértékben vállaltak szerepet a kegyurak a XVII. század második felében meginduló, majd a XVIII. század első évtizedeiben kiteljesedő katolikus restaurációban.

Annak ellenére, hogy a papság nagy része nem rendelkezett rendszeres teológiai ismeretekkel vagy egyetemi fokozattal, az alsópapság számára mégsem volt lehetetlen a középréteg soraiba emelkedni. Az 1647-es adatokból kitűnik, hogy a különböző főesperességekben tevékenykedő plébánosoknak közel 10%-a jutott valamelyik káptalanban egy kanonoki stallumhoz. A középrétegből külön is érdemes kiemelni az esztergomi főegyházmegye nyitrai főesperességében működő lelkipásztorok sora és a nyitrai püspökség székeskáptalanja közötti átjárhatóságot. A fent említett 10% körüli érték egyik okát abban láthatjuk, hogy a közeli Nyitra jelentősebb helyváltoztatás és életmódváltás nélkül kínált gyors fölemelkedést, és a főegyházmegyei plébániai bevételekhez képest magasabb jövedelmet az alsópapság számára, mint az életen át tartó falusi lelkipásztorkodás az esztergomi érsekség területén.

1. összesítés: Az egyes főesperességben működő aktív lelkipásztorok létszáma (fő)²⁴⁰

	plébános	káplán	szereztes	licenciátus	összlétszám
főszékes-egyházi	3	–	–	12	15
nyitrai	46	2	2	2	52
nógrádi	6	–	–	17	23
gömöri	2	–	–	11	13
honti	9	–	1	21	31
barsi	21	–	–	2	23
komáromi	5	–	2	4	11
sasvári	11	–	–	–	11
zólyomi	1	2	–	–	3
tornai	–	–	–	–	0
pozsonyi	55	–	3	–	58
szepesi	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	0
összesen	159	4	8	69	240

²⁴⁰ A duplumok (és a főesperességek közötti átjárhatóság) miatt a táblázat összlétszáma nem egyezik a sematizmusba fölvelt lelkipásztorok összlétszámával.

**2. összesítés: A főegyházmegye alsópapságának egyetemlátogatása
a rendelkezésre álló adatok alapján²⁴¹**

	Egyetemlátogatók száma egyetemenként (fő)					
főesperesség (fő)	Nagyszombat	Bécs	Róma	Olmütz	Graz	össz.
főszékesegyh. (2)	–	2	–	–	–	2
nyitrai (21)	11	16	1	1	1	30
nógrádi (4)	2	3	–	–	–	5
gömöri (1)	1	1	–	–	–	2
honti (2)	2	1	–	–	–	3
barsi (13)	10	7	–	–	–	17
komáromi (5)	5	4	–	–	–	9
sasvári (5)	5	3	–	1	–	9
zólyomi (1)	1	–	–	–	–	1
tornai (n.a.)	–	–	–	–	–	0
pozsonyi (32)	18	20	4	5	1	48
szepesi (n.a.)	–	–	–	–	–	0
Összesen	55	57	5	7	2	126

**3. összesítés: A főesperességek közötti fluktuáció: plébániai
hivatalviselés más településen (fő)**

	főesperes- ségen belül (1647 előtt)	főesperes- ségen kívül (1647 előtt)	főesperes- ségen belül (1647 után)	főesperes- ségen kívül (1647 után)
főszékesegyházi	–	–	1	
nyitrai	7	7	5	2

²⁴¹ Az első oszlopban, a főesperesség neve után szereplő zárójeles számok azon személyeket jelölik a főesperesség összlétszámán belül (az összlétszám az előző táblázatból kiolvasható), akikről bármilyen, egyetemlátogatásra vonatkozó adatot találtunk; a többi oszlopban szereplő számadat azt mutatja, hogy mely egyetem(ek)re iratkozott be az első oszlopban szereplő létszámú személy. (A számbeli eltérést az okozza, hogy egy személy több egyetemet is látogathatott, így a táblázat azt is megmutatja, hogy közülük hányan látogattak egy-egy intézményt.) Az összesítésből világossá válik, hogy az érsekség legnépszerűbb papnevelő intézete a Pázmáneum volt.

nógrádi	–	–	–	1
gömöri	–	1	–	1
honti	–	2	1	3
barcsi	1	2	2	3
komáromi	–	1	1	–
sasvári	1	2	–	3
zólyomi	–	–	–	–
tornai	–	–	–	–
pozsonyi	6	6	9	7

4. összesítés: Rangemelkedés és karrierlehetőségek az egyes főesperességek alsópapságának körében

főesperesség (fő)	kanonok	püspök	egyéb	összesen
főszékesegyh.	1	–	–	1
nyitrai	9	–	2	11
nógrádi	–	–	–	0
gömöri	1	–	–	1
honti	2	–	–	2
barcsi	3	–	–	3
komáromi	2 ²⁴²	–	–	2
sasvári	2	–	–	2
zólyomi	–	–	1	1
tornai (n.a.)	–	–	–	0
pozsonyi	4	1	–	5
szepesi (n.a.)	–	–	–	0
summa	24	1	3	28

²⁴² A létszámhoz hozzáadandó a komáromi főesperességben ásványi plébánosként tevékenykedő Virág Mihály is, őt azonban a semiatizmus kétszer vette föl; nyitrai kanonoki stallumát a nyitrai főesperesség kanonokká lett plébánosai közé beszámítottuk.

PAPNÖVENDEKEK

A forrás utolsó egységében található a papnak tanuló növendékek névsora, amely újabb bizonyítékokat ad arra vonatkozóan, hogy a sematizmus keletkezése 1647–48 fordulójára tehető. A kontrollforrások – elsősorban ismét az oktatási intézmények, így a római Collegium Germanicum-Hungaricum, a bécsi Pázmáneum és a nagyszombati egyetem anyakönyvei – alapján a kispapok egy része az 1648. áprilisban, két személy pedig az 1649. áprilisban fogadalmat tevők közt van feltüntetve.²⁴³ Összesen négy intézmény hallgatóit találjuk meg, valamint az osztályt, amelyet éppen végeztek. Ekkoriban 11 római, 49 bécsi, 23 nagyszombati és 7 pozsonyi szeminarista volt. A sematizmust záró összesítésben található számadatok eltérést mutatnak a fenti adatokhoz képest, itt 6 római, 52 bécsi, 21 nagyszombati, 2 szemináriumon kívüli és 7 pozsonyi növendéket sorolnak föl. Az adatsor és az összesítés közötti eltérést Róma esetében az okozza, hogy a másik egyházmegyéből jövő, de a Collegium Germanicum-Hungaricumban tanuló szeminaristákat (3 győri, 1 zág-rábi egyházmegyést és egy pálos novíciust²⁴⁴) nem számolták a többi közé. Ehhez hasonlóan Nagyszombat papnövendékeinek sorából pedig vélhetően a helynök és a kancellár költségén tanulókat (1–1 fő) vonták ki az összlétszámból, míg Bécs esetében inkább csak figyelmen kívül lehet szó (talán az egymás alá följegyzett három *Stephanus* keresztnévű alumnus miatt elcsúszott a számoló), és így lett 52 fő. A pozsonyi papnövelde két számadata megegyezik. Látható, hogy az egyházmegye összlétszámához – a licenciátusokkal együtt számolt közel 250 egyházihoz – képest is tekintélyes létszámú kispap (90 fő) tanult ekkor különböző szemináriumokban, ennek is több, mint fele a bécsi Pázmáneumban. A kortársak számára ez bizakodásra adhatott okot, utólag pedig a katolikus megújulás szárba szökkenését érdemes látunk a népes utánpótlás generációban.²⁴⁵

A korábbi fejezetekben már említett oktatási intézmények éppen Lippay György idejében, a XVII. század közepén kezdtek megerősödni, és a főegyházmegye fontos

²⁴³ A tanév többnyire novemberben kezdődött, ezért logikus, hogy az 1648. április 13-i anyakönyvi bejegyzések már tartalmazzák az előző év novemberétől Bécsben tanuló alumnusok nevét. A sematizmus utólagos kiegészítésére utaló adat, hogy az 1649. április 5-én kelt pázmáneumi anyakönyvi névsorban tűnik föl két papnövendék (Franciscus Feluinczi és Martinus Franciscus Zelenszky) neve, akik a sematizmus adatai szerint 1647/48 fordulóján már *logicus*ként tanultak Bécsben. FAZEKAS 2003, 70.

²⁴⁴ A sematizmus csak egy pálos novíciust tart számon, Nagy Imrét Rómában, de a pozsonyi *rhetorok* már föltűnik annak a Kébell (*Kibel*) Tamásnak a neve, aki 1651–56 között szintén Rómában fejezte be teológiai tanulmányait. BITSKEY 1996, 244.

²⁴⁵ Az alábbiakban a forrás sorrendjétől eltérően a papnevelő intézetek jelentősége szerint növekvő sorrendben mutatjuk be.

bázisaivá válni. A papnövendékek közül a legfiatalabbak a kisszemináriumként működő *pozsonyi Emericanum* tanulói voltak, amelyet Lippay György elődje, Lósy Imre alapított 1642-ben. (Nevét védőszentjéről, Szent Imre hercegről kapta.) Kébell Tamás és Matthias Deladt 17, illetve 18 éves volt 1647–48 fordulóján, de feltételezhetjük, hogy másik öt társuk is nagyjából velük egykorú lehetett. A forrás csupán a két legmagasabb gimnáziumi osztály, a poetica és a rhetorica hallgatóit tünteti föl. Adatsoraink alapján a 7 főből Kis Jánosról tudjuk egyedül, hogy későbbi bécsi tanulmányait megszakította, mert 1651-ben szembetegsége miatt hazaküldték a Pázmáneumból,²⁴⁶ így valószínűleg nem is lépett egyházi pályára. Paulus Engel és Tornai János életéről pedig a matrikulák bejegyzései adják az utolsó adatokat: elképzelhető, hogy nagyszombati tanulmányaikat²⁴⁷ követően fölszentelték őket, de a forrásokban ezután nyomuk vész.²⁴⁸ Tanulmányaikat több esetben folytatták egyetemen, Pozsonyból a két fenti növendék mellett még Súri Michael/Martinus(?) lépett tovább Nagyszombatba, ugyancsak ketten a Pázmáneumba (Matthias Deladt és Kis János), és Martinus Ambrusovicznak csak pozsonyi tanulmányait ismerjük. A későbbi pálos szerzetes Kébell Tamás az egyetlen, aki eljutott Rómáig, de ő már valószínűleg nem az egyházmegye, hanem rendje kötelékében.²⁴⁹ A rendelkezésre álló adatok alapján a Pozsonyban tanulók az esztergomi érsekség területéről érkező, zömmel paraszti származású és magyar anyanyelvű alumnusok voltak, amely alól a morva, korábban olmtüzi egyházmegyes Matthias Deladt jelent kivételt.²⁵⁰ Esztergomi egyházmegyes pályája során előbb galgócí plébános (1656), majd Modor szabad királyi város plébánosa (1659) lett, ahonnan már egyenes út vezetett pozsonyi stallumához (1668). Kőrmöcbányai városplébánosságával együtt borsmonostori apáti címet is szerzett, végül 1680-ban e tisztségeiben halt meg.²⁵¹ Rajta kívül még Súri Mihály/Mátyás(?) életpályájáról sejthetjük, hogy pozsonyi kanonokként idővel a közép- és keleti soraiba emelkedett, amennyiben a sematizmusban szereplő Michael

²⁴⁶ FAZEKAS 2003, 73.

²⁴⁷ KÁDÁR–KISS–PÓKA 2011, 61. és 62.

²⁴⁸ A paphiányra való tekintettel valószínűleg a lehetőség szerinti legnagyobb létszámban szenteltek föl papnövendékeket. Azokat, akikről nem rendelkezünk papszentelésre vonatkozó adattal, nem számítottuk be a statisztikai adatsorokba, a többiek az azonban fölvevük.

²⁴⁹ Kébell működésének későbbi állomásaihoz lásd: VÉGHSEŐ 2007. A pálos rend és a Collegium Germanicum-Hungaricum kapcsolatának alapja az az évi 2 alapítványi hely volt, amelyet a novíciusok a Magyarország számára fenntartott 12 hely keretén belül élvezhettek.

²⁵⁰ Az olmtüzi egyetemen 1642-től szünetelt a tanítás, hallgatóinak egy része Magyarországon folytatta tanulmányait. BOGNÁR–KISS–VARGA 2002, 39. A fiatal és minden bizonnyal elhivatott Deladt Mátyást is vélhetően ez a tényező sodorta előbb Pozsonyba, majd utóbb Bécsbe, de későbbi életpályája és előrelépései azt mutatják, hogy könnyedén be tudott illeszkedni a hazai oktatási rendbe és később az egyházmegyei struktúrába.

²⁵¹ RIMELY 1880, 272.

Súri azonos a nagyszombati teológiai anyakönyvben és Rimely forrásaiban található Martinus Súrival.²⁵²

Tanulmányok helye	Alumnus neve
Pozsony	Ambrusovicz Martinus
Pozsony – Bécs	Deladt Mátyás, Kis János
Pozsony – Róma	Kébell Tamás
Pozsony – Nagyszombat	Engel Paulus, Tornai János, Súri Michael

*A pozsonyi Emericanum növendékeinek tanulmányai a rendelkezésre álló adatok alapján
(1647/48-ban és utána)*

Karrier	pozsonyi alumnus
egyházmegyes pályázó az esztergomi érsekségben (vidék, plébánia)	Ambrusovicz Martinus
szabad királyi város plébánosa	–
kanonok	Deladt Mátyás (Pozsony), Súri Michael (Pozsony)
püspök	–
egyéb (szerzetesrendi vagy világi pályázó)	Kébell Tamás (pálos szerzetes), Kis János (elküldve Bécsből)
nincs adat	Engel Paulus, Tornai János

*A pozsonyi Emericanum növendékeinek karrierje a rendelkezésre álló adatok alapján
(1647/48 után)*

A papnak készülő fiatalok számára leginkább a *nagyszombati egyetem* tűnt elérhetőnek. 1635-ös alapítását követően jezsuita irányítással és a Ratio Studiorum elveit követve indult meg az oktatás: bölcsészettudományi karán a növendékek három évet tanultak, mielőtt teológiai stúdiumokba kezdtek volna.²⁵³ A harmincéves háború eseményei vélhetően a sematizmusban található személyek jó részének befolyásolhatták nagyszombati tanulmányait: 1642-ben az olmtúzi egyetemen be kellett szüntetni a tanítást, ahonnan a hallgatók Nagyszombatba jöttek át, de az egyetemi oktatás

²⁵² KÁDÁR–KISS–PÓKA 2011, 64. és RIMELY 1880, 272.

²⁵³ Az egyetem és kiváltképp a teológiai kar oktatástörténetének legújabb összefoglalása: KÁDÁR–KISS–PÓKA 2011, ez magában foglalja a korábbi forráskiadások előtanulmányaiban fölkelhető adatokat is, mint pl. BOGNÁR–KISS–VARGA 2002. és MUT (Zsoldos Attila bevezetője).

1644–47 között itt is akadozott. A teológiai karon három évre (1644–46) abbamaradt a tanítás, és utána is jó pár évig csak morális kurzus indult (1651-ig).²⁵⁴ Az egyetem teológiai karához tartoztak kollégiumok is, de ezek közül 1647–48 fordulóján még csupán egy működött, amelyhez az 1648-as nemzeti zsinat az év folyamán még egy újabbat is életre hívott (1649-től).²⁵⁵ Oláh Miklós tette le az első kollégium alapjait, amelyet utóbb Pázmány Péter általános szemináriummal bővített és Szent István oltalmába ajánlott. Ez lehet az oka annak, hogy a sematizmusban nem az egyetem és a kar neve, hanem „*Alumni seminarii Sancti Stephani*” cím alatt rögzítették a 23 papnövendéket. Az egyetemtörténeti munkákból ismert adatokat a sematizmusban is vizsgálhatjuk: a rendszeres teológia 4 évfolyamának híre sincs, mindössze öten hallgatnak morális teológiát (*casistae*), 3–3 növendék a bölcsészkar évfolyamokat végez (*metaphisici, physici, logici*), további 9 fő a gimnázium felsőbb osztályaiba jár (*rhetores* 4, *poetae* 4, *syntaxista* 1). A 23-ból két növendéket egyetlen más forrás sem ismer (Joannes Iguricz és Laurentius Petrus Komparicz), mindketten poeticát tanultak 1647/48-ban, de az egyetemre már valószínűleg nem iratkoztak be. Évfolyamtársuk volt Tatai János, aki Nagyszombat után ugyan még eljutott Bécsbe, de a Pázmáneumból elküldték és nem szentelték pappá.²⁵⁶ Fordított utat járt be Georgius Lister, aki 1641-ben feltűnik a bécsi egyetem anyakönyvében,²⁵⁷ de a sematizmuson kívül további soráról semmi sem árulkodik. A metafizikát hallgató Szelepcsényi alumnusának, Kulienovics Josephusnak is nyoma vész, miután 1647-ben megszerezte filozófiai bakkalaureátusát,²⁵⁸ így összesen a 23 nagyszombati hallgatóból kb. 20-ról vélhetjük, hogy fölszentelték. Legtöbbször az főegyházmegye területéről érkeztek Nagyszombatba (min. 8 fő, de továbbiakról is feltételezhető), de két nyitrai (Joannes Dovorányi és Kolosváry István) és két külföldi (Franciscus Tamius – Morvaország és Christophorus Spintler – Németország) alumnus is van köztük. Kulienovics Josephus a nagyszombati fokozatszerzésekor pedig dalmataként szerepel. Származását tekintve Joannes Dovorányi papnövendék nemességét említik egyedül a források, illetve a végül föl nem szentelt Tatai Jánosét. Kolosváry István és Spáczay Pál családnévvel találkozhatunk olyan világi forrásokban, amelyek a Magyar Királyság nyugati vármegyéikben élő nemesekként emlegetik őket,²⁵⁹ de nincs közvetett adat arra vonatkozóan, hogy a nagyszombati szeminaristák ezen család-

²⁵⁴ BOGNÁR–KISS–VARGA 2002, 39. és KÁDÁR–KISS–PÓKA 2011, 12.

²⁵⁵ KÁDÁR–KISS–PÓKA 2011, 15. és MKL *seminarium generale*

²⁵⁶ FAZEKAS 2003, 72.

²⁵⁷ KISSNÉ 2004, 373.

²⁵⁸ BOGNÁR–KISS–VARGA 2002, 132.

²⁵⁹ NAGY IVÁN VI, 208–312. A Trencsénben honos Kolosváry család jó eséllyel lehet Kolosváry István familiája.

dok sarjai lettek volna. Anyanyelvre vonatkozó adatok híján az egyetemi náció illetve a vezetékevek (és az esetleges nemesség) alapján a magyarok aránya legalább 40–50%-ra tehető, a fennmaradó rész a szlovák, esetleg horvát vagy cseh/morva (illetve Spintler esetében a német) nyelv között oszlik meg. Legtöbben az esztergomi főegyházmegyében lettek plébánosok, ketten pedig a kanonoki stallumig is eljutottak (Georgius Novoszedlik és Stephanus Vaskouicz).

Tanulmányok helye	Alumnus neve
Nagyszombat	Agnellus Joannes, Baskovics Jacobus, Bertovicz Franciscus, Bidliczek Lucas, Pálffy Mihály, Kinternási György, Kulienovics Josephus, Rajkovics Georgius, Spintler Christophorus, Tamius Franciscus, Dovorányi Joannes, Novoszedlik Georgius, Labenszky Martinus
Nagyszombat – Bécs	Huszár Lőrinc, Kolosvarj István, Szalay András, Vaskouicz Stephanus, Spaczaj Paulus, Sostaricz Michael

*A nagyszombati Szent István Szeminárium növendékeinek tanulmányai
a rendelkezésre álló adatok alapján (1647/48-ban és utána)*

Fokozat	Nagyszombati hallgató
baccalaureus philosophiae	Kinternási György, Kulienovics Josephus, Huszár Laurentius, Rajkovics Georgius, Szalay András, Spintler Christophorus
magister philosophiae	Vaskouicz Stephanus, Labenszky Martinus, Novoszedlik Georgius, Dovorányi Joannes
baccalaureus theologiae	Vaskouicz Stephanus
magister theologiae	–
nincs adat	Agnellus Joannes, Baskovics Jacobus, Bertovicz Franciscus, Bidliczek Lucas, Pálffy Mihály, Tamius Franciscus, Kolosvarj Stephanus, Spaczaj Paulus, Sostaricz Michael

*A nagyszombati Szent István Szeminárium növendékeinek egyetemi fokozatai
a rendelkezésre álló adatok alapján (1647/48-ban és utána)*

Karrier	nagyszombati alumnus
egyházmegyes pálya az esztergomi érsekségben (vidék, plébánia)	Agnellus Joannes, Huszár Laurentius, Labenszky Martinus, Sostaricz Michael, Spaczaj Paulus, Szalay András
szabad királyi város plébánosa	–
kanonok	Novoszedlik Georgius (Nyitra), Vaskouicz Stephanus (Esztergom)
püspök	
egyéb (szerzetesrendi vagy világi pálya)	Kolosvarj Stephanus (pálos) Tamius Franciscus (jezsuita)
nincs adat ²⁶⁰	Baskovics Jacobus, Bertovicz Franciscus, Bidliczek Lucas, Dovorányi Joannes, Kinternási György, Pálffy Mihály, Rajkovics Georgius, Spintler Christophorus

*A nagyszombati Szent István Szeminárium növendékeinek karrierje
a rendelkezésre álló adatok alapján (1647/48 után)*

A főegyházmegye legnagyobb papnevelő intézete 1647/48 fordulóján már a *bécsi Pázmáneum* volt. Első alapítólevelét 1619. január 1-jén állította ki Pázmány Péter, de a harmincéves háború eseményei miatt csak 1624-ben, az eredeti alapításhoz képest némileg módosult irányelvekkel indult el az oktatás.²⁶¹ Pázmány halálát követően utódja, Lippay György egri püspökként egy hasonló intézmény alapjait kívánta letenni a Pázmáneummal összefonódva, amely egri egyházmegyes növendékek taníttatását szolgálta volna: 1641–1644 között a bécsi Lósy-szeminárium hallgatói is a Pázmáneumban tanultak, így a szokásos éves létszám 64–65-ről nyolcvanra nőtt.²⁶² Egri főpáztorként Lippay György, majd Jakusith György még gondot fordított az újonnan alapított szemináriumra, de a sematizmus keletkezésének idején bekövetkezett váltás (1648 tavaszától Kisdy Benedek püspöksége) után már valószínűleg nem tartották fontosnak az egri egyházmegyes bécsi papnevelő ügyét, az 1664-ben Kassán alapított Kisdianum azonban a Pázmáneum szabályzataihoz igazodva kezdte meg működését.²⁶³

²⁶⁰ Az itt szereplő papnövendékek közül néhányuk életére vonatkozóan nem találtunk az egyetemi anyakönyveken és adattárakon kívüli forrásból adatot, elképzelhető, hogy egy részüket nem szentelték föl.

²⁶¹ FAZEKAS 2002, 15–22.

²⁶² FAZEKAS 2002, 29.

²⁶³ FAZEKAS 2002, 29–30.

A Pázmáneum növendékeinek száma 1647–48 fordulóján 49 fő volt, de még így is több növendék tanult itt, mint ugyanekkor a másik három szeminárium-ban (Pozsonyban, Nagyszombatban és Rómában) együttvéve. Közülük közel 44-et valószínűleg fölszenteltek, ezek nagy része az esztergomi érsekség területéről érkezett Bécsbe (26 fő). Őket követték az erdélyiek (7 fő) és a győriek (5 fő), a nyitrai egyházmegyéből 3 növendék érkezett, míg a zágrábi püspökségből egy. Két lengyelről is tudunk, egy alumnus földrajzi származásáról azonban nem derült ki adat. 11–12 főnél több nemesi származású nem igazán található köztük, a hallgatók többsége felvidéki parasztcsaládban születhetett, legfeljebb a pozsonyi vagy a nagyszombati növendékek esetében feltételezhető szabad királyi városi polgári származás.²⁶⁴ Többségük életkorát nem ismerjük, de ahol rendelkezésre állnak adatok, ott a hallgatók általában húszas éveik elején járnak, noha 3 főt érettebb korban találunk, ők 28, 29 és 30 évesek (Andreas Ondreikovich, Koszornay András, Martinus Szolcsányi). Anyanyelvi megoszlásukra csak földrajzi származásuk, nevük és egyetemi nációjuk alapján következtethetünk: eszerint legjobb esetben 17–18 főnyi magyar pázmánitával lehet számolni, a többi hallgató szláv nemzetiségű (leginkább szlovák, de néhány horvát és lengyel is akad köztük).²⁶⁵ Tanulmányaikra vonatkozóan az anyakönyveknek köszönhetően bőséges adatokkal rendelkezünk: a 45 papnövendéknek több mint a fele teljes egyetemi tanulmányait a Pázmáneum alumnusaként a bécsi egyetemen végezte (27 fő).²⁶⁶ Közülük egy-egy fő korábban a győri illetve kolozsmonostori gimnáziumba járt, a maradék 18 fő azonban Nagyszombatról lépett tovább a császárvárosba.²⁶⁷ Teológiai fokozatot tízen szereztek, mind baccalaureusit, míg filozófiai heten (baccalaureus 5 fő, magister 2 fő), a többiekéről feltételezhetjük, hogy az alapító eredeti szándéka szerint leginkább az egy-két éves morális teológiai kurzust abszolválták.²⁶⁸ Pázmány tervei a hallgatókra vo-

²⁶⁴ A XVIII. században megnő a nemesség aránya, és a főnemességgel együtt a hallgatóknak legalább felét ez a társadalmi csoport adta. A XVII. századra vonatkozó pázmáneumi források kevésbé jegyzik föl a társadalmi hovatartozást, a sematizmusban szereplő növendékek esetén ezért legjobb esetben is csak a családnévnek a más forrásban található előfordulására alapozhatunk, de érdemi következtetésekre ez sem alkalmas. FAZEKAS 2002, 74.

²⁶⁵ Pázmány szándéka szerint az intézménynek elsősorban magyar hallgatókat kellett a pappá szentelésre fölkészítenie, ennek ellenére már az 1630-as évek első felében túlsúlyba kerültek a szláv növendékek, és ez időnként súrlódásokhoz is vezethetett. FAZEKAS 2002, 27. (Később, a XVII–XVIII. század fordulóján sem enyhültek az ellentétek, a magyar és szlovák nemzetiség közel egyenlő erőviszonyai több összeütközést eredményeztek. FAZEKAS 2002, 70.)

²⁶⁶ A pázmániták és az egyetemi tanulmányok kapcsolatához lásd: FAZEKAS 2002, 83–102.

²⁶⁷ Összehasonlításképp: az 1636–1690 közötti pázmániták 24%-a Nagyszombatról lépett tovább Bécsbe. FAZEKAS 2002, 65.

²⁶⁸ Pázmány szándéka az volt, hogy a rövid, gyakorlati teológiai ismereteket nyújtó kazuisztikai képzésnek köszönhetően megnőjön az egyházmegyes papság létszáma, és idővel egyre többeket irányíthassanak át rendszeres teológiai képzésre. FAZEKAS 2002, 26.

natkozóan a jelek szerint beértek az 1640-es évek második felére, mert a pázmániták soraiból többek pályája mutat túl az életen át tartó falusi plébániai lelkipásztorkodáson. Voltak, akik idővel szerzetesi hivatásra találtak: Öten lettek jezsuiták, 1–1 fő pedig ciszterci, illetve ferences szerzetes. Szabad királyi város városplébánosa lett Wolfay György (Szentgyörgy) és Laurentius Berstanovicz (Modor). valamint az erdélyi egyházmegyében Fenesi Mihály (Kolozsvár). Öten emelkedtek a középréteg soraiba: Andreas Ondreikovich, Martinus Szolcsányi és Georgius Lenkovicz a szepesi káptalanba, Kun István a veszprémibe, Szmukó István pedig a nyitrai káptalanba került.²⁶⁹ Haskó Jakab és Korompay Péter számára a kanonoki cím csak közbülső állomás volt a püspökség felé, utóbbi a pályáját nógrádi plébánosként és egyben a váci egyházmegye vikáriusaként kezdte.²⁷⁰ Haskó előbb pozsonyi, majd esztergomi kanonok lett, végül elnyerte a vágújhelyi préposti és a nyitrai püspöki címet is, míg Korompay karrierje végül a váci egyházmegyében ívelt föl: plébánossága után megjárta a váci, a pozsonyi és az esztergomi székeskáptalant, utóbbiban nagyprépost is lett, ezzel együtt pedig korbáviai püspök. Váci püspöki címét 1679-ben kapta, két évre rá pedig nyitrai püspök és magyar udvari kancellár lett, így az 1647/48-ban Bécsben tanuló diákok közül kétségtávol Korompay Péteré a legsikeresebb életpálya. Az intézmény sikerének is tekinthető, hogy magas egyházi és világi méltóságaihoz nem volt szükség római tanulmányokra, hiszen „csak” Nagyszombatban és Bécsben végezte az egyetemet.

Tanulmányok helye	Alumnus neve
Bécs	Apathi Joannes, Bisakovics Philippus, Csorba István, Dobouskj Matthias, Fenesi Mihály, Iván Stephanus, Jurina Joannes, Kelenovics Josephus, Király Ferenc Koszornay András, Lenkovicz Georgius, Levethei György, Minwicz Michael, Nedeczky István, Novak Michael, Ondreikovicz Valentinus, Sigray Stephanus Szmukó Stephanus ²⁷¹
Bécs	Szentléleki János, Szucsány Stephanus, Ujfalusy Georgius, Vásárhelyi Joannes, Wolffay Georgius
(Győr –) Bécs	Starnoczi Sigismundus
(Kolozsmonostor –) Nagyszombat – Bécs	Bácsy Nicolaus

²⁶⁹ VAGNER 1896, 250.

²⁷⁰ FAZEKAS 2002, 66. Korompay Péter a vikáriusi megbízásával párhuzamosan udvarbíró is volt, ezzel nem csak lelki, hanem szervezési és gazdasági ügyekben is helyettesítette a püspököt, neve mellett szerepel a „decimarum arendator” funkció is. SZARKA 2008, 80–84.

Nagyszombat – Bécs	Bakos Thobias, Berstanovicz Laurentius, Feluinczj Franciscus, Haskó Jakab, Korompay Petrus, Kun István, Laurentiades Nicolaus, Malaczik Nicolaus, Mihalecz Martinus, Náray Gergely, Ondreikovich Andreas, Paukovicz Nicolaus, Skolka Joannes, Szitarovicz Marcus, Szolczani Martinus, Szömörödi Pál, Zakovics Matthias, Zelenszky Martinus
Bécs – Nagyszombat	Valkovicz Michael

A bécsi Pázmáneum növendékeinek tanulmányai a rendelkezésre álló adatok alapján (1647/48-ban és utána)

Fokozat	Pázmánita
baccalaureus philosophiae	Apathi Joannes, Berstanovicz Laurentius Malaczik Nicolaus, Ondreikovich Andreas, Szömörödi Pál, Vásárhelyi Joannes
magister philosophiae	Bakos Thobias, Bisakovics Philippus
baccalaureus theologiae	Korompay Petrus, Kun István, Lenkovicz Georgius, Mihalecz Martinus, Nedeczky István, Skolka Joannes, Starnoczi Sigismundus, Szitarovicz Marcus, Szolczani Martinus
doctor theologiae	–
nincs adat	Bácsy Nicolaus, Csorba István, Dobouskj Matthias, Feluinczj Franciscus, Fenesi Mihály, Haskó Jakab, Iván Stephanus, Jurina Joannes, Kelenovics Josephus, Király Ferenc, Koszornay András, Laurentiades Nicolaus, Levethei György, Minwicz Michael, Náray Gergely, Novak Michael, Ondreikovicz Valentinus, Paukovicz Nicolaus, Sigraj Stephanus, Smutkó Stephanus, Szentléleki János, Szucsány Stephanus, Ujfalusy Georgius, Valkovicz Michael, Wolffay Georgius, Zakovics Matthias, Zelenszky Martinus

A bécsi Pázmáneum növendékeinek egyetemi fokozatai a rendelkezésre álló adatok alapján (1647/48-ban és utána)

²⁷¹ Vagner tévesen azonosítja a nagyszombati egyetemen teológiai baccalaureatus fokozatot szerzett Szmukó Istvánnal. VAGNER 1896, 250.

Karrier	Pázmánita alumnus
egyházmegyes pálya az esztergomi érsekségben (vidék, plébánia)	Apathi Joannes, Bakos Thobias, Bisakovics Philippus, Csorba István, Dobouskj Matthias, Jurina Joannes, Koszornay András, Laurentiades Nicolaus, Novak Michael, Ondreikovicz Valentinus, Paukovicz Nicolaus, Skolka Joannes, Szucsány Stephanus, Valkovicz Michael, Zelenszky Martinus
szabad királyi város plébánosa	Berstanovicz Laurentius (Modor), Mihalecz Martinus (Késmárk), Wolffay Georgius (Szentgyörgy?) ²⁸⁰
kanonok	Kun István (Veszprém), Lenkovicz Georgius (Szepesváralja), Ondreikovich Andreas (Szepesváralja), Smutkó Stephanus (Nyitra), Szolczani Martinus (Szepesváralja)
püspök	Haskó Jakab (Nyitra), Korompay Péter (Nyitra)
egyéb (szerzetesrendi vagy világi pálya)	Bácsy Nicolaus (jezsuita), Feluinczj Franciscus (ferences), Fenesi Mihály (erdélyi em., kolozsvári pléb.), Iván Stephanus (váci em.), Kelenovics Josephus (vikárius, váci em.), Levethei György (jezsuita ²⁷³), Náray Gregorius (győri em.), Nedeczky Stephanus (vikárius, udvarbíró, váci em.), Szitarovicz Marcus (jezsuita), Szömörödi Pál (jezsuita), Ujfalusy Georgius (ciszterci), Vásárhelyi Joannes (jezsuita)
nincs adat	Király Ferenc (győri em. ²⁷⁴), Malaczik Nicolaus, Minwicz Michael, Sigraj Stephanus, ²⁷⁵ Starnoczi Sigismundus, Szentléleki János, Zakovics Matthias

*A bécsi Pázmáneum növendékeinek karrierje a rendelkezésre álló adatok alapján (1647/48 után)*²⁷⁶

A XVII. században a magyar klérus arculatát döntő részben azok határozták meg, akik a római Collegium Germanicum et Hungaricum növendékei voltak. 1647/48-ban ez összesen 11 főt jelentett, a Magyarország számára fenntartott 12 alapítványi

²⁷² FAZEKAS 2003, 63. Némethy szerint bazini plébános. NÉMETHY 1894, 1028.

²⁷³ LUKÁCS 1987–1988, 878.

²⁷⁴ A győri egyházmegye alumnusa volt, lehetséges, hogy a győri egyházmegyében működött fölszentelése után is. BEDY 1937, 160.

²⁷⁵ Nem biztos, hogy fölszentelték, a subdiaconus rendet még fölvette. FAZEKAS 2003, 69.

²⁷⁶ Az életük során elért legmagasabb méltóságot rögzítve, nem pedig működésének utolsó ismert állomását.

helyből egy tehát betöltetlen volt. Bitskey István kimutatta, hogy a Collegium Germanicum-Hungaricum helyeinek betöltése a XVII. században meglehetősen hullámzóan alakult, Pázmány idejétől válik csak rendszeressé a 12 papnövendék kiküldése, ezáltal a helyek többnyire egyszerre töltődtek fel és egyszerre ürültek meg négyévente. A sematizmus keletkezésének ideje is beleesik egy ilyen periódusba: 1634 után 1648-ban is egyszerre nagyobb csoport érkezett Rómába.²⁷⁷ A forrásban a többi oktatási intézményhez hasonlóan Róma esetében is föltüntetik, hogy milyen osztályt végez és kinek a növendéke az illető kispap. Négy rendszeres teológiai osztály mellett a bölcsészkar két felsőbb osztályában tanultak, általában 1–3 fő. Rómába ekkor leginkább a magyarországi főpapok, köztük is elsősorban az esztergomi érsek ajánlásával érkezhettek, de a zágrábi káptalan is küldött horvát hallgatókat, ahogyan arra is volt példa a század folyamán, hogy a Pázmáneumból irányították tovább a kiemelten tehetséges növendékeket.²⁷⁸ A sematizmus alapján 1647–48 telén tizenegyből 6 fő tartózkodott Lippay György döntésének köszönhetően Rómában (Gubasóczy János, Rósa Lukács, Lósy Mihály, Pethő Balázs, Sennyey István és Bársony György, Boldizsár Istvánt, Goda Györgyöt és Tarczy Pétert a győri püspök (ekkor Draskovich György) küldte, míg Koós János (Pál?) a zágrábi püspök (Bogdán Márton), Nagy Imre pedig a pálos rendfőnök (Borkovich Márton) alumna volt. A pálosok római jelenléte a korszakban gyakorlatilag töretlen volt, és az egyházmegyes papsághoz hasonlóan a pálos rend színe-java is a Collegium Germanicum et Hungaricum hallgatói közül került ki.²⁷⁹ Tizenegyből tízen ismert, magas karriert futottak be, a metafizikát hallgató Goda Györgynek azonban római tanulmányai után nyoma vész. Mindannyian fiatalok, általában 20–24 évesek, ami a világnézeti nevelés és a szellemi műveltség elmélyítése tekintetében is igen fogékony, formálható életkor. Egyedül az erdélyi Boldizsár István idősebb társainál, 1647/48-ban 27 éves, igaz, eddigre Rómában már negyedéves teológus. Négyen születtek az esztergomi főegyházmegye területén, hárman a győri, ketten az egri püspökség területén (egyikük Nagy Imre pálos szerzetes), Koós János (Pál?) pedig a zágrábi egyházmegyből érkezett. (A Pázmáneum XVII–XVIII. századi történetében mindvégig domináns ezeknek az egyházmegyéknek a szerepe, kiegészítve a nyitrai püspökséggel).²⁸⁰ Társadalmi származásukat tekintve több mint felerészben nemesi származásúak (6 fő). Négyükről társadalmi hátterük nem derül ki, Lósy Mihály pedig győri evangélikus polgár szülők gyermeke. Látható, hogy Rómában sokkal nagyobb a nemesség aránya, mint a többi intézményben. Noha a

²⁷⁷ BITSKEY 1996, 79.

²⁷⁸ BITSKEY 1996, 80–81.

²⁷⁹ BITSKEY 1994, 6–14.

²⁸⁰ FAZEKAS 2002, 66.

Collegium Germanicum-Hungaricum eredetileg nem volt nemesi intézmény, a sematizmusban szereplő személyek származása már előremutat affelé, hogy a XVII. század második harmadának végére a nem nemesek számaránya drasztikusan csökken az intézményben.²⁸¹ Ennek oka részben a sikeres magyarországi rekatolizációban keresendő.²⁸² Magyar anyanyelvűek és nemzetiségűek, esetleg a – szintén magyaros hangzású névvel rendelkező – zágrábi egyházmegyes Koós Jánost feltételezhetjük horvátnak. Rómában az egyetemi nációk hungarusai a legtöbb esetben valóban magyarok csoportját jelentették, ami a nemesi származás hungarus-tudatával egészült ki. A politikai és erkölcsi felelősségvállalás az itt végzett, és később magas egyházi karriert futott alumnusoknak közös vonásává vált: megerősödött a Mária-kultusz (Mária mint Magyarország Patronája), a magyar szentek tisztelete (elsősorban az Árpád-háziaké, köztük is Szent Istváné), de a magyar föld szülöttként számon tartott, és a Dráván túli horvátságot a Dráván innenivel összekötő Szent Márton tisztelete is.²⁸³

Tanulmányaikat hatan csak Rómában végezték. Gubasóczy János Bécsből került ide, Rósa Lukács, Lósy Mihály és Pethő Balázs pedig Nagyszombathból.²⁸⁴ Közülük már 1647/48-ban nyolcan hallgattak rendszeres teológiát, de a két fizikusról (Bárony György és Tarczy Péter) is feltételezhető, hogy theologia speculativát tanultak. Fokozatszerzésről Rósa Lukács (filozófiai bakkalaureus) és Nagy Imre pálos (teológiai doktor) esetében tudunk. Életpályájuk hatással volt a XVII. század második felének magyar egyházi és politikai életére. Annak ellenére, hogy a római növendékek többsége gyorsan emelkedett magas pozícióba, az itt szereplő 11 alumnusból többnek alig ívelt fölfelé a pályája. Tarczy Péter Sárváron lett plébános, Boldizsár István Erdélyben főesperesi rangig jutott, Rósa Lukácsról is plébánosként írnak a források, Pethő Balázs életének római szentelése utáni alakulásáról pedig

²⁸¹ BITSKEY 1996, 82.

²⁸² A Collegium Germanicum-Hungaricum eredetileg nem egy nemesi túlsúlyú intézmény volt, de a XVII. század második harmadára egyrészt vonzóvá válik az udvarhú katolicizmus, másrészt pedig az 1630-as évektől egyre gyakoribb az olyan bejegyzés, miszerint a hallgató „natus parentibus Lutheranis”, ahogyan a győri Lósy Mihály esetében is. Bitskey adatai szerint a XVII. sz. első harmadában még 87/43 fő nemes, 1648–86 pedig már 91/65 fő. BITSKEY 1996, 82.

²⁸³ A Szent Márton-kultusz erősödésére jó példa, hogy Pázmány Kalauzának 1613-as kiadásában alakja még nem szerepel a magyar szentek (István, Imre, László, Erzsébet) között, az 1623-as kiadásban viszont már igen, mert lassanként beépült a Regnum Marianum koncepcióba. BITSKEY 1996, 111. A Rómában végzetek nemzettudatának jelentősége a XVIII. századi felvilágosult egyházpolitikában bontakozik majd ki: „Az ausztriai klérus jelentős részével szemben a magyar főpapság túlnyomórészt rendi-nemesi öntudatú, arisztokrata származású főpapokból állt, s a XVIII. század második felében egyre erősödő nemzeti érzés ezt az öntudatot még fokozta is.” (BITSKEY 1996, 135.) BITSKEY 1996, különösen 125–136.

²⁸⁴ Összehasonlításképp a bécsi Pázmáneum és a Collegium Germanicum-Hungaricum közötti átjárhatóságról: 1625–1782 között a római alumnusok 40%-a korábban a Pázmáneumban tanult. FAZEKAS 2002, 65.

semmit sem tudunk. Lósy Mihály és Koós János stallumig jutottak (előbbi az esztergomi székeskáptalanban, utóbbi pedig a zágrábiban). Sennyey Istvánból idővel veszprémi püspök lett, Gubasóczy Jánosból stallumok és püspöki székek megszerzése után végül kalocsai érsek és magyar udvari kancellár, Bársony György pedig egri püspökként fejezte be életét. Nagy Imre pálos szerzetesből a XVII. századi rendtörténet egyik fontos alakja lett: 1685–87-ben vicarius generalisként ő kormányozta a pálos rendet.²⁸⁵ Az egységes szellemi műveltség, amelyet Rómában magukévá tettek a Collegium Germanicum-Hungaricum növendékei, az élet sok színterén megmutatkozott. A növendékeknek páratlan szerepe volt a magyarországi rekatolizáció XVII. századi megszilárdításában; legyen szó akár mecénatúráról, inézményalapításról, irodalmi, kulturális, tudományos vagy művészeti tevékenységről, vagy akár a püspöki-érseki székhelyek városképének egységes, itáliai hatást tükröző barokk kialakításáról.²⁸⁶

Tanulmányok helye	Alumnus neve
(Nyitra –) Nagyszombat – Róma	Bársony György
(Kassa –) Nagyszombat – Róma	Lósy Mihály
Pozsony – Nagyszombat – Róma	Pethő Balázs
Nagyszombat – Róma	Rosa Lukács
Bécs – Róma	Gubasóczy János
Bécs – Graz – Róma	Sennyey István
Róma	Nagy Imre OSPPE, Koós János, Tarczay Péter, Boldizsár István

*A római Collegium Germanicum-Hungaricum növendékeinek tanulmányai
a rendelkezésre álló adatok alapján (1647/48-ban és utána)*

Fokozat	CGH-alumnus
baccalaureus philosophiae	Rósa Lukács
magister philosophiae	
theologus baccalaureus theologiae	
doctor theologiae	Nagy Imre (pálos)
nincs adat	

*A római Collegium Germanicum-Hungaricum növendékeinek egyetemi fokozatai
a rendelkezésre álló adatok alapján (1647/48-ban és utána)*

²⁸⁵ BAKONYVÁRI 1896, 83.

²⁸⁶ BITSKEY 1996, 136–154.

Karrier	CGH alumnus
egyházmegyei pálya az esztergomi érsekségben (vidék, plébánia)	Rósa Lukács
szabad királyi város plébánosa	
kanonok	Koós János (Zágráb), Lósy Mihály (Esztergom)
püspök	Bársony György (Eger; királyi tanácsos), Gubasóczy János (érsek, Kalocsa), Sennyey István (Veszprém)
egyéb (szerzetesrendi vagy világi pálya)	Nagy Imre (pálos), Boldizsár István (erdélyi em.), Tarczy Péter (győri em.)
nincs adat	Pethő Balázs, Goda György

A bécsi Pázmáneum növendékeinek karrierje a rendelkezésre álló adatok alapján (1647/48 után)²⁸⁷

A sematizmusban rögzített alumnus-névsorok esetében a lejegyző vélhetően más forrásokat is megnézett a lista összeállításához, így a helyenként felbukkanó időbeli összeecsúszások kiegészítik a sematizmus keletkezésének körülbelüli idejére vonatkozó feltételezéseket. Összességében elmondható, hogy a tekintélyes létszámú papi utánpótlás közel 90%-át néhány éven belül felszentelték, és ezzel kiszélesedett az út a katolikus egyház restaurációja felé, amikor már nem a licenciátusok és más, világi kisegítők játszották a főszerepet a települések pasztorációjában, hanem visszakerült a papsághoz a plébániák igazgatása. A növendékek jelentős része egyházmegyei szolgálatot vállalt, egy részüknek a pályája azonban tovább ívelt egy-egy stallumig, vagy képzettségüknek megfelelően akár püspöki székekig. Nem szóltunk az apáti és préposti címviselésről: ezek többnyire a magasabb káptalani méltóságokkal együtt jártak. A papság létszámának XVII. század közepi növekedésével párhuzamosan a plébániák közötti fluktuáció is módosult ahhoz a korábbi klerikus-generációhoz képest, amelyet a sematizmus főesperességenkénti bontásban közöl. Míg az 1647-es alsópapság nagy része 1–2, maximum 3 vidéki plébánián fordult meg lekipásztorként életében, addig az ugyanekkori papnövendékek néhány évtizeddel később már több helyre is eljutnak. Az eltérést és a gyakoribb áthelyezéseket minden bizonnyal a létszámnövekedés és az ennek köszönhetően eredményesebbé váló rekatolizáció okozta: ha egy elhivatott, Nagyszombatban vagy Bécsben végzett lekipásztor meg tudta erősíteni hitében a rábízott egyházközséget, akkor ugyanezt a tehetséget jó eséllyel kamatoztathatta élete során

²⁸⁷ Az élete során elért legmagasabb méltóságot rögzítettük, ez többnyire egybeesett az utolsóként viselt címmel.

még további 2–3 faluban is. Érdemes lenne megvizsgálni a vizitációs források, historia domusok alapján, hogy a helyi szinten, a főegyházmegye mikroközösségeiben miként zajlott a tényleges rekatolizáció, hogyan vállaltak szerepet ebben a lelkipásztorok, kegyurak, a közösség és előljárói, vagy esetleg más, magasabb szellemi műveltséggel rendelkező helyiek. Az egy időben rögzített két generáció közti különbséget húzza alá az a tény is, hogy míg a XVII. század első harmadában a papság egy része Erdélyből, a hódoltságból, az egri egyházmegyéből származott, addig a papnövendékek döntő többsége – és ez ugyancsak az eredményes rekatolizáció érdeme – az érsekség területéről érkezett. A növendékek között már ott formálódik a következő korszak egyháztörténetének és egyházpolitikájának első dandárja. És bár a római Collegium Germanicum-Hungaricum elvitathatatlan elsősege az egész korszakban megmarad, a XVII. századi alapítású intézmények (a nagyszombati egyetem és a Pázmáneum) oktatási színvonala egyre nő, érzékelhető módon a világiak számára is vonzóbbá téve az egyetemi tanulmányokat, ami újabb lehetőséget adott arra, hogy az adott nemesifjú esetleg papi hivatást válasszon.²⁸⁸ Az egyetemi tanulmányoktól néha a szemináriumból történő elbocsátás sem vette el a kedvet: Tatai Jánost, aki Nagyszombatban volt szeminarista 1647/48-ban, és 1650 tavaszán pedig a Pázmáneum anyakönyvében találhatjuk meg, végül elbocsátották, a bécsi egyetem anyakönyvében azonban viszontláthatjuk (már egyházi rendek feltüntetése nélkül) világiként.²⁸⁹

Az egyetemjárás ideje – kiváltképp Rómában, de akár Bécsben is – és a közösen, több éven át látogatott rendszeres teológiai kurzusok, mellette pedig az együttlakás és az egyazon rendhez igazodó kollégiumi élet nemcsak azért volt kiemelkedően jelentős a klérus megerősödése szempontjából, mert ekkor és itt szerezték meg a működésükhöz és felelős értelmiségi hivatásukhoz szükséges szellemi alapokat, hanem mert életre szóló kapcsolatok, barátságok megalapozója lehetett. A Pázmáneum különösen is fontos szerepet játszott: nemcsak azért, mert megalapítása óta gyakorlatilag az érsekség (és az ország) legnagyobb papnevelő intézete volt, és nem is csupán azért, mert az 1647-es papnövendékek több, mint fele a Pázmáneumban tanult, hanem azért is, mert innen került ki a Rómába, „elitképzésre” irányított alumnusok krémje, akiből később a magyar hierarchia legfontosabb személyei lettek.²⁹⁰ A kü-

²⁸⁸ A Pázmáneum működésének kezdetén már nagy volt az érdeklődés világiak részéről a ház iránt, Pázmány azonban nem támogatta, hogy világiak és papnövendékek egy fedél alatt lakjanak, még ha ugyanazon egyetemet látogatják is. Az ugyancsak jezsuita rektornak, Johannes Hmirának viszont más elképzelései voltak erről, mert 1633-ra csaknem nemesi konviktus arculatot kapott az intézmény, Pázmány ezért ismét rögzíteni kényszerült a hallgatók felvételének módját. FAZEKAS 2002, 26.

²⁸⁹ FAZEKAS 2003, 72. és KISSNÉ 2004, 108.

²⁹⁰ „Végeredményben kimondható, hogy a bécsi Pázmáneumból Rómába irányított növendékek

lönböző plébániákon működő alsópapság esetében ez valószínűleg kevésbé mérhető és a jelentősége is kisebb, a középréteg soraiba, és főként a püspöki székekhez vagy világi méltóságokhoz jutott egyháziak esetében azonban kézzelfogható.²⁹¹ A négy szeminárium más-más szinten járult hozzá a katolikus megújuláshoz: míg Rómában az elitet képezték, addig Bécsben és Nagyszombatban inkább azokat, akik a vidéki papi utánpótlás tömegeit jelentették, a nagyjából egységes (és jezsuita kézen lévő) oktatás azonban még ha eltérő mélységben is, de nagyjából azonos szellemi műveltséget és világlátást adott. Ezt az alsópapság utóbb hivatalánál fogva a falusi közösségek és különböző világi társadalmi csoportok felé is közvetítette,²⁹² hiszen a sematizmus papnövendékeinek egyharmada bizonyíthatóan, további közel 8–10%-a pedig feltételezhetően egyházmegyei szolgálatban teljesítette ki hivatását.

Összesítés: Az 1647–48 fordulóján Pozsonyban, Nagyszombatban, Bécsben és Rómában tanuló papnövendékek későbbi pályájának alakulása (fő)

Karrier	Pozsony	Nagyszombat	Bécs	Róma	össz.
egyházmegyes pályára az esztergomi érsekségben (vidék, plébánia)	1	7	15	1	24
szabad királyi város plébánosa	–	–	4	–	4
kanonok	2	1	4	2	9
püspök	–	–	2	3	5
egyéb (szerzetesrendi vagy világi pálya)	2	2	10	3	17
nincs adat	2	8	9	2	21
<i>összlétszám</i>	7	18	44	11	80

különösen jól megállták helyüket későbbi egyházi pályafutásuk során, ők alkották a Rómában tanuló magyarországi alumnusok elit rétegét.” BITSKEY 1996, 81.

²⁹¹ Széchényi György esetében hívta föl a figyelmet Fazekas István arra, hogy mennyit számítottak a diákkori ismeretségek és kapcsolatok egy-egy főpap pályájának alakulásában. FAZEKAS 2011, 123–135.

²⁹² FAZEKAS 2002, 76. A papnövendékek létszámából fakadóan a Pázmáneum szerepe a korszak alsópapságának képzésében mindvégig a legjelentősebb maradt.

Világi lelkipásztorok: a licenciátusok

Sokkal fontosabb volt azonban a licenciátusok bekapcsolódása a főegyházmegye lelkipásztori tevékenységébe. A licenciátusi intézmény sajátosan magyar jelenség: a XVI. század közepén Magyarország török fennhatóság alatt lévő területein felbomlott az egyházi intézményhálózat, amely egyszerre jelentette a papság eltűnését vagy felekezetváltását és a plébániai iskolák megszűnését.²⁹³ A székhelyükről elköltöző főpásztorok gyakran nem tudtak gondoskodni a hódoltsági papi utánpótlás biztosításáról, ezért a katolikus hitben megmaradt településeknek maguknak kellett gondoskodniuk lelkipásztorról. Ezek a világiak nem végeztek teológiai tanulmányokat, nem részesültek még a kisebb papi rendekben sem, ezzel párhuzamosan viszont gyanúsán hasonlíthattak a protestáns felekezetek közösség által választott lelkészeihez. Az egyház vélhetően emiatt kezdetben nem tekintette legitimnek őket, de minthogy nem tudott fölszentelt papot biztosítani a katolikus településeknek, idővel felhatalmazást (*licentia*) adott azoknak a férfiaknak, akiket alkalmasnak talált bizonyos egyházi teendők – főként igeliturgia, kevésbé pedig szentségkiszolgáltatás – végzésére.²⁹⁴ Az 1628-as esztergomi egyházmegyei zsinaton említik először őket, mint lelkipásztori teendőket ellátó világiak csoportját.²⁹⁵ A licenciátusok leggyakrabban a helyi „szellemi elit” tagjai közül kerültek ki, akik tudtak írni-olvasni, és emellett bírták a közösség bizalmát. Iskolamesterek, gyakran konvertiták kaptak felhatalmazást, akiknek ajánlatos volt, de nem kötelező a papokéhoz hasonló életforma fölvétele, minthogy azonban kívül estek az általános egyházi törvényeken, általában elegendő volt a feddhetetlen erkölcsi élet is.²⁹⁶

A licenciátusok többnyire egy vagy két évre szóló engedélyt kaptak, nem részesültek beiktatásban, de helyi sajátosságként néhol mégis előfordult, hogy szertartásosan bevezették őket hivatalukba. Kötelességeik és kiváltságaik is voltak: kötelességeik között legfontosabb a magas csecsemőhalandóság miatt elengedhetetlen keresztelés, valamint a vasárnapi igeliturgia megtartása: többnyire előre megírt prédikációk formájában, néha viszont saját kútforrásból is beszélhettek.²⁹⁷ Javadalmazásuk

²⁹³ JUHÁSZ 1921, 5.

²⁹⁴ JUHÁSZ 1921, 17.

²⁹⁵ JUHÁSZ 1921, 20–21.

²⁹⁶ JUHÁSZ 1921, 35–36. A licenciátusok nősülhettek is, még ha éppen Lippay György ezt nem is nézte jó szemmel, a hatalmas paphiány miatt viszont kénytelen volt eltűrni. JUHÁSZ 1921, 24.

²⁹⁷ Szily András vizitációja jegyzi meg, hogy Mellek licenciátusa jó szónok. JUHÁSZ 1921, 40.

a plébánosokéhoz hasonló volt, de általában kevesebb.²⁹⁸ Elszámolással minden esetben a legközelebbi plébánosnak tartoztak, akinek joghatósága alá esett működési területük, és akit szentségek (elsősorban szentgyónás és betegek kenete) kiszolgáltatása céljából föl kellett keresni. Az intézmény vitathatatlan érdeme a közvetlen, híveknek nyújtott lelkipásztori segítség mellett az volt, hogy nem hagyták a betöltetlen plébániákat protestáns kézre kerülni, ezzel pedig megmentették a katolikus plébániahálózat egy részét.

A Lippay-féle sematizmus 69 licenciátust sorol fel, de a forrás végén található összesítésben tévesen szerepel 71 fő: a honti főesperességben a sematizmus főszövege szerint 21 licenciátus működött, míg az összesítésben ugyanide már 22-t rendelt, és a pozsonyi előtt szereplő, teljesen üres tornai főesperességben szintén tud egyről. Valójában azonban a 69 előfordulás is több, mint a tényleges létszám: Dombay István, Szalay István, Demjén János és Horváth Mihály is kétszer szerepelnek. Dombay Istvánt a nógrádi főesperességben Cered (a forrásban Szered) faluban, valamint a gömöri Egyházasbáston is följegyezték: mindkét település közel van a főesperesség határához, a licenciátus valószínűleg Bástról járt ki Ceredre, ami ezidőben filiája volt.²⁹⁹ Szalay István Kürt licenciátusa, a falut azonban két helyen, a komáromi és a főszékesegyházi főesperességben is említik, minthogy a kettő határán feküdt,³⁰⁰ így egészen biztos, hogy egy személyről van szó. A duplikáció az egyházmegyén belüli területi határok elmosódását és átjárhatóságát is példázza. Demjén János esetében hasonló a helyzet: a nógrádi főesperességben Nagymaróc³⁰¹ licenciátusa (ami viszont Osgyán filiája), néhány sorral lejjebb a gömöri Gusso településen szerepel. Horváth Mihály pedig Nagylethe (honti főesperesség) és Bussa (nógrádi főesperesség) licenciátusa egyszerre.³⁰² A duplán szereplő személyeket leszámítva összesen tehát 66 licenciátus szolgált a főegyházmegyében 1647-ben.³⁰³

Az eloszlásuk meglehetősen egyenetlen, ráadásul szolgálati helyükön kívül alig derül ki bármilyen adat róluk. 1647 előtt tizenketten működtek már másutt licenciátusként, és a sematizmus tanúsága szerint több esetben előfordul, hogy egy időben viselnek hivatalt két különböző helyen. 1647-et követően 66-ból mindössze

²⁹⁸ JUHÁSZ 1921, 52.

²⁹⁹ HEGEDŰS–TÓTH 2000. I, 122–123. és ugyanerre hívja föl a figyelmet JUHÁSZ 1921, 61. Előfordult, hogy a licenciátusok nem az anyaegyházba, hanem filiára kerültek – v.ö. JUHÁSZ 1921, 70.

³⁰⁰ Hegedűs András szerint a komáromi főesperesség része volt. HEGEDŰS–TÓTH 2000. I, 298–299.

³⁰¹ Hegedűsnél Nagymaróc a honti főesperesség része, minthogy anyaegyháza, Osgyán is ahhoz tartozik. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 124–125.

³⁰² „Horváth Mihály bussai licenciátus nevét egyedül a Lippay-féle névtár őrizte meg” JUHÁSZ 1921, 60.

³⁰³ Juhász Kálmán szerint 68. JUHÁSZ 1921, 72.

öt személy nevével találkozunk más helyszínen. Iskolázottságukra, származási helyükre és társadalmi hovatartozásukra jóval kevesebb esetben találni adatot, mint az alsópapság esetében. A sematizmus szükségességét a vizitációs anyag tudná el-
lensúlyozni, annál is inkább, mivel a forrásban nem szerepel néhány olyan település – pl. a barsi főesperességben –, amelyben 1647-ben biztosan működött licenciátus.³⁰⁴ Ugyanez a helyzet a bajóti Székely Péter Jánossal, aki ebben az évben ott szolgált, de a forrásból hiányzik. Hasonlóan Barskeresztúron 1634-ben olyan licenciátus működött, aki egykor pázmánita kispap volt, a kisebb egyházi rendeket föl is vette, de végül szembaja miatt nem szentelték föl.³⁰⁵ Juhász Kálmán az 1921-ben írt munkájában közöl egy adatsort az esztergomi főegyházmegyében működő licenciátusokról, ezek azonban legtöbb esetben az 1894-es egyházi igazgatás településeibe lettek beillesztve (Némethy alapján), így bizonyos tekintetben anakronisztikus. A licenciatúsokról tehát – csakúgy mint az alsópapságról – érdemi információkkal a vizitációk tudnák kibővíteni a sematizmusban foglaltakat.

Szerzetesek egyházmegyes szolgálatban

Az alsópapság munkáját 3 főesperességben segítették szerzetesek (nyitrai, pozsonyi, komáromi). A szerzetesek általában kívül estek a világi egyházkormányzat hatáskörén, de előfordult, különösen a jezsuita rend térnyerésével, hogy a rendkívül nagy paphiány miatt plébániatemplomokat és -épületeket vettek át, ezzel pedig gyakran együtt járt a plébánosokhoz hasonló pasztorális szerep fölvétele is. A sematizmus nem szentel nagy figyelmet az ilyen szerzeteseknek, inkább csak a tényt rögzíti, hogy egy-egy plébániát valamely rend tagjai látják el. A XVI. század közepén felbomlott monasztikus kolostorhálózat és a nagyobb rendek éppen az 1640-es évek-től kezdtek ismét magukra találni és igyekeztek visszaszerezni az egykori magyarországi házaikat, birtokaikat. A rekatolizáció eddigre a jezsuita rend nyomán a szerzetesség számára is kijelölte az utat; és noha korszakunkban még mindig a jezsuiták vannak legtöbben, egyre aktívabb a sematizmus születése előtt néhány évvel újjászervezett pálos rend, valamint a ferencesek, bencések, ciszterciek működése.

A főegyházmegye területén több kolostor is újjáéledt már az 1640-es évekre, a szerzetesek a század második felében – elsősorban missziókkal – szervezeten is

³⁰⁴ Juhász Kálmán hívja föl a figyelmet Szily András barsi főesperes elismerő szavaira, amely-
lyel a melleki licenciátus szónoki tehetségét dicséri (JUHÁSZ 1921, 40.), ez azonban nem szerepel
a barsi vizitációs kötetben.

³⁰⁵ JUHÁSZ 1921, 87.

bekapcsolódtak a rekatolizációba.³⁰⁶ 1647-ben a komáromi főesperesség egyházi rendű lelkipásztorainak több, mint egynegyed részét gyakorlatilag a két jezsuita jelentette.³⁰⁷ Noha a sematizmus nem jegyzi föl nevüket, Lukács László adatyűjtéséből tudjuk, hogy ekkor Kopeczky Ferenc és Leonardi Martinus szolgált Komáromban.³⁰⁸ Előbbi Nagyszombatban és Bécsben tanult, pázmánitaként évfolyamtársa volt Baross Georgiusnak (Divény, nógrádi főesperesség) és Joannes/Andreas? Jurachkának (Radosna, nyitrai főesperesség), akik 1647-ben szintén az esztergomi érsekségben voltak plébánosok. Komáromi működésekor 34 éves, ő látja el a magyar anyanyelvű híveket. 1649-től az Esterházyak szolgálatába állt (Missio Esterhaziana superior),³⁰⁹ 1656-ban pedig a Pázmáneum régense lett.³¹⁰ Leonardi, aki ekkor 59 esztendő, német hitszónokként tevékenykedik, feltehetően részben az erődben szolgáló császári katonaságot látta el. A komáromi főesperességben melllettük tevékenykedő további öt papból – talán a fenti szerzetesek hatására? – utóbb Lászlóffy Péter hédervári plébános is belépett a jezsuita rendbe (1656–1684).³¹¹

³⁰⁶ A jezsuiták magyarországi szerepe elsősorban az oktatás megszervezésében teljesedett ki, míg a többi rend a katolikus megújulás más területén ért el kisebb-nagyobb sikereket. A jezsuiták oktatásszervezését követték a piaristák, míg a bencés és ciszterci újjászervezés a monasztikus hagyományok fölélesztését szolgálta. Zirc első apátja plébánosként szerepel a sematizmusban, a bencés rend magyarországi visszaállításáról már a sematizmus előtt 10 évvel országgyűlési határozat született. (SZABÓ 1981, 11.) A ferencesek és a pálosok missziós tevékenysége nyomán pedig az egri egyházmegye jelentős területein indult meg a rekatolizáció.

³⁰⁷ A szerzetesek föltüntetése során nem vált egyértelművé számunkra a sematizmus koncepciója. Az egyházmegyes papság lajstromát rögzítő névtárnak alapvetően nem volt feladata az egyházmegye területén működő szerzeteseket is számon tartani, mégis több jezsuita, bencés és ciszterci szerzetest említ különböző főesperességekben, míg más, a területen élő szerzetesközösségeket nem. (Ehhez hasonlóan kérdéses a papnövendékek közül előbukkanó római alumnus, pálos Nagy Imre.) Ahogyan azonban a főesperességekben a szerzetest többnyire nevével említi, különös, hogy épp a komáromi jezsuiták maradnak névtelenek. Az okokra csak találgatni tudunk, kézenfekvőnek tűnik, hogy a sematizmus lejegyzője egyszerűen csak nem tudta, hogy ki szolgál ott, ebben az esetben furcsa viszont, hogy a komáromi jezsuita rendház (residentia) két tagját úgy veszi föl, mint akik a főegyházmegye kötelékében teljesítenek lelkipásztori szolgálatot. Ezzel összefügghet, egy másik jelenség, hogy ti. a jezsuiták viszonylag gyakran helyezték át rendtagjaikat (az egyetemi tanárok esetében legalábbis ez jól adatolható). Amennyiben a sematizmus tényleg 1647–48 fordulóján keletkezett, akkor ez egybeeshetett a komáromi jezsuita rezidencia magyar hitszónokának leváltásával: Lukács László adatai szerint 1647-ben még Kopeczky Ferenc látta el ezt a feladatot, 1648-ban viszont már Bekets Pál volt a magyar hitszónok, egyben a ház superiorja. A mellette működő Martinus Leonardi, a német prédikátor mindkét évben ott volt, de ő már 60 esztendősen elég idős volt ahhoz, hogy áthelyezését kevésbé tartásuk szükségesnek. LUKÁCS 1990, 179. és LUKÁCS 1982, 657.

³⁰⁸ LUKÁCS 1990, 179.

³⁰⁹ LUKÁCS 1982. 647. valamint MARTÍ 2013, 112–113.

³¹⁰ FAZEKAS 2003, 47. és FAZEKAS 2002, 158.

³¹¹ LUKÁCS 1987–1988, 849–850.

Noha a sematizmus csak plébánosi minőségében jegyzi, valójában ugyancsak jezsuita volt Pozsonyszőlős lelkipásztora, Buday György is, akinek a rend számon tartotta plébániai szolgálatát.³¹² A középréteg soraiból pedig jezsuita volt Lónyay András esztergomi kanonok, továbbá a nagyszombati egyetem magisztere és 1647-ben a székeskáptalan prebendáriusa: Alexandri Pál.³¹³ Ha hozzá vesszük a jezsuiták által vezetett oktatási intézményeket és rendházakat, valamint azt a tényt, hogy az 1647-ben szeminarista papnövendékek közül is heten utóbb a rend kötelékébe léptek, aligha tévedünk, ha a Jézus Társaságában látjuk a főegyházmegye működésének egyik pillérét. A plébániákon szolgáló szerzetesek közül még a nyitrai főesperességben P. Georgiust, továbbá a pozsonyi főesperességben Deáki plébánosát, egy ismeretlen nevű bencést említ a sematizmus. Hozzájuk hasonlóan ugyanezekben a főesperességekben két ciszterci szerzetes is felbukkan: David Praczenius a jablonkai plébános, Salix János, a későbbi esztergomi kanonok és pécsi püspök pedig 1647-ben még Gajár lelkipásztoraként működik a pozsonyi főesperességben. A ciszterciek sorait utóbb az ekkor még pázmánita Ujfalusy György, az újjászervezett zirci kolostor első apátja és rendjének vértanúja gyarapítja.³¹⁴ Ugyancsak a papnövendékek közül kerül ki a sematizmus egyetlen (későbbi) ferences szerzetese: az Erdélyből származó pázmánita, Felvinczi Ferenc. A fentiekén kívül további három későbbi pálos szerzetestről is tudomásunk van, mindannyian papnövendékek 1647-ben: Nagy Imrét a római Collegium Germanicum-Hungaricumban, Kolosváry István későbbi egri kanonokot a bécsi Pázmáneumban, míg Kébell Tamást a pozsonyi kishozsémában találjuk.

³¹² LUKÁCS 1982, 555.

³¹³ LUKÁCS 1987–1988, 16–17.

³¹⁴ FAZEKAS 2003, 64. és BÉKEFI 1896, 27.

ÖSSZEGZÉS

A sematizmus névanyagának azonosítása segítségével nagy vonalakban világossá vált az egyházmegye középrétegének és alsópapságának egyházi társadalmi arculata. Az érsekséget ekkor általános paphiány és némely főesperességben a licenciátusok abszolút túlsúlya jellemezte. A működésre a személyi állományon (a középréteg és az alsópapság főbb jellemvonásain) keresztül, valamint a középréteg által birtokolt javadalmakon keresztül láthatunk rá, amely részben a protestánsok térnyerésével bekövetkező tized- és plébániai jövedelemkiesést pótolta.

Az érseki tartományhoz tartozó suffraganeus püspökök gyakran esztergomi kanonokokból kerültek ki, Lippay György érsek pedig egyházi és világi befolyásának köszönhetően nagy hatással volt a püspöki székek betöltésére. Nagyon hasonló módon működtek az egyházmegye káptalanjai, a bennük tevékenykedő kanonokok pedig sok esetben előre kiszámítható karriernek nézhetek elébe. Különbőség inkább a léptékben és a ranglétrán történő emelkedés sebességében érzékelhető, ez minden esetben az esztergomi főszékesegyházi káptalan abszolút előnyét jelentette. Anyagilag is a székeskáptalan volt a legjobb helyzetben, ezt a stallumok mellett bírt kanonoki javadalmak tanúsítják, illetve erről árulkodik az is, hogy a pozsonyi és szepesi káptalan tagjai nagyobb arányban viseltek plébániai hivatalt kanonoki címük mellett, mint esztergom-nagyszombati társaik (leszámítva talán a városplebánosi címet is). A középréteg nagyja Bécsben és/vagy Rómában végzett, ahol vélhetően alaposabb teológiai képzésben részesültek, mint a nagyszombati egyetemre járó papnövendékek, így fokozatuknak vagy műveltségüknek köszönhetően több eséllyel lehettek kanonoki cím várományosai.

Az esztergomiak egy része – illetve a pozsonyi és szepesi prépostok főesperesi címüknek köszönhetően – tényleges egyházi közigazgatási feladatkörrel rendelkezett: ők végezték a vizitációkat, ezáltal rendszeresen és pontosabban ráláthattak a joghatóságuk alá tartozó vidékek vallásosságára és a plébániákhoz tartozó közösségek életére. Az egyházlátogatások anyagának bevonása ezért a továbbiakban elsődleges fontosságú az elemzés eredményeinek teljessé tételéhez. A kanonokok közül néhányan ezen kívül a világi társadalom más csoportjaival is kapcsolatban álltak a szabad királyi városokban bírt beneficiumuknak köszönhetően, vagy címzetes püspökként, esetleg bárói származásúként részt vehettek az országos politikai élet irányításában is. Ugyancsak a káptalanok tagsága adta a nagyszombati és pozsonyi szemináriumok tanárainak, prefektusainak egy részét.

A tíz főesperességben, valamint a pozsonyi és a szepesi káptalan alá tartozó falvakban eloszló alsópapság létszáma körülbelül 160 fő volt, őket egészítette ki

további néhány, plébániát ellátó szerzetes, valamint a nagyjából 70 fős licenciátus csoport.³¹⁵ A pozsonyi és nyitrai főesperesség kiemelkedik a többi közül: e kettőben működött az egyházmegye fölszentelt papságának csaknem 60%-a (kb. 100 fő), illetve a sematizmus névanyagának szempontjából szintén jelentős a 21 papot számláló barsi főesperesség, hiszen annak ugyanebből az évből kiváló vizitációs forrásanyaga van. Az alsópapság többsége Bécsben tanult, és leggyakrabban nem végezte el a theologia speculativát, csak a fölszenteléshez feltétlenül szükséges ismereteket nyújtó morálteológiai kurzust. A gyorsított képzés elsősorban nem a rossz képességeknek, sokkal inkább az általános paphiánynak köszönhető: az egyházmegye célja a papi utánpótlás minél gyorsabb biztosítása volt. Joggal feltételezhetjük, hogy ha kevésbé kényszerítette volna a XVII. század közepi magyar egyházi hierarchiát ez a szükség, minden bizonnyal jól képzett plébánosok kerültek volna ki az egyetemekről, hiszen a minőségi oktatás intézményes feltételei adottak voltak.

A középréteg soraiban sokkal több nemesi származású és magyar anyanyelvű papot találunk, mint az alsópapságban. Ez utóbbiak jelentős része szlovák, néha német származású és paraszti sorból érkező lelkipásztor volt. A hódoltságon kívül valószínűleg a Magyar Királyság területén belül is a főegyházmegyében működött a legtöbb licenciátus. Ők nem tartoztak az egyházmegye klerikusai közé, de a gyakorlati lelkipásztori teendők egy részének elvégzésében kiemelkedő szerepük volt. Az alsópapság életkora nem sokkal volt fiatalabb a kanonokokénál (az előbbi csoport harmincas–negyvenes évei fordulóján, míg az utóbbi negyvenes évei közepén járt), ezért első látásra úgy tűnik, egy előregedő klerikusgeneráció tartotta fenn a főegyházmegyét, amelyet ráadásul közel feleakkora létszámú, föl nem szentelt világi egészített ki. A sematizmus végének adatsorából azonban látható, hogy 1647–48 fordulóján már a nagyobb egyetemek padjaiban találjuk a népes utánpótlást. Közel 90 kispap tanult Rómában, Bécsben, Nagyszombatban vagy Pozsonyban, ez pedig több mint 50%-a az egyházmegye ekkori paplétszámának; a 90-ből 81-et pedig bizonyára fölszenteltek. A névtár és a III. Ferdinándhoz írt bécsi Lippay-levél az utolsó pillanatokból való, amikor még a főegyházmegye vallási térképe a katolikus egyház szempontjából ilyen lesújtó képet mutat, mert a következő évekre beért Pázmány alapozása, Lósy öröksége és Lippay tevékenysége, és kiteljesedhetett a restauráció.

³¹⁵ Az átfedések miatt nem tudunk pontosabb képet rajzolni: egyes plébánosok nem csak egy főesperességben láttak el lelkipásztori funkciókat, és ugyanígy egyes licenciátusok is több szomszédos főesperességbe eső falut elláttak.

AZ ESZTERGOMI FŐEGYHÁZMEGYE

1647. ÉVI SEMATIZMUSA

(FORRÁSKÖZLÉS)

Prímási Levéltár, Archivum Ecclesiasticum Vetus Nr. 233

A forrás átírásának irányelvei

A szövegközlésben irányadó a Fons 2000/1. száma: a latin szövegek és a latinos hely-név-alakok Soós István javaslatai alapján, míg a magyar személynevek Bak Borbála tanulmánya alapján kerülnek közlésre. A forrás átírásakor a tulajdonneveket minden esetben betűhív alakban hagytuk, még ha egyes mellékjelek miatt ez el is tér a ma használatos latin abc-től. A forrásban szereplő rövidítéseket a humanista helyesírás szerint föloldottuk. Az *altarista*, *abbas*, *beneficiatus*, *electus*, *episcopus* szavak nagy kezdőbetűjét meghagytuk. Az egyes személy- és földrajzi nevekhez csak indokolt esetben fűztünk magyarázó jegyzeteket; az alapvető kiegészítő információkat a két adattár tartalmazza. A P.-ket Paternek, a Fr.-eket Fraternek oldottuk föl. A neveket a kísérőtanulmányban a bevezetésben említett elvek szerint közöljük. A földrajzi nevekben szereplő rövidítéseket meghagytuk.

NOMINA, COGNOMINA, DIGNITATES, ET BENEFICIA TOTIUS CLERI
SUB JURISDICTIONE ET DIOECESI³¹⁶ ILLUSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI
PRINCIPIS AC DOMINI DOMINI GEORGII LIPPAY DE ZOMBOR,
ARCHIEPISCOPI STRIGONIENSIS ETC. EXISTENTIS

Suffraganei Episcopi

Agriensis vacat. Possedit praeposituram Jaszoviensem.³¹⁷ Fuit comes comitatus Heves, et utriusque Zolnoc.³¹⁸

Georgius Széchenj electus Episcopus Quinqueecclesiensis, suffraganeus, vicarius et canonicus Strigoniensis. Praepositus Sancti Stephani protomartyris, Beatissimae Virginis de Uihelj, et Bozók, consiliarius Suae Maiestatis. Altarista Sanctae Crucis et Blasii.

Georgius Szelepchenj electus Episcopus Vesprimiensis, cancellarius Regni Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis consiliarius, praepositus Veteris Budae. Abbas de Pélessis, beneficiatus Soproniensis. Altarista Corporis Christi Posenii.

Georgius Draskovéth Episcopus Jauriensis, altarista Soproniensis. Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis consiliarius.³¹⁹

Ladislaus Hoszutothj electus Episcopus Vaciensis, praepositus Scepusiensis, possessor beneficii Lapidis Refugii,³²⁰ Sacra Caesareae Regiaeque Maiestatis consiliarius.

Joannes Püskj electus Episcopus Nitriensis, altarista Soproniensis, Sanctae Elisabethae, abbas de Zobor, Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis consiliarius.

Capitulum Strigoniense

Sigismundus Zongor electus episcopus Chanadiensis, praepositus maior Strigoniensis, abbas Sanctae Cosmae et Damiani de Ludan. Altarista Sanctissimae Trinitatis de Liburcza, et Corporis Christi, Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis consiliarius.

Matthias Tarnoczy lector, altarista Corporis Christi.

³¹⁶ A kéziratban Doecesi szerepel.

³¹⁷ A szóban a v betű eredetileg n, a második kéztől utólag kijavítva.

³¹⁸ *Fuit...* Zolnoc más kéz.

³¹⁹ *Sacrae... consiliarius* más kéz.

³²⁰ *possessor...Refugii* más kéz által kihúзва.

Stephanus Rohonczi cantor, abbas de Szalauar, beneficiatus de Hefflanj, parochus Tyrnaviensis.

Nicolaus Posgaj custos, abbas de Feölduar, praepositus Orodienensis, beneficiatus Soproniensis, altarista Sancti Georgii Martyris.

Paulus Hoffmann praepositus Sancti Georgii de viridi campo, archidiaconus cathedralis, abbas Sancti Andreae prope Vissegrad, altarista Sanctae Catharinae. Georgius Szechenj praepositus Sancti Stephani. Etc.³²¹

Petrus Mariani electus episcopus Sirmiensis, praepositus Sancti Thomae, Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis consiliarius, altarista Sanctae Barbarae.

Joachimius Luzinski archidiaconus Nitriensis, abbas de Szebegenj, altarista Corporis Christi et Omnium Sanctorum.

Stephanus Mihaj archidiaconus Neogradiensis, praepositus Pecz Varadiensis, altarista Sanctissimae Trinitatis.

Marcus Szengueczj archidiaconus Gömöriensis, altarista.

Matthaeus Slegelius archidiaconus Barsiensis, parochus Montanarum Civitatum.

Thomas Palfi archidiaconus Hontensis, altarista Corporis Christi.

Jacobus Adaczj archidiaconus Comaromiensis, praepositus de Beén.

Andreas Lonij archidiaconus Sasváriensis, praepositus de Promontorio Varadiensis, altarista Sancti Crucis et Sancti Blasii.

Nicolaus Reuai archidiaconus Zoliensis, beneficiatus Hefflaniensis, altarista.

Franciscus Szentbenedekj archidiaconus Tornensis, altarista.

Michael Kisuardaj canonicus Strigoniensis, altarista.

Franciscus Szentgyorgyi, canonicus Strigoniensis, praefectus Sancti Benedicti, altarista.

Franciscus Szegedi canonicus Strigoniensis, subcustos, altarista Sancti Joannis Baptistae et Sanctae Elisabethae Reginae.

Jacobus Feier canonicus Strigoniensis, altarista.

Martinus Radosseni concianotor [sic!] Slavorum, altarista Sancti Petri et Pauli, canonicus Strigoniensis.

Franciscus Vetnedi canonicus Strigoniensis, parochus in Kapouara.

Stephanus Bartok canonicus Strigoniensis, praefectus seminariorum Beatae Virginis et Sancti Stephani Regis.

Capellani et praebendarii

Paulus Lessenski capellanus et praebendarius.

³²¹ Más kéz által beszúrva.

Georgius Lukachi capellanus.
Paulus Alexandri praebendarius, magister scholae Tyrnaviensis.
Martinus Gorenth praebendarius et succentor Civitatis.
Nicolaus Faber praebendarius et succentor Venerabilis Capituli.

Capitulum Psoniense

Benedictus Késdi praepositus. Episcopus Varadiensis, consiliarius Suae Maiestatis.
Praepositus de Sághe et Hatvan.³²²
Georgius Reszeni abbas Lekériensis, beneficiatus Soproniensis et Sanctae Crucis
de juxta Mura, canonicus Psoniensis, altarisista Omnium Sanctorum.³²³
Jacobus Jankouith canonicus et altarisista.
Gregorius³²⁴ Mohaczj praepositus Sancti Eustachii, custos et canonicus Psoniensis.
Henricus Fabricius parochus et canonicus Psoniensis, beneficiatus Sanctae
Andreae Psonii.
Georgius Suella canonicus et praefectus seminarii Sancti Emerici Ducis Psonii,
altarisista.³²⁵
Andreas Peczj praepositus Quinqueecclesiensis, canonicus et altarisista Psoniensis.
Franciscus Barothj praepositus Titeliensis, canonicus et altarisista Psoniensis,
beneficiatus Soproniensis, prothonotarius apostolicus.
Georgius Jurkouith canonicus et altarisista Psoniensis.
Gregorius³²⁶ Suspich canonicus et altarisista Psoniensis.
Joannes Hederuarj abbas Cyrcensis, altarisista et Canonicus Psoniensis.
Melchior Kőszögy canonicus Psoniensis, parochus Szerdaheliensis, altarisista.

Capellani parochi

Matthias Hannula et Paulus Madrian

Capellanus Reverendissimi praepositi

Matthias Jankouith

³²² *Episcopus... Hatvan* más kézzel. Az utólagos javítás segít pontosabban datálni a forrást. Mint-hogy Kisdy 1648. február 2-án foglalja el az egri püspöki széket, a kiegészítés csak ez előtti lehet. (Ennek némileg ellentmondani látszik, hogy a kéz Hosszútóthy László szepesi prépos-tot nem javítja, holott ma úgy tudjuk, hogy 1648. január 13-án meghalt.) MKL *Kisdy* és MKL *Hosszútóthy*

³²³ *et Sancti Crucis... Mura és altarisista... Sanctorum* utólag, más kéz által beszúrva.

³²⁴ A szövegben eredetileg Georgius, majd más kéz által javítva Gregoriusra.

³²⁵ Betoldás más kéztől.

³²⁶ A szövegben eredetileg Georgius, majd más kéz által javítva Gregoriusra.

Beneficiatus capellae Maxerianae
Georgius Nienczoutius

Capitulum Scepusiense

Ladislaus Hosszutothj praepositus etc.

Thomas Beberi lector, abbas de Staunik, canonicus.

Michael Antonides cantor et canonicus.

Emericus Luctor custos et canonicus.

*Canonici*³²⁷

Joannes Soos

Joannes Nemeti

Bartholomeus Claudi

Joannes Totpronaj

Jeremias Trnka

Georgius Jurmanjcz

Conventuales Sancti Benedicti de juxta Grown: Stephanus Cryspini, Paulus Harma et
Nicolaus Radoss.

Conventuales Beatae Mariae Virginis de Thurocz: Martinus Banoczy, Balthasar Miko,
Martinus Szopoczius et Matthias Lossonj³²⁸

Beneficia extra capitulum Strigoniensem, quae illustrissimi principis archiepiscopi Strigoniensis jurisdictioni subiecta sunt

Praepositurae saeculares

Benedictus Kisdi

Ladislaus Hoszutothi

Georgius Szelepcheni

Franciscus Babothi

Nicolaus Posgai

praepositus Sancti Martini de Posonio

praepositus Sancti Martini de Scepusio

Veteris Budae

Titeliensis

Orodiensis

Cibeniensis

³²⁷ Eredetileg az oszlop mellett, jobbra.

³²⁸ A két hiteleshely tagsága (*Conventuales Benedicti...Lossonj*) utólag beszúrva, más kéztől.

Praepositurae regulares

Stephanus Simandi
Andreas Lonyai
Georgius Szecheni
Benedictus Kisdi

Societatis Jesu
Jacobus Adaczj
Benedictus Kisdi
Georgius Mohaczj³²⁹

praepositus de Lelesz
[praepositus] de Promontorio Varadiensis
[praepositus] de Bozók
[praepositus] de Saág
[praepositus] de Sambok
[praepositus] de Jaszo
[praepositus] de Thurocz
[praepositus] de Beén
[praepositus] de Hatuan
[praepositus] de Chúth³³⁰

Abbatiae

Stephanus Mihali
Georgius Thelegdi
Petrus Berkes³³¹

Nicolaus Posgai
Joannes Püskj
Sigismundus Zongor
Conventus Monialium Poseniensis³³²
Capitulum Strigoniense³³³
Georgius Reszeni

Paulus Hoffman

[abbas] de Péchvarad
[abbas] de Sexard
[abbas] de Báta
[abbas] de Simegio
[abbas] de Szala
[abbas] de Beél
[abbas] de Földuar
[abbas] de Zobor
[abbas] de Ludanj
[abbas] de Kolos
[abbas] de Sancto Benedicto
[abbas] de Leker
[abbas] de Thelkj
[abbas] de Sanctae Andreae iuxta
Véssegrad
[abbas] de Kolos Monostra in partibus
Transylvaniae
[abbas] de Chanadino

³²⁹ *Georgius Mohaczj* más kéz által beírva.

³³⁰ Más kézzel.

³³¹ *Petrus Berkes* más kéz által beírva.

³³² Más kéz által beírva.

³³³ Más kéz által beírva.

Joachimus Luzenski

[abbas] de S[ancto?] Job

[abbas] de Szebegénj

Conventuales Beatissimae Virginis de Tburocz

Martinus Banoczy, Balthasar Miko, Martinus Szopotius et Matthias Losoni³³⁴

Archidiaconus Cathedralis ad praesens habet sub se parochos

Stephanum Sóókj

parochum in Szógyén

Paulum Keszi

[parochum] in Mislá

Franciscum Szaszfaluai

[parochum] in Nierges Uifalu

Licenciatos

Franciscum Szógyénj

[licenciatum] in Kemend

Stephanum Szalai

[licenciatum] in Kúrt

Georgium Pöstyeni

[licenciatum] in Kúbólkut

Benedictum Egri

[licenciatum] in Karua

Georgium Gaiari

[licenciatum] in Kőhéd Gyarmath

Joannem Szőlőssi

[licenciatum] in Libad

Urbanum Gyöngyösi

[licenciatum] in Tát

Petrum Székely

[licenciatum] in Barot

Laurentium Végh

[licenciatum] in Bařna

Casparum Keszi

[licenciatum] in Kichend

Stephanum Oroszj

[licenciatum] in Bart

Nicolaum Lengyel

[licenciatum] in Kisbéén

Archidiacono Nitriensi in comitatu Nitra, Turocz, Arua subsunt

Parochi

Joannes Cherlai

praepositus et parochus oppidi Baimocz

Venceslaus Merell

capellanus eius

Georgius Lakaczj

praepositus et parochus Nouakiensis,

filialis Alsó Lelocz et Podhragye

Martinus Bolerazi

parochus Nagÿ Thapolczanensis

³³⁴ *Conventuales...* *Leseni* más kéz által beírva.

Michael Szeleccki
Joannes Jankoviczius
Georgius Mensik alias Danielis
Joannes Kapri
Georgius Zalezak

[parochus] in Szúlczen
[parochus] in Vesztenéc, filialis Szuczán
[parochus] in Kouarcz
[parochus] in Nagÿ Jacz, filialis Tessar
[parochus] in Praséc

Daniel Vlahouecz

Zauoda vacat
Ürmincz vacat, filialis Nagÿ Dovorán.
Kraszna vacat.

Jacobus Szuetkouecz

[parochus] in Koloss
utraque Eleffanth vacat
[parochus] in Rjpén³³⁵
Kis Suran vacat
[parochus] in Lakacz
[parochus] in Ludanj
[parochus] in Perezslénj, filialis Louasz
[parochus] in Egerszeg

Nicolaus Hainotius
Joannes Casimirus Malessouski
Michael Jasloczi
Stephanus Fűszi

Nitra Véczap vacat
[parochus] in Iszbég
[parochus] in Berencz
[parochus] in Komiat
[parochus] in Keér
[parochus] in Czéten
[parochus] Uiuariensis
[parochus] in Suranj
[parochus] in Tardosked
[parochus] in oppido Sempte
[parochus] Galgocziensis
[parochus] in Pösténj
[parochus] in Ardanocz
[parochus] in Radossnia
[parochus] in Saárffő
[parochus] Seléae
[parochus] in Deéak
[parochus] in Pobedin
[parochus] in oppido Vyhel

Benedictus Bereczkj
Joannes Loczius
Michael Virag
Stephanus Titenj
Paulus Feierköuj
Stephanus Czerej
Stephanus Szalai
Emericus Ferencz
Martinus Chehi
Georgius Nouakj
Joannes Szalgay
Georgius Rechualdi
Joannes Jurachka alias Miticzki
Daniel Bogdanoczi
Franciscus Guttai
Pater Georgius Ordinis Sancti Benedicti
Martinus Budoczj³³⁶
Lucas Jurinecz

³³⁵ Eredetileg *Répén* szerepelt, majd a javító kéz *Rjpénre* változtatta.

³³⁶ *Martinus Budoczj* nevétől kezdve a forrás végéig más kézzel.

Martinus Szuczani	[parochus] in Krakouan filialis Straza
Christophorus Osoroczi	[parochus] in Lanczar
Thomas Nagy Thapolczanj	[parochus] in Lopasou
Joannes Arvai	[parochus] in Titencz
Joannes Dluhovicz	[parochus] in Maniga
Stephanus Osztraticzkj	[parochus] in Dobravoda
Michael Osztraticzki	[parochus] in Hradisko filialis Osucha
Daniel Prenkouicz	[parochus] in Noho
Matthias Radiouich	[parochus] in Radosso
Matthias Biskupith	[parochus] in Dejte
Georgius Rodek	decanus Zakolczensis
Frater Pater David Praczenius Ordinis	
Cisterciensis monasterii Szlebniczensis	[parochus] in Jabloncza
Martinus Banoczj	[parochus] in Varallya
Balthasar Meko	[parochus] in Sancto Georgio
	Thuroczyensi
Caesareus cum duobus Capellanis in Comitatu Arueniensi	
Capellanus Franciscus Reuay et parochus in Bela ³³⁷	

Licentiatii

Michael Kelenaj	[licentiatus] in Host alias Vendegh
Georgius Sebastianj	[licentiatus] in Meraczich

Archidiacono Neogradiensis subsunt

Parochi

Georgius Baross	[parochus] in Deven
Joannes Tilia	[parochus] in Gác
Ambrosius Zölei	[parochus] in Nagy Zölő
	Saág et Megyer vacat
Lucas Kós	[parochus] in praesidio Gyarmatiensis
Andreas Cziki	[parochus] in Varbo
Demetrius Lestar	[parochus] in Sasonháza et Terenje

³³⁷ Más kéztől származó betoldás.

Licenciati

Matthias Osvald	[licentiatus] in Zél
Philippus Hradistenus ³³⁸	[licentiatus] in Patak
Franciscus Bollius	[licentiatus] in Terbeled
Franciscus Madaraczj	[licentiatus] in Mohora
Martinus Mihali ³³⁹	[licentiatus] in Nandor
Joannes Bohemi	[licentiatus] in Kazár
Andreas Czernj	[licentiatus] in Marczal
Martinus Moruaj	[licentiatus] in Litke
Michael Horvath	[licentiatus] in Bussa
Georgius Nagyleczkj	[licentiatus] in Romhanj
Isaac Kassius	[licentiatus] in Nagy Orosz
Blasius Vas	[licentiatus] in Vadkert ³⁴⁰
Martinus Marotj	[licentiatus] in Ebeczk
Stephanus Thebeli	[licentiatus] in Tholmacz
Andreas Liskaj	[licentiatus] in Czeri et Suranj ³⁴¹
Joannes Demienj	[licentiatus] in Nagy Darocz
Stephanus Dombai	[licentiatus] in Szered

Archidiacono Gömöriensi subsunt

Parochi

Joannes Bogatfaluaj	[parochus] in Krasznahurka [sic!]
Stephanus Feyes	[parochus] in Deresk

Licentiati

Matthias Czegledi	[licentiatus] in Hangan
Moyses Termensis	[licentiatus] in Mehe
Georgius Szerdaheli	[licentiatus] in Szent Simon
Georgius Püspöki	[licentiatus] in Szaio Püspök

³³⁸ *Vradistenusról* átjavítva.

³³⁹ *Mebaliról* átjavítva.

³⁴⁰ A *Vadkert* előtt szerepel egy Nagy szó, ezt utólag áthúzták.

³⁴¹ Utóbb Cserhátsurány.

Joannes Demien	[licentiatus] in Gusso
Matthias Gerhard	[licentiatus] in Gedeallya
Joannes Crysostomus Prain	[licentiatus] in Baracza
Jacobus Kösz	[licentiatus] in Peterfalva
Stephanus Dombay	[licentiatus] in Egyházas Bast
Gregorius Preszleny	[licentiatus] in Sőrőg
Joannes Jaszaj	[licentiatus] in Geleczte

**Archidiacono Hentensi [sic!] sub quo est et Liptoviensis comitatus
subsunt**

Parochi

Frater Ambrosius Gluegh canonicus regularis

Sancti Augustini	[parochus] in oppido Sebeleb
Abrahamus Huszar	[parochus] in Nemeth filialis Damanik et Rakocz
Martinus Czetnei	[parochus] in oppido Báth
Ambrosius Reszik	[parochus] in Peczenicz
Daniel Szent Benedeki	[parochus] in Nadas filialis Letha
Joannes Kubaczka	[parochus] in Szalka Egegh vacat.
Casparus Nemethi	[parochus] in Also Niek
Michael Fisseri	[parochus] in Görgh
D. Jadrna	[parochus] in Szlecz
D. Nouaky	[parochus] in Kuaczan

Licentiati

Joannes Irmes	[licentiatus] in Berytha
Michael Horvath	[licentiatus] in Nagy Lethe
Michael Repas	[licentiatus] in Tödgyes Pald vacat.
Joannes Contra	[licentiatus] in Kis Gyarmath
Thobias [sic!]	[licentiatus] in Szásd
Joannes Sz[ent] György	[licentiatus] in Demiend
Michael Nagy Sarlai	[licentiatus] in oppido Visk
Stephanus Verebélj	[licentiatus] in Szemered

Joannes Suonczanski
Emericus Füleki
Joannes Zolomi
Martinus Sculteti
Andreas Sculteti

Beniamin [sic!]
Michael Losonczi
Franciscus Mihali
Daniel Sz[ent]benedekj
Joannes Franciscus Nagy
Christophorus Somosi
Joannes Sz[ent] Imrei

Michael Nitrai

[licentiatus] in Palast
[licentiatus] in Kőkesző
[licentiatus] in Czaal
[licentiatus] in Paloita
[licentiatus] in Nenyé
Lesenye vacat.
[licentiatus] in Chalamia
[licentiatus] in Balogh
[licentiatus] in Szeleczen
[licentiatus] in Tesmagh
[licentiatus] in Hort
[licentiatus] in Nagy Túr
[licentiatus] in Deresztén
Bernicze vacat.
[licentiatus] in Kemencze

Archidiacono Barsiensi subsunt

Parochi

Georgius Bogdanoczj

Martinus Krnczerius
Nicolaus Zuolenskj
Joannes Jacobus Hug
Joannes Juraczka
Jacobus Kenek
Georgius Vazan

Stephanus Krispini
Nicolaus Radossenj
Paulus Harman
Andreas Helleri
Michael Semberi
Joannes Jakuscouicz

Jacobus Vieskaj

[parochus] in Sancto Cruce filialis
Kremniczka
[parochus] in Nagy Locza
[parochus] in Trubyn
[parochus] in Jano et noua Lehota
[parochus] in Jaztreba
[parochus] in Kaproncza
[parochus] in Vizka filialis Apath et Szkleno
Lutila vacat.

Zarnocza vacat.

[parochus] in Kovaczj
[parochus] in Nemti filialis Berzencze
[parochus] in Sancto Benedicto
[parochus] in Kis Tapolczany
[parochus] in Kis Apatj et Marot
[parochus] in Theszar, filialis Veresvár et
Vyfalu
[parochus] in Vezekénj

Stephanus Sárközj
Nicolaus Hegy
Pater Zacharias

Pater Martinus
Nicolaus Miticzki
Joannes Raphael

Joannes Jaczko

[parochus] in Verebélj
Leuae
[parochus] in Szölös
Czeykö vacat.
[parochus] in Sancto Martino
[parochus] in Velczicz
[parochus] in Ledecz filialis Kosztolan
sub Ghymes
[parochus] in Kresztenen
Czerenen vacat.

Licentiati

Christophorus Markovith
Georgius Behar

[licentiatus] in Lekéer
[licentiatus] in Czata et Leeand

Archidiacono Comarniensi subsunt

Parochi

Comaromÿ duo patres ex Societate Iesu

Martinus Szyli
Ignatius Moro
Joannes Völgyes

Petrus Laszloffj
Michael Virágh

[parochus] in Gutta
[parochus] in Naszvad
[parochus] in Nagy Megyer
Vamos et Medicze vacat
[parochus] in Hederuara
[parochus] in Asuanj

Licentiati

Stephanus Karacsonj
Gregorius Szani
Stephanus Szalaj
Franciscus Kemendi

[licentiatus] in Vduard
[licentiatus] in Szent Peter, et Isa
[licentiatus] in Kúrt
[licentiatus] in Karua

Archidiacono Sasvariensi subsunt

Parochi

Andreas Aurifabri	[parochus] in Sasvár
Venceslaus Petrouczkj	[parochus] in Stradorff
Joannes Izakouicz	[parochus] in Bur ad Sanctum Nicolaum
Joannes Matuskouith	[parochus] in Sancto Georgio
Ferdinandus Sinaiczin	[parochus] in Sauod
Joannes Fugatius	[parochus] in Broczka
Balthasar Ernestius Corus	[parochus] in Egbelo
Antonius de Andriache	[parochus] in Peterfalva
Martinus Coron	[parochus] in Scepano
Martinus Sarcorides	[parochus] in Hollicz
Stephanus Szmuto	[parochus] in Doicz

Archidiaconus Zoliensis habet sub se parochos

Martinum Szopoczium	[parochum] in Szelnicze
duos capellanos in montanis civitatibus	

Archidiaconus Thornensis³⁴²

Praeposito Psoniensi subsunt

Parochi

Joannes Delacz	[parochus] in Deuenj, filiales Horuath Vyfalu, et Hidek kuth
Lucas Lubeticz	[parochus] in Bißtricz
Simon Marossj	[parochus] in Stompha filialis Palstum [sic!]
Paulus Bohuslaus	[parochus] in Hostetno
Martinus Petrus	[parochus] in Zohor, filiales Láb et Lozorno

³⁴² Nincs bejegyzés.

Joannes Salix Ordinis Cisterciensis
Martinus Mladosek

Georgius Stomphaj

Fabianus Matkovicz

Stephanus Jankolas

Casparus Beniczki

Paulus Molitoris canonicus regularis

Petrus Isakovits

Lucas Ludensis

Matthias Mercatoris

Matthias Hersith

Georgius Chmel

Georgius Strankovich

Michael Szmuto

Michael Erglerinus

Christophorus Sindel

Joannes Aurifabri

Joannes Cziba

Georgius Duber

Elias Tomenicz

Joannes Reboni

Paulus Luko

Matthias Ripenj

Bartholomeus Gorgolofilich

Matthias Biskupith

Stephanus Kopczani

Joannes Haynossius

Joannes Raczko

[parochus] in Gaiar

[parochus] in Malaczka, filiales

Kiripolcz, Csötörsök et Jakabfalva

[parochus] in Szolajnicza, filiales Rarbok
et Hasprunka

[parochus] in Sz. Miklos sub arce

Detrekő, filiales Sz. Peter et Varallya

[parochus] in Pernek, filiales Konyha et
Almas

[parochus] in Recze

[parochus] in Sz. György

[parochus] in Grinava

[parochus] Basinii

[parochus] in Czukard

Modra vacat.

[parochus] in Senquicz

[parochus] in Viszok

[parochus] in Pudmericz, filialis Halmos

[parochus] in Istuanfalva, filialis Dubova

[parochus] in Cseszte

[parochus] in Ottenthal

[parochus] in Longavilla, filialis Dobora

[parochus] in Szucha

[parochus] in Tot-Dios

[parochus] in Nemet Dios

[parochus] in Szomolan, filialis Loshoncz

[parochus] in Boleraz, filialis Nestich

Roszindel vacat, cuius filialis Feyr
Egyhaz

[parochus] in Bogdanecz, filialis Spacza

[parochus] in Nahacz filialis Nadas

[parochus] in Deithe

[parochus] in Also Korompa, filialis
Felső Korompa

Behunicz vacat filialis Dombo

[parochus] in Breitouan

[parochus] in Gerenczer, Silincz et
Modordoff filiales

Joannes Bippa
Georgius Gyurikovicz

Sigismundus Kőrösy
Jacobus Gottman
Georgius Kolosy alius Drozala
Jonas Coloni

Georgius Bahoni
Pater Marcus
Gabriel Budaczj
Joannes Kalloczj
Pater Petrus
Georgius Harczanj
Georgius Budaj
Michäel Monicz
Petrus Andrasj

Petrus Balashazj
Andreas Szilj
P. N. [sic!] Ordinis S. Benedicti
Stephanus Sz[ent] Györgj
Nicolaus Menasaghi
Paulus Méhesj
Joannes Magnovicz

Melchior Kőszöghj
Stephanus Kőszöghj
Jacobus Megyeri

[parochus] in Súr
[parochus] im Zauar, Farkashida et
Kereszt Úr filiales

[parochus] in Szered
[parochus] in Dio Szegh
[parochus] in Szerdahel
[parochus] in Czifer, filiales Goczno et
Vedred

[parochus] in Bahon, filialis Kapolna
[parochus] in Saárfű
[parochus] in Horuath aizgrub
[parochus] in Szencz, filialis Magiarbel
[parochus] in Tot aizgrub
[parochus] in Czekleß
[parochus] in Pracza alias Wajner
[parochus] in Galantha
[parochus] in Vißkeleth
Födemes vacat.

[parochus] in Varkonj
[parochus] in Pöspók
[parochus] in Dienesd, filialis Szemcz
[parochus] in Bóós [sic!]
[parochus] in Gellye, filialis Derczika
[parochus] in Bár
[parochus] in Vajka, filiales Szent György
Vr et Szent Andras falua
[parochus] in Szerdahelj, filialis Karcza
[parochus] in Paka, filialis Léek
[parochus] in Vasarút, filiales Niarasd et
Kürt

Praepositura Scepusiensis

Quia parochi comitatus Scepusiensis non accipiunt, hinc investituram nomina eorum non sunt mihi nota. Curo ea consignari per loci custodem. Interim subiungo parochias:

Parochia

Fridman

Lapse

Kaczuinek

Nedeicza

Antiqua Villa

Lecznicza

Raichuold

Lesnicza

Hanußfalva

Lendak

Podolnicz

Gnasda

Huggart

Letanfalva

Thamasfalva

Körtuélies

Vitkocz

Orzouan

Zigra

Beiacocz

Domanfalva

Czötörtök

Kapußta Falva

Alumni Collegii Germanici et Hungarici Romae

4ti Anni Theologi

Joannes Gubasoczky Hungarus Illustrissimi Principis Alumnus

Lucas Rosa Hungarus, Illustrissimi Principis Alumnus

Stephanus Boldizar Hungarus Episcopi Jauriensis Alumnus

3tÿ Anni Theologi

Michael Losj Hungarus, Illustrissimi Principis Alumnus

Joannes Koós Croata Episcopi Zagrabiensis Alumnus

2dj Anni Theologi

Blasius Pethö Hungarus Illustrissimi Principis Alumnus

Imi Anni Theologi

Stephanus Senniej Hungarus, illustrissimi principis alumnus
Emericus Nagy Ordinis Sancti Pauli Primi Eremitae

Metaphysici

Georgius Goda Episcopi Jauriensis Alumnus

Physici

Georgius Barsonj Illustrissimi Principis Alumnus
Petrus Tarczj Episcopi Jauriensis Alumnus

Alumni Collegij Pazmanianj

Theologi

Martinus Szolczani
Andreas Ondreikovich
Petrus Korompaj
Sigismundus Starnoczi
Nicolaus Malaczik
Georgius Lenkovicz
Paulus Szömörödi
Thobias Bakos
Georgius Wolphaj
Nicolaus Laurentiades
Michael Stanicz
Joannes Jurina

Casista

Stephanus Varadi

Metaphysici

Joannes Skolka
Joannes Vasarheli
Josephus Kelenovicz
Marcus Szitarovicz
Michael Fenesj
Martinus Mihalecz
Matthias Zakouich

Stephanus Szuczanj
Georgius Vyfalusy

Physici

Jacobus Hasko
Joannes Sz[ent] Leleki
Joannes Apathi
Stephanus Nedeczki
Michael Valkovicz
Stephanus Smutko
Nicolaus Baczj
Valentinus Ondreikovicz
Nicolaus Paukovicz
Michael Minuid
Philippus Bitakouicz
Nicolaus Sz[ent] Györgyi

Logici

Franciscus Feluinczj
Georgius Leuetei
Laurentius Berstanouicz
Matthias Dubouskj
Stephanus Czorba
Daniel Kromholcz
Franciscus Kiralj
Stephanus Sigráj
Stephanus Kun
Stephanus Iván
Michael Novak
Gregorius Naraj
Andreas Koszornaj
Martinus Zelenskj
Martinus Lapaczj

Alumni seminarj Sancti Stephani

Casistae

Joannes Agnellus

Stephanus Kolosvarj
Georgius Kinternasi
Jacobus Batkovich
Georgius Lister alumnus reverendissimi domini vicarii

Metaphysici

Josephus Kulienovicz alumnus illustrissimi cancellarius
Georgius Raikovicz
Andreas Szalaj

Physici

Franciscus Bertouicz
Lucas Bidliczek
Michael Palffi

Logici

Martinus Labenskj
Joannes Douoranj
Stephanus Vaskouicz

Rhetores

Paulus Spaczaj
Christophorus Spintler
Georgius Nouozedik
Michäel Szostaricz

Poëtae

Joannes Tataj
Joannes Iguricz
Laurentius Huszar
Laurentius Petrus Komparicz

Syntaxista

Franciscus Tamius

Alumnj Sancti Emerici Ducis Posonj

Rhetores

Matthias Deladt

Joannes Kis

Paulus Engel

Joannes Tornaj

Thomas Kibel

Poetae

Michael Súi

Martinus Ambrosovicz

Itaque in universum summum jurisdictioni subditos habet illustrissimus princeps

Episcopos no. 9

canonicos no. 44

praepositos 20

abbates 18

conventuales 9

capellanos 10

Parochos, exceptis in Comitatu Scepusiensi existentibus no. 172

olim habuit 976.

Licentiatos 71 tali ordine.³⁴³

In Comitatu Strigoniensi parochos 3, licentiatos 12.

In Nitriensi, Thuroczienti et Arvensi parochos 51, licentiat 2.

Neogradiensi parochos 6, licentiat 17.

³⁴³ Az itt szereplő szám nem egyezik a főesperességek alatt felsorolt licenciátusok számával: a honti főesperességben 21-en voltak, a tornaiban pedig sem plébánost, sem licenciátust nem je-löl. Az így maradó 69 még így is több a tényleges személyek számánál: Dombay Istvánt, Szalay Istvánt, Demjén Jánost és Horváth Mihályt kétszer is említi. Közülük az első három biztosan ugyanaz a személy: Dombay és Demjén két szomszédos plébániát is elláttak, ezeket azonban a lejegyző külön főesperességbe helyezi, Szalay Istvánt és Kürt helységet pedig két helyen is föl-vették: egyszer a komáromi, egyszer pedig a főszékesegyházi főesperesség részeként. Horváth Mihály két különböző főesperesség különböző plébániáin szerepel, az ő esetében lehetséges, hogy csak névazonosságról van szó.

Gömöriensi parochos 2, licentiati 11.
Hontensi parochos 20, licentiati 22.
Barsiensi parochos 21, licentiati 2.
Comaroniensi parochos 7, licentiati 4.
Sasvariensi parochos 11.
Zoliensi parochos 3.
Thornensi licentiatus 1.
Posoniensi parochos 58.

Vacantes parochias 23. demptis Parochÿs licentiatorum quarum plurima vacant, censentur eo, quod plurimi licentiatorum tantum boni in populo faciunt, ac si ibi non essent, imo bono animarum expediret illos omnino inde abesse.

Alumnos pro Diecoesi [sic!] Strigoniensi habet

Romae 6.
Viennae 52.
Tyrnaviae in Seminario 21.
extra Seminarium 2.
Posonÿ 7.

In Vniversum 88.

[külzet:]

Nomina, cognomina, dignitates et beneficia sub jurisdictione archiepiscopati Strigoniensi existentes totius cleri anno 1647.

ADATTÁR

I. A SEMATIZMUSBAN ELŐFORDULÓ TELEPÜLÉSNEVEK KONKORDANCIÁJA

(Főesperességek szerinti rendezésben)

Azonosított név	A forrásban szereplő név- alak	Mai név	Főse- resség ³⁴⁴	Várme- gye	Az egy- ház jog- állása ³⁴⁵	Lelkipásztor neve (1647)	A lelkipász- tor státusza
?	<i>Dobora</i>	?	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Aurifaber Joannes	plébános
Szentandrásfalva	<i>Szent Andras falua</i>	Rohovce, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Magnovicz Joannes	plébános
Szentgyörgyúr	<i>Szent György Vr</i>	Bač, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Magnovicz Joannes	plébános
Báhony	<i>Babon</i>	Báhoň, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Báhonyi György	plébános
Cseklész	<i>Czeklerz</i>	Bernolákovo, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Harczanj György	plébános
Pozsonyfehéregyház	<i>Feyr Egyház</i>	Biely Kostol, SK	[pozsonyi]	Pozsony	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Pozsonysárfő	<i>Saárfü</i>	Blatné, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	P. Marcus	plébános
Bogdány	<i>Bogdanecz</i>	Bohdanovce, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Ripeny Mátyás	plébános
Bélaház	<i>Boleraz</i>	Boleráz, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Luko Pál	plébános
Pozsonyborostyánkő	<i>Palstum</i>	Borinka, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Marosi Simon	plébános
Gidrafa	<i>Pudmericz</i>	Budmerice, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Strakovics György	plébános
Cseszte	<i>Ceszte</i>	Častá, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Ziegler Michael	plébános
Horvátgurab	<i>Horuath Aizgrub</i>	Chrovátsky Grob, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Budaczky Gabriel	plébános
Vízkelet	<i>Vizskeletb</i>	Čierny Brod, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Andrássy Péter	plébános
Cifer	<i>Czifer</i>	Cífer, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Coloni Jónás	plébános
Dejte	<i>Deithe</i>	Dechtrice, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Biskupith Matthias	plébános
Dévény	<i>Deuenj</i>	Devín, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Delacz János	plébános

³⁴⁴ Hozzáértve és [...] -ben föltüntetve a szeperesi és pozsonyi prépost főseperesi joghatósága esetén is.

³⁴⁵ Filia esetén a sematizmus alapján az anyae gyház plébánosa látja el.

Dévényújfalú	<i>Hornatb Vyfalu</i>	Devínska Nová, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Delacz János	plébános
Felsőhosszúfalú	<i>Longavilla</i>	Dlhá, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Aurifaber Joannes	plébános
Ottóvölgy	<i>Ottentbal</i>	Dol'any, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Schindel Christophorus	plébános
Alsókorompa	<i>Alco Krompa</i>	Dolná Krupá, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Kopcsányi István	plébános
Alsószerdahely	<i>Szerdabel</i>	Dolná Stredá, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Kolossy (Drozala) Georgius	plébános
Alsódombó	<i>Dombo</i>	Dolné Dubové, SK	[pozsonyi]	Pozsony	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Alsódiós	<i>Tót Dios</i>	Dolné Orešany, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Duber Georgius	plébános
Alsónyárasd	<i>Niarasd</i>	Dolné Topol'níky, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Megyeri Jakab	plébános
Cserfalú	<i>Dubova</i>	Dubová, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Smutkó Michael	plébános
Pozsonyhidegkút	<i>Hidek kutb</i>	Dubravka, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Delacz János	plébános
Dénest ³⁴⁶	<i>Dienest</i>	Dunajská Lužná, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	P. N. OSB	plébános
Dunaszerdahely	<i>Szerdabelj</i>	Dunajská Streda, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Kőszeghy Menyhért	plébános
Bős	<i>Böös</i>	Gabčíkovo, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Szentgyörgyi István	plébános
Gajar	<i>Gájar</i>	Gajary, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Salix János O. Cist.	plébános
Galánta	<i>Galantha</i>	Galanta, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Monicz Michael	plébános
Felsőkorompa	<i>Felső Korompa</i>	Horná Krupá, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Kopcsányi István	plébános
Felsődiós	<i>Nemet Dios</i>	Horné Orešany, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Tomincz Éliás	plébános
Felbár	<i>Bár</i>	Horný Bar, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Méhes Pál	plébános
Gerencsér	<i>Gerenczer</i>	Hrnčiarovce nad Parnou, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Raczko János	plébános
Halmos	<i>Halmos</i>	Jablonec, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Strakovics György	plébános

³⁴⁶ Misérd (Nové Košariská, SK) filiaja. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 43.

Pozsonyalmás	<i>Almas</i>	Jablonové, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Jankolás Stephanus	plébános
Nagyjakabfalva	<i>Jakabfalva</i>	Jakubov, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Mladossik Martinus	plébános
Dajta	<i>Goczno</i>	Jarná, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Coloni Jónás	plébános
Dercsika	<i>Derczika</i>	Jurová, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Menasághy Miklós	plébános
Erzsébetkápolna	<i>Kapolna</i>	Kaplná, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Báhonyi György	plébános
Egyházgelle	<i>Gellye</i>	Kostolá Gala, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Menasághy Miklós	plébános
Egyházhely	<i>Kiripolcz</i>	Kostolište, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Mladossik Martinus	plébános
Egyházkarcsa	<i>Karcza</i>	Kostolné Kračany, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Kőszeghy Menyhért	plébános
Konyha	<i>Konyba</i>	Kuchyňa, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Jankolas Stephanus	plébános
Láb	<i>Láb</i>	Láb, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Petrus Martinus	plébános
Lég	<i>Lék</i>	Lehnice, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Kőszeghy István	plébános
Lozornó	<i>Lozorno</i>	Lozorno, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Petrus Martinus	plébános
Malacka	<i>Malacka</i>	Malacky, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Mladossik Martinus	plébános
Modor	<i>Modra</i>	Modra, SK	[pozsonyi]	Pozsony	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Vágmagyarád	<i>Modordorff</i>	Modranka	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Raczko János	plébános
Grinád	<i>Grinava</i>	Myslenice, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Izsakovits Petrus	plébános
Nahács	<i>Nabács</i>	Naháč, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Gorgolofilich Bartholomaeus	plébános
Pernek	<i>Pernek</i>	Pernek, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Jankolas Stephanus	plébános
Bazin	<i>Bastini</i>	Pezinok, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Ludensis Lucas	plébános
Detrekőváralla	<i>Várallya</i>	Plavecké Podhradie, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Matkovics Fabianus	plébános
Detrekő-szentmiklós	<i>Sz. Miklós sub arce Detrekő</i>	Plavecký Mikuláš, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Matkovics Fabianus	plébános

Detrekőszentpéter	<i>Sz. Peter</i>	Plavecký Peter, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Matkovics Fabianus	plébános
Detrekőcsüörtök	<i>Csüörtök</i>	Plavecký Štvrtok, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Mladossik Martinus	plébános
Pozsonypüspöki	<i>Püspök</i>	Podunajské Biskupice, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Szily András	plébános
Récse	<i>Recze</i>	Rača, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Beniczky Casparus	plébános
Nadasfő (Rohrbach)	<i>Rarbak</i>	Rohožník, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Stomfai György	plébános
Rózsavölgy	<i>Roszindel</i>	Ružindol, SK	[pozsonyi]	Pozsony	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Szenc	<i>Szencz</i>	Senec, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Kallóczy János	plébános
Szered	<i>Szered</i>	Sereď, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Kőrössi Zsigmond	plébános
Díószeg	<i>Dio Szegb</i>	Sládkovičovo, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Gottman Jacobus	plébános
Vedrőújfalú	<i>Vedred</i>	Slovenská Nová Ves, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Koloni Jonas	plébános
Tótgurab	<i>Tot aizgrub</i>	Slovenský Grob, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	P. Petrus ³⁴⁷	plébános
Szomolány	<i>Szomolan</i>	Smolenice, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Ribini Joannes	plébános
Szomolány része (Jánostelek)	<i>Nestich</i>	Smolenice, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Luko Pál	plébános
Széleskút	<i>Szolojnicza</i>	Sološnica, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Stomfai György	plébános
Ispáca	<i>Spacza</i>	Špačince, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Ripényi Matthias	plébános
Istvánkírályfalva	<i>Istuanfalva</i>	Štefanová, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Smurkó Michael	plébános
Csalóközkürt	<i>Kürt</i>	Ohrady, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Megyeri Jakab	plébános
Szentistvánkút (Hausbrunn)	<i>Hasprunka</i>	Studienka, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Stomfai György	plébános
Stomfa	<i>Stompha</i>	Stupava, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Marossi Simon	plébános

³⁴⁷ P. Petrus és Molitoris (Gyöngyösi) Pál ugyanaz a személy Némethy szerint, csak a sematizmus kétszer vette föl (valószínűleg azért, mert 1647–48 fordulóján lett áthelyezve Szentgyörgyről Tótgurabra).

Szárazpatak	<i>Szucha</i>	Suchá nad Parnou, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Csiba Joannes	plébános
Szentgyörgy	<i>Sz. György</i>	Svätý Jur, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Molitoris Paulus	plébános
Vásárút	<i>Vasarút</i>	Trhová Hradská, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Megyeri Jakab	plébános
Pozsonynádas	<i>Nadas</i>	Trstín, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Gorgolofilich Bartholomaeus	plébános
Pozsonyszőlős	<i>Pracsa, azaz Wajner</i>	Vajnory, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Buday György	plébános
Nagypaka	<i>Paka</i>	Vel'ká Paka, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Kőszeghy István	plébános
Felsőszil	<i>Brectuan</i>	Vel'ké Brestovany, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Hajnos János	plébános
Nagysekkőc	<i>Senquicz</i>	Velké Čaníkovec, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Hersics Matthias	plébános
Nagysúr	<i>Súur</i>	Vel'ké Šúrovce, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Pipa János	plébános
Csukárd ³⁴⁸	<i>Czukard</i>	Vel'ké Trnie, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Mercatoris Matthias	plébános
Nagyfödemes	<i>Födemes</i>	Vel'ké Úľany, SK	[pozsonyi]	Pozsony	vakancia	(nincs)	(üresedés-ben)
Magyarbél	<i>Magiarbé</i>	Vel'ký Biel, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Kallóczy János	plébános
Kárpáthalas	<i>Viszok</i>	Víštuk, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Chmel Georgius	plébános
Farkashida	<i>Farkashida</i>	Vlčkovce, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Gyurikovics György	plébános
Vajka	<i>Vajka</i>	Vojka nad Dunajom, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Magnovicz Joannes	plébános
Várkony	<i>Varkonj</i>	Vrákúň, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Baláházy Péter	plébános
Nagymagasfalu	<i>Hostetno</i>	Výsoká pri Morave, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Bohuslaus Paulus	plébános

³⁴⁸ A vizitációk szerint 1760-ig Modor, majd 1760-tól Bazin szabad királyi városok filiája. HEGEDŰS-TÓTH 2000. I, 78. és HEGEDŰS-TÓTH 2000. II, 44. Csukárd templomát valószínűleg a szepesti prépost építtette Szent Oszvald tiszteletére.

Pozsonybeszterce	<i>Biztricz</i>	Záhorská Bystrica, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Lubeticz Lucas	plébános
Zavar	<i>Zavar</i>	Zavar, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Gyurikovics György	plébános
Szelincs	<i>Silincz</i>	Zeleneč, SK	[pozsonyi]	Pozsony	filia	Raczó János	plébános
Zohor	<i>Zohor</i>	Zohor, SK	[pozsonyi]	Pozsony	plébánia	Petrus Martinus	plébános
Bőfalu (Nagyrépény része)	<i>Behunicz</i>	Vel'ké Ripňany, SK	[pozsonyi] ³⁴⁹	Nyitra?	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Beharóc(?)	<i>Beiaocz</i>	Beharovce, SK (?)	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Dománfalva	<i>Domanfalva</i>	Domaňovce, SK	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Frigyesvágása	<i>Fridman</i>	Frydman, PL	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Gnézda	<i>Gnasda</i>	Hniezdne, SK	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Káposztafalva	<i>Kapuszta Falva</i>	Hrabušice, SK	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Szentmindszent	<i>Kaczuinck</i>	Kacwin, PL	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Alsólápos vagy Felsőlápos	<i>Lapse</i>	Łapsze-Niżne, PL vagy Łapsze-Wyżne, PL	[szepesi]	(Szepes?)	plébánia	(ismeretlen/üres)	ismeretlen/ nincs
Lehnic	<i>Lecznicza</i>	Lechnica, SK	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Lándok	<i>Lendak</i>	Lendak, SK	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Erdős	<i>Lesnica</i>	Lesnica, SK	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Letánfalva	<i>Letanfalva</i>	Letanovce, SK	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Nedec	<i>Nedecza</i>	Niedzica, PL	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Ragyóc	<i>Orzouan</i>	Ordzovany, SK	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs ³⁵⁰

³⁴⁹ Radosna mezőváros filiájaként a vizitációk szerint *Behinatz/Bőfalu* névalakban a nyitrai főesperesség része, Nyitra megye. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 159.

³⁵⁰ A vizitációk szerint Szepesmindszent filiája. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 209.

Podolin	<i>Podolnycz</i>	Podolíneč, SK	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Szepesófalu	<i>Antiqua villa</i>	Spisská Stará Ves, PL	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Hanusfalva	<i>Hanuszfalva</i>	Spisské Hanušovce, SK	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Szepestamásfalva	<i>Thomasfalva</i>	Spisské Tomášovce, SK	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Szepeskörtvélyes	<i>Körtvélyes</i>	Spisský Hrušov, SK	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Csütörtökhely (Szepescsütörtök)	<i>Csütörtök</i>	Spisský Štvrtok, SK	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ismeretlen/nincs
Hundermark?	<i>Huggart</i>	Stotince, SK	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Kristályfalva	<i>Raichbold</i>	Veľká Lesná, SK	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Vitfalva	<i>Vitkocz</i>	Vitkovce, SK	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs ³⁵¹
Zsigra	<i>Zigra</i>	Žehra, SK	[szepesi]	Szepes	plébánia	(ismeretlen/üres)	ism.tlen/nincs
Lekér	<i>Lekér</i>	Čajakovo, SK	barsi	Bars	(ismeretlen)	Markovith Kristóf	licenciátus
Csejtkő	<i>Czeykö</i>	Čajkov, SK	barsi	Bars	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Csata	<i>Czata</i>	Čata, SK	barsi	Bars	(ismeretlen)	Behár György	licenciátus
Cserenye	<i>Czerenen</i>	Čereňany, SK	barsi	Bars	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Barsvörösvár	<i>Verevár</i>	Červený Hrádok, SK	barsi	Bars	filia	Jakusovich Joannes	plébános
Felsőapáti	<i>Apáti</i>	Horné Opatovce, SK	barsi	Bars	filia	Vazán Georgius	plébános
Garamszent-benedek	<i>Sanctus Benedictus</i>	Hronský Beňadik, SK	barsi	Bars	plébánia	Harman Pál	plébános
Jánosgyarmat	<i>Jano Lebota</i>	Janova Lehota, SK	barsi	Bars	plébánia	Hug Joannes Jacobus	plébános

³⁵¹ A vizitációk szerint Szepeskörtvélyes filiaja. HEGEDÚS–TÓTH 2000. II, 208.

Karvaly (Jasztrab)	<i>Jasztreba</i>	Jastrabá, SK	barsi	Bars	plébánia	Juracska Joannes	plébános
Barskapronca	<i>Kaproncza</i>	Kopernica, SK	barsi	Bars	plébánia	König Jacobus	plébános
Gimeskosztolány	<i>Kosztolan sub Ghymes</i>	Kostol'any pod Tribečom, SK	barsi	Nyitra	filia	Raphael Joannes	plébános
Garamkovácsi	<i>Kovaczj</i>	Kozárovce, SK	barsi	Bars	plébánia	Krispini István	plébános
Barslédec	<i>Ledecz</i>	Ladice, SK	barsi	Bars	plébánia	Raphael Joannes	plébános
Léva	<i>Leua</i>	Lewice, SK	barsi	Bars	plébánia	Hegy Miklós	plébános ³⁵²
Nagylócsa	<i>Nagy Locza</i>	Lovča, SK	barsi	Bars	plébánia	Krentzer Márton ³⁵³	plébános
Lutilla	<i>Lutilla</i>	Lutilla, SK	barsi	Bars	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Kiskeresnye	<i>Kreszten</i>	Malé Kršteňany, SK	barsi	Bars	plébánia	Jaczkó János	plébános
Zsitvaszent- márton?	<i>Sanctus Martinus</i>	Martin nad Žitavou, SK	barsi	Bars	plébánia	Ostrovínus Márton (<i>P. Martinus</i>)	plébános
Vámosladány (Leánd)	<i>Leand</i>	Mýtne Ludany, SK	barsi	Bars	(ismeret- len)	Behár György	licenciátus
Úgyarmat	<i>Nova Lebota</i>	Nova Lebota, SK	barsi	Bars	filia	Hug Joannes Jacobus	plébános
Zsitvaüjfalu	<i>Uyfalu</i>	Nová Ves nad Žitavou, SK	barsi	Bars	filia	Jakussovich Joannes	plébános
Zsitvaapáti	<i>Kis Apáti</i>	Opatovce nad Žitavou, SK	barsi	Bars	filia	Zsembery Mihály	plébános
Garamszöllős	<i>Szöllös</i>	Rybník, SK	barsi	Bars	plébánia	Tesserinus Zakariás	plébános
Szklénófürdő	<i>Szkleno</i>	Sklenné Teplice, SK	barsi	Bars	filia	Vázán Georgius	plébános

³⁵² vicegerens. TOMISA 1992, 65.

³⁵³ Némethynél szerepel ezekben az alakokban, a forrásban Krnczerius.

Ókőrmöcké	<i>Kremnicka</i>	Stará Kremnička, SK	barsi	Bars	filia	Bogdanóczy György	plébános
Barsberzence	<i>Berzence</i>	Tekovská Breznica, SK	barsi	Bars	filia	Radosényi Nicolaus	plébános
Garamnémeti	<i>Nemti</i>	Tekovské Nemce, SK	barsi	Bars	plébánia	Radosényi Nicolaus	plébános
Barstaszár	<i>Theszar</i>	Tesáre nad Žitavou, SK	barsi	Bars	plébánia	Jakussovich Joannes	plébános
Kisrapolcsány	<i>Kis Topolczany</i>	Topolčianky, SK	barsi	Bars	plébánia	Hellery András	plébános
Garamkürtös	<i>Trubin</i>	Trubín, SK	barsi	Bars	plébánia	Zwolensky Nicolaus	plébános
Velsőc	<i>Velezicz</i>	Velčice, SK	barsi	Bars	plébánia	Miticzki Miklós	plébános
Nagyvezekény	<i>Vezekény</i>	Vel'ké Vozokany, SK	barsi	Bars	plébánia	Vieszkay Jacobus	plébános
Barskislalud	<i>Vizka</i>	Vieska nad Žitavou, SK	barsi	Bars	plébánia	Vazán Georgius	plébános
Verebély	<i>Verehélj</i>	Vráble, SK	barsi	Bars	plébánia	Sárközy István	plébános, alesperes
Zsarnóca	<i>Zarnocza</i>	Žarnovica, SK	barsi	Bars	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Garamszentkereszt	<i>Sancta Crux</i>	Žiar nad Hronom, SK	barsi	Bars	filia	Bogdanóczy György	plébános
Aranyosmarót	<i>Marot</i>	Zlaté Moravce, SK	barsi	Bars	plébánia	Zsembery Mihály	plébános
Bajna	<i>Bajna</i>	Bajna	főszékesegyházi	Esztergom	(ismeretlen)	Végh Lőrinc	licenciátus
Bajót	<i>Barot</i>	Bajót	főszékesegyházi	Esztergom	(ismeretlen)	Székely Péter	licenciátus
Bény	<i>Kisbén</i>	Bíňa, SK	főszékesegyházi	Esztergom	(ismeretlen)	Lengyel Miklós	licenciátus
Bart	<i>Bart</i>	Bruty, SK	főszékesegyházi	Esztergom	(ismeretlen)	Oroszi István	licenciátus
Köbölkút	<i>Köbölkut</i>	Gbelce, SK	főszékesegyházi	Esztergom	(ismeretlen)	Pöstyéni György	licenciátus
Kéménd	<i>Kemend</i>	Kamenín, SK	főszékesegyházi	Esztergom	(ismeretlen)	Szőgyéni Ferenc	licenciátus

Kőhidgyarmat	<i>Kőbéd Gyarmatb</i>	Kamenný Most, SK	főszékesegyházi	Esztergom	(ismeretlen)	Gajári György	licenciátus
Karva	<i>Karua</i>	Kravany nad Dunajom, SK	főszékesegyházi	Esztergom	(ismeretlen)	Egri Benedek	licenciátus
Libád	<i>Libad</i>	L'ubá, SK	főszékesegyházi	Esztergom	(ismeretlen)	Szöllőssy János	licenciátus
Kicsind	<i>Kicend</i>	Malá nad Hronom, SK	főszékesegyházi	Esztergom	(ismeretlen)	Keszi Gáspár	licenciátus
Misla	<i>Misla</i>	Mužla, SK	főszékesegyházi	Esztergom	plébánia	Keszi Pál	plébános
Nyergesújfalu	<i>Nyerges Ujfalu</i>	Nyergesújfalu	főszékesegyházi	Esztergom	plébánia	Szászfalusi Ferenc	plébános
Szőgyén	<i>Szőgyén</i>	Svodín, SK	főszékesegyházi	Esztergom	plébánia	Soóky István	plébános
Tát	<i>Tát</i>	Tát	főszékesegyházi	Esztergom	(ismeretlen)	Gyöngyösi Orbán	licenciátus
Baraca	<i>Baracza</i>	Barca, SK	gömöri	Gömör	(ismeretlen)	Prair János Krizosztom	licenciátus
Deresk	<i>Derek</i>	Držkovce, SK	gömöri	Gömör	plébánia	Feyes István	plébános
Hangony	<i>Hangon</i>	Hangony	gömöri	Gömör	(ismeretlen)	Czeglédi Mátyás	licenciátus
Várgede	<i>Gedalllya</i>	Hodejov, SK	gömöri	Gömör	(ismeretlen)	Gerhard Mátyás	licenciátus
Gesztete	<i>Gelecze</i>	Hostice, SK	gömöri	Gömör	(ismeretlen)	Jászay János	licenciátus
Gúszona	<i>Guszo</i>	Husiná, SK	gömöri	Gömör	(ismeretlen)	Demjén János	licenciátus
Krasznahorka- váraija	<i>Krasznaburka</i>	<i>Krásna Hôrka, SK</i>	gömöri	Gömör	plébánia	Bogátfalvai János	plébános
Egyházasbást (Újbást)	<i>Egyházas Bast</i>	Nová Bašta, SK	gömöri	Gömör	(ismeretlen)	Dombai István	licenciátus
Sajópüspöki	<i>Szaito Püspök</i>	Sajópüspöki	gömöri	Gömör	(ismeretlen)	Püspöki György	licenciátus
Gömörpéterfalva	<i>Péterfalva</i>	Sajószentpéter?	gömöri	Borsod	(ismeretlen)	Kösz Jakab	licenciátus
Sőreg	<i>Sörög</i>	Šurice, SK	gömöri	Gömör	(ismeretlen)	Preszlény György	licenciátus

Szentsimon	<i>Sz. Simon</i>	Szentsimon (Ózd)	gömöri	Gömör	(ismeretlen)	Szerdahelyi György	licenciátus
Méhi	<i>Mehe</i>	Vélinec, SK	gömöri	Gömör	(ismeretlen)	Termiensis Mózes	licenciátus
Ipolybalog	<i>Balogh</i>	Balog nad Ipl'om, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	Losonczy Mihály	licenciátus
Bát	<i>Báth</i>	Bátovce, SK	honti	Hont	plébánia	Chetney Márton	plébános
Bernece	<i>Bernicze</i>	Bernecebaráti	honti	Hont	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Bernic	<i>Berytha</i>	Brnice, SK	honti	Liptó	(ismeretlen)	Irnes János	licenciátus
Csall	<i>Czaal</i> ³⁵⁴	Čelovce, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	Zolomy János	licenciátus
Déménd	<i>Demiend</i>	Demandice, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	Szentgyörgyi János	licenciátus
Alsópalojta	<i>Paloita</i>	Dolné Plachtnice, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	Sculteti Márton	licenciátus
Alsószemeréd	<i>Szemeréd</i>	Dolné Semerovce, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	Verebélyi István	licenciátus
Dömháza	<i>Damanik</i>	Domaníky, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	Huszár Ábrahám	plébános
Egeg	<i>Eggeb</i>	Hokovce, SK	honti	Hont	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Hont	<i>Hort</i>	Hont	honti	Hont	(ismeretlen)	Nagy János Ferenc	licenciátus
Hontnémeti	<i>Nemeth</i>	Hontianske Nemce, SK	honti	Hont	plébánia	Huszár Ábrahám	plébános
Hontnadas	<i>Nadas</i>	Hontianske Trstany, SK	honti	Hont	plébánia	Szentbenedeki Dániel	plébános
Felsőtúr	<i>Nagy Túr</i>	Horné Turovce, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	Somosy Kristóf	licenciátus
Gyerk	<i>Görgh</i>	Hrkovce, SK	honti	Hont	plébánia	Fisseri Michael	plébános

³⁵⁴ Némethy szerint később Csábrág. (NÉMETHY 1894, 55.) Csall temploma egy ideig protestáns kézen volt, majd a Koháry család visszaszerezte. HEGEDŰS–TÓTH 2000. I, 124–125.

Ipolytölgyes	<i>Tűdgyes</i>	Ipolytölgyes	honti	Hont	(ismeretlen)	Répási Mihály	licenciátus
Kókeszi	<i>Kőkesző</i>	Kamenné Kosihy, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	Füleki Imre	licenciátus
Kemence	<i>Kemence</i>	Kemence	honti	Hont	(ismeretlen)	Nyitrai Mihály	licenciátus
Kvacsan	<i>Kvacsan</i>	Kvačany, SK	honti	Liptó	plébánia	Nováky Joannes	plébános
Leszenye	<i>Lesenye</i>	Lesenice, SK	honti	Hont	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Lukanénye	<i>Nenye</i>	Nenice, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	Sculteti András	licenciátus
Garampáld	<i>Páld</i>	Pavlová, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	vacat	licenciátus
Hontbesenyőd	<i>Peczenicz</i>	Pecenice, SK	honti	Hont	plébánia	Reszek Ambrosius	plébános
Palást	<i>Palast</i>	Plášťovce, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	Zvoncsánszky János	licenciátus
Pereszlény	<i>Derezsten</i>	Presel'any nad Ipl'om, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	Szentimrey János	licenciátus
Hontrákóc	<i>Rakocz</i>	Rakovec, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	Huszár Ábrahám	plébános
Ipolyszalka	<i>Szalka</i>	Salka, SK	honti	Hont	plébánia	Kubaczka Joannes	plébános
Százd	<i>Százd</i>	Sazdice, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	Thobias	licenciátus
Szebelléb	<i>Sebeleb</i>	Sebechleby, SK	honti	Hont	plébánia	Fr. Glück Ambrosius	plébános
Kisgyarmat	<i>Kis Gyarmath</i>	Sikenička, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	Kontra János	licenciátus
Háromszléc (Szléc)	<i>Szléc</i>	Sliache, SK	honti	Liptó	plébánia	D. Jadrna	plébános
Tesmag	<i>Temagh</i>	Tešmák, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	Szentbenedeky Dániel	licenciátus
Nagycsalomja	<i>Chalamia</i>	Vel'ká Čalomij, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	Beniamin	licenciátus
Nagyülés	<i>Letba</i>	Vel'ká Lehora, SK	honti	Bars	filia	Szentbenedeki Dániel	plébános
Ipolynyék	<i>Also Niek</i>	Vinica, SK	honti	Hont	plébánia	Nemethy Gáspár	plébános
Ipolyvisk	<i>Visk</i>	Výškovce nad Ipl'om, SK	honti	Hont	(ismeretlen)	Nagysarlai Mihály	licenciátus

Szelezsény	<i>Szelezen</i>	Sl'ažany, SK	honti ³⁵⁵	Bars	(ismeretlen)	Mihályi Ferenc	licenciátus
Nagyülés	<i>Nagy Letbe</i>	Vel'ká Lehota, SK	honti ³⁵⁶	Bars	(ismeretlen)	Horvath Mihály	licenciátus
Komáromkürt ³⁵⁷	<i>Kürt</i>	Strekov, SK	komáromi / főszékes- egyházi	Komárom	(ismeretlen)	Szalay István	licenciátus
Ásvány	<i>Asuanj</i>	Ásványráró	komáromi	Győr	plébánia	Virág Mihály	plébános
Údvárd	<i>Udvardi</i>	Dvory nad Žitavou, SK	komáromi	Komárom	(ismeretlen)	Karacsonyfi István	licenciátus
Hédervár	<i>Hedruara</i>	Hédervár	komáromi	Győr	plébánia	Lászlóffy Péter	plébános
Izsa	<i>Isa</i>	Iža, SK	komáromi	Komárom	(ismeretlen)	Szanyi Gergely	licenciátus
Gúta	<i>Gúta</i>	Kolárovo, SK	komáromi	Komárom	plébánia	Szily Márton	plébános
Komárom	<i>Comarom</i>	Komárno, SK	komáromi	Komárom	vakancia	SJ (duo patres)	SJ (duo patres)
Karva	<i>Karua</i>	Kravaný nad Dunajom, SK	komáromi	Esztergom	(ismeretlen)	Kéméndi Ferenc	licenciátus
Medve?	<i>Mednicze</i>	Medved'ov, SK	komáromi	Győr	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Naszvad	<i>Naszvad</i>	Neswady, SK	komáromi	Komárom	plébánia	Moró Ignátus	plébános
Kürt	<i>Kürt</i>	Strekov, SK	komáromi	Komárom	(ismeretlen)	Szalay István	licenciátus
Komárom- szentpéter	<i>Szentpéteri</i>	Svätý Peter, SK	komáromi	Komárom	(ismeretlen)	Száni Gergely	licenciátus
Alsóámos	<i>Vamos</i>	Vámoszabadi	komáromi	Győr	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Nagymegyer	<i>Nagymegyeri</i>	Vel'ký Meder, SK	komáromi	Komárom	plébánia	Völgyes János	plébános

³⁵⁵ A vizitációk szerint a barsi főesperesség része. HEGEDŰS–TÓTH 2000. I, 46.

³⁵⁶ A vizitációk szerint Fenyőkosztolány filiájaként (1802-ig) a barsi főesperesség része. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 93.

³⁵⁷ A sematizmus kétszer vette föl a települést, mindkétszer ugyanazt a licenciátust rendelte hozzá: komáromi és főszékesegyházi főesperesség.

Balassagyarmat	<i>praesidium Gyarmatiensis</i>	Balassagyarmat	nógrádi	Nógrád	plébánia	Kós Lukács	plébános
Bussa	<i>Bussa</i>	Bušince, SK	nógrádi	Nógrád	(ismeretlen)	Horváth Mihály	licenciátus
Cered	<i>Szered</i>	Cered	nógrádi	Nógrád	(ismeretlen)	Dombay István	licenciátus
Cserhátsurány	<i>Czor et Surany</i> ³⁵⁸	Cserhátsurány	nógrádi	Nógrád	(ismeretlen)	Liskay András	licenciátus
Divény	<i>Deven</i>	Divín, SK	nógrádi	Nógrád	plébánia	Baross György	plébános
Érsekvadkert	<i>Vadkert</i>	Érsekvadkert	nógrádi	Nógrád	(ismeretlen)	Vas Balázs	licenciátus
Karancsság	<i>Saág</i>	Karancsság	nógrádi	Nógrád	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Kazár	<i>Kazár</i>	Kazár	nógrádi	Nógrád	(ismeretlen)	Boheim János	licenciátus
Kisterenye	<i>Terenye</i>	Kisterenye	nógrádi	Nógrád	plébánia	Lestár Demetrius	plébános
Litke	<i>Litke</i>	Litke	nógrádi	Nógrád	(ismeretlen)	Morvay Márton	licenciátus
Mohora	<i>Mohora</i>	Mohora	nógrádi	Nógrád	(ismeretlen)	Madarassi (Madarászi) Ferenc	licenciátus
Nagyoroszi	<i>Nagy Orosz</i>	Nagyoroszi	nógrádi	Nógrád	(ismeretlen)	Cassius Izsák	licenciátus
Nógrádmarcal	<i>Marczal</i>	Nógrádmarcal	nógrádi	Nógrád	(ismeretlen)	Cserni András	licenciátus
Nógrádmegyer	<i>Megyer</i>	Nógrádmegyer	nógrádi	Nógrád	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Ebeck	<i>Ebeczk</i>	Obeckov, SK	nógrádi	Nógrád	(ismeretlen)	Maróti Márton	licenciátus
Patak	<i>Patak</i>	Patak	nógrádi	Nógrád	(ismeretlen)	Hradistensis Fülöp	licenciátus
Romhány	<i>Romhány</i>	Romhány	nógrádi	Nógrád	(ismeretlen)	Nagyleczky György	licenciátus
Sámsonháza	<i>Sasonháza</i>	Sámsonháza	nógrádi	Nógrád	plébánia	Lestár Demetrius	plébános
Gácsfalu	<i>Gács</i>	Stará Halič, SK	nógrádi	Nógrád	plébánia	Tília Joannes	plébános

³⁵⁸ Utóbb a két település Cserhátsurány néven összeolvadt.

Terbeléd	<i>Terbeléd</i>	Trebeľovce, SK	nógrádi	Nógrád	(ismeretlen)	Bollius Ferenc	licenciátus
Nagydaróc	<i>Nagy Darocz</i>	Vel'ké Dravce, SK	nógrádi	Nógrád	(ismeretlen)	Demjén János	licenciátus
Felsőzellő (Nagyzellő)	<i>Nagy Zölő</i>	Velké Zlievce, SK	nógrádi	Nógrád	plébánia	Zóley Ambrus	plébános
Ipolyvarbó	<i>Varbo</i>	Vrbovka, SK	nógrádi	Nógrád	plébánia	Csiki András	plébános
Zsély	<i>Zsél</i>	Želovce, SK	nógrádi	Nógrád	(ismeretlen)	Osvald Mátyás	licenciátus
Magyarnándor	<i>Nándor</i>	Magyarnándor	nógrádi ³⁵⁹	Nógrád	(ismeretlen)	Mihályi Márton	licenciátus
Tolmács	<i>Tbolmacz</i>	Tolmács	nógrádi ³⁶⁰	Nógrád	(ismeretlen)	Thebeli István	licenciátus
Árdánfalva	<i>Ardanocz</i>	Ardanovce, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Rechwaldy Georgius	plébános
Turócbéla	<i>Bela</i>	Belá, SK	nyitrai	Turóc	plébánia	Révay Ferenc	plébános és káplán (?)
Bajmóc	<i>Baimocz oppidum</i>	Bojnice, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Kerlay János	plébános és prépost
Alsó- és Felső- elefánt	<i>Elefántb (utraque Elefántb)</i>	Dolné Lefantovce, SK	nyitrai	Nyitra	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Alsóelóc	<i>Alsó Lelocz</i>	elpusztult ³⁶¹	nyitrai	Nyitra	filia	Lakácsy György	plébános és prépost
Galgóc	<i>Galgocz</i>	Hlohovec, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Nováky Georgius	plébános

³⁵⁹ Nándor (Magyarnándor) a váci egyházmegye Romhányi esperesi kerületében található plébánia. Pázmány Péter az 1629-es nagyszombati zsinat I. Függelékében Nándort az esztergomi főegyházmegyéhez sorolta, de a XVII. század végén már a váci egyházmegye része. V.ö. Boroví 2000.

³⁶⁰ Tolmács már az 1659-es országgyűlés idején a váci egyházmegyéhez tartozott. A nevezett pozsonyi országgyűlésen a váci püspökség kérvényezte, hogy a protestánsok hatalmaskodása és egyéb zavargások miatt többek között Roczadot Tolmácsához csatolják filiaként. ZSILINSZKY 1893, 175.

³⁶¹ HEGEDŰS-TÓTH 2000. I, 40.

Felsőelefánt	<i>Elefántb (utraque Elefántb)</i>	Horné Lefantovce, SK	nyitrai	Nyitra	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Felsővesztény	<i>Veszténéc</i>	Horné Vestenice, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Jankovics Joannes	plébános
Jablonka	<i>Jabloncza szlebniczei monostor</i>	Jablonica, SK	nyitrai	Árva	(ismeretlen)	Fr. P. Praczenius David O. Cist.	ciszterci szerzetes
Jác	<i>Nagy Jác</i>	Jacovce, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Kapri Joannes	plébános
Nyitraegerszeg	<i>Egerszeg</i>	Jelšovce, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Füzi István	plébános
Znióvárallja?	<i>Varallya</i>	Kláštór pod Znievom, SK	nyitrai	Turóc	plébánia	Bánóczy Márton	plébános
Apátkolos	<i>Koloss</i>	<i>Klíšké Hradiste, SK</i>	nyitrai	Nyitra	plébánia	Vlahovics Dániel	plébános
Lovász	<i>Louacz</i>	Koniarovce, SK	nyitrai	Nyitra	filia	Jaszlóczy Michael	plébános
Kovarc	<i>Kouarcz</i>	Kovarc, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Mensik Georgius	plébános
Ószéplak	<i>Kraszna</i>	Krásno, SK	nyitrai	Nyitra	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
NyitraIudány	<i>Ludanj</i>	Ludanice, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Malcsovszky Joannes Casimirus	plébános
Lakács	<i>Lakacz</i>	Lukáčovce, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Hajnos Nicolaus	plébános
Kisszulán	<i>Kis Suran</i>	Malá Sulany, SK	nyitrai	Nyitra	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Merőce	<i>Meraczich</i>	Meraš, SK	nyitrai	Nyitra	(ismeretlen)	Sebanovics György	licenciátus
Nyitrasárfő	<i>Saárfő</i>	Nitrianska Blatnica, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Bogdanóczy Dániel	plébános
NyitraSzucsány	<i>Szuczán</i>	Nitrianske Sučany, SK	nyitrai	Nyitra	filia	Jankovitus János	plébános
NyitraSzucsány?	<i>Szúlcén</i>	Nitrianske Sučany, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Szeleczy Mihály	plébános
NyitraNovák	<i>Nouak</i>	Nováky, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Lakáczy György	plébános és prépost

Aszós	<i>Osucha</i>	Osuské, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	(Osztrótczky Michael?)	plébános
Pöstyén	<i>Pöstény</i>	Piešťany, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Szalgay János	plébános
Pobedény	<i>Pobedin</i>	Pobedim, SK	nyitrai	Nyitra ³⁶²	plébánia	Budócz Martinus	plébános
Keselőkő	<i>Podbragye</i>	Podhradie, SK	nyitrai	Nyitra	filia	Lakáczy György	plébános és prépost
Nyitraperjes	<i>Prasiecz</i>	<i>Prašice, SK</i>	nyitrai	Nyitra	plébánia	Zalezak György	plébános
Nyitrapereszlénj	<i>Pereszlenj</i>	Presel'any, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Jaszlóczy Michael	plébános
Radosna	<i>Radosnia</i>	Radošina, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Jurachka alias Miticzki János	plébános
Vágsellye	<i>Selė</i>	Šala, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Gutrai Ferenc	plébános
Nyitraateszér	<i>Tesar</i>	Tesáre, SK	nyitrai	Nyitra	filia	Kapri Joannes	plébános
Nagytapolcsány	<i>Nagy Thapolczan</i>	Topolčany, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Boleázzy Martinus	plébános
Turócszent-györgy	<i>Sanctus Georgius Thuroczensis</i>	Turčiansky Ďur, SK	nyitrai	Turóc	plébánia	Mikó Boldizsár	plébános
Nyitraörmény	<i>Űrmincz</i>	Urmince, SK	nyitrai	Nyitra	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Nagyudvar	<i>Nagy Dovorán</i>	Vel'ké Dvorany, SK	nyitrai	Nyitra	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Nagyrépény	<i>Ripén</i>	Vel'ké Ripňany, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Szvetkovics Jacobus	plébános
Vicsápapáti	<i>Nyitra Véczap</i>	Výčapy-Opatovce, SK	nyitrai	Nyitra	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Nagymagásfalu	<i>Host alias Vendegb</i>	Vysoká pri Morave, SK	nyitrai	Pozsony	(ismeretlen)	Kalinay Mihály	licenciátus
Nyitrazávod	<i>Zauoda</i>	Závada, SK	nyitrai	Nyitra	vakancia	(nincs)	(üresedésben)
Üzbég	<i>Iscbég</i>	Zbehy, SK	nyitrai	Nyitra	plébánia	Bereczky Benedek	plébános

³⁶² A vizitációk szerint a sasvári főesperességekhez tartoznak. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 144.

Berencs	<i>Berencz</i>	Branč, SK	nyitrai ³⁶³	Nyitra	plébánia	Lotzius Joannes	plébános
Vitrenc	<i>Vítencz</i>	Chrelnica, SK	nyitrai ³⁶⁴	Nyitra	plébánia	Árvai János	plébános
Deáki	<i>Déák</i>	Diakovce, SK	nyitrai ³⁶⁵	Nyitra ² (Po- zsony?)	plébánia	P. Georgius OSB	bencés szerze- tes, plébános
Jókő	<i>Dobravoda</i>	Dobrá Voda, SK	nyitrai ³⁶⁶	Nyitra	plébánia	Osztröticzky Stephanus	plébános
Alsólapassó	<i>Lopasou</i>	Dolný Lopašov, SK	nyitrai ³⁶⁷	Nyitra	plébánia	Nagytapolcsányi Tamás	plébános
Harádics	<i>Hradisko</i>	Hradište pod Vrátnom, SK	nyitrai ³⁶⁸	Nyitra	plébánia	Osztröticzky Michael	plébános
Komját	<i>Komiat</i>	Komjatice, SK	nyitrai ³⁶⁹	Nyitra	plébánia	Virág Mihály (Matthaeus)	plébános
Krakovány	<i>Krakouan</i>	Krakovany, SK	nyitrai ³⁷⁰	Nyitra	plébánia	Szucsán Martinus	plébános
Lancsár	<i>Lanczar</i>	Lančár, SK	nyitrai ³⁷¹	Nyitra	plébánia	Ozoróczy Kristóf	plébános
Maniga	<i>Maniga</i>	Malzenice, SK	nyitrai ³⁷²	Nyitra	plébánia	Dlhovics Joannes	plébános
Vágújhely	<i>Výbel oppidum</i>	Nové Mesto nad Váhom, SK	nyitrai ³⁷³	Nyitra	plébánia	Jurinecz (Györgyovics) Lucas	plébános és prépost

³⁶³ A vizitációk szerint a nyitrai püspökséghez tartozott. HEGEDŰS–TÓTH 2000. I, 10.

³⁶⁴ A vizitációk szerint a sasvári főesperességhez tartozik. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 278.

³⁶⁵ A pannonthalmi főapátság alá tartozó település, nem az esztergomi főegyházmegye része. HEGEDŰS–TÓTH 2000. I, 10.

³⁶⁶ A vizitációk szerint a sasvári főesperesség része. HEGEDŰS–TÓTH 2000. I, 257.

³⁶⁷ A vizitációk szerint a sasvári főesperességhez tartozik. HEGEDŰS–TÓTH 2000. I, 41.

³⁶⁸ A vizitációk szerint a sasvári főesperesség része. HEGEDŰS–TÓTH 2000. I, 224.

³⁶⁹ A vizitációk szerint a komáromi főesperességhez tartozik. HEGEDŰS–TÓTH 2000. I, 283.

³⁷⁰ A vizitációk szerint a sasvári főesperesség része. HEGEDŰS–TÓTH 2000. I, 295.

³⁷¹ A vizitációk szerint a sasvári főesperesség része. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 11.

³⁷² A vizitációk szerint a sasvári főesperesség része. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 34.

³⁷³ A vizitációk szerint a sasvári főesperesség része. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 264.

Érsekújvár	<i>Uiuar</i>	Nové Zámky, SK	nyitrai ³⁷⁴	Nyitra	plébánia	Cserey István	plébános
Felsőrados	<i>Radoso</i>	Radošovce, SK	nyitrai ³⁷⁵	Nyitra	plébánia	Radjovics Matthias	plébános
Rohó	<i>Robo</i>	Rohov, SK	nyitrai ³⁷⁶	Nyitra	plébánia	Prenkovics Daniel	plébános
Sempte	<i>Sempte</i>	Šintava, SK	nyitrai ³⁷⁷	Nyitra	plébánia	Csehy Márton	plébános
Szakolca	<i>Zakolca</i>	Skalica, SK	nyitrai ³⁷⁸	Nyitra	plébánia	Rodek György	plébános (dékán)
Vágőr	<i>Straza</i>	Stráže, SK	nyitrai ³⁷⁹	Nyitra	filia	Szucsán Martinus	plébános
Nagysurány	<i>Suranj</i>	Šurany, SK	nyitrai ³⁸⁰	Nyitra	plébánia	Szalai István	plébános
Tardoskéd	<i>Tardosked</i>	Tvrdošovce, SK	nyitrai ³⁸¹	Nyitra	plébánia	Ferencz Imre	plébános
Nagycétény	<i>Czéten</i>	Veľký Cetín, SK	nyitrai ³⁸²	Nyitra	plébánia	Fejérkövy Pál	plébános
Nyitranagyker	<i>Kcér</i>	Veľký Kyr, SK	nyitrai ³⁸³	Nyitra	plébánia	Titenyi István	plébános
Vágkeresztúr	<i>Keresztur</i>	Križovany nad Dudváhom, SK	pozsony	Pozsony	filia	Gyurikovics György	plébános
Kislosonc	<i>Losoncz</i>	Lošonec, SK	pozsony	Pozsony	filia	Ribini Joannes	plébános
Búrszentgyörgy	<i>Sanctus Georgius</i>	Borský Jur, SK	sasvári	Pozsony	plébánia	Matuskovics Joannes	plébános

³⁷⁴ A vizitációk szerint a komáromi főesperesség része. HEGEDŰS–TÓTH 2000. I, 167.

³⁷⁵ A vizitációk szerint a sasvári főesperesség része. HEGEDŰS–TÓTH 2000. I, 186.

³⁷⁶ A vizitációk szerint a sasvári főesperességhez tartozik. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 166.

³⁷⁷ A vizitációk szerint a komáromi főesperesség része. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 174.

³⁷⁸ A vizitációk szerint a sasvári főesperességhez tartozik. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 184.

³⁷⁹ A vizitációk szerint Poprád filiájaként a szepesi prépostság alá tartozik. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 147.

³⁸⁰ A vizitációk szerint a komáromi főesperesség része. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 85.

³⁸¹ A vizitációk szerint a komáromi főesperességhez tartozik. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 231.

³⁸² A vizitációk szerint a komáromi főesperesség része. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 57.

³⁸³ A vizitációk szerint a komáromi főesperesség része. HEGEDŰS–TÓTH 2000. II, 112.

Búrszentmiklós	<i>Bur ad Sanctum Nicolaum</i>	Borský Mikuláš, SK	sasvári	Pozsony	plébánia	Iszakovicz Joannes	plébános
Gázlós	<i>Broczka</i>	Brodké, SK	sasvári	Nyitra	plébánia	Fugatius Joannes	plébános
Dócs	<i>Doicz</i>	Dojč, SK	sasvári	Nyitra	plébánia	Szmutkó István	plébános
Egbell	<i>Egbelo</i>	Gbely, SK	sasvári	Nyitra	plébánia	Corus Balthasar Ernestius	plébános
Holics	<i>Hollicz</i>	Holič, SK	sasvári	Nyitra	plébánia	Sartorides Martinus	plébános
Péterlak	<i>Peterfalva</i>	Petrova Ves, SK	sasvári	Nyitra	plébánia	Andriache Antonius	plébános
Sándorfa	<i>Stradorff</i>	Prievaly, SK	sasvári	Nyitra	plébánia	Petrovsky Venceslaus	plébános
Sasvár	<i>Sasvár</i>	Saštín, SK	sasvári	Nyitra	plébánia	Aurifaber Andreas	plébános
Csépányfalva	<i>Scepano</i>	Štefanov, SK	sasvári	Nyitra	plébánia	Koron Márton	plébános
Pozsonyzávod	<i>Sauod</i>	Závod, SK	sasvári	Pozsony	plébánia	Szinaiczin Ferdinandus	plébános
bányavárosok	Montanae Civitates		zólyomi	Zólyom	(plébániák)	(két káplán)	(káplánok)
Szélnye	<i>Szelnicze</i>	Sielnica, SK	zólyomi	Zólyom	plébánia	Martinus Szopoczius	plébános

II. A KÖZÉPRÉTEG, AZ ALSÓPAPSÁG, A PRÉPOSTI ÉS APÁTI CÍMEK VISELŐI, PREBENDÁRIUSOK, HITELESHELYI KONVENTUÁLISOK, LELKIPÁSZTORI MUNKÁT VÉGZŐ SZERZETESOK ÉS A PAPTANÖVENDÉKEK 1647-BEN³⁸⁴

Az adattár összeállításához mintaként tekintettük a Bethlen Farkas Erdély-történetének I. kötetében található annotált névmutatót.³⁸⁵ Terjedelmi okokból minden személynél elhagytuk azokat a rovatokat, amelyekre vonatkozó információt nem találtunk; az adatgyűjtés bázisául szolgáló eredeti rovatok címeit a bevezetésben felsoroltuk. Az azonosított név mellett a sematizmusban szereplő névalak(ok), valamint a sematizmusban hozzárendelt legfontosabb tisztség szerepel. Egyes ismertebb személyek esetében (különösen a középréteg és a püspökök összeolvadásánál) nem törekedhettünk a teljes életpálya megrajzolására, ezért az ő esetükben a teljesség igénye nélkül készült az adattár – jele: (...) –, és elsősorban az 1647-es címeket vagy az ezekhez köthető egyéb tisztségeket vettük föl. A casista és morális kurzus hallgatóit egységesen moralistákként (mor.) tüntettük föl.

A rovatok rövidítései:

szül.	születési hely
szárm.	társadalmi származás
kor.	életkor
nyelv	anyanyelv
tan.	a tanulmányok helye és ideje
végz.	legmagasabb elvégzett osztály
fok.	megszerzett fokozat
karr.	karrier
egyéb	egyéb

Az adatok rövidítései:

bacc.	baccalaureus
-------	--------------

³⁸⁴ A személyek azonosításához használt legfontosabb irodalmat lásd a bibliográfiában.

³⁸⁵ BETHLEN FARKAS: Erdély története I. A mohácsi csatától a váradi békekötésig (1526–1538) I–II. könyv. Ford.: BODOR ANDRÁS. A jegyzeteket írta és a mutatókat összeállította: PÁLFFY GÉZA. Szerk.: JANKOVICS JÓZSEF. Budapest–Kolozsvár, 2000. (Személynévmutató: 189–215.)

em.	egyházmegye
eszt.	esztergomi
főesp.	főesperes, főesperesség
fszt.	fölszentelt
gimn.	gimnázium
Gszb.	Garamszentbenedek
horv.	horvát
ignob.	ignobilis
kápl.	káplán
kápt.	káptalan
kir. kanc.	királyi kancellár
knk.	kanonok
külf.	külföld
mag.	magister
magy.	magyar
megh.	meghalt
Mo.	Magyarország (Magyar Királyság)
mor.	morális (casuistica)
mzv.	mezőváros
ném.	német
Nsz.	Nagyszombat
O. Cist.	Ordo Cisterciensis (ciszterci)
ph.	philosophia
pk.	püspök
pléb.	plébános
prép.	prépost, prépostság
SJ	Societas Jesu (jezsuita)
szl.	szlovák (szláv)
szt.	szent
th.	theologia (elvégzett osztály)
vál.	választott
vál. pk.	választott püspök
vlsz.	valószínűleg
vm.	vármegye

ADÁCSY JAKAB (*Jacobus Adaczj*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.: Mo. (?); szárm.: ignob.; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Bécs (1639–41); fok.: ph. mag.; karr.: *eszt. knk.* (1645), *komáromi főesp.* (1645), *bényi prép.* (1648); egyéb: bécsi tanulmányai során 1639-ben Lippay György egri pk. növendéke; megh. 1652.

AGNELLUS JOANNES (*Foannes Agnellus*) – *Stephaneum*

Szárm.: ignob.(?); tan.: Nsz. (*casista*); karr.: grinádi pléb. (1672–73).

ALEXANDRI PÁL (*Paulus Alexandri*) – *a székeskápt. prebendáriusa, nagyszombati mag.*

Szül.: eszt. em. (Pozsony vm.); kor: 35; nyelv: szl.; tan.: Nsz.; végz.: th.3; fok.: th. bacc.; karr.: malackai pléb. (1638), *praebendarius és a nagyszombati egyetem mag-e*, jezsuita rendbe lép, plébánossága alatt érkeztek a ferencesek Malackára, a pozsonyi gimn. tanára (1650–51).

AMBRUSOVICZ MARTINUS (*Martinus Ambrosovicz*) – *Emericanum*

Tan.: Pozsony (*poeta*); karr.: egy ideig SJ novicius volt, 1647/48-ban küldték el a győri jezsuitáktól, utóbb üzbégi pléb. (1657).

ANDRIACHE ANTONIUS (*Antonius de Andriache*) – *sasvári főesp.*

Tan.: Nsz., Bécs; fok.: ph. mag.; karr.: unini pléb., péterlaki (*péterfalvai*) pléb., broczkói és perneki pléb. (1653–55), szuhai pléb. (1665–), nahácsi pléb. (1673), stepanói pléb. (1674–81).

ANDRÁSSY PÉTER (*Petrus Andrasj*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: Mo.; szárm.: nob.(?); nyelv: magy.; tan.: Nsz., Bécs; fok.: ph. bacc.; karr.: *vízkeleti pléb.*

ANTONIDES (MRÁZ) MIHÁLY (*Michael Antonides*) – *szepesi társaskápt.*

Szül.: eszt. em. (Nyitra vm.); kor: 45; nyelv: szl.; tan.: Bécs (1624–28); karr.: trubini pléb. (1630), háromszlécsi pléb. (1633), *szepesi knk.* (1633–1660), *cantor* (1640–51), dékán, savnikai apát (1649).

APÁTHI JOANNES (*Foannes Apathi*) – *Pázmáneum*

Szül.: Mo. (nyitrai em.); nyelv: szl.; tan.: Bécs (*physicus*, fszt. 1652); fok.: ph.(?) bacc.; karr.: radosnai pléb. (1657), báhonyi pléb. (1659–61).

ÁRVAI JÁNOS (*Foannes Arvai*) – *nyitrai főesp.*

Szül.: eszt. em.(?); szárm.: nob.(?); nyelv: magy.; tan.: Nsz.; végz.: mor.; karr.: *vittenci pléb.* (1647–57).

AURIFABER ANDREAS (*Andreas Aurifabri*) – *sasvári főesp.*

Szül.: eszt. em.; szárm.: ignob.; nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs; fok.: th. bacc.; karr.: *sasvári pléb.*

AURIFABER JOANNES (*Foannes Aurifabri*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: eszt. em.; szárm.: ignob.; nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs; karr.: *longavillai pléb., filiája Dobora*, báhonyi pléb. (1652–55), gajári pléb. (1665).

BÁCSY NICOLAUS (*Nicolaus Baczfj*) – *Pázmáneum*

Szül.: Mo. (Erdély); kor: 19; nyelv: magy.; tan.: Kolozsmonostor, Nsz., Bécs (*physicus*); karr.: utóbb SJ, komáromi magy. hitszónok (1663–64).

BÁHONYI GYÖRGY (*Georgius Baboni*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: eszt. em.; kor: 39; nyelv: magy.(?); tan.: Nsz., Bécs; karr.: szeleci pléb. (1639), *bábonyi pléb., filiája Kápolna* (1644–50); nagylovcsai pléb. (1657–66).

BAKOS THOBIAŠ (*Tobias Bakos*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs (*tbeologus*); fok.: ph. mag.; karr.: galgóci pléb. (1652), radosi pléb. (1655), megh. 1655.

BALÁSHÁZY PÉTER (*Petrus Balasbaj*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: Mo. (váradi em.); szárm.: nob.(?); nyelv: magy.; tan.: Bécs; karr.: *várkonyi pléb.*

BÁNÓCZY MÁRTON (*Martinus Banoczy*) – *turóci konvent, nyitrai főesp.*

Nyelv: magy.; karr.: *árvaváraljai pléb. (nyitrai főesp.), a turóci prép. konventuálisa.*

BAROSS GYÖRGY (*Georgius Baross*) – *nógrádi főesp.*

Szül.: Mo. (nyitrai em.?). szárm.: nob.(?); nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs; fok.: ph. bacc. (1634); karr.: *divényi pléb.*

BARÓTHY FERENC (*Franciscus Barothj, Franciscus Babotbi*) – *pozsonyi társaskápt.*

Szül.: Mo. (egri em.); szárm.: nob.(?); kor: 37(?); nyelv: magy.; tan.: Róma (1638); karr.: érsekújvári pléb. (1644 és 1647), *titeli prép., pozsonyi olvasóknk., apostoli protonotárius, pozsonyi altarista, soproni javadalmas, zselici apát, eszt. knk.*

BÁRSONY GYÖRGY (*Georgius Barsonj*) – *Collegium Germanicum-Hungaricum*

Szül.: eszt. em.; szárm.: nob.; kor: 21; nyelv: magy.; tan.: Róma (*physicus*); karr.: SJ akart lenni, de nem kapott pápai engedélyt rá, *dunaszerdahelyi pléb., eszt. knk., barsi főesp., váradi pk. és szepesi prép.* (1665), egri pk. (1675). (...)

BARTÓK ISTVÁN (*Stephanus Bartok*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.: Mo. (Debrőd, Abaúj vm., egri em.); szárm.: nob.; kor: 37?; nyelv: magy.; tan.: Olmütz (gimn.), Bécs (1638–40); fok.: ph. mag.; karr.: *pozsonyi knk.* (1644), *püspöki (Pozsony vm.) pléb.* (1645), *eszt. knk.* (1647), *a Boldogságos Szűz és Szt. István szemináriumának prefektusa, subcustos* (1649), *barsi főesp.* (1650), *nógrádi főesp.* (1651), *gömöri főesp. és pécsváradi apát* (1652), *Gszb.-i prefektus* (1653–54), *zólyomi főesp.* (1655), *olvasóknk.* (1661), *nagyprép. és érseki helynök* (1663), *tinnini fszt. pk.* (1664); megh. 1666, Nsz. (rektor).

BASKOVICS JACOBUS (*Jacobus Baskovich*) – *Stephaneum*

Tan.: Nsz. (*casista*).

BEBERY TAMÁS (*Thomas Bebery*) – *szepesi társaskápt.*

Szül.: eszt. em. (Pozsony vm.); szárm.: ignob.; nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs; karr.: *szepesi knk.* (1636–48), *custos* (1639), *lector* (1645), *stavnikai apát* (1647), *nemességet kap.*

BENICZKY CASPARUS (*Casparus Beniczkj*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: eszt. em.(?); szárm.: nob.(?); kor: 58; nyelv: magy.(?); karr.: *szentgyörgyi pléb.* (1630–34), *récei pléb.*

BERECZKY BENEDEK (*Benedictus Bereczkj*) – *nyitrai főesp.*

Szül.: Mo. (Erdély); szárm.: nob.(?); nyelv.: magy.; tan.: Bécs (1626–1631?); fok.: ph. bacc.; karr.: gútai pléb. (1631–34), *izbégi pléb.*

BERTANOVICZ LAURENTIUS (*Laurentius Berstanouicz*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; nyelv.: szl.; tan.: Nsz., Bécs (*logicus*, fszt. 1652); fok.: ph. bacc.; karr.: modori pléb. (1653–59).

BERTOVIČZ FRANCISCUS (*Franciscus Bertovicz*) – *Stephaneum*

Tan.: Nsz. (*physicus*).

BIDLICZEK LUCAS (*Lucas Bidliczek*) – *Stephaneum*

Tan.: Nsz. (*physicus*); végz.: mor.

BISAKOVICS PHILIPPUS (*Philippus Bitakouicz*) – *Pázmáneum*

Szül.: Mo. (győri em.); nyelv.: horv.; tan.: Bécs (*physicus*); fok.: ph. mag.; karr.: ottenthali pléb. (1653–59).

BISKUPITH MATTHIAS (*Matthias Biskupith*) – *nyitrai főesp., nyitrai főesp.*

Szül.: eszt. em.; szárm.: nob.; nyelv.: szl.(?); tan.: Olmütz (1617); karr.: *dejtei pléb.* (1657-ig?).

BOGÁTFALVAY JÁNOS (*Joannes Bogatfaluaŷ*) – *gömöri főesp.*

Szül.: Mo. (Erdély); szárm.: nob.; nyelv.: magy.; tan.: Nsz., Bécs; fok.: ph. mag.; karr.: hédervári pléb. (1634), *krasznaborkai pléb.*, szepesi knk. (1663–65).

BOGDANÓCZY DÁNIEL (*Daniel Bogdanoczi*) – *nyitrai főesp.*

Nyelv.: magy.(?); karr.: hradiskói pléb. Oszuszkó filiával (1633), *nyitrasárfői pléb.*

BOGDANÓCZY GYÖRGY (*Georgius Bogdanoczj*) – *barsi főesp.*

Szül.: eszt. em.; kor: 39; nyelv.: magy.(?); tan.: Nsz., Bécs; végz.: mor.; fok.: ph. bacc.; karr.: *garamszentkereszt pléb. filiája Kremniczka* (1635).

BOHUSLAUS (BOHUSZLAVSZKY) PAULUS (*Paulus Bobuslaus*) – *pozsonyi főesp.*

Kor: 58; nyelv.: szl.(?); karr.: zavadai pléb. (1630), *bosteti pléb.* (1636–48).

BOLDIZSÁR ISTVÁN (*Stephanus Boldizar*) – *Collegium Germanicum-Hungaricum*

Szül.: Mo. (Erdély?); szárm.: nob.(?); kor: 27; tan.: Róma (*negyedéves teológus*); karr.: a győr székesegyház kápl-já (1648–51); később Csíkbán pléb, egy ideig ferences novícius volt, de aztán betegségére hivatkozva kilépett 1666-ban; megh.: 1698.

BOLERÁZY MARTINUS (*Martinus Bolerazi*) – *nyitrai főesp.*

Karr.: *nagytapolcsányi pléb.*, radossóci pléb. (1648–51).

BUDACZKY GABRIEL (*Gabriel Budaczkj*) – *pozsonyi főesp.*

Nyelv.: szl.(?); karr.: *borvátgurábi pléb.* (1655-ig).

BUDAY GYÖRGY (*Georgius Budaj*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: eszt. em.; kor: 37; nyelv.: magy.; tan.: Graz, Győr, Nsz., Bécs; karr.: SJ (1630–), réccsei pléb. (1643), pozsonyszőlősi (*práczaí, wajneri*) pléb.; megh. 1649.

BUDÓCZ MARTINUS (*Martinus Budoczj*) – *nyitrai főesp.*

Karr.: *pobedényi pléb.*

CHMEL GEORGIUS (*Georgius Chmel*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: eszt. em. (Nyitra vm.); szárm.: nob.; nyelv: szl.(?); tan.: Nsz., Bécs; fok.: ph. bacc.;
karr.: *vistuki pléb.*, tótgurabi pléb. (1654–55).

CLAUDI BARTHOLOMAEUS (*Bartholomeus Claudius*) – *szepesi társaskápt.*

Karr.: *knk.* (1639–49).

CORUS BALTHASAR ERNESTIUS (*Balthasar Ernestius Corus*) – *sasvári főesp.*

Karr.: *egbelli pléb.*

CSEHY MÁRTON (*Martinus Csebi*) – *nyitrai főesp.*

Nyelv: magy.(?); karr.: tardoskeddi pléb. (1634), *Sempte mzv. pléb.-a.*

CSEREY ISTVÁN (*Stephanus Czerej*) – *nyitrai főesp.*

Szül.: Mo. (Erdély); szárm.: nob.; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Bécs (1636); karr.: *érsekújvári pléb.*,
győri *knk.* (1650–54), eszt. *knk.* (1650–76), Gszb.-i prefektus (1655–56), honti főesp. (1676).

CSETNEY (CSERMELY) MÁRTON (*Martinus Czetnei*) – *bonti főesp.*

Szül.: eszt. em.; szárm.: polgár; nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs; karr.: *Báth mzv.-i pléb.*, szenici
pléb. (1654), pozsonyi *knk.* (1662–81), szláv hitszónok, utóbb lector; megh. 1681.

CSIBA JOANNES (*Foannes Cziba*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.; tan.: Nsz. (1635–36); végz.: mor.; karr.: *szuchai pléb.* (1645–48?),
kiskeresnyeai pléb. (1648–73).

CSIKI ANDRÁS (*Andreas Cziki*) – *nógrádi főesp.*

Nyelv: magy.; karr.: *varbói pléb.*

CSORBA ISTVÁN (*Stephanus Czorba*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; szárm.: nob.(?); tan.: Bécs (*logicus*); karr.: nagyecetényi pléb. (1657).

D. JADRNA (*D. Jadrna*) – *bonti főesp.*

Nyelv: szl.; karr.: *szlécsi pléb.*

DELADT JOANNES (*Foannes Delacz*) – *pozsonyi főesp.*

Karr.: *dévényi pléb.*, filiája Horvátújfalu és Hidegkút.

DELADT MATTHIAS (IGNATIUS) (*Matthias Deladt*) – *Emericanum*

Szül.: külf. (Cseho.); kor: 18; nyelv: cseh; tan.: Pozsony (*rbetor*), Bécs (1649); karr.: galgóc
pléb. (1656), modori pléb. (1659–60), pozsonyi *knk.* és borsmonostori apát (1668), körmöc-
bányai pléb.; megh.: 1680.

DLHOVICS JOANNES (*Foannes Dlubovicz*) – *nyitrai főesp.*

Nyelv: szl.; karr.: *manigai pléb.*, nyitrapereszleányi pléb. (1656).

DOBOUSKJ MATTHIAS (*Matthias Dobouskj*) – *Pázmáneum*

Szül.: külf. (Lengyelo.); nyelv: lengyel; tan.: Bécs (*logicus*, fszt. 1652); karr.: krakováni pléb.
(1657).

DOVORÁNYI JOANNES (FRANCISCUS) (*Foannes Douoranj*) – *Stephancum*

Szül.: Mo. (nyitrai em.); szárm.: nob.; nyelv: szl.; tan.: Nsz. (*logicus*); fok.: ph. mag.

DROZALA (DRIZALA) GEORGIUS (*Georgius Kolosy alias Drozala*) – *pozsonyi főesp.*

Nyelv: szl.(?); karr.: svandorfi pléb., *szerdabelyi pléb.*

DUBER GEORGIUS (*Georgius Duber*) – *pozsonyi főesp.*

Karr.: *tótdíósi pléb.*

ENGEL PAULUS (*Paulus Engel*) – *Emericanum*

Tan.: Pozsony (*rbetor*), Nsz.; végz.: mor.; karr.: (fölszentelésére nincs adat)

FABER MIKLÓS (*Nicolaus Faber*) – *a székeskápt. prebendáriusa és succentora*

Karr.: „*praebendarius et succentor Venerabilis Capituli*”.

FABRICIUS HENRIK (*Henricus Fabricius*) – *pozsonyi társaskápt.*

Karr.: *pozsonyi knk.* (1626) és *pozsonyi várospleb.* (1648–52), *a pozsonyi Szt. András kolostor javadalmasa*, 1652-ig viselte tisztségeit.

FEJÉR JAKAB (*Jacobus Feier*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.: Mo. (Gyöngyös, egri em.); szárm.: nob.; kor.: ?; nyelv: magy.; tan.: Graz (1621), Nsz., Bécs (1631–1636); fok.: ph. mag.; karr.: *eszt. knk.* (1644); *altarista*, honti főesp. (1651), komáromi főesp. (1652), gömöri főesp. (1661); megh. 1661.

FEJÉRKÖVY (FEJÉRKŐI) PÁL (*Paulus Feierkövy*) – *nyitrai főesp.*

Szül.: eszt. em. (Pozsony); szárm.: nob.(?); nyelv: magy.; tan.: Bécs; karr.: *nagyczéteni pléb.*

FEJES ISTVÁN (*Stephanus Feyes*) – *gömöri főesp.*

Szül.: eszt. em.(?); szárm.: nob.(?); nyelv: magy.; *dereski pléb.*, szentsimoni, alsó- és felsőhangonyi és uraji pléb. (1675–94?).

FELVINCZI FERENC (*Franciscus Felvinczy*) – *Pázmáneum*

Szül.: Mo. (Erdély); szárm.: ignob.; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Bécs (*logicus*, fszt. 1652); karr.: ferences.

FENESI MIHÁLY (*Michael Fenessy*) – *Pázmáneum*

Szül.: Mo. (Erdély); nyelv: magy.; tan.: Bécs (*metaphysicus*, fszt. 1651); karr.: kolozsmonostori és kolozsvári pléb.

FERENCZ (FERENCZFY) IMRE (*Emericus Ferencz*) – *nyitrai főesp.*

Szül.: eszt. em.; szárm.: nob.; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Bécs; karr.: *tardoskeddi pléb* (1649-ig), *pozsonyi knk.* és *szekszárdi apát* (1657).

FISSERI MICHAEL (*Michael Fisseri*) – *bonti főesp.*

Nyelv: szl.(?); karr.: *gyerki pléb.*

FUGATIUS JOANNES (*Joannes Fugatius*) – *sasvári főesp.*

Karr.: *sárfői pléb.* (1640), *gázlósi (broczkói) pléb.*

FÜZI ISTVÁN (*Stephanus Fűzi*) – *nyitrai főesp.*

Szül.: eszt. em. (Csallóköz); szárm.: nob.; nyelv: magy.; tan.: Bécs; karr.: *nyitraegerszegi pléb.*, *nyitrai knk.* (1650–52).

GEORGIUS (*P. Georgius Ordinis Sancti Benedicti*) – *nyitrai főesp.*

Karr.: *deáki pléb.*

GLÜCK AMBROSIVS (*Fr. Ambrosius Gluegh canonicus regularis Sancti Augustini*) – honti főesp.

Nyelv: ném.(?); karr.: ágostonos knk. Szebellében.

GODA GYÖRGY (*Georgius Goda*) – Collegium Germanicum-Hungaricum

Szül.: Mo. (győri em.); nyelv: magy.; tan.: Róma (*metaphysicus*); karr.: nisznai pléb (1688–92).

GORENTH MÁRTON (*Martinus Gorenth*) – nagyszombati succentor, prebendárius

Szül.: Mo. (Beszterce, Erdély); szárm.: polgár(?); nyelv: ném.; tan.: Bécs (1641, fszt. 1646);

karr.: *nagysz-i praebendarius és succentor*.

GORGOLOFILICH BARTHOLOMAEVS (*Bartholomaeus Gorgolofilich*) – pozsonyi főesp.

Kor: 63; nyelv: horv.; karr.: horvátgurábi pléb. (1634), *nabácsi pléb., filiája Nádas*.

GOTTMAN JACOBVS (*Jacobus Gottman*) – pozsonyi főesp.

Nyelv: ném.(?); karr.: *diószegi pléb.*

GUBASÓCZY JÁNOS (*Joannes Gubasoczky*) – Collegium Germanicum-Hungaricum

Szül.: eszt. em. (Nsz.); szárm.: nob.; kor: 24; nyelv: magy.; tan.: Bécs, Róma (*negyedéves teológushallgató*); végz.: th. 4.; karr.: szentgyörgymezei prép., szekszárdi apát, szenttamási prép., pilisi apát, sellyei pléb., eszt. knk. (1655), honti főesp. (1662), szentgyörgymezei prép. (1663), szekszárdi apát (1664), Nsz-i városp. (1665), cantor (1667), szkópai pk. és érseki helynök (1667), pécsi pk. (1668), lemond a cantorságról és szenttamási prép. lesz (1676), váci pk. (1676), nyitrai pk. és kancellár (1680), kalocsai érsek és pilisi apát; megh.: 1686.

GUTTAI FERENC (*Franciscus Guttai*) – nyitrai főesp.

Szül.: eszt. em. (Nsz.); kor: 29; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Róma (1641–45); fok.: ph. bacc. (Nsz.); karr.: *vágsellyei pléb.*; megh. 1656.

GYURIKOVICS GEORGIUS (*Georgius Gyurikovicz*) – pozsonyi főesp.

Szül.: eszt. em.(?); szárm.: polgár(?); nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs; karr.: *zavari pléb., filiái Farkashida és Keresztur*.

HAJNOS (HAJNOSIVS) JÁNOS (*Joannes Haynossius*) – pozsonyi főesp.

Nyelv: magy.(?); karr.: *nagybrestoványi pléb.* (pozsonyi főesp.); megj.: lehetséges, hogy azonos: Hajnos Nicolaus (nyitrai főesp.).

HAJNOS NICOLAUS (*Nicolaus Hainotius*) – nyitrai főesp.

Karr.: ürminci pléb. (1630), *lakácsi pléb.*, szolcsányi pléb. (1657); megj.: lehetséges, hogy azonos: Hajnos Joannes (pozsonyi főesp.).

HANNULA MÁTYÁS (*Matthias Hannula*) – a pozsonyi városp. kápl.-ja

Szül.: eszt. em. (Liptó vm.); tan.: Nsz., Bécs; karr.: *capellanus parochi*, Magasfalván pléb. (1648–54), pozsonyi knk. (1658–61).

HARCZAY (HARCZÁNYI) GYÖRGY (*Georgius Harczanj*) – pozsonyi főesp.

Nyelv: magy.(?); karr.: *csekleszi pléb.*

HARMAN (HERMANN) PÁL (*Paulus Harma*) – gszb-i konvent

Kor: 33; végz.: mor.; karr.: gszb.-i pléb., *gszb.-i konvent tagja*.

HARMAN PÁL (*Paulus Harman*) – barsi főesp.

Kor: 33; nyelv: szl.(?); végz.: mor.; karr.: gszb.-i pléb.

HASKÓ JAKAB (*Jacobus Hasko*) – Pázmáneum

Szül.: eszt. em.; szárm.: nob.(?); kor: 25; nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs (*physicus*, fszt. 1651); végz.: mor.; karr.: szentiváni kápl. (1651–53), szomolányi pléb. (1653–60), modori, majd csejteji pléb. (1662-ig?), pozsonyi knk. (1662), eszt. knk. és hitszónok (1664), vágújhelyi prép. (1666), nyitrai pk. (1690); megh.: 1695; egyéb: világi tanítóként működött papsága előtt; nyitrai pk-i címéről lemondott, és visszament Vágújhelyre.

HÉDERVÁRY JÁNOS (*Johannes Hedervary*) – pozsonyi társaskápt.

Szül.: Mo. (győri em.); szárm.: nob. (báró); kor: 27; nyelv: magy.; tan.: Bécs, Róma (1943–47); fok.: th. bacc.; karr.: átment a győri kápt-hoz a főesp. tudta nélkül, *zirci apát, pozsonyi knk.* (1646), *pozsonyi altarista*, a győri kápt-ba megy (knk. 1651–62), apostoli protonotárius (1651), komáromi főesp. (1651–54), soproni főesp. (1654–56), custos (1656–62), szkópai vál. pk. (1658), királyi tanácsos (1659), a győri SJ rendház házfőnöke, soproni altarista (1659); megh.: 1662; egyéb: a Héderváry család utolsó férfitagja.

HEGY MIKLÓS (*Nicolaus Hegy*) – barsi főesp.

Kor: 37; nyelv: magy.; tan.: Nsz.; végz.: „philosophus et theologus”; fok.: ph. bacc.; karr.: *lévai pléb.* (1645), alesperes(?), nagykeri pléb. (kb. 1650), pozsonyi knk. (1652).

HELLERI ANDREAS (*Andreas Helleri*) – barsi főesp.

Szül.: eszt. em.; kor: 42; nyelv.: szl.(?); tan.: Nsz., Bécs; végz.: mor.; fok.: ph. mag.; karr.: *kistapolcsányi pléb.* (1637).

HERSICS MATTHIAS (*Matthias Hersith*) – pozsonyi főesp.

Nyelv: horv.; karr.: *senkvici pléb.* (1640–55).

HOFFMANN PÁL (*Paulus Hoffmann, Paulus Hoffman*) – eszt. székeskápt.

Szül.: Mo. (Sedikert, egri em.); szárm.: nob.; kor: 33; nyelv: magy.; tan.: Nagyszombat, Bécs, Graz, Róma; végz.: th.4? (1634–38); fok.: ?; eszt. knk. (1642), tornai főesp. (1643), *szentgyörgymezei prép.*, *székesegyházi főesp.* (1644), *a Visegrád melletti Szt. András apátság apátja* (1646), *Szt. Katalin oltár altaristája, kolozsmonostori apát (Erdély), valamint csanádi és szentjobbii apát*, pécsi pk., ezzel egyidőben megkapja az esztergomvári Szt. István prép-t és a szentgyörgymezeit (1648), érseki helynök (1651), zalavári apát (1653), nagyprép. (1656), kinevezett veszprémi pk. (1658); egyéb: szentség hírében hal meg.

HOSSZÚTÓTHY LÁSZLÓ (*Ladislaus Hosszutotbj, Ladislaus Hoszutotbi*) – szepesi társaskápt.

Szül.: Mo. (győri em.); szárm.: nob.; kor: 60?; nyelv: magy.; tan.: Graz, Róma; karr.: *szepe-si prép.* (1606; 1611-ben foglalja el), liptói prép. (1630), váradi pk. (1630–33), váci pk. (1646), királyi követ, királyi tanácsos, *stb.*; egyéb: elindítja a katolikus megújulást a Szepességekben, a sematizmus összeállítása idején hal meg (1648. január).

HUG JOANNES JACOBUS (*Foannes Jacobus Hug*) – barsi főesp.

Kor: 30; nyelv: szl.(?); végz.: th. 1; karr.: *janólebotai és újlebotai pléb.*

HUSZÁR ÁBRAHÁM (*Abrahamus Huszar*) – *bonti főesp.*

Szül.: eszt. em(?); szárm.: nob.(?); kor: 34; nyelv: szl.; végz.: mor.; fok.: ph. bacc.; karr.: *németi pléb., filiája Domanyik és Rákóc*, tászári pléb. (1657), lutilai pléb. (1663–70).

HUSZÁR LŐRINC (*Laurentius Huszar*) – *Stephaneum*

Szül.: Mo. (egri em.); nyelv: szl.; tan.: Nsz. (*poeta*, fszt. 1650); végz.: mor.; fok.: ph. bacc.; karr.: adminisztrátor (1657), hontnémeti pléb. (1664), nagylócsai, majd barsszentkereszti pléb. (1669–1686).

IGURICZ JOANNES (*Foannes Igricz*) – *Stephaneum*

Tan.: Nsz. (*poeta*); vlsz. nem szentelték föl.

ISZAKOVICZ (JANKOVICS, JANKOVITIUS) JOANNES (*Foannes Izakovicz*) – *sasvári főesp.*

Szül.: eszt. em.; szárm.: ignob.; nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs; fok.: th. bacc.; karr.: *búrszentmiklósi pléb.*, nyitrai knk. (1666).

IVÁN STEPHANUS (*Stephanus Iván*) – *Pázmáneum*

Szül.: Mo. (győri em.); nyelv: magy.; tan.: Bécs (*logicus*); karr.: váci pléb.(?).

IZSAKOVITS PETRUS (*Petrus Isakovits*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.(?); tan.: Olmütz; fok.: ph. mag. (1637); karr.: *grinádi pléb.*

JACZKÓ JOANNES (*Foannes Jaczko*) – *barsi főesp.*

Kor: 38; nyelv: magy.; tan.: Bécs; végz.: mor.; karr.: kiskeresnye (kreszteni) pléb.

JAKUSSOVICH JOANNES (*Foannes Jakuscovich*) – *barsi főesp.*

Nyelv: szl.(?); tan.: Nsz., végz.: mor.; karr.: *barstaszári pléb., filiája Veresvár és Újfal.*

JANKOLÁS (JANKOSS) ISTVÁN (*Stephanus Jankolas*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.(?); tan.: Nsz.; végz.: mor.; fok.: ph. bacc.; karr.: *perneki pléb., filiája Konyha és Almás* (1645–49).

JANKOVICS (JANKOVITIUS) JOANNES (*Foannes Jankoviczius*) – *nyitrai főesp.*

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.; tan.: Bécs (1639–); karr.: felsővesztényi (*vesztanéczi*) pléb. filiája *Nyitraszucznán*.

JANKOVITH MATTHIAS (*Mattbias Jankouitb*) – *a pozsonyi prép. kápl-já*

Karr.: *a pozsonyi prép. kápl-já*.

JANKOVSKY JAKAB (*Jacobus Jankouitius*) – *pozsonyi társaskápt.*

Szül.: eszt. em. (Nyitra vm.); kor: 45; nyelv: szl.; tan.: Bécs (1624); karr.: *barsszentkereszti pléb.* (1630–48?), knk. (1633), *pozsonyi altarista*, hebdomadarius, récsei adminisztrátor (1644).

JASZLÓCZY MICHAEL (*Michael Jasloczi*) – *nyitrai főesp.*

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs; karr.: *pereszlényi pléb., filiája Lovász*.

JURACHKA JOANNES (ENDRE) (*Foannes Jurachka alias Miticzki*) – *nyitrai főesp.*

Kor: 30(?); nyelv: szl.; végz.: mor.; karr.: jasztrabi pléb. (1645), *radosnai pléb.*, nyitrai knk. (1651–1667), szekszárdi apát (1651); megj.: lehet, hogy azonos: Juracska Joannes (barsi főesp.).

JURACSKA JOANNES (*Foannes Juraczka*) – barsi főesp.

Kor: 30; nyelv: szl.(?); végz.: mor.; fok.: ph. bacc.; karr.: karvalyi (*jasztrabi*) pléb. (1645); megj.: lehet, hogy azonos: Jurachka Joannes (nyitrai főesp.).

JURINA JOANNES (*Faannes Furina*) – Pázmáneum

Szül.: eszt. em.; szárm.: ignob.; kor: 21; nyelv: szl.(?); tan.: Bécs (*theologus*, fszt. 1650); végz.: mor.; karr.: jasztrabi pléb. (1651–57?).

JURINECZ (GYÖRGYÖVICS) LUCAS (*Lucas Jurinecz*) – nyitrai főesp.

Nyelv: szl.; karr.: Vágújhely mzv. pléb.-a és vágújhelyi prép. (1643).

JURKOVICS GYÖRGY (*Georgius Furkouith*) – pozsonyi társaskápt.

Szül.: eszt. em. (Nyitra vm.); tan.: Bécs; karr.: Dejte mzv. pléb-sa, *pozsonyi knk.* (1646–48), *pozsonyi altarista*, vittenci pléb., nyitrai knk. (1650–52), trencsényi főesp. (1652).

JURMANICH GYÖRGY [JÁNOS?] (*Georgius Furmanycz*) – szepesi társaskápt.

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.; tan.: Bécs; fok.: ph. bacc.; karr.: *szepesi knk.* (1643–63).

KALLÓCZY JÁNOS (*Foannes Kalloczj*) – pozsonyi főesp.

Nyelv: magy.(?); karr.: *szempci pléb.*, *filiája Magyarbél* (1666–ig?).

KAPRI (CAPRINY) JOANNES (*Foannes Kapri*) – nyitrai főesp.

Nyelv: magy.(?); karr.: nyitrasárfői pléb. (1634), *nagyjáci pléb.*, *filiája Tészár*, oszlányi pléb. (1667–74), báthi pléb. (1683–84), pozsonyi knk., körmöcbányai pléb., poroszlói prép.; megh.: 1714.

KÉBELL TAMÁS (ELEK) (*Thomas Kibel*) – Emericanum

Szül.: eszt. em.(?); kor: 17; nyelv: magy.; tan.: Pozsony, Róma (1651–1656); karr.: pálos szerzetes.

KELENOVICS JOSEPHUS (LADISLAUS) (*Josephus Kelenovicz*) – Pázmáneum

Szül.: Mo. (győri em.); nyelv: magy.(?); tan.: Bécs (*metaphysicus*); karr.: váci em., nógrádi pléb. és vikárius (1651), nagykátai pléb. (1654), apponyi pléb. (1676 előtt).

KERLAY (CHERLAY) JÁNOS (*Foannes Cherlai*) – nyitrai főesp.

Tan.: Graz(?), Bécs (1630); karr.: rohói pléb. (1634–37), vittenci pléb. (1642), *bajmóci prép. és pléb.* (1645), eszt. knk. és honti főesp. (1654), nyitrai főesp. (1657); egyéb: 1657-ben vizitációt végzett, tót hitszónok volt egy ideig Nsz.-ban; megh.: 1656.

KESZI PÁL (*Paulus Keszi*) – főszékesegyházi főesp.

Szül.: Mo.; szárm.: nob.; nyelv: magy.; tan.: Bécs (1642–43); karr.: *mislai pléb.*, német- és magyarországi pléb. (1650), nagysallói pléb. (1660); megh.: 1664.

KINTERNÁSI GYÖRGY (*Georgius Kinternasi*) – Stepbaneum

Nyelv: magy.(?); tan.: Nsz. (*casista*); végz.: mor.; fok.: ph. bacc.

KIRÁLY FERENC (*Franciscus Kiralj*) – Pázmáneum

Szárm.: Mo. (győri em.); nyelv: magy.; tan.: Bécs (*logicus*, fszt. 1652); karr.: (győri em.?).

KIS JOANNES (*Foannes Kis*) – Emericanum

Szül.: eszt. em.; nyelv: magy.; tan.: Pozsony (*rhétor*), Bécs; karr.: Bécsből elbocsátották (1651).

KISDY BENEDEK (*Benedictus Késdi, Benedictus Kisdi*) – *pozsonyi társaskápt.*

Szül.: eszt. em. (Nógrád vm.); szárm.: nob.; kor: 49; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Bécs, Róma (1619–22); karr.: Pázmány udvari kápl.-ja, Sellye pléb.-a, pozsonyi knk. (1624), eszt. knk. és honti főesp. (1629), szentgyörgymezei prép. és főszékesegyházi főesp. (1631), *batvani prép.* (1636), nagyprép. (1642), szerémi vál. pk. (1642), *váradai vál. pk.* (1646), *pozsonyi prép.* (1646), *sági prép., királyi tanácsos, batvani, sági, zsámbéki és jászói prép.*, egri pk. (1648), jászói prép. (1648–60); egyéb: kiadatja a Cantus Catholicit (1651).

KISVÁRDAI (ÉH) MIHÁLY (*Michael Kisurday*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.: Mo. (egri em.); szárm.: ignob.; kor: 36; nyelv: magy.; tan.: Róma (1634–1638); végz.: th. 4.(?); karr.: *eszt. knk.* (1642), nógrádi főesp. (1652), *altarista*; megh.: 1664.

KOLONI JONAS (*Jonas Coloni*) – *pozsonyi főesp.*

Szárm.: nob.(?); tan.: Nsz.; végz.: mor.; karr.: *czifferi pléb., filiája Gocznód és Vedrőd.*

KOLOSVÁRY ISTVÁN (*Stephanus Kolosvary*) – *Stephaneum*

Szül.: Mo. (nyitrai em.); szárm.: nob.(?); nyelv: magy.; tan.: Nsz. (*casista*), Bécs; végz.: mor.; karr.: pálos szerzetes, egri knk.; megh.: 1675/79.

KOMPARICZ LAURENTIUS PETRUS (*Laurentius Petrus Komparicz*) – *Stephaneum*

Tan.: Nsz. (*poeta*); vlsz. nem szentelték föl.

KOÓS JÁNOS (PAULUS) (*Joannes Koós*) – *Collegium Germanicum-Hungaricum*

Szül.: Horváto. (zágrábi em.); kor: 24; nyelv: horv.(?); tan.: Róma (*barmadéves teológus*); karr.: alsóvaskai prép. (?–1656); zágrábi knk. (1659), lector (1673); megh.: 1684.

KOPCSÁNYI ISTVÁN (*Stephanus Kopczani*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: eszt. em.; szárm.: nob.(?); nyelv: magy.; tan.: Olmütz (1632); fok.: ph. bacc; karr.: rohói pléb. (1634-ig), *alsókorompai pléb., filiája Felsőkorompa.*

KOPECZKY FERENC (*pater ex SJ*) – *komáromi főesp.*

Szül.: eszt. em. (Nsz.); kor: 34; nyelv: magy.; tan.: Bécs, Nsz.; karr.: SJ szerzetes (1637), *a komáromi jezsuiták egyike*, magy. hitszónok Komáromban, a Missio Esterhaziana superiorja (1649–51), a bécsi Pázmáneum régense (1656); megh.: 1673.

KOROMPAY PÉTER (*Petrus Korompay*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; szárm.: ignob.; kor: 23; nyelv: horv.(?); tan.: Nsz., Bécs (*theologus*); fok.: th. bacc.; a nógrádi várban kápl. (váci em.), váci knk., pozsonyi knk. (1654), custos (1656), pk-i vikárius és nógrádi pléb. a váci em.-ben (1653–55), eszt. knk. és komáromi főesp., korbáviai vál. pk. (1661), szentistváni prép. (1665), nagyprép. (1676), váci pk. (1679), egri pk. (1681), nyitrai pk. és kancellár (1686), pilisi apát (1686); megh.: Bécs, 1690.

KORON MÁRTON (*Martinus Coron*) – *sasvári főesp.*

Szül.: eszt. em.(?); szárm.: nob.(?); tan.: Nsz.; végz.: mor.; karr.: csépanyfalvi (*stepanói*) pléb., hadiskói pléb. (1657).

KÓS LUKÁCS (*Lucas Kós*) – *nógrádi főesp.*

Szül.: Mo. (egri em.); nyelv: magy.; tan.: Nsz.; fok.: ph. bacc.; karr.: *balassagyarmati helyőrség pléb.-a*; egyéb: részt vett az 1655-ös pozsonyi országgyűlésen.

KOSZORNAY ANDRÁS (*Andreas Koszornaj*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; kor: 29; nyelv: magy.(?); tan.: Bécs (*logicus*, fszt. 1651); végz.: mor. 2; karr.: *garamkürtösi pléb.* (1662).

KÖNIG JACOBUS (*Jacobus Kenek*) – *barsi főesp.*

Szül.: eszt. em. (Nsz.); szárm.: polgár; kor: 35; nyelv: ném.(?); tan.: Nsz.; végz.: mor.; karr.: *barskapronczai pléb.* (1638), *janólehotai pléb.* (1654).

KÖRÖSSY ZSIGMOND (*Sigismundus Körösy*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: Mo. (Erdély); szárm.: nob.; kor: 33; nyelv: magy.; tan.: Bécs, Róma (1642–47); karr.: *szeredi pléb.* (1647–49), eszt. knk. (1649); megh.: 1654.

KÖSZEGHY ISTVÁN (*Stephanus Köszögbi*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: eszt. em. (Nsz.?). szárm.: nob.(?); nyelv: magy.; tan.: Nsz., Bécs; karr.: *pakai pléb., filiája Léék.*

KÖSZEGHY MENYHÉRT (*Melcbior Köszögbi*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: Mo. (győri em.); nyelv: magy.; tan.: Nsz., Róma (1637–41); végz.: th. 3.; fok.: ph. bacc.; karr.: *szerdabelyi pléb., filiája Karcza*, altalista, pozsonyi knk., majd *custos* (1648–53), eszt. knk. (1654–55).

KÖSZEGHY MENYHÉRT (*Melcbior Köszögbi*) – *pozsonyi társaskápt.*

Szül.: Mo. (győri em.?). kor: 34; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Róma; végz.: th. 4(?); fok.: ph. bacc.; karr.: *pozsonyi knk.* (1643), *dumaszerdabelyi pléb.* (1647), *altalista*, pozsonyi *custos* (1648–54?), eszt. knk. (1654).

KRENTZER (KREUCZER) MARTINUS (*Martinus Krnczerius*) – *barsi főesp.*

Kor: 38; nyelv: ném.(?); végz.: „laicus casista”; karr.: *handloviai pléb.* (1643–44), *nagylócsai pléb.* (1645).

KRISPINI (CRISPINI) ISTVÁN (JOHANNES) (*Stephanus Cryspini*) – *gszb.-i konvent; barsi főesp.*

Szül.: eszt. em. (Nyitra vm.); szárm.: jobbágy; kor: 35; nyelv: szl.(?); tan.: Nsz., Bécs; végz.: th. 2.; fok.: ph. mag.; karr.: *kovácsi* (utóbb ez Gszb. filiája) *pléb., gszb.-i konvent tagja*, eszt. ehms (1646–47), egri knk. (1649).

KRISPINI (CRISPINI) STEPHANUS (*Stephanus Krispini*) – *barsi főesp.; gszb.-i konvent*

Kor: 35; nyelv: szl.(?); végz.: mor.(?); karr.: *kovácsi pléb.* (1646).

KROMHOLCZ DANIEL (*Daniel Krombolcz*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.(?); tan.: Bécs (*logicus*); karr.: a 4 kisebb rendet fölvette, de nem szentelték föl.

KUBACZKA JOANNES (*Joannes Kubaczka*) – *bonti főesp.*

Nyelv: szl.(?); karr.: *ipolyzalkai pléb.*

KULIENOVICS JOSEPHUS (VITUS) (*Josephus Kulienczicz*) – *Stephaneum*

Tan.: Nsz. (*metaphysicus*); vlsz. nem szentelték föl.

KUN ISTVÁN (*Stephanus Kun*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; szárm.: nob.; tan.: Nsz., Bécs (*logicus*); fok.: th. bacc.; karr.: veszprémi knk. (1656), ercsi apát (1685).

LABENSZKY MARTINUS (*Martinus Labenskj*) – *Stephaneum*

Szül.: eszt. em.; tan.: Nsz. (*logicus*, fszt. 1651); végz.: mor.; fok.: th. bacc.; karr.: magasfalvi pléb. (1667–69), gajári pléb. (1673), bűrszentgyörgyi pléb. (1680–81).

LAKÁCSY GYÖRGY (*Georgius Lakaczj*) – *nyitrai főesp.*

Szül.: külf. (Németo.²); nyelv: magy.; karr.: *nyitránovádi prép. és pléb., filiája Alsóelóc és Keselőkő (Podbragye)*.

LAPÁCSI MÁRTON (*Martinus Lapaczj*) – *Pázmáneum*

Tan.: Bécs (*logicus*); karr.: vlsz. nem szentelték föl.

LÁSZLÓFFY PÉTER (*Petrus Laszloffj*) – *komáromi főesp.*

Szül.: eszt. em.; szárm.: nob.; kor: 30; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Bécs; fok.: ph. mag.; karr.: *bédervári pléb.*, utóbb belép a SJ rendbe (1656–1684).

LAURENTIADES NICOLAUS (*Nicolaus Laurentiades*) – *Pázmáneum*

Szül.: Mo. (nyitrai em.); szárm.: nob.(²); nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs (*theologus*); karr.: ardanóci pléb. (1657), majd pöstyéni pléb. (1663–64).

LENKOVICZ GEORGIUS (*Georgius Lenkovicz*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; szárm.: ignob.; nyelv: magy.; tan.: Bécs (*theologus*); fok.: th. bacc. (1648); eszt. em.-s pléb. (1653), szepesi dékánknk. (1664), custos (1665), gágyi apát (1666), ismét dékán (1667), cantor (1675); megh.: 1685; egyéb: oltárjavadalmat alapított a Szent Örzsőangyalok tiszteletére (1684).

LEONARDI MARTINUS (*pater ex SJ*) – *komáromi főesp.*

Szül.: külf. (Ausztria); kor: 59; nyelv: ném.; tan.: Linz; karr.: jezsuita szerzetes, *a komáromi jezsuiták egyike*, ném. hitszónok Komáromban (1646–48); megh.: 1653.

LESSENSKI PÁL (*Paulus Lessenski*) – *a székeskápt. kápl.-ja és prebendáriusa*

Szül.: külf. (Opulia², Lengyelo.); nyelv: lengyel; tan.: Bécs; karr.: *kápl. és praebendarius (Nsz.)*; egyéb: megh.: 1655-ben mint „presbyter Tyrnaviensis”.

LESTÁR (LESGAR) DEMETRIUS (*Demetrius Lestar*) – *nógrádi főesp.*

Szül.: eszt.em(²); szárm.: nob.(²); karr.: *sasombázi és kisterenyi pléb.*

LEVETHEI (LEVECZI) GYÖRGY (*Georgius Leuetei*) – *Pázmáneum*

Szül.: Mo. (Erdély); szárm.: nob.; kor: 21; nyelv: magy.; tan.: Bécs (*logicus*); karr.: utóbb SJ (1651–52-ben Bécsben novícius, 1658-ban elküldték).

LISTER GEORGIUS (*Georgius Lister*) – *Stephaneum*

Tan.: Bécs, Nsz. (*casista*); vlsz. nem szentelték föl.

LÓNYAY ANDRÁS (*Andreas Loniaj, Andreas Lonyai*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.: Mo. (egri em.?). szárm.: nob.; kor: 29; nyelv: magy.; tan.: Róma (1638–1642); végz.: th. 4; karr.: *eszt. knk.* (1642), *sasvári főesp.* (1644), *várad*i (szentistváni) *prép.* (1648), *Szt. Kereszt és Szt. Balázs oltárának igazgatója*; megh.: Pozsony, 1649; egyéb: végzése után 5 évvel jezsuita lett.

LOSONI MÁTYÁS (*Matthias Lossonj*) – *turóci konvent*

Karr.: *turóci konventuális.*

LÓSY MIHÁLY (ZSIGMOND) (*Losj Michael*) – *Collegium Germanicum-Hungaricum*

Szül. Mo. (győri em.); szárm.: polgár; kor: 23; nyelv: magy.; tan.: Kassa, Nsz., Róma (*bar-madéves teológus*); karr.: a soproni(?) papnevelő prefektusa, *eszt. knk.* (1652), tornai *főesp.* (1653); megh.: 1657.

LOTZIUS JOANNES (*Foannes Loczius*) – *nyitrai főesp.*

Karr.: *berencsfalui pléb.*

LUBETICK LUCAS (*Lucas Lubeticz*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: *eszt. em.*; Szárm.: horv.; tan.: Bécs (Lippay egri pk. növendéke); karr.: *pozsonybesztercei pléb.* (1663), *broczkói pléb.* (1665), *alsó-bottfalvai pléb.* (1680–84).

LUDENSIS LUCAS (*Lucas Ludensis*) – *pozsonyi főesp.*

Nyelv: szl.(?); karr.: *bazini pléb.*

LUKÁCSY (LUKACZY) GEORGIUS (*Georgius Lukachi*) – *a székeskápt. kápl-ja*

Nyelv: magy.; tan.: Bécs (1644, szentelése 1646); karr.: *nováki pléb.*, kápl.

LUKÓ PAULUS (*Paulus Luko*) – *pozsonyi főesp.*

Karr.: *bolerázi pléb.*, *filiája Nestich*, *szárazpataki pléb.* (1648–1655); egyéb: Szárazpatakon anyakönyvet vezetett.

LUKTOR IMRE (*Emericus Luctor*) – *szepesi társaskápt.*

Karr.: dékán (1638–39), *szepesi custos és knk.* (1639–64), cantor; gágyi apát (1664); egyéb: Némethy Jánossal a szepesi kápt. országgyűlési követe (1647).

LUZSÉNSZKY JOACHIM (*Foachimus Luzinski, Foachimus Luzenski*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.: külf. (Neumarkt, Szilézia); szárm.: nob.; kor: 44; nyelv: lengyel-magy.; tan.: Bécs; karr.: Pázmány Péter udvari kápl. (1629), *Szt. Katalin oltár igazgatója* (1629–30k.), *szepesi knk.* (1630), *eszt. knk.* (1638), *nyitrai főesp. és zebegényi apát* (1645), *Oltáriszentség és Mindenszentek oltár igazgatója*, *canonica visitatiót végzett* (1649), *Gszb-i prefektus* (1651–52), *szenttamási prép.* (1663), *kinevezett szerémi pk.* (1676, de 1678-ban szentelték föl), *betegsége miatt lemondott várad*i pk-i címéről (1681); egyéb: márvány oltárt emeltetett a szepesi prép. templomában, neki ajánlották Nierenberg Özséb *De apparitione in Spiritu et veritate* (Nsz., 1663) c. művét.

MADRÍÁN (MÉHES?) PÁL (*Paulus Madrian*) – *a pozsonyi várospléb. kápl-ja*

Karr.: *capellanus parochi*, megj.: lehet, hogy azonos a pozsonyi főesperességben szolgáló Méhes Pállal.

MAGNOVICS JOANNES (*Joannes Magnovicz*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: eszt. em. (Pozsony); kor: 27; nyelv: szl.(?); tan.: Nsz., Róma (1641–46); fok.: ph. mag.; karr.: *vajkai pléb., filiája Szentgyörgyvár és Szentandrásfalva* (ld. Adattár I.), utóbb felbári majd lózsi pléb.; megh.: 1653.

MALACZIK NICOLAUS (*Nicolaus Malaczik*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; szárm.: polgár(?); nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs (*tbeologus*, fszt. 1648); végz.: th. 2.; fok.: ph. bacc.

MALCSOVSKY JOANNES CASIMIRUS (*Joannes Casimirus Malessouski*) – *nyitrai főesp.*

Nyelv: szl.; karr.: *nyitraludányi pléb.*; praséci pléb. (1657?–1663).

MARCUS P. (*P. Marcus*) – *pozsonyi főesp.*

Karr.: *pozsonysárfői pléb.*

MARIANI PÉTER (*Petrus Mariani*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.: külf. (Nápoly? /Fiume?); szárm.: nob. (dalmát); kor: 40?; nyelv: olasz?/horv.?; tan.: Bécs; végz.: th.4; fok.: th. bacc.; karr.: *vál. szerémi pk., szenttamási prép., királyi tanácsos*, eszt. segédpk. (mind 1647-től), *Szt. Borbála altarisztá*, veszprémi knk. és hántai prép. (1636), győri cantor és szentadalberti prép. (1638), zengg-modrusi pk. (1640), egyéb: részt vett a nsz-i zsinaton (1648), canonica visitatiót végzett, reformokat vezet be, 1647-ben egy időre elhagyta em-jét és átment a szerémi pkségre, egy ideig Zrínyi Miklós tengermelléki birtokainak prefektusa.

MAROSI SIMON (*Simon Marossj*) – *pozsonyi főesp.*

Kor: 65 k.; nyelv: szl.(?); karr.: *stomfai pléb., filiája Paistum*.

MATKOVICS FABIANUS (*Fabianus Matkovicz*) – *pozsonyi főesp.*

Nyelv: szl.(?); karr.: *detrekő szentmiklósi pléb., filiája Szentpéter és Váralja*, unini pléb. (1650–56).

MATUSKOVICS (MATUSKA) JOANNES (*Joannes Matuskouith*) – *sasvári főesp.*

Karr.: *búrszentgyörgyi pléb.* (1630–51?); egyéb: 1631-től anyakönyvet vezetett.

MEGYERY JAKAB (*Jacobus Megyeri*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: eszt. em.; kor: 26; nyelv: magy.(?); tan.: Bécs; karr.: *vásárúti pléb., filiája Nyárasd és Kürt*, barslédéci pléb. (1657), nagycétényi pléb. (1663–71).

MÉHES PÁL (*Paulus Mébesj*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: eszt. em.; szárm.: nob.; nyelv.: magy.; tan.: Nsz., Olmütz, Bécs; fok.: ph. bacc.; karr.: *bári pléb.*, ruszti altarisztá, pozsonyi várospléb., pozsonyi knk. (1651), cantor (1652–1662), pécsi prép. (1661); megh. 1662.

MENASÁGHY MIKLÓS (*Nicolaus Menasaghi*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: Mo. (Erdély); Szárm.: magy.; tan.: Bécs, Nsz.; fok.: ph. mag. (Nsz.); karr.: *gellyei pléb., filiája Derczik*.

MENSIK (DANIELIS) GEORGIUS (*Georgius Mensik alias Danielis*) – *nyitrai főesp.*

Nyelv: szl.; karr.: *kovarczi pléb.*, alsóludányi pléb (1647?), stepanói pléb. (1663–67).

MERCATORIS MATTHIAS (*Matthias Mercatoris*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.; tan.: Bécs (fszt. 1646); karr.: *csukárdi pléb.*

MERELL VENCESLAUS (*Venceslaus Merell*) – *nyitrai főesp.*

Nyelv.: szl.; Karr.: Cherlay János bajmóci pléb. kápl.-ja.

MIHALECZ (MICHALIK) MARTINUS (MATHIAS, MICHAEL) (*Martinus Mibalecz*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs (*metaphysicus*); végz. th. 3.; fok.: th. bacc. (1651); karr.: pöstyéni, majd késmárki pléb. (és/vagy: zavari pléb. 1677-től, bélaházi pléb. 1679–84?).

MIHÁLYI ISTVÁN (*Stephanus Mibali, Stephanus Mibali*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.: Mo. (Gyöngyös, egri em.); szárm.: nob.; kor: 44?; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Bécs, Róma (1624–1627); karr.: eszt. knk. (1632), Gszb.-i prefektus (1636–1638 és 1642), *nógrádi főesp.*, rimaszombati rektor és *pécsváradi prép.* (1639 után), lector a nyitrai kápt.-ban és Püsky János pk-i helynöke (1645), eszt. kápt.-ba visszatér (1646), rimaszombati Szt. Antal oltár igazgatója (1639), *Szentháromság oltár igazgatója, pécsváradi apát*, gömöri főesp. (1650), a gyöngyösi jezsuitáknak malomrészt ajándékoz Solymoson (Heves vm.); egyéb: a nyitrai kápt.-ban 1500 forintos misealapítványt tesz; megh.: 1651.

MIKÓ BOLDIZSÁR (MÁTYÁS) (*Balthasar Miko, Balthasar Meko*) – *turóci konvent*

Szül.: eszt. em.; nyelv: magy.; tan.: Nsz.; fok.: ph. bacc.; karr.: *turócszentgyörgyi pléb., turóci konventuális*, gidrafai (pudmerici) pléb. (1663), modori pléb. (1655–57), búrszentmiklósi pléb. (1669–82), kárpáthalasi (vistuki) pléb. (1687).

MINWICZ MICHAEL (*Michael Minuid*) – *Pázmáneum*

Szül.: külf. (Lengyeló.); nyelv: lengyel; tan.: Bécs (*physicus*, fszt. 1651).

MITICZKY NICOLAUS (*Nicolaus Miticzki*) – *barsi főesp.*

Szül.: eszt.em.(?); szárm.: nob.(?); nyelv: szl.(?); tan.: Nsz. (1641–43); végz.: mor.; karr.: *velsicz pléb.*

MLADOSSIK (MLADUSICS) MARTINUS (*Martinus Mladosek*) – *pozsonyi főesp.*

Kor: 46; nyelv: szl.(?); karr.: sasvári cooperátor (1630), gajári pléb. (1632), *malackai pléb., filiája Kiripolcz, Csütörtök és Jakabfalva.*

MOHÁCSY (PAULOUICZ) GERGELY (*Gregorius Mobaczj*) – *pozsonyi társaskápt.*

Szül.: Mo. (pécsi em.); nyelv: horv.(?); tan.: Bécs (1627–30); végz.: mor. (2 év); karr.: nagybári (felbári) pléb. (1630), vásárúti pléb. (1642), nagymagyari pléb., pozsonyi knk. (1633), a csúti *Szt. Euszták kolostor prép.-ja, pozsonyi custos*, eszt. knk. (1654–55); egyéb: részt vett Lippay 1648-as zsinatán, eszt. knk. (1654–55).

MOLITORIS (GYÖNGYÖSI) PAULUS (*Paulus Molitoris, P. Petrus*) – *pozsonyi főesp.*

Karr.: nagymegyeri pléb. (1634), *szentgyörgyi pléb.*, regulás knk., *tótgurabi pléb.* (1647/48?–50).

MONICZ (MORICZ) MICHAEL (*Michael Monicz*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: eszt. em. (Pozsony); szárm.: polgár(?); nyelv.: horv.; tan.: Nsz., Bécs; karr.: *galántai pléb.*

MORO IGNATIUS (*Ignatius Moro*) – *komáromi főesp.*

Szül.: eszt. em. (Nsz.); szárm.: nob.; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Bécs; fok.: th. bacc; karr.: lévai pléb. (1645), *naszvadi pléb.*, pozsonyi knk. (1658), bátai apát; megh.: 1670.

NAGY IMRE (*Nagy Imre OSPPE*) – *Collegium Germanicum-Hungaricum*

Szül.: egri em. (Jászó?); tan.: Róma (*elsőéves*); fok.: th. doctor; karr.: pálos szerzetes, az újhelyi noviciátusban ph. tanár (1653–54), rendfőnökhelyettes és kormányzó (1685), kéziratosszerű lelkigyakorlatos könyve: *Delitiae eremi docem Conviviis absolutae...* (1655).

NAGYTAPOLCSÁNYI TAMÁS (*Thomas Nagy Thapolczany*) – *nyitrai főesp.*

Nyelv: magy.; *lopassói pléb.* (1626–57).

NÁRAY GERGELY (*Gregorius Naray*) – *Pázmáneum*

Szül.: Mo. (győri em.); szárm.: nob.; nyelv: magy.; tan.: Nsz, Bécs (*logicus*, fszt. 1652); karr.: győri em-ben.

NEDECZKY ISTVÁN (*Stephanus Nedeczki*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; szárm.: nob.; nyelv: magy.; tan.: Bécs (*physicus*); végz.: th. 3.; fok.: th. bacc; karr.: tepkei pléb. (1656), nógrádi pléb. (1660–61), vikárius, udvarbíró; egyéb: 1666-ban Pálffy Tamás pk. utasítására elkészíti az urbáriális és decimális összeírásokat.

NÉMETHY GÁSPÁR (*Casparus Nemethi*) – *bonti főesp.*

Nyelv: magy.; tan.: Nsz.; fok.: th. mor.; karr.: *alsónyéki pléb.* (1665?), nagybárányai és vezekényi pléb. (1673).

NÉMETHY JÁNOS (*Joannes Nemeti*) – *szepesi társaskápt.*

Nyelv.: magy.; karr.: *szepesi knk.* (1641–62), dékán (1643 és 1660), custos (1662).

NIENCZOVITIUS GYÖRGY (*Georgius Nienczouitius*) – *a pozsonyi kápt. javadalmasa*

Karr.: „*beneficiatus capellae Maxerianae*”.

NOVAK MICHAEL (*Michael Novak*) – *Pázmáneum*

Szül.: zágrábi em.; nyelv: horv.; tan.: Bécs (*logicus*, fszt. 1652); karr.: felső-meczenzéfi, viski, majd pereszlenyi pléb.

NOVÁKY GEORGIUS (*Georgius Nouakj*) – *nyitrai főesp.*

Szül.: eszt. em.; nyelv.: szl.; tan.: Bécs(?); karr.: garamkürtösi pléb. (1638), *galgóczi pléb.*

NOVÁKY JOANNES (*D. Nouaky*) – *bonti főesp.*

Kor: 28; nyelv: szl.; karr.: *kvacsáni pléb.*, brockói pléb. (1655), búrszentgyörgyi pléb. (1660), a Szepességben szolgál 1663-tól, zsdányi pléb. (1667–77), nadlányi pléb. (1684–92).

NOVOSZEDLIK GEORGIUS (FRANCISCUS) (*Georgius Nouczedlik*) – *Stephaneum*

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.; tan. Nsz. (rhetor, fszt. 1652); fok.: ph. mag.; karr.: vesztenéci (1647), majd gajári (1661) pléb.

ONDREIKOVICH (ONDREIKOWICZ) ANDREAS (*Andreas Ondreikovich*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em. (Liptó vm.); szárm.: nob.; kor: 28; nyelv: szl.; tan.: Nsz. (1643), Bécs (*theologus*, fszt. 1647); fok.: ph. bacc.; karr.: zsegrei pléb. (1659-ig), szepesi knk. (1659–97),

dékán (1661–69), lector (1675), lipcsei prép. (1675), cantor (1687), lector (1688), megh.: 1697.; egyéb: szentség hírében állt.

ONDREIKOVICZ VALENTINUS (JOANNES, AUGUSTINUS) (*Valentinus Ondreikovicz*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.; tan.: Bécs (*physicus*); karr.: nagyripenyi (1657), nagysúri (1663), morvaszentjánosi (1665), nagylévárdi (1685), hasprunkai (1699) pléb., megh.: 1705.

OSTROVINUS (OTZOVINUS, OTROVINUS) MARTINUS (*P. Martinus*) – *barsi főesp.*

Karr.: *zsitvaszentmártoni pléb.*

OSZTROVICZKY MICHAEL (MICHAEL OSZTRATICZKI) – *nyitrai főesp.*

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.; tan.: Nsz. (1637); végz. mor.; fok.: ph. bacc. (1637); karr.: *barádcsi pléb., filiája Aszós (Ositba).*

OSZTROVICZKY STEPHANUS (*Stephanus Osztraticzkj*) – *nyitrai főesp.*

Szárm.: lengyel(?); karr.: velsici pléb. (1630), jókői (*dobravoda*) pléb.

OSZORÓCZY (ORÓCZY) KRISTÓF (*Christophorus Osoroczki*) – *nyitrai főesp.*

Szül.: eszt. em(?); szárm.: nob.(?); nyelv: magy.(?); karr.: krakováni pléb. (1630 után), *lancsári pléb.* (1632).

PÁLFFY MIHÁLY (*Michael Palffi*) – *Stephaneum*

Tan.: Nsz. (*physicus*); végz.: mor.

PÁLFFY TAMÁS (*Thomas Palffi*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.: eszt. em. (Pozsony); szárm.: nob. (báró); kor: 47; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Róma (1641–45); végz.: th. 4.º; fok.: ph. mag.; karr.: eszt. knk. (1645), *bonti főesp.* (1647), *Oltáriszentség oltárának igazgatója* (1647), zólyomi főesp. (1649), örknk. és bátai apát (1651), vál. csanádi vál. pk. és pozsonyi prép. (1652), eszt. nagyprép., váci vál. pk. (1658), egri pk. (1660), kir. kanc. (1669), nyitrai pk. (1670).

PAUKOVICZ NICOLAUS (*Nicolaus Paukovicz*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; szárm.: nob.; nyelv: horv.; tan.: Nsz., Bécs (*physicus*); karr.: nagysenkvici pléb. (1655–82).

PÉCHY ANDRÁS (*Andreas Peczf*) – *pozsonyi társaskápt.*

Szül.: Mo. (pécsi em.); szárm.: nob.; kor: 43; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Róma (1627–31); karr.: egerszegi pléb. (1634), *pécsi prép.* (1660-ig?), *pozsonyi knk. és altarista* (1642–1660), hebdomadarius.

PETHŐ BALÁZS (IOANNES BLASIUS) (*Blasius Petbö*) – *Collegium Germanicum-Hungaricum*

Szül.: eszt. em. (Pozsony); nob.; 22; nyelv: magy.; tan.: Pozsony, Bécs, Róma (*másodéves teológus*, fszt. 1650); végz.: th.4.

PETROVSZKY VENCESLAUS (*Venceslaus Petrouczkj*) – *sasvári főesp.*

Karr.: sándorfai (*stradorfffi*) pléb.

PETRUS MARTINUS (*Martinus Petrus*) – pozsonyi főesp.

Szül.: eszt. em.; nyelv.: szl.; tan.: Nsz., Bécs; fok.: ph. bacc. (1638); karr.: *zobori pléb., filiája Láb és Lozorno.*

PIPA JÁNOS (*Foannes Bippa*) – pozsonyi főesp.

Tan.: Nsz.(?); karr.: *suúri pléb.*

POSGAY MIKLÓS (*Nicolaus Posgaj, Nicolaus Posgai*) – eszt. székeskápt.

Szül.: eszt. em. (Nsz.); szárm.: ignob. (polgár?); kor: 37; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Róma (1634–37); karr.: eszt. knk. (1637), Gszb.-i prefektus (1643–1644), komáromi főesp. (1644), *custos* (1645), *földvári apát* (1646), *aradi prép.* (1646), *soproni javadalmas, Szt. György vértanú oltárának igazgatója*, cantor (1651), nagyprép. és szkópai vál. pk. (1666); egyéb: Misealapítványt tett a B. Szűz szeplőtelen fogantatása tiszteletére; megh.: 1668. febr. 18.

PRACZENIUS DÁVID (*Fr. P. David Praczenius O. Cist.*) – nyitrai főesp.

Karr.: *jablonei monostorban ciszterci szerzetes.*

PRENKOVICS (PLINKOVICS) DANIEL (*Daniel Prenkouicz*) – nyitrai főesp.

Nyelv: szl.; karr.: *robovi pléb.*

RACZKÓ JOANNES (*Foannes Racsko*) – pozsonyi főesp.

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.; tan.: Bécs; karr.: *gerencséri pléb., filiái Silincz és Modordorff.*

RADIJOVICS (RADINICS) MATTHIAS (*Mattbias Raionich*) – nyitrai főesp.

Szül.: eszt. em.; nyelv: horv.; tan.: Nsz., Bécs; fok.: ph. mag.; karr.: *felsőradosi (nobói) pléb.* (1636).

RADOSSÉNYI MÁRTON (*Martinus Radosseni*) – eszt. székeskápt.

Szül.: eszt. em.; szárm.: ignob.; nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs; végz.: th. 3.; fok.: th. bacc.; karr.: *szakolcai pléb.* (1642), *eszt. knk.* (1645), *Szt. Péter és Pál oltárának igazgatója, concianotor (!) slavorum.*

RADOSSÉNYI MIKLÓS (*Nicolaus Radoss, Nicolaus Radossenj*) – gszb.-i konvent; barsi főesp.

Kor: 45; nyelv: magy.(?); tan.: Nsz.; végz: mor.; karr.: *perneki pléb.* (1637–45), *Barsnémetiben pléb.* (1647), *filiája Berzencze*; eszt. knk. és gszb.-i prefektus (1656–60); megh.: 1660.

RAJKOVICS GEORGIUS (*Georgius Raikovicz*) – *Stephaneum*

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.; tan.: Nsz. (*metaphysicus*); végz.: mor.; fok.: ph. bacc.

RAPHAEL JOANNES (*Foannes Raphael*) – barsi főesp.

Szül.: külf. (Cseho.); kor: 30; nyelv: cseh; tan.: Nsz., Bécs; fok.: ph. mag.; karr.: *barslédeci pléb., filiája Gimeskosztolány*, morvaszentjánosi pléb. (1653–61).

RECHWALDY (RICHWALDY) GEORGIUS (*Georgius Rechualdi*) – nyitrai főesp.

Nyelv: szl.(?); karr.: *árdánfalvai (ardanóci) pléb.*

RESZEK (REZIK) AMBROSIOUS (*Ambrosius Reszik*) – bonti főesp.

Kor: 35; nyelv: szl.; végz.: mor.; karr.: *garamszőlősi pléb.* (1641), *peczeniczi pléb.*; pozsonyi knk., prép. (1650), *sági apát.*

RÉVAY FERENC (*Franciscus Reuay*) – nyitrai főesp.

Szül.: eszt. em.(?); szárm.: nob.(?); nyelv: magy.; karr.: *turócbélai pléb. és kápl.*

RÉVAY MIKLÓS (*Nicolaus Reuai*) – eszt. székeskápt.

Szül.: eszt. em. (Turóc vm.); szárm.: nob. (báró); kor: 35; nyelv: magy.; tan.: Bécs, Graz; fok.: ph. mag.; karr.: *eszt. knk.* (1639), *zóllyomi főesp.* (1645), *bőflányi javadalmas, altarista.*

REZENYI GYÖRGY (*Georgius Reszeni*) – pozsonyi társaskápt.

Szül.: Mo. (Erdély?); nyelv: magy.; tan.: Bécs (1629); fok.: ph. bacc.; karr.: nagykeri pléb., csatári és keresztúri apát (1645), *pozsonyi knk.* (1642), *lekéri apát, soproni beneficiátus, murakeresztúri beneficiátus, a Mindenszentek-oltár igazgatója.*

RIBINI (RIBÉNYI) JOANNES (*Foannes Reboni*) – pozsonyi főesp.

Tan.: Bécs; fok.: ph. bacc.; karr.: *szomolányi pléb., filiája Losboncz* (1631), pozsonyi, majd eszt. knk. (1652), ezalatt egyben Modor pléb.-a, megh.: 1653.

RIPÉNYI (RIPNAY, RIPNYÁNI) MATTHIAS (*Matthias Ripenj*) – pozsonyi főesp.

Kor: 63; nyelv: magy.(?); karr.: selpőczy és klcsováni pléb. (1613), *bogdanóci pléb., filiája Spáca.*

RODEK GYÖRGY (*Georgius Rodek*) – nyitrai főesp.

Szül.: eszt. em.; tan.: Bécs; fok.: th. bacc; karr.: szakolcai pléb. (*dékán*) (1646), eszt. knk. 1657, nyitrai főesp. 1664, ismét szakolcai pléb. (1663–1667); szláv szónok Nsz-ban; megh. 1671.

ROHONCZY ISTVÁN (*Stephanus Robonczy*) – eszt. székeskápt.

Szül.: Mo. (győri em.); szárm.: nob.; nyelv: magy.; karr.: eszt. knk. és sasvári főesp. (1641), *zalavári apát* (1642), *bőflányi javadalmas (beneficiatus), nsz-i pléb.* (1643–1650), *cantor* (1644), vál. csanádi vál. pk. és pozsonyi prép. (1651).

RÓSA LUKÁCS (*Luvas Rosa*) – Collegium Germanicum-Hungaricum

Szül.: eszt. em.; kor: 24; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Róma; végz.: th. 4.; fok.: ph. bacc.; karr.: később pléb. volt.

SALIX JÁNOS (*Foannes Salix O. Cist.*) – pozsonyi főesp.

Szül.: külf. (Ausztria); nyelv: ném.; fok.: th. dr.; karr.: *gajari pléb.*, ciszterci szerzetes, wellehradi apát (1650), cikádori apát (1653), korbáviai vál. pk. (1655), királyi tanácsos, pécsi pk. (1658), szakolai pléb., eszt. knk. (1663); egyéb: lemondott pk-i címéről.

SÁRKÖZY ISTVÁN (*Stephanus Sárközy*) – barsi főesp.

Szül.: Mo. (kalocsai em.); kor: 40; nyelv: magy.; tan.: Bécs; végz.: „philosophus et theologus”; karr.: *verebélyi pléb.* (1644), alesperes, eszt. knk. (1651); megh.: 1652.

SARTORIDES MARTINUS (*Martinus Sarcorides*) – sasvári főesp.

Karr.: *bolicsi pléb.* (1630).

SCHINDEL (SCANDULA) CHRISTOPHORUS (JOANNES) (*Cristophorus Sindel*) – pozsonyi főesp.

Nyelv: ném.(?); karr.: *ottentali pléb.* (1647–48), (nyitrai knk.?)

SCHLEGEL MÁTÉ (MÁTYÁS) (*Matthaeus Slegelius*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.: eszt. em.(?); szárm.: polgár (bányavárosi ném.); nyelv: ném.; karr.: besztercebányai kápl. (1627), eszt. knk. (1642), *barsi főesp.* (1643), *a bányavárosok pléb.-a*, egyéb: 1647-ben egyházlátogatást tartott főesperessége területén (1647).

SENKVICZY (GERBICHICH) MÁRK (*Marcus Szengueczj*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.: (Nagysenkőc? eszt. em.(?); szárm.: ignob.; kor: 42; nyelv: horv.; tan.: Nsz., Bécs; végz.: th. 3.; fok.: ph. mag., th. bacc.; karr.: *eszt. knk.* (1636), Gszb.-i prefektus (1639–40 és 1645–46), *gömöri főesp.* (1647), *altarista*; egyéb: végrendeletében misealapítványt tett.

SENNYEY ISTVÁN (*Stephanus Senniej*) – *Collegium Germanicum-Hungaricum*

Szül.: Mo. (egri em.); szárm.: nob.; kor: 20; nyelv: magy.; tan.: Bécs, Graz, Róma (*elsőéves teológus*); karr.: eszt. knk. és barsi főesp. (1652), szentgyörgymezei prép. és székesegyházi főesp. (1653), szenttamási prép. (1658), több évig székesegyházi hitszónok, veszprémi pk. (1659); megh.: 1687.

SIGRAI ISTVÁN (ANDREAS, DE SIGRA) (*Stephanus Sigray*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.; tan.: Bécs (*logicus*); karr. (subdiaconus?).

SKOLKA JOANNES (LADISLAUS) (*Foannes Skolka*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; szárm.: ignob.; nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs (*metaphysicus*); végz.: th3; fok.: th. bacc. (1651); karr.: ripényi pléb. (1655); megh.: 1655.

SMUTKÓ MICHAEL (*Michael Szmuto*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: Mo. (nyitrai em.); nyelv: szl.(?); tan.: Olmütz; karr.: radossóci pléb. (1630), *istvánfalvi pléb., filiája Dubova*, kiskeresnyeai pléb. (1647 k.), ocsovai pléb. (1678 k.).

SMUTKÓ STEPHANUS (*Stephanus Smutko*) – *Pázmáneum*

Szül.: Mo. (nyitrai em.); nyelv: szl.(?); tan.: Bécs (*physicus*); karr.: bazini pléb. (1656-ig), perneki pléb. (1656–57).

SOÓKY ISTVÁN (*Stephanus Soóky*) – *főszékesegyházi főesp.*

Szül.: eszt. em.; szárm.: nob.; kor: 42; nyelv.: magy.; tan.: Bécs; végz.: mor.; fok.: ph. mag.; karr.: *szőgyéni pléb.*, nyitrai knk. (1650–53).

SOÓS JÁNOS (*Foannes Soos*) – *szepesi társaskápt.*

Szárm.: nob.; nyelv: magy.; karr.: dékán (1640), *knk.*, lector (1649), liptóai prép. (1650), váradi (szentistváni) prép. (1652).

SOSTARICZ MICHAEL (FRANCISCUS) (*Michael Szostaricz*) – *Stephaneum*

Szül.: eszt. em.; szárm.: ignob.; kor: 20; nyelv: horv.; tan.: Nsz., (*rbetor*), Bécs; végz.: th. 3.(?); karr.: Barsnémetiben pléb. (1657).

SPACZAJ PAULUS (FRANCISCUS) (*Paulus Spaczaj*) – *Stephaneum*

Szül.: eszt. em.(?); szárm.: nob.(?); nyelv: szl.; tan.: Nsz. (*rbetor*), Bécs; karr.: teszéri pléb.; megh.: 1655.

SPINTLER CHRISTOPHORUS (*Christophorus Spintler*) – *Stephaneum*

Szül.: külf. (Németo); nyelv: ném.; tan.: Nsz. (*rbetor*); fok.: ph. bacc.

STANICZ MICHAEL (*Michael Stanicz*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; szárm.: nob.(?); nyelv: magy.; tan.: Nsz., Bécs (*theologus*); karr.: a 4 kisebb rendet fölvette, de nem szentelték föl.

STARNOCZI SIGISMUNDUS (LADISLAUS) (*Sigismundus Starnoczi*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; szárm.: nob.; nyelv: magy.; tan.: Győr, Bécs (*theologus*, fszt. 1648); végz.: th. 4.; fok.: th. bacc.

STOMFAI GYÖRGY (JÁNOS) (*Georgius Stompbai*) – *pozsonyi főesp.*

Nyelv: magy.(?); karr.: németdiósi pléb. (1629), *szolosnicai pléb., filiája Rarbok és Hasprunka.*

STRAKOVICS GEORGIUS (*Georgius Strankovich*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.(?); tan.: Nsz., Bécs; fok.: ph. mag.; karr.: *pudmerici pléb., filiája Halmos*, búrszentgyörgyi pléb. (1651), megh. 1653.

SUELLA (SVEHLA) GYÖRGY (*Georgius Suella*) – *pozsonyi társaskápt.*

Szül.: eszt. em. (Nyitra vm.); szárm.: nob.?: kor: 41; tan.: Nsz., Róma (1627–34); végz.: th. 4.?: karr.: vásárúti pléb. (1639), pásztói apát, *pozsonyi knk.* (1642), *a pozsonyi Szt. Imre szeminárium prefektusa*, *pozsonyi altarisita.*

SÚRI MICHAEL (MARTINUS) (*Michael Sári*) – *Emericanum*

Tan.: Pozsony (*poeta*), Nsz.(?); karr.: *pozsonyi knk.*(?) (1662–1680), megh.: 1680.

SUSITH GERGELY (*Gregorius Suspich*) – *pozsonyi társaskápt.*

Karr.: *pozsonyi knk.* (1652–64), *pozsonyi altarisita*; lekéri vagy bényi apát.

SZALAY ANDRÁS (*Andreas Szalai*) – *Stephaneum*

Szül.: eszt. em.; nyelv: magy.; tan.: Nsz. (*metaphysicus*), Bécs; végz.: mor.(?); fok.: ph. bacc.; karr. szőgyéni pléb. (1668), kemencei pléb. (1668–71), kisapátii pléb. (1671–1673).

SZALAY ISTVÁN (*Stephanus Szalai*) – *nyitrai főesp.*

Szül.: eszt. em.; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Bécs (1639); fok.: ph. bacc.; karr.: *surányi pléb.*, *nyitrai knk.* és *pécsváradi apát* (1648–55).

SZALGAY (SZALAY) JÁNOS (*Foannes Szalgay*) – *nyitrai főesp.*

Nyelv: magy.; karr.: *pöstyéni pléb.*

SZÁSZFALUSI FERENC (*Franciscus Szaszfaluai*) – *fűszékesegyházi főesp.*

Nyelv: szl.; karr.: *nyergesújfalui pléb.*

SZÉCHÉNYI GYÖRGY (*Georgius Szechenj, Georgius Szecheni*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.: eszt. em. (Nógrád vm.); szárm.: ignob.; kor: 43; nyelv: magy.; tan.: Nsz. (gimn.), Bécs; végz.: th. 4.?: fok.: th. bacc.; karr.: *szentistváni prép., bozóki prép.*, eszt. érs. (...)

SZEGEDI FERENC LÉNÁRD (*Franciscus Szegedi*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.: eszt. em., (Nsz.); szárm.: ignob.(polgár); kor: 33; nyelv: magy.; tan.: Bécs, Róma (1638–41); végz.: th.4?: karr.: *eszt. knk.* (1644), *subcustos, Keresztelő Szt. János és Szt. Erzsébet királyné oltára altarisita*, honti főesp. (1649), zólyomi főesp., lector és Nsz-i pléb. (1651), madoccai apát és zsámbéki prép. (1652), custos (1653), erdélyi pk. (1660), *szentistváni prép.* és *nagyprép.* (1661), váci pk. és *pozsonyi prép.* (1663), madoccai apát (1665), kir. kanc.

(1666), egri pk. (1669); egyéb: sztség hírében halt meg, könyvkiadás (Cantus catholici, 1674: 550 katolikus népének).

SZELECZKY MIHÁLY (*Michael Szeleccki*) – *nyitrai főesp.*

Szül.: eszt. em.; tan.: Nsz.(?), Bécs (1641); fok.: ph. bacc(?); karr.: *szulczéni pléb.* manigai pléb. (1657), praséci pléb. (1663), alsóludányi pléb. (1667–68).

SZENTBENEDEKI DÁNIEL (*Daniel Szent Benedeki*) – *bonti főesp.*

Szül.: eszt. em.(?); szárm.: nob.(?); nyelv: magy.; karr.: gerencséri pléb. és Gszb.-i konventuális (1634), *hontnádasi pléb., filiája Letba.*

SZENTBENEDEKY FERENC (*Franciscus Szentbenedekj*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.:? eszt. em.; szárm.: nob.(?); nyelv: magy.; tan.: Nsz., Bécs; fok.: ph. mag.; karr.: komjáti pléb. (1634), *eszt. knk.* (1636), újlaki pléb. (1641), *tornai főesp.* (1643), *altarista*, Gszb.-i prefektus (1649–50); egyéb: knk.i kinevezésekor megtartja komjáti plébániáját.

SZENTGYÖRGYI (SZENT-GYÖRGYI) ISTVÁN (*Stephanus Sz. Györgj*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: Mo. (Erdély); szárm.: nob.; nyelv: magy.; tan.: Győr, Bécs; karr.: *bósi pléb.*; egyéb: Szentgyörgyi Ferenc eszt. knk. testvére

SZENTGYÖRGYI FERENC (*Franciscus Szentgyorgyi*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.: Mo. (Sepsiszentgyörgy, Erdély); kor: 34; nyelv: magy.; tan.: Győr (gimnázium), Bécs; végz.: th.3; fok.: th. bacc.; karr.: *gszb-i prefektus* (1646–47), *eszt. knk.* (1643–1660), *altarista*; Rákóczi László nevelője Bécsben (1644), lector (1653), erdélyi pk. (1656), nagyprép. (1658), pozsonyi prép. és váci pk. (1660); egyéb: I. Lipót erdélyi diplomatája (1662), fogságban hal meg Temesvárott.

SZENTGYÖRGYI NICOLAUS (*Nicolaus Sz. Györgyi*) – *Pázmáneum*

Tan.: Bécs (*physicus*); karr.: vlsz. nem szentelték föl.

SZENTLÉLEKI JÁNOS (*Foannes Sz. Leleki*) – *Pázmáneum*

Szül.: Mo. (Erdély); nyelv: magy.; tan.: Bécs (*physicus*, fszt. 1651).

SZILY ANDRÁS (*Andreas Szilj*) – *pozsonyi főesp.*

Szül.: Mo. (veszpr. em.); szárm.: nob.(?); kor: 29; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Róma (1642–46); fok.: ph. bacc.; karr.: nagykéri pléb. (1647-ig), *püspöki pléb.*, eszt. knk. (1654), barsi főesp. (1657), custos (1663), cantor (1676), földvári apát (1679), szkópai pk., királyi tanácsos; megh.: 1682.

SZILY MÁRTON (*Martinus Szyli*) – *komáromi főesp.*

Szül.: eszt. em. (Komárom); szárm.: nob.; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Bécs; karr.: *guttai pléb.*, győri knk. (1658–73), knk.-sága alatt komáromi (1658–65), rábaközi (1665–67), locsmándi (1667–69), éa mosoni (1669–73) főesp., megh. 1673. egyéb: 1659-ben vizitált.

SZINAICZIN FERDINANDUS (*Ferdinandus Sinaiczin*) – *sasvári főesp.*

Karr.: pozsonyzávodai (*savodi*) pléb. (1647–1663).

SZITAROVICZ MARCUS (*Marcus Szitarovicz*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; kor: 25; nyelv: szl.(?); tan.: Nsz., Bécs (*metaphysicus*); fok.: th. bacc.; karr.: utóbb a SJ rendbe lép, de bécsi novíciátusának vége (1654) után nyomavész.

SZMUTKÓ STEPHANUS (*Stephanus Szmutko*) – *sasvári főesp.*

Szül.: Mo. (nyitrai em.); tan.: Nsz., Olmütz; fok.: th. bacc.; karr.: bohuniczi pléb. (1630), dócsi pléb. (1633), perneki pléb. (1654–56), kinorányi pléb. (1662), nyitrai knk. (1668–78).

SZOLCSÁNY (SOLOZANI) MARTINUS (*Martinus Szolczani*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; szárm.: polgár(?); kor: 30; nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs (*theologus*, fszt. 1647);; th. bacc.; karr.: szepesi knk. (1651–79), dékán (1655–57), savniki apát (1662), vikáriushelyettes (1662), custos (1663), cantor (1665), lector (1677), megh.: 1679.

SZOPÓCZY MÁRTON (*Martinus Szopoczius*) – *zólyomi főesp., turóci konvent*

Szül.: eszt. em. (Nyitra vm.); tan.: Nsz.; fok.: ph. bacc.; karr.: parasztdubovai pléb. (1610), *sziclniczei pléb., turóci konventuális.*

SZÖMÖRÖDI PÁL (*Paulus Szömörödi*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em; szárm.: nob.; nyelv: magy.; tan. Nsz., Bécs (*theologus*, fszt. 1647); fok.: ph. bacc.; karr.: utóbb SJ.

SZUCSÁN MARTINUS (*Martinus Szuczani*) – *nyitrai főesp.*

Szül.: Mo. (nyitrai em.); kor: 45; nyelv: magy.; tan.: Bécs; fok.: ph. mag.; karr.: Malaczka pléb.-a (1631), esperes, *krakoványi pléb.*

SZUCSÁNY (SCHUZANY, SUEZANY) STEPHANUS (*Stephanus Szuczany*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em. (Nsz.); kor: 20; nyelv: magy.; tan.: Bécs (*metaphysica*); karr.: csiffári pléb. (1653), ipolynyéki pléb. (1665).

SZVETKOVICS JACOBUS (*Jacobus Szuetkouecz*) – *nyitrai főesp.*

Kor: 53; nyelv: szl.; karr.: nagyripényi pléb., nagytapolcsányi pléb. (1657).

TAMIUS FRANCISCUS (*Franciscus Tamius*) – *Stephaneum*

Szül.: külf. (Cseho.); tan.: Nsz. (*syntaxista*); karr.: utóbb jezsuita, jezsuita iskolákban tanár (Bécs, Trencsén, Szepeshely, Pozsony, Komárom, Patak, Lőcse, Passau) megh.: 1679.

TARCZY PÉTER (*Petrus Tarczj*) – *Collegium Germanicum-Hungaricum*

Szül.: Mo. (győri em.); szárm.: nob.(?); kor: 21; nyelv: magy.; tan.: Róma (*physicus*); karr.: sárvári pléb.

TARNÓCZY MÁTYÁS (*Matthias Tarnoczy*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.: eszt. em. (Nyitra vm.); szárm.: nob.; kor: 42?; nyelv: magy.; tan.: Nsz., Olmütz, Bécs (1637–39); fok.: ph. mag.; karr.: *lector, az Oltáriszentség oltár igazgatója*, nyitrai custos (1639), szepesi prép. és csanádi vál. pk. (1648), váci pk. (1650), pozsonyi prép. (1654).

TATAI JÁNOS (FRANCISCUS) (*Foannes Tataj*) – *Stephaneum*

Szül.: eszt. em.; szárm.: nob.; nyelv: magy.; tan.: Nsz. (*poeta*), Bécs; vlsz. nem szentelték föl.

TESSÉNYI (TESSERINUS) ZAKARIÁS (*P. Zacharias*) – *barsi főesp.*

Kor: 53; nyelv: szl.(?); végz.: mor.; karr.: pecsenici pléb. (1630), *garamszöllősi pléb.*

TÉTÉNYI (JESZENI) ISTVÁN (*Stephanus Titenj*) – nyitrai főesp.

Szül.: Mo. (győri em.); kor: 43; nyelv: magy.; tan.: Bécs (1636); végz.: mor. (2 év); karr.: nagysallói pléb. (1636–45), *nyitra*nagykéri pléb.; egyéb: ördögűző hírében állt.

TILIA JOANNES (*Foannes Tília*) – nógrádi főesp.

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.; tan.: Bécs (1641–46); karr.: *gácsi pléb.*, stomfai pléb.; megh.: 1655.

TOMINICZ ELIAS (*Elias Tomenicz*) – pozsonyi főesp.

Nyelv: szl.(?); tan.: Nsz.; végz. mor.; karr.: *németdiósi pléb.*, sárfői pléb. (1657), magasfalvi pléb. (1660–67), vistuki pléb. (1677–87?).

TORNAI JÁNOS (*Foannes Törnaj*) – Emericanum

Szül.: eszt. em.(?); tan.: Pozsony (*rbetor*), Nsz.; mor 2 év (Nsz).

TÓTPRÓNAY JÁNOS (*Foannes Totpronaj*) – szepesi társaskápt.

Szül.: eszt. em.; nyelv: magy.; tan.: Bécs; fok.: ph. mag.; karr.: *trubini pléb.* (1638), *szepesi knk.* (1649–1657).

TRENKA JEREMIÁS (ANDRÁS) (*Jeremias Trnka*) – szepesi társaskápt.

Nyelv: szl.; karr.: teplai pléb. (1630), *knk.* (1642–51).

UJFALUSY GYÖRGY (*Georgius Vyfalusj*) – Pázmáneum

Szül.: Mo. (Erdély); nyelv: magy.; tan.: Bécs (*metaphysicus*); karr.: ciszterci szerzetes Lilienfeldben, zirci apát (1660); egyéb: törökök megölték Badacsony mellett (1678).

VALKOVICZ (VALKOUICS) MICHAEL (*Michael Valkovicz*) – Pázmáneum

Szül.: eszt. em.; Bécs (*physicus*), Nsz.; végz.: mor.; karr.: kiskereskenyi, dejtei (1657), radossói (1659), radosnai (1664), leszetei (1666) és podolai pléb. (1690-ig), megh. 1690.

VÁRADI ISTVÁN (*Stephanus Varadi*) – Pázmáneum

Nyelv: magy.; tan.: Bécs (*casista*); karr.: (vlsz. nem szentelték föl)

VÁSÁRHELYI JÁNOS (*Foannes Vásárbeli*) – Pázmáneum

Szül.: Mo. (Erdély); kor: 23; nyelv: magy.; tan.: Bécs (*metaphysicus*); fok.: ph. bacc.; karr.: utóbb SJ (1649-től), az erdélyi missziókban térített (1659–61); megh.: 1662.

VASKOUICZ STEPHANUS (*Stephanus Vaskouicz*) – Stepbanicum

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.; tan.: Nsz. (*logicus*), Bécs; fok.: th. bacc.; karr.: leleszi prép. (1666–74), szeredi pléb., eszt. knk. (1661–74), leleszi prép. (1666–74).

VAZÁN GYÖRGY (*Georgius Vazan*) – barsi főesp.

Szül.: eszt. em.; kor: 31; nyelv: szl.; tan.: Nsz.; végz.: mor.(?); fok.: ph. mag.; karr.: *vizkai pléb.*, *filiája Apáth és Szkleno* (1642), szárazpataki pléb. (1648–49).

VIESZKAY JAKAB (*Jacobus Vieskaj*) – barsi főesp.

Szül.: eszt. em.; kor: 32; nyelv: szl.(?); végz.: mor.; karr.: *vezekényi pléb.* (1647), felsőapáti pléb. (1656), nagyszalatnyai pléb. (1673–74).

VIRÁG MIHÁLY (MÁTÉ) (*Michael Virag, Michael Virágh*) – nyitrai főesp., komáromi főesp.

Szül.: eszt. em. (Nsz.); szárm.: nob.; nyelv: magy.; tan.: Nsz. (1638–39), Bécs; fok.: ph. bacc.; karr.: *ásványi pléb.* (1628), *komjáti pléb.*, nyitrai knk. (1649–67).

VITNYÉDI FERENC (*Franciscus Vetmedi*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.: Mo. (győri em.); szárm.: nob.; nyelv: magy.; tan.: Győr (gimnázium), Róma (1642–46); végz.: th. 4.; karr.: *kapuvári pléb., eszt. knk.*, (1646–1649), lemond kápt-i jövedelmeiről és sárvári pléb. lesz (1649), majd soproni várospléb.; egyéb: féltestvére Vitnyédi István, Sopron város jegyzője.

VLAHOVICS (HLACHOVICS) DANIEL (*Daniel Vlabouecz*) – *nyitrai főesp.*

Nyelv: szl.; karr.: *apátkolosi pléb.*; gerencséri pléb. (1657), grinádi pléb. (1680–81).

VÖLGYES JÁNOS (*Joannes Völgyes*) – *komáromi főesp.*

Tan.: Nsz.; végz.: mor.; karr.: *nagymegyeri pléb.*

WOLFFAY GEORGIUS (*Georgius Wolphaj*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; szárm.: ignob.; szl.(?); tan.: Bécs (theologus, fszt. 1649); karr.: szentgyörgyi (bazini?) pléb., megh. 1654.

ZAKOVICS (ZAKONYEZ, ZASKOWICZ) MATTHIAS (*Matthias Zakovich*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs (*metaphysicus*, fszt.: 1650).

ZALEZÁK GYÖRGY (*Georgius Zalczak*) – *nyitrai főesp.*

Nyelv: szl.; karr.: *praséczi pléb.*

ZELENSZKY MARTINUS (FRANCISCUS) (*Martinus Zelensky*) – *Pázmáneum*

Szül.: eszt. em.; nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs (*logicus*, fszt. 1652 subdiaconus); karr.: báhonyi pléb. (1656–58).

ZIEGLER (ZIEGLERINUS) MICHAEL (*Michael Erglerinus*) – *pozsonyi főesp.*

Karr.: *csesztei pléb.* (1646–50).

ZONGOR ZSIGMOND (*Sigismundus Zongor*) – *eszt. székeskápt.*

Szül.: eszt. em. (Pozsony vm.); szárm.: nob.; kor: 67(?); nyelv: magy.; karr.: nyitrai knk. (1616), *csanádi pk., eszt. nagyprép., ludányi apát, királyi tanácsos, a liburczai Szentbároutság és Oltáriszentség oltár igazgatója*, váradi pk. (1648), pozsonyi prép. (1655), váci pk. (1655).

ZÓLEY (ZELŐY, FÖLDEY) AMBRUS (*Ambrosius Zölei*) – *nógrádi főesp.*

Szül.: eszt. em.; szárm.: nob.(?); nyelv: magy.; tan.: Bécs (1630); karr.: *nagyzellői pléb.*

ZWOLENSZKY NICOLAUS (*Nicolaus Zuolensky*) – *barsi főesp.*

Szül.: eszt. em.(?); kor: 36; nyelv: szl.; tan.: Nsz., Bécs; végz.: mor.; karr.: *garamkürtösi (tribini) pléb.* (1638).

ZSEMBERY (ZSEMBERA) MIHÁLY (*Michael Semberi*) – *barsi főesp.*

Kor: 27; nyelv: magy.(?); tan.: Bécs; végz.: mor.; karr.: *aranyosmaróti pléb., filiája Kisapáti* (1647).

BIBLIOGRÁFIA

Levéltári források

MNL OL = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár

ÖStA UA = Österreichisches Staatsarchiv Haus-, Hof- und Staatsarchiv Ungarische Akten [A Lippay-levél pontos jelzete: Miscellanea (1490–1861) Fasc. 426. (Akten für das Millenium Nr. 101–200.) Konv. D. Nr. 158–159.]

Prím. Lt. AEV = Prímási Levéltár, Archivum Ecclesiasticum Vetus

Prímási Levéltár Visitatio Canonica Fasc. II. Lib. 7. (Pozsonyi főesperesség)

Kiadott források, segédletek és adattárak

BEKE 1994 = Pázmány Péter egyházlátogatási jegyzőkönyvei (1616–1637). Vál., bev., jegyz.:

BEKE Margit. Budapest, Márton Áron Kiadó, 1994. (Strigonium Antiquum 3. Prímási Levéltár kiadványai)

BOGNÁR–KISS–VARGA 2002 = BOGNÁR Krisztina – KISS József Mihály – VARGA Laura: A Nagyszombati Egyetem fokozatot szerzett hallgatói 1635–1777. Budapest, ELTE Levéltár, 2002. (Fejezetek az Eötvös Loránd Tudományegyetem történetéből 25.)

BÓNIS 1964 = Útmutató az esztergomi Prímási Levéltárhoz. Archivum Ecclesiasticum. Szerk.: BÓNIS György. Kézirat. Budapest, Levéltárak Országos Központja, 1964. (Levéltári Leltárak 24.)

BUCKO 1939 = BUCKO, Vojtech: Reformné hnutie v arcibiskupstve ostrihomskom do r. 1564. Bratislava, 1939.

DIENES 2001 = Református egyház-látogatási [sic!] jegyzőkönyvek 16–17. század. Szerk. és utószó: DIENES Dénes. Budapest, Osiris Kiadó, 2001. (Milleniumi Magyar Történelem. Források.)

DÓKA 1998 = DÓKA Klára: Győri egyházmegye. Budapest, METEM, 1998. (Egyházlátogatási jegyzőkönyvek katalógusa 6.)

FAZEKAS 2003 = FAZEKAS István: A bécsi Pazmaneum magyarországi hallgatói 1623–1918 (1951). Budapest, 2003. (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban 8.)

FÉNYES Elek: Magyarország geographiai szótára, mellyben minden város, falu és pusztá be-tűrendben körülményesen leíratik. I–IV. köt. Pest, Kozma Vazul, 1851.

- FODOR–SZÖNYI 2012 = FODOR Nóra – SZÖNYI Tamás: *Archivum Ecclesiasticum Vetus*. [Esztergom], 2012. (Útmutató a Prímási Levéltárhoz IV.)
- KÁDÁR–KISS–PÓKA 2011 = KÁDÁR Zsófia – KISS Beáta – PÓKA Ágnes: *A nagyszombati egyetem teológiai karának hallgatósága 1635–1773*. Budapest, 2011. (Fejezetek az Eötvös Loránd Tudományegyetem történetéből 26. *Varia theologica* 3.)
- KISSNÉ 2004 = KISSNÉ Bognár Krisztina: *Magyarországi diákok a bécsi tanintézetekben 1526–1789*. Budapest, ELTE Levéltára, 2004. (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban)
- Libri regii – Királyi könyvek. MOL–ARCANUM adatbázis. (<http://mol.arcanum.hu/>)
- Lipszky Digitalis. Lipszky János: *A Magyar Királyság és társországai térképe és névtára (1804–1810)*. [Bp.], Cartofil – Arcanum, 2005. DVD-ROM.
- LELKES 2011 = LELKES György: *Magyar helységnév-azonosító szótár*. [Budapest], Argumentum Kiadó – KSH Könyvtár, 2011.
- LUKÁCS 1987–1988 = LUKÁCS, Ladislaus: *Catalogus generalis seu nomenclator biographicus Provinciae Austriae. Pars I–III. Romae 1987–1988*.
- LUKÁCS 1982 = *Catalogi personarum et officiorum Provinciae Austriae S. I. I. (1601–1640)*. Coll. et ed. Ladislaus LUKÁCS. Róma, Institutum Historicum, S. I., 1982.
- LUKÁCS 1990 = *Catalogi personarum et officiorum Provinciae Austriae S. I. I. (1641–1665)*. Coll. et ed. Ladislaus LUKÁCS. Róma, Institutum Historicum, S. I., 1990.
- MaMűL = *Magyar Művelődéstörténeti Lexikon. Középkor és kora újkor*. Budapest, Balassi Kiadó, 2003–. [A hivatkozás további része a kötetszám évszám nélkül, valamint az oldalszám.]
- MKL = *Magyar Katolikus Lexikon* [kurzíválva a szócikk neve] www.lexikon.katolikus.hu
- MUT = *Matricula Universitatis Tyrnaviensis 1635–1701*. Kiadásra előkészítette, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta: Zsoldos Attila. Budapest, 1990. (Fejezetek az Eötvös Loránd Tudományegyetem Történetéből 11.)
- NAGY Iván [kötetszám] = Nagy Iván: *Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal I–XII*. Pest, 1857–1868.
- NÉMETHY 1894 = NÉMETHY Ludovicus: *Series parochiarum et parochorum Archi-Dioecesis Strigoniensis ab antiquissimum temporibus usque annum MDCCCXCIV*. Strigonii, MDCCCXCIV.
- PÉTERFFY 1741–1742 = PÉTERFFY Carolus: *Sacra concilia ecclesiae romano-catholicae in regno Hungariae celebrata. Posonii, 1741–1742*.
- RELKOVIĆ Neda: *A gráci egyetem legrégebb magyar hallgatói (1586–1640)*. Budapest, 1933. (Klny. a Magyar középiskola 1933. évi 9–10. számából.)
- SOLYMOSI 2002 = *Az esztergomi székeskáptalan jegyzőkönyve (1500–1502, 1507–1527)*. Közzéteszi: Solymosi László. Budapest, Argumentum, 2002.

- SZABÓ 1981 = SZABÓ Flóris: A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár kéziratkatalógusa. 1850 előtti kéziratok. Budapest, OSzK, 1981. (Magyarországi egyházi könyvtárak katalógusai 2.)
- TOMISA 1992 = Visitatio canonica. Az Esztergomi Főegyházmegye Barsi Főesperességének egyházlátogatási jegyzőkönyvei. Vál., s. a. r. és bev.: TOMISA Ilona. Budapest, MTA NKI, 1992.
- TOMISA 2002 = Katolikus egyház-látogatási jegyzőkönyvek 16–17. század. Szerk. és jegyz.: TOMISA Ilona. Ford.: Domokos Pál Péter et al. Budapest, Osiris Kiadó, 2002. (Milleniumi magyar történelem. Források)
- VANYÓ 1933 = VANYÓ Tihamér: Püspöki jelentések a Magyar Szent Korona országainak egyházmegyéiről 1600–1850. Pannonhalma, 1933.
- VANYÓ 1986 = A bécsi pápai követség levéltárának iratai Magyarországról 1611–1786. Összegejtötte, vál. és szerk.: VANYÓ Tihamér Aladár. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1986. (Magyarország újkori történetének forrásai)
- VARGA 2004 = Magyarországi diákok a Habsburg Birodalom kisebb egyetemén és akadémiáin 1560–1789. Szerk.: VARGA Júlia. Budapest, ELTE Levéltára, 2004. (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban 12.)
- VÁLYI András: Magyar Országának leírása. 1–3. köt. Buda, a Királyi Universitásnak betűivel, 1796–1799.
- VERESS 1917 = VERESS Endre: A római Collegium Germanicum et Hungaricum magyarországi tanulóinak anyakönyve és iratai I. Anyakönyv (1559–1917). Budapest, 1917.
- ZVARA 2001 = Katolikus intézményi könyvtárak Magyarországon 1526–1726. Jegyzékszerű források. S. a. r.: ZVARA Edina. Szeged, Scriptum Rt., 2001. (Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez 19/1.)

Szakirodalom

- ANTAL 2005 = Antal Beatrix: Az esztergomi főegyházmegye állapota Kollonich Lipót érseksége kezdetén, 1695. (Kánoni kivizsgálási jegyzőkönyve alapján.) In: Egyháztörténeti Szemle 6. évf. (2005) 1. szám. (online: <http://www.uni-miskolc.hu/~egyhtort>)
- BAKÁCS 1943 = BAKÁCS István János: Hont vármegye középkori egyházas helyei. In: Regnum egyháztörténeti Évkönyv V. (1942–1943) Budapest, Magyar Katolikus Történetirők Munkaközössége, 1943. 9–23.
- BAKONYVÁRI 1896 = BAKONYVÁRI Ildefonz: A pápai kath. gymnasium története a pálosok idejében. Pápa, 1896.
- BÁN 1939 = BÁN János: Sopron újkori egyháztörténete. Sopron, 1939. (Győregyház-megye múltjából IV. 2. rész)

- BÁNK 1941 = BÁNK József: Címzetes apátok és prépostok újabb jogi helyzete Magyarországon. In: Notter Antal Emlékkönyv. Dolgozatok az egyházi jogból és a vele kapcsolatos jogterületekről. Szerk.: Angyal Pál – Baranyai Jusztin – Móra Mihály. Budapest, 1941. 18–74.
- BÁRTH 2013a = Alsópapság, lokális társadalom és népi kultúra a 18–20. századi Magyarországon. Szerk.: BÁRTH Dániel. Budapest, ELTE BTK Folklore Tanszék, 2013.
- BÁRTH 2013b = BÁRTH Dániel: Alsópapság és népi kultúra. Kutatási irányok, modellek és megközelítési lehetőségek. In: Alsópapság, lokális társadalom és népi kultúra a 18–20. századi Magyarországon. Szerk.: BÁRTH Dániel. Budapest, ELTE BTK Folklore Tanszék, 2013. 9–42.
- BEKE 1984 = BEKE Margit: Esztergomi főegyházmegye. In: Magyar Katolikus Almanach 1984. Status generalis Ecclesiae Catholicae in Hungaria anno Domini MCMLXXXIV. Budapest, Szent István Társulat, 1984. 679–689.
- BÉKEFI 1896 = BÉKEFI Remig: Emlékkönyv, melyet Magyarország ezeréves fennállásának ünnepén közrebocsát a hazai ciszterczi rend. 1896.
- BÉRES 2009 = BÉRES Gyula: A tornai főesperesek 1273–1776. In: Egyháztörténeti Szemle X. (2009) 1. sz. (<http://www.uni-miskolc.hu/~egyhtort/cikkek/beresgyula.htm>)
- BITSKEY 1994 = BITSKEY István: Magyarországi pálosok tanulmányai a római Collegium Germanicum Hungaricumban 1602–1782. In: Pálos rendtörténeti tanulmányok. Szerk.: SARBÁK Gábor. Esztergom, [1994]. (Varia Paulina I.) 6–14.
- BITSKEY 1996 = BITSKEY István: Hungariából Rómába. A római Collegium Germanicum Hungaricum és a magyarországi barokk művelődés. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996. (Italianistica Debreceniensis. Olasz felvilágosodás és Romantika Kutatóközpont Monográfiák 2.)
- BÖLCSKEI 2012 = BÖLCSKEI Andrea: Helynevek standardizációja: alapelvek, terminológiai kérdések a nemzetközi és a magyar gyakorlatban. In: Helynévtörténeti Tanulmányok. A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének folyóirata 7. (2012) 85–102.
- CSAPODI 1943 = CSAPODI Csaba: Az északnyugati magyar-tót nyelvhatár megváltozása és a katolikus restauráció. In: Regnum Egyháztörténeti Évkönyv 1942–1943 (V. köt.). Közzéteszi: A magyar katolikus történetírók munkaközössége. Budapest, Stephaneum nyomda, 1943. 113–135.
- DÉNESI 2003 = DÉNESI Tamás: Forgách I. Ferenc. In: Esztergomi érsekek 1001–2003. Szerk.: Beke Margit. Budapest, Szent István Társulat, 2003. 277–284.
- DOMINKOVITS 2005 = DOMINKOVITS Péter: Egy soproni városplébános végrendelete a felekezeti küzdelmek korából (Csehi István, 1644). In: Egyháztörténeti Szemle VI. (2005) 2. sz. [<http://www.uni-miskolc.hu/~egyhtort/cikkek/dominkovits-csehi.htm>]
- DOMINKOVITS 2011 = DOMINKOVITS Péter: Javadalmak – javadalmasok – patrónusok. Adatok és szempontok Sopron szabad királyi város egyháztörténetének, várospolitikájának

- a kutatásához, a 17. század első feléből. In: *In labore fructus. Jubileumi tanulmányok Győregyházmegye történetéből.* Szerk.: NEMES Gábor – VÁJK Ádám. Győr, 2011. 77–102.
- FAZEKAS 1993 = FAZEKAS István: A győri egyházmegye katolikus alsópapsága 1641–1714 között. In: *Történelmi Szemle* 35. (1993) 1–2. szám 101–131. p.
- FAZEKAS 2002 = FAZEKAS István: A Pázmáneum története az alapítástól a jozefinizmus koráig (1623–1784). In: *A bécsi Pázmáneum.* Szerk. ZOMBORI István. Budapest, METEM, 2002. 9–176.
- FAZEKAS 2011 = FAZEKAS István: Kivételes karrier? Szempontok Széchenyi György esztergomi érsek pályafutásához. In: *Soproni Szemle* 65. (2011) 2. sz. 123–135.
- FÜGEDI 1947 = FÜGEDI Erik: Középkori település és egyházi szervezet az egykori nyugati Felvidéken. In: *Regnum 1944–1946.* (megj. 1947) 117–140. p.
- GALLA 2005 = GALLA Ferenc: Ferences misszionáriusok Magyarországon: a Királyságban és Erdélyben a 17–18. században. S. a. r.: FAZEKAS István. Budapest–Róma, 2005.
- HAICZL 1913 = HAICZL Kálmán: A garamszentbenedeki apátság története. Budapest, „Élet” Irodalmi és Nyomda Részvénytársaság, 1913.
- HEGEDŰS–TÓTH 2000 = Esztergomi főegyházmegye I–IV. Szerk.: HEGEDŰS András – TÓTH Krisztina. Esztergom, 2000. (Egyházlátogatási jegyzőkönyvek katalógusa 9.)
- HRADSKY 1901 = HRADSKY Josephus: *Initia progressus ac praesens status capituli ad Sanctum Martinum E. C. de Monte Scepusio olim colligati sub jurisdictione archiepiscopi Strigoniensis nunc vero cathedralis sub proprio episcopo Scepusiensi constituti.* Szepesváralja, 1901.
- HUSZÁR 1904 = HUSZÁR Elemér: A visitatio liminum. In: *Hittudományi Folyóirat* 1904, 481–539. és 665–752.
- JUHÁSZ 1921 = JUHÁSZ Kálmán: A licenciátusi intézmény Magyarországon. Budapest, Szent István Akadémia, 1921.
- JUHÁSZ 1936 = JUHÁSZ Kálmán: A csanádi püspökség története (1608–1699). Makó, 1936. (Csanádvármegyei Könyvtár 29.)
- KÖBLÖS 1994 = KÖBLÖS József: Az egyházi középréteg Mátyás és a Jagellók korában. A budai, fehérvári, győri és pozsonyi káptalan adattárával. Budapest, MTA TTI, 1994. (Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 12.)
- KÖRMENDY 1979 = KÖRMENDY Kinga: A Knauz-hagyaték kódextörredékei és az esztergomi egyház középkori könyvtárának sorsa. Budapest, MTAK, 1979. (A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának közleményei 7.)
- LÁNYI-KNAUZ 1869 = LÁNYI Károly Magyar egyháztörténelme. Átdolgozta KNAUZ Nándor II. (1526–1848). Esztergom, 1869.
- MAKKAI 1987 = MAKKAI László: Az ellenreformáció és a harmincéves háború. Az erdélyi fejedelmek Habsburg-ellenes küzdelmei (1608–1648). In: *Magyarország története 1526–1686. I.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1987. (Magyarország története tíz kötetben) 777–929.

- MARTI 2013 = MARTI Tibor: Gróf Esterházy László (1626–1652). Fejezetek egy arisztokrata család történetéhez. PhD disszertáció. PPKE BTK, 2013. Témavezető: J. Újváry Zsuzsanna. Online: <https://btk.ppke.hu/uploads/articles/7429/file/disszert%C3%A1ci%C3%B3xMart%C3%AD%20Tibor.PDF>
- MÁLYUSZ 2007 = MÁLYUSZ Elemér: Egyházi társadalom a középkori Magyarországon. Budapest, Műszaki Kiadó, 2007.
- MOLNÁR 2001 = MOLNÁR Antal: Adatok a váci püspökség török kori történetéhez. In: Egyháztörténeti Szemle 2. évf. (2001) 2. szám (<http://www.uni-miskolc.hu/~egyhtort/cikkek/molnarantal-vac.htm>)
- MOLNÁR 2005 = MOLNÁR Antal: Mezőváros és katolicizmus. Katolikus egyház az egri püspökség hódoltsági területein a 17. században. Budapest, METEM, 2005. (METEM Könyvek 49.)
- MOLNÁR 2006 = MOLNÁR Antal: A bátai apátság és népei a török korban. Budapest, METEM, 2006.
- MOLNÁR 2008 = MOLNÁR Antal: Végvár és rekatolizáció. Althan Mihály Adolf és a katolikus restauráció kezdetei Komáromban. In: Uő: Elfelejtett végvidék. Tanulmányok a hódoltsági katolikus művelődés történetéből. Budapest, Balassi Kiadó, 2008. (Régi magyar könyvtár. Tanulmányok 9.) 139–148.
- ORTVAY 1891–1892 = ORTVAY Tivadar: Magyarország egyházi földleírása a XIV. század elején. A pápai tizedjegyzék alapján feltüntetve. Budapest, 1891–1892.
- PÁLFFY 2009 = PÁLFFY Géza: Pozsony megyéből a Magyar Királyság élére. Karrierlehetőségek a magyar arisztokráciában a 16–17. század fordulóján (Az Esterházy, a Pálffy és az Illésházy család felemelkedése). In: Századok 143 (2009) 4. sz. 853–882.
- PATKÓNÉ 1997 = PATKÓNÉ Kéringér Mária: Váci egyházmegye. Budapest, METEM, 1997. (Egyházlátogatási jegyzőkönyvek katalógusa 2.)
- PIRHALLA 1899 = PIRHALLA Márton: A szepesi prépostság vázlatos története kezdetétől a püspökség felállításáig. Lőcse, Szepesvármegye Történelmi Társulat, 1899.
- REISZIG 1907 = REISZIG Ede: Komárom vármegye története. In: Komárom vármegye és Komárom szabad királyi város. Szerk.: BOROVSKY Samu. Budapest, 1907. (Magyarország vármegyéi és városai) 380–510. [= ARCANUM DVD Könyvtár IV. Családtörténet, heraldika, honismeret]
- REISZIG 1908 = REISZIG Ede: A török hódoltságtól a kiegyezésig. In: Esztergom vármegye. Szerk.: Borovszky Samu. Budapest, 1908. (Magyarország vármegyéi és városai) 347–421. [= ARCANUM DVD Könyvtár IV. Családtörténet, heraldika, honismeret]
- REISZIG 1911 = REISZIG Ede: Nógrád vármegye nemes családjai. In: Nógrád vármegye. Szerk.: Borovszky Samu. Budapest, 1911. (Magyarország vármegyéi és városai) 568–659. [= ARCANUM DVD Könyvtár IV. Családtörténet, heraldika, honismeret]

- RIMELY 1880 = RIMELY Károly: Capitulum insignis ecclesiae collegiatae Posoniensis. Posonii, 1880.
- SCHÖNVITZKY 1896 = SCHÖNVITZKY Bertalan: A pozsonyi kir. kath. főgymnasium története. Pozsony, 1896.
- SÖRÖS Pongrác: Címzetes apátságok, prépostságok. In: Religio 67 (1908) 179–180.
- SROKA, Stanisław A.: Lengyelek a szepességi káptalanban a XIV. században. In: METEM Egyháztörténeti Vázlatok 7. (1995) 1–2. sz. 55–61.
- SUGÁR 1984 = SUGÁR István: Az egri püspökök története. Budapest, Szent István Társulat, 1984.
- SZARKA 1947 = SZARKA Gyula: A váci egyházmegye és püspökei a török hódítás korában. Vác, 1947. (Vácegyházmegye múltjából IV.)
- SZARKA 2008 = SZARKA Gyula: A váci püspökség gazdálkodása a török hódítás korában 1526–1686. Bev., tan., és a kéziratot gondozta: Molnár Antal. Vác, Vác Város Levéltára, 2008. (Váci történelmi tár V.)
- TUSOR 2002 = TUSOR Péter: A magyar hierarchia és a pápaság a 17. században (problémák és fordulópontok). In: *Századok* 136. (2002) III. sz. 527–545.
- TUSOR 2003a = TUSOR Péter: Lippay IV. György. In: Esztergomi érsekek 1001–2003. Szerk.: BEKE Margit. Budapest, Szent István Társulat, 2003. 296–303.
- TUSOR 2003b = TUSOR Péter: Lósy Imre. In: Esztergomi érsekek 1001–2003. Szerk.: BEKE Margit. Budapest, Szent István Társulat, 2003. 291–296.
- TUSOR 2005 = TUSOR Péter: Purpura Pannonica. Az esztergomi „bíborosi szék” kialakulásának előzményei a 17. században. Budapest–Róma, 2005. (Collectanea Vaticana Hungariae Classis I., Vol. 3.)
- VAGNER 1896 = VAGNER József: Adalékok a nyitrai székes-káptalan történetéhez. Nyitra, 1896.
- VÉGHSEŐ 2007 = VÉGHSEŐ, Tamás: „Catolice reformare”. Ágoston Benkovich O.S.P.P.E. missionario apostolico, vescovo di Várad (1631–1702). Budapest–Roma, 2007. (Collectanea Vaticana Hungariae Classis II, Tom. 2.)
- ZSEBEDICS: Kapuvár = Zsebedics József: A Kapu nevű vár és mezőváros templomai, vallási élete és lelkipásztorai (<http://www.hontar.hu/egyhaz/zsebl.htm>)
- ZSILINSZKY 1890 = ZSILINSZKY Mihály: A linczi békekötés és az 1647-ki vallásügyi törvénycikkek története. Budapest, 1890.
- ZSILINSZKY 1891 = ZSILINSZKY Mihály: A magyar országgyűlések vallásügyi tárgyalásai a reformatiótól kezdve II. A bécsi békekötéstől a linczi békekötésig 1608–1647. Budapest, 1891.
- ZSILINSZKY 1893 = ZSILINSZKY Mihály: A magyar országgyűlések vallásügyi tárgyalásai a reformatiótól kezdve III. 1647–1687. Budapest, 1893.

SZEMÉLYNÉVMUTATÓ

A névmutató a személynév-adattár kiegészítését szolgálja; a hivatkozott szerzők nevét a bibliográfia, a licenciátusok nevét az Adattár I. tartalmazza.

Adácsy Jakab 18, 42, 44–47, 49, 74, 125, 128, 168	Berkes Péter 18–19, 74, 128
Agnellus Joannes 104–105, 141, 168	Berstanovicz Laurentius 107,–109, 141, 170
Alexandri Pál 69, 120, 126, 168	Bertovicz Franciscus 104–105, 170
Althan Mihály Adolf 91, 198	Bidliczek Lucas 104–105, 142, 170
Ambrusovicz Martinus 101–102, 143, 168	Bisakovics Philippus 107–109, 141, 170
Andriache Antonius 92–93, 136, 165, 168	Biskupith Matthias 83, 131, 137, 146, 160, 170
Andrássy Péter 138, 146, 168	Bogátfalvay János 132, 155, 170
Antonides (Mráz) Mihály 65–67, 127, 168	Bogdanóczy Dániel 130, 161, 170
Apáthi Joannes 107–109, 141, 168	Bogdanóczy György 90, 134, 154, 170
Árvai János 131, 163, 168	Bohuslaus (Bohuszlavszky) Paulus 136, 150, 170
Aurifaber Andreas 92, 136, 165, 168	Boldizsár István 110, 112–113, 139, 170
Aurifaber Joannes 137, 146–147, 169	Bolerázy Martinus 129, 162, 170
Bácsy Nicolaus 108–109, 141, 169	Budaczky Gabriel 138, 146, 170
Báhonyi György 138, 146, 148, 169	Buday György 95, 120, 138, 150, 170
Bakos Thobias 108–109, 140, 169	Budócz Martinus 130, 162, 170
Balásházy Péter 138, 150, 169	Chmel Georgius 137, 150, 171
Bánóczy Márton 76, 84, 127, 129, 161, 169	Claudi Bartholomaeus 66–67, 127, 171
Baross György 86, 119, 131, 159, 169	Corus Balthasar Ernestius 136, 165, 171
Baróthy Ferenc 18, 57–62, 74, 126–127, 169	Csehi István 55
Bársony György 110–113, 140, 169	Csehy Márton 130, 164, 171
Bartók István 43–47, 50–52, 55, 125, 169	Cserey István 84, 130, 164, 171
Baskovics Jacobus 104–105, 169	Csetney (Csermely) Márton 88–89, 133, 171
Batthyány József 15	Csiba Joannes 137, 150, 171
Bebery Tamás 65–67, 72, 75, 169	Csiki András 86, 131, 160, 171
Béla, III. 64	Csorba István 107–109, 141, 171
Beniczky Casparus 137, 149, 169	D. Jadrna 133, 157, 171
Bereczky Benedek 130, 162, 170	Deladt Joannes 136, 146–147, 171

- Deladt Matthias (Ignatius) 101–102, 143, 171
Demjén János 117, 143, 155, 160
Dlhovics Joannes 131, 163, 171
Dobouskj Matthias 107–109, 171
Dombay István 117, 132–133, 143, 155, 159
Dovorányi Joannes (Franciscus) 103–105, 142, 171
Draskovich György 38, 55, 110
Drozala (Drizala) Georgius 138, 147, 172
Duber Georgius 137, 147, 172
Engel Paulus 101–102, 143, 172
Erdődy család 32
Esterházy család 119, 32
Esterházy Miklós 54–55
Faber Miklós 69, 126, 172
Fabricius Henrik 27, 58–62, 69, 126, 172
Fejér Jakab 42, 44–47, 51, 125, 172
Fejérkövy (Fejérkői) Pál 130, 164, 172
Fejes István 87, 132, 155, 172
Felvinczi Ferenc 108–109, 120, 141, 172
Fenesi Mihály 107–109, 172
Ferdinánd, III. 28, 30, 33, 35–36, 55, 68, 122
Ferencz (Ferenczfy) Imre 84, 130, 164, 172
Fisseri Michael 133, 156, 172
Forgách Ferenc 23
Fuchs Ferenc 15
Fugatius Joannes 92, 136, 165, 172
Füzi István 84, 130, 161, 172
Georgius 120, 130, 163, 172
Glück Ambrosius 87, 133, 157, 173
Goda György 110, 113, 140, 173
Gorenth Márton 69, 126, 173
Gorgolofilich Bartholomaeus 94, 137, 148, 150, 173
Gottman Jacobus 138, 149, 173
Gubasóczy János 110–113, 139, 173
Guttai Ferenc 83, 130, 162, 173
Gyurikovics Georgius 138, 150–151, 164, 173
Hajnos (Hajnosius) János 137, 150, 173
Hajnos Nicolaus 130, 161, 173
Hannula Mátyás 69, 126, 173
Harczay (Harczányi) György 138, 146, 173
Harman (Hermann) Pál 76–77, 127, 173
Harman Pál 134, 152, 174
Haskó Jakab 107–109, 141, 174
Héderváry János 58–63, 72, 75, 126, 174
Hegy Miklós 90, 135, 153, 174
Helleri Andreas 90, 154, 174
Hersics Matthias 137, 150, 176
Hoffmann Pál 19, 41–42, 44–47, 49–54, 70–71, 74, 75, 79, 125, 128, 174
Horváth Mihály 117, 132–133, 143, 158–159
Hosszútóthy László 12, 18, 38, 42, 65, 66, 67, 68, 72, 75, 126, 127, 174
Hug Joannes Jacobus 134, 152, 153, 174
Huszár Ábrahám 88, 133, 156, 157, 175
Huszár Gál 91
Huszár Lőrinc 104, 105, 142, 175
Iguricz Joannes 103, 142, 175
Ince, X. (Giambattista Pamfili) 30
Iszakovicz (Jankovics, Jankovitius) Joannes 92–93, 136, 165, 175
Iván Stephanus 107–109, 141, 175
Izsakovits Petrus 137, 148, 175
Jaczkó Joannes 135, 153, 175
Jakusith György 37, 105
Jakussovich Joannes 134, 152–154, 175
Jankolás (Jankoss) István 137, 148, 175
Jankovics (Jankovitius) Joannes 130, 161, 175
Jankovith Matthias 69, 126, 175
Jankovszky Jakab 58–61, 126, 175
Jaszlóczy Michael 84, 130, 161–162, 175
Jurachka Joannes (Endre) 84, 119, 130, 162, 175
Juracska Joannes 84, 134, 153, 176
Jurina Joannes 107–109, 140, 176
Jurinecz (Györgyövecs) Lucas 130, 163, 176

- Jurkovics György 58–63, 84, 126, 176
Jurmanich György [János?] 66–67, 176
Kallóczy János 138, 149–150, 176
Kapri (Capriny) Joannes 84, 130, 161–162, 176
Kébell Tamás (Elek) 100–102, 120, 143, 176
Kelenovics Josephus (Ladislaus) 107–109, 140, 176
Kerlay (Cherlay) János 84, 129, 160, 176, 182
Keszi Pál 81, 129, 155, 176
Kinternási György 104–105, 142, 176
Király Ferenc 107–109, 141, 176
Kis Joannes 101–102, 143, 176
Kisdý Benedek 18, 37, 42, 50, 51, 57–63, 68, 72, 74, 105, 126–128, 177
Kisvárdai (Éh) Mihály 42–47, 51, 177
Kollonich Lipót 15
Koloni Jonas 138, 146, 148–149, 177
Kolosváry István 103–105, 120, 142, 177
Komparicz Laurentius Petrus 103, 142, 177
Koós János (Paulus) 110–113, 139, 177
Kopcsányi István 137, 147, 177
Kopcsányi Mihály 68
Kopecký Ferenc 119, 177
Korompay Péter 107–109, 140, 177
Koron Márton 92–93, 136, 165, 177
Kós Lukács 28, 86–87, 131, 159, 178
Koszornay András 106–109, 141, 178
König Jacobus 89, 134, 153, 178
Kőrössi Zsigmond 94, 138, 149, 178
Kőszeghy István 138, 148, 150, 178
Kőszeghy Menyhért 57–63, 94, 95, 126, 138, 147–148, 178
Krentzer (Kreuczer) Martinus 134, 153, 178
Krispini (Crispini) Stephanus (Johannes) 76, 127, 134, 153, 178
Kromholcz Dániel 141, 178
Kubaczka Joannes 133, 157, 178
Kulienovics Josephus (Vitus) 103, 104, 179
Kun István 107–109, 141, 179
Labenszky Martinus 104, 105, 142, 179
Lakács György 129, 160, 179
Lapácsi Márton 141, 179
Lászlóffy Péter 91–92, 120, 135, 158, 179
Laurentiades Nicolaus 108–109, 140, 179
Lenkovicz Georgius 107–109, 140, 179
Leó, X. 64
Leonardi Martinus 119–120, 179
Lessenski Pál 69, 125, 179
Lestár (Lesgar) Demetrius 86, 131, 159, 179
Levethei (Leveczi) György 107–109, 141, 179
Lippay György 12, 15–17, 21–24, 27–28, 30–33, 35–36, 53, 68, 76, 94, 101, 105, 110, 116–117, 121, 122, 124, 168, 180, 182
Lister Georgius 103, 142, 179
Lónyay András 18, 42, 44–47, 49, 51, 75, 120, 125, 128, 180
Losoni Mátyás 76, 180
Lósy Imre 23, 40, 46, 65, 74, 101, 105, 122
Lósy Mihály (Zsigmond) 110–113, 139, 180
Lotzius Joannes 130, 163, 180
Lubetick Lucas 136, 151, 180
Ludensis Lucas 28, 137, 148, 180
Lukácsy (Lukaczy) Georgius 69, 126, 180
Lukó Paulus 137, 146, 149, 180
Luktor Imre 65–67, 127, 180
Luxemburgi Zsigmond 64
Luzsénszky Joachim 19, 28, 43–47, 49–53, 56, 71, 75, 125, 129, 180
Madrián (Méhes?) Pál 69, 95, 126, 180
Magnovics Joannes 94, 138, 146, 150, 181
Malaczik Nicolaus 108–109, 140, 181
Malcsovszky Joannes Casimirus 130, 161, 181
Marcus P. 138, 146, 181
Mariani Péter 41, 43–47, 51–54, 75, 79, 125, 181

Marosi Simon 136, 146, 181
 Matkovics Fabianus 137, 148–149, 181
 Matuskovics (Matuska) Joannes 136, 164, 181
 Megyery Jakab 94, 138, 147, 149–150, 181
 Méhes Pál 69, 94–95, 138, 147, 180, 181
 Menasághy Miklós 138, 148, 181
 Mensik (Danielis) Georgius 83, 130, 161, 181
 Mercatoris Matthias 137, 150, 182
 Merell Venceslaus 129, 182
 Mihalecz (Michalik) Martinus (Mathias, Michael) 108–109, 140, 182
 Mihályi István 18, 43–47, 51, 53, 74, 125, 128, 182
 Mikó Boldizsár Mátyás 76–77, 127, 129, 131, 162, 182
 Miksa, I. 85
 Minwicz Michael 107–109, 141, 182
 Miticzky Nicolaus 135, 154, 182
 Mladossik (Mladusics) Martinus 137, 148–149, 182
 Mogliai Lőrinc 65
 Mohácsy (Paulouicz) Gergely 18, 58–61, 63, 74, 126, 128, 182
 Molitoris (Gyöngyösi) Paulus 137, 149–150, 182 (Pater Petrus 138, 149)
 Monicz (Moricz) Michael 138, 147, 182
 Moro Ignatius 91, 92, 135, 158, 183
 Nagy Imre 100, 110–113, 119, 120, 140, 183
 Nagytapolcsányi Tamás 83, 131, 163, 183
 Náray Gergely 108–109, 183
 Nedeczky István 107–109, 141, 183
 Nemcsiszky Gergely 65
 Némethy Gáspár 89, 133, 157, 183
 Némethy János 66–67, 127, 184, 183
 Nienczovitus György 69, 127, 183
 Novak Michael 107–109, 141, 183
 Nováky Georgius 130, 160, 183
 Nováky Joannes 88, 157, 183
 Novoszedlik Georgius (Franciscus) 84, 104–105, 183
 Oláh Miklós 23, 27, 31, 46, 91, 103
 Ondreikovich (Ondreikowicz) Andreas 106–109, 140, 183
 Ondreikowicz Valentinus (Joannes, Augustinus) 107–109, 141, 184
 Ostrovinus (Otzovinus, Otrovinus) Martinus 153, 184 (P. Martinus 135)
 Osztroticzky Michael (Michael Osztraticzki) 131, 162–163, 184
 Osztroticzky Stephanus 131, 163, 184
 Ozoróczy (Oróczy) Kristóf 131, 163, 184
 Pálffy család 32
 Pálffy Mihály 104–105, 142, 184
 Pálffy Tamás 43–47, 49, 51, 52, 79, 125, 183, 184
 Paukovicz Nicolaus 108–109, 141, 184
 Pázmány Péter 11–12, 15–17, 21, 23, 27, 31, 36, 46, 53, 56–57, 65, 71–72, 80–81, 86, 94, 103, 105–107, 110–111, 114, 122, 160, 177, 180
 Péchy András 58–62, 69, 72, 74, 95, 126, 184
 Pethő Balázs (Ioannes Blasius) 110–113, 139, 184
 Petrovszky Venceslaus 136, 165, 184
 Petrus Martinus 136, 148, 151, 185
 Pipa János 138, 150, 185
 Posgay Miklós 17, 18, 19, 41, 42, 44–47, 51–54, 71, 74, 76, 125, 127, 185
 Praczenius Dávid 120, 131, 161, 185
 Prenkovics (Plinkovics) Daniel 131, 164, 185
 Püsky János 38, 51, 182
 Raczko Joannes 137, 147–148, 151, 185
 Radijovics (Radinics) Matthias 83, 164, 185
 Radossényi Márton 28, 42, 44–47, 55, 77, 90, 125, 185
 Radossényi Miklós 76, 89–90, 127, 134, 154, 185

- Rajkovics Georgius 104–105, 142, 185
 Rákóczi György, I. 32
 Rákóczi László 189
 Raphael Joannes 89–90, 135, 153, 185
 Rechwaldy (Richwaldy) Georgius 130, 160, 185
 Reszek (Rezik) Ambrosius 88–89, 133, 157, 185
 Révay Ferenc 131, 160, 186
 Révay Miklós 42, 44–51, 54, 125, 186
 Rezenyi György 19, 58–63, 74, 126, 128, 186
 Ribini (Ribényi) Joannes 95, 137, 149, 164, 186
 Ripényi (Ripnay, Ripnyáni) Matthias 94, 137, 149, 186
 Rodek György 28, 83–84, 131, 164, 186
 Rohonczy István 17, 27, 41–42, 44–47, 51–55, 61, 71, 75, 125, 186
 Rósa Lukács 110–113, 139, 186
 Salix János 120, 137, 147, 186
 Sárközy István 89, 90, 135, 154, 186
 Sartorides Martinus 136, 165, 186
 Schindel (Scandula) Christophorus (Joannes) 137, 147, 186
 Schlegel Máté (Mátyás) 28, 31, 42, 44–47, 49, 51, 55, 61, 125, 187
 Senkviczy (Gerbichich) Márk 43–47, 49, 51, 125, 187
 Sennyey István 81, 110, 112–113, 140, 187
 Sigrai István (Andreas, de Sigra) 107–109, 141, 187
 Simándi István 18, 74, 128
 Sixtus, IV. 64
 Skolka Joannes (Ladislaus) 108–109, 140, 187
 Smutkó Michael 137, 147, 149, 187
 Smutkó Stephanus 107–109, 141, 187
 Soóky István 81, 84, 129, 155, 187
 Soós János 66–67, 127, 187
 Sostaricz Michael (Franciscus) 104–105, 142, 187
 Spaczaj Paulus (Franciscus) 104–105, 142, 187
 Spintler Christophorus 103–105, 142, 187
 Stanicz Michael 140, 188
 Starnoczi Sigismundus (Ladislaus) 108–109, 140, 188
 Stomfai György (János) 137, 149, 188
 Strakovics Georgius 95, 137, 146–147, 188
 Suella (Svehla) György 58–61, 63, 126, 188
 Sári Michael (Martinus) 101–102, 143, 188
 Susith Gergely 58–62, 126, 188
 Szalay András 104–105, 142, 188
 Szalay István (licenciátus) 117, 143, 158
 Szalay István 84, 117, 129–130, 143, 158, 164, 188
 Szalgay (Szalay) János 130, 162, 188
 Szászfalusi Ferenc 129, 155, 188
 Széchényi György 12, 15, 17–18, 24, 37–38, 41, 43–47, 50–54, 74–75, 79, 115, 124–125, 128, 188
 Szegedi Ferenc Lénárd 42, 44–47, 51–52, 125, 188
 Szeleczky Mihály 130, 161, 189
 Szelepcsényi György 17–18, 24, 38, 53, 79, 103, 124, 127
 Szelepcsényi Mihály 76
 Szentbenedeki Dániel 88, 133, 156, 157, 189
 Szentbenedeky Ferenc 42, 44–47, 49–50, 51, 55, 125, 189
 Szentgyörgyi (Szent-Györgyi) István 94, 138, 147, 189
 Szentgyörgyi Ferenc 42–47, 52, 76, 125, 189
 Szentgyörgyi Nicolaus 141, 189
 Szentléleki János 107–109, 141, 189
 Szily András 88, 94–95, 117–118, 138, 149, 189

- Szily Márton 91–92, 135, 158, 189
Szinaiczin Ferdinandus 136, 165, 189
Szitarovicz Marcus 108–109, 140, 190
Szmukó Stephanus 92–93, 107, 108, 136, 165, 190
Szolcsány (Solozani) Martinus 106–109, 140, 190
Szopóczy Márton 76, 93, 127, 165, 190
Szömörödi Pál 108–109, 140, 190
Szucsán Martinus 83, 131, 163–164, 190
Szucsány (Schuzany, Suezany) Stephanus 107–109, 141, 190
Szvetkovics Jacobus 130, 162, 190
Tamius Franciscus 103–105, 142, 190
Tarczy Péter 110–113, 140, 190
Tarnóczy Mátyás 17, 41, 43–47, 51–52, 124, 190
Tatai János (Franciscus) 103, 114, 142, 190
Telegdy György 18, 74
Telegdy Miklós 23
Tessényi (Tesserinus) Zakariás 89, 153, 198 (P. Zacharias) 135
Tétényi (Jeszeni) István 83, 130, 191
Tilia Joannes 131, 159, 191
Tominicz Elias 137, 147, 191
Tornai János 101–102, 143, 191
Tótprónay János 66–67, 127, 191
Trenka Jeremiás (András) 66–67, 127, 191
Ujfalusy György 107–109, 120, 191
Újlaky János 85
Valkovicz (Valkouics) Michael 108–109, 141, 191
Várad István 140, 191
Várday Pál 40
Vásárhelyi János 107–109, 140, 191
Vaskouicz Stephanus 104–105, 142, 191
Vazán György 90, 134, 152–154, 191
Verancsics Antal 22, 85
Vieszkay Jakab 90, 134, 154, 191
Virág Mihály (Máté) 84, 91–92, 99, 130, 135, 158, 163, 191
Vitnyédi István 55
Vitnyédi Ferenc 42, 44–47, 55, 61, 125, 192
Vlahovics (Hlachovics) Daniel 130, 161, 192
Völgyes János 91, 135, 158, 192
Wesselényi Ferenc 24
Wolffay Georgius 107–109, 140, 192
Zakovics (Zakonyez, Zaskowicz) Matthias 108–109, 192
Zalezák György 130, 162, 192
Zelenszky Martinus (Franciscus) 100, 108, 109, 192
Zichy család 32
Ziegler (Zieglerinus) Michael 146, 192
Zongor Zsigmond 17, 19, 41–47, 51–54, 56, 71, 74, 124, 128, 192
Zóley (Zelöy, Földey) Ambrus 86, 131, 160, 192
Zrínyi Miklós 181
Zwolenszky Nicolaus 90, 134, 192
Zsembery (Zsembera) Mihály 89, 134, 153–154, 192

HELYNÉVMUTATÓ

A helynévmutató a teljesség igénye nélkül, a könnyebb eligazodás érdekében készült; csak a kísérőtanulmányban előforduló helyneveket tartalmazza. A forrásban szereplő településnevek névalakjait az Adattár I. táblázata foglalja magába főesperességek szerinti rendezésben, hogy a forrásközléssel összevetve könnyen használható legyen. Az esztergomi érsekséget (főegyházmegyét) a mutatóban nem rögzítettük. A személynévi adattár helynevei a mutatóban nem szerepelnek.

- Abaúj vármegye 34
Alsólopasó (Dolný Lopašov, SK) 83, 163
Alsóludány I. Ludányhalászi
Apácafalva 85
Apátkolos (Klížské Hradište, SK) 19, 73, 75, 128, 130
kolosi apátság I. Apátkolos
aradi prépostság (Arad, RO) 18, 41, 73–74, 125, 127
Aranyosmarót (Zlaté Moravce, SK) 154
Árdánfalva (Ardanovce, SK) 160
Árdanóc I. Árdánfalva
Árva vármegye 20, 25, 34–35, 82, 161
Ásványráró 91–92, 99, 158, 199
Aszós (Osuské, SK) 162
Ausztria 111
Báhony (Báhoň, SK) 146
Bajna 81, 154
Bajót 80–81
bakonybéli apátság 19, 73–74, 128
Balassagyarmat 28, 87, 159
bányavárosok 27–29, 32, 44–45, 55, 61, 93, 102, 165, 173, 179
Bars *vármegye* 22, 34–35, 67, 72;
-i főesperesség 20, 22, 27–31, 41, 44, 49–51, 55, 83, 88–90, 95–96, 98–99, 118, 121, 125, 134–135, 144, 152–154
Barskapronca (Kopernica, SK) 153
Barslédec (Ladice, SK) 153
Barsnémeti I. Garamnémeti
Barsszentkereszt (Garamszentkereszt, Žiar nad Hronom, SK) 61
Bart (Bruty, SK) 80–81, 129, 154
bátai apátság 11, 18, 73–74, 92, 128
Bazin (Pezinok, SK) 27–28, 109, 150
Bécs 30, 36;
Pázmáneum, bécsi egyetem 16, 23, 33, 39, 45–49, 57, 60–61, 66–67, 69–70, 77–79, 81–83, 86–87, 89–92, 94, 96, 98, 100–109, 111–115, 119–122, 140–141
Bélakorompa (Krompachy, SK) 95
bényi prépostság (Biňa, SK) 18, 62, 73–74, 80–81, 125, 128, 154
Bér 85
Bereg vármegye 34
Berkenye 85
Bodony 85
Boldog 85

- borsmonostori apátság (Klostermarienberg, A) 101
Borsod vármegye 34
Borsosberény 85
bozói prépostság 18, 37, 71, 73–75, 88, 124, 128
Brockó (Brodské, SK) 93
Broczkó I. Brockó
Búcs (Búč, SK) 80
Bussa (Bušince, SK) 117–118, 132, 159
Cered 117, 159
Csanád *egyházmegye* 41, 52, 63, 68, 70;
 -i apátság 19, 73–74, 124
Csehország 89, 173, 191, 197
Csejte 176
Csépanyfalva (Štefanov, SK) 93, 165
Cserhátsurány 85, 159
Csesztve 85–86
Csór és Surány I. Cserhátsurány
csúti prépostság (Csőt) 18, 72–74, 128
Csütörtökhely (Spišský Štvrtok, SK) 95, 152
Deáki (Diakovce, SK) 82, 120, 163
Debercsény 85
Debród (Dehrad', SK) 170
Dejte (Dechtice, SK) 61, 131, 146
Deresk (Držkovce, SK) 87, 132, 155
Diósjenő 86
Divény (Divín, SK) 86, 119, 159
dömösi prépostság (Dömös) 22
Dunamocs (Moča, SK) 80
Dunaszerdahely (Dunajská Streda, SK) 62, 147
Ebed (Obid, SK) 80
Eger: *egri egyházmegye* 16, 22–23, 26, 37, 43, 54, 65, 77, 86–87, 94, 96, 105, 110, 114, 119, 124;
 egri székeskáptalan 58, 71, 120
Egerszeg I. Nyitraegerszeg
Egyházasbást (Nová Bašta, SK) 117, 155
Erdély 27, 30, 33, 43, 44, 59, 69, 82, 94, 96, 106,–107, 109–110, 112–114, 120;
 -i egyházmegye 52, 59, 107, 109–110
Érsekkéty (Ket', SK) 80
Érsekújvár (Nové Zámky, SK) 24, 61, 76, 164
Érsekvadkert 26, 85, 132, 159
Esztergom 22–23, 25, 54, 90, 105;
 vármegye 22, 25, 34–35;
 -i székeskáptalan (főszékesegyházi káptalan) 18, 22–23, 30, 37–56, 58–65, 69, 70, 72–74, 76–79, 84, 90, 107, 112, 121;
 -i Primási Levéltár 15, 30–31, 35–36, 55, 123;
 -vári (szentistváni) prépostság 41–42, 54, 75;
 begyírói (szenttamási) prépostság 41, 54, 75
Felbár (Horný Bar, SK) 61
Felsőzellő (Velké Zlievce, SK) 85–86, 160
Fiume (Rijeka, HR) 43
földvári apátság (Dunaföldvár) 19, 41, 53, 71, 73–74, 95
Gajar 69, 120, 147
Galánta (Galanta, SK) 94, 147
Galgóc (Hlohovec, SK) 82, 101, 130, 160
Garamkürtös (Trubín, SK) 67, 134, 154
Garamszentbenedek (Hronský Beňadik, SK) 30, 90, 127, 152
 -i apátság (konvent) 16–17, 30, 73–74, 76–77, 90
Gázlós I. Brockó
Gömör *vármegye* 22, 34–35, 86, 117, 155–156;
 -i főesperesség 20, 22, 31, 41, 44, 49–51, 87, 97–99, 125, 132–133, 144, 155–156
Graz (Graz, A) 46–48, 66–67, 83, 94, 98, 112
Gusso I. Guszona
Guszona (Husiná, SK), 117, 133, 155
Gyarmat I. Kőhidgyarmat
Győr *vármegye* 35, 47;

- i egyházmegye* 11, 16, 26, 37–38, 52, 54–55, 82, 94, 96, 100, 109–111, 113;
-*i gimnázium* 33, 106;
-*i káptalan* 74, 84
hahóti apátság (Hahót) 73–74, 128
Hangony 87, 155
Harádics (Hradište pod Vrátnom, SK) 93, 131, 163
Háromszlács (Sliače, SK) 67, 157
Hartyán (Chrt'any, SK) 85
Hatvan 26;
-*i prépostság* 18, 62, 72–74, 126
Hédervár 87, 91, 120, 158
Herencsény 85
Heves vármegye 33–35, 37, 124
Hont *vármegye* 22, 25, 28–29, 34–35, 50, 156–158;
-*i főesperesség* 20, 22, 27, 31, 41, 49–51, 57, 84, 87–89, 95, 97–99, 117, 125, 143–144, 156–158
Hontbesenyőd (Pečenice, SK) 89
Horpács 85–86
Höflány I. Nagyhöflány
Jászó (Jasov, SK) 33, 37, 58;
-*i prépostság* 18, 62, 72–75, 124, 128
Kakat (Párkány, Štúrovo, SK) 80
kalocsai érsekség 52, 56, 112–113
Káposztafalva (Hrabušice, SK) 96, 151
Kapunár 55, 61
Kassa (Košice, SK) 37, 58, 106, 112
Kelecsény (Kelecsénypuszta, Magyarán-
dor) 85
Kéménd (Kamenín, SK) 80–81, 129, 154
Késmárk (Kežmarok, SK) 109
Kéty I. Érsekkéty
Kisecset 85
Kolozsmonostor (Cluj-Mănăstu, RO, Ko-
lozsvár, Cluj-Napoca, RO) 106, 108;
-*i apátság* 19, 70, 73, 75, 106, 108
Kolozsvár 174
Komárom 33, 119;
vármegye 22, 25, 34–35, 72, 158,
-*i főesperesség* 22, 25, 31, 41, 49–51, 83, 87,
91–92, 95–99, 117–120, 143, 158, 163–164
Komját (Komjatice, SK) 55, 82, 163
Köbölkút (Gbelce, SK) 80, 154
Kőhídgymarmat (Kamenný Most, SK) 80,
129, 155
Körtvélyes I. Szepeskörtvélyes
Krakkó (Kraków, PL) 46
Kraszna (Krásno, SK) 82, 130, 161
Krasznahorka (Krásna Hôrka, SK) 87, 132,
155
Kural (Kural'any) 80
Külső-Szolnok vármegye 37
Kürt (Strekov, SK) 117, 129, 135, 158
lekéri apátság 19, 62–63, 72–74, 126, 128, 152
leleszi prépostság 18, 73–75, 128
Lengyelország 29–30, 66, 69
Libád (L'ubá, SK) 80–81, 129, 155
Liptó *vármegye* 20, 22, 25, 34–35, 67, 87, 123,
133, 156–157;
-*i prépostság* 67
Liptótelepl (Liptovská Teplá, SK) 67
Lőcse (Levoča, SK) 65
ludányi apátság 19, 41, 71, 73, 75
Magyarnándor 85
menedékkői apátság 38, 75
Miszla (Mužla, SK) 80–81
Mocs I. Dunamocs
Modor (Modra, SK) 27, 95, 101, 107, 109,
148, 150
Mohács 22, 25, 38–40, 70, 75
Moson vármegye 35, 196
Muzsla I. Miszla
Nagybár I. Felbár

- Nagydaróc (Vel'ké Dravce, SK) 117, 160
Nagyhöflány (Großhöflein, A) 41, 54–55
Nagyölved (Vel'ké Ludince, SK) 80
Nagysalló (Tekovské Lužany, SK) 83
Nagyszombat (Trnava, SK) *-i egyetem* 16, 23, 27, 30–31, 33, 39–41, 45–48, 52, 55–58, 60–64, 66–70, 72, 76–78, 80, 83–87, 89, 90–94, 96, 98, 100–108, 111–115, 119–122, 141;
-i városlébánia 27
Nagyzellő I. Felsőzellő
Nahács (Naháč, SK) 93–94, 148
Nándor I. Magyarnándor
Németszőgyén (Nemecký Seldín, SK) 80
Nógrád 85;
vármegye 22, 25, 26, 34–35, 159–160;
-i vár 26;
-i főesperesség 20, 22, 31, 41, 49–51, 85–88, 95, 97, 98–99, 107, 117, 119, 159–160
milkói püspökség 22, 37
Nyergesújfalu 80–81, 155
Nyitra (Nitra, SK) *város* 112;
-i egyházmegye 16–17, 22, 25, 37–38, 52, 82, 86, 94, 96–97, 103, 105–106, 110;
-i székeskáptalan 63, 71, 81–82, 84–85, 92–93, 107, 109;
-i főesperesség (esztergomi főegyházmegye) 22, 27–28, 31, 41, 44, 49, 50–51, 77, 83–85, 88–90, 93, 95–96, 98, 118–122, 151, 160–165;
vármegye 22, 25, 29, 35, 66, 92, 93, 151, 153, 160–165
Nyitrabánya (Handlová, SK) 90
Nyitraegerszeg (Jelšovce, SK) 61, 84, 161
Nyitranagykér (Vel'ký Kýr, SK) 61, 83, 164
Nyitrasárfő (Nitrianska Blatnica, SK) 93, 161
óbudai prépostság 18, 38, 73, 124
Olmütz (Olomouc, CZ) 46–48, 83, 92, 94, 98, 101, 103
Osgyán (Ožďany, SK) 117
Ószéplak I. Kraszna
Parasztudova (Sedliacka Dubová, SK) 93
Pécs 38, 62;
-i egyházmegye 16, 22, 37, 52, 56, 120;
-i székeskáptalan 62, 69, 72, 74, 95
pécsváradi apátság (Pécsvár) 18, 53, 71, 73, 74, 84, 128
Pernek (Pernek, SK) 89, 93, 137, 148
Pest-Pilis-Solt vármegye 33–35
Pilis *vármegye* 26;
-i apátság 38
Pilismarót 80
Pinc (Pinciná, SK) 85
poroszlói prépostság 84
Pozsony (Bratislava, SK) 25, 27, 40, 68, 74;
vármegye 22, 27, 29, 34–35, 44, 66, 69, 72, 146–151;
-i kisszeminarium (Emericanum) 16, 46, 100–102, 106–107, 112, 115, 120–122, 143;
-i városlébánia 27, 62, 69, 95;
-i társaskáptalan (Szent Márton prépostság és bítelesbely) 18, 22, 30, 38–39, 41, 42, 49, 50, 52, 56–65, 67–70, 72–74, 76–78, 84, 90, 92, 94–97, 121, 124, 126–127;
-i főesperesség 22, 27, 29, 31, 41, 49–51, 83–84, 88–90, 93, 94–96, 98–100, 117–118, 120–121, 146–151
Pozsonyszőlős (Vajnory, SK) 120, 150
Pusztaszántó 85
Radosna (Radošina, SK) 84, 119, 151, 162
Rétság 86
Róma 36;
Collegium Germanicum-Hungaricum 16, 21, 31, 35, 40, 43, 46–49, 55, 57, 60–61, 66–67, 78, 83, 94, 98, 100–102, 106–107, 110–115, 119–122, 139, 144
Romhány 85

sági prépostság 18, 62, 73–74, 88, 128, 131, 159
 Sáros vármegye 34
 Sárvár 55, 112
 sasvári főesperesség 20, 22, 27, 31, 41–42, 49–51, 83, 88, 90, 92–93, 95, 97–99, 125, 136, 144, 162–165
 savniki apátság l. stauniki apátság
 somogyvári apátság 73
 Sopron 54–55;
 vármegye 35;
 -i beneficium(ok) 38, 41, 54–55, 62, 124–126, 176
 stauniki apátság 65, 72, 75, 127
 Stepano l. Csépanyfalva
 Sümeg 38, 51;
 -i apátság 18, 74, 128
 Süttő 80
 Szabolcs vármegye 34
 Szakolca (Skalica, SK) 27–28, 44, 55, 164
 Szanda 85
 Szárazpatak (Suchá nad Parnou, SK) 93, 150
 Szatmár vármegye 34
 Szátok 26, 85–86
 Szebegény l. zebegényi apátság
 szebeni prépostság 18, 73, 74, 127
 Szécsény 57, 59
 Székesfehérvár 38
 szekszárdi apátság 18, 73–74, 84, 128
 Szélnye (Sielnica, SK) 93, 165
 Szente 86
 Szentgyörgy (Svätý Jur, SK) 27, 107, 109, 149
 szentgyörgymezei prépostság 22, 41, 54, 70, 75
 Szentjobb 19, 70, 73, 75, 129
 Szentlőrinc (Érsekvadkert) 85
 Szentsimon 87, 156

Szepes *vármegye* 22, 29–31, 34, 35, 68, 85, 151–152, 164;
 -i társaskáptalan 18, 38–40, 42, 51–52, 64–68, 72–76, 78, 87, 107, 109, 121;
 -i főesperesség 16, 18, 49–50, 57, 64–69, 95–96, 98, 100, 146, 151–152
 Szepeskörtvélyes (Spišský Hrušov, SK) 96, 152
 szerémi püspökség 44, 52, 68
 Szilézia (Lengyelország) 43
 Szkópia l. Szkopje
 Szkopje (Skopje, MK) 63
 Szlovákia 29–30
 Szőgyén (Svodín, SK, régebben Mad'arský Seldín, SK) 80, 81, 129, 155
 telki apátság 19, 73, 74, 128
 Tepla l. Liptótepla
 Terény (Terany, SK) 85
 Tereske 26, 85–86
 titeli prépostság 72, 73, 74, 126–127
 Tokod 81
 Torna *vármegye* 22, 34–35, 93;
 -i főesperesség 22, 27, 31, 41, 49–51, 88, 93–94, 97–99, 101, 117, 143
 Trencsén vármegye 25, 34, 88, 103
 Trubin l. Garamkürtös
 Turóc *vármegye* 34–35, 76, 82, 84, 129, 160–162;
 -i prépostság (konvent) 16, 18, 20, 25, 30, 32, 73, 76, 77
 Turócszentgyörgy (Turčiansky Ďur, SK) 77, 162
 Turócbéla (Belá, SK) 160
 Ugocsa vármegye 34
 Ung vármegye 34
 Uraj (Ózd) 87
 Vác 26, 56;

-*i egyházmegye* 16–17, 22, 26, 37–38, 52,
68–69, 85–86, 107, 109, 124, 160
Vadkert I. Érsekvadkert
Vágsellye (Šal'a, SK) 57, 61, 81, 162
Vágújhely (Nové Mesto nad Váhom, SK)
163;
-*i prépostság* 37, 75, 107
Várad (Oradea, RO) 24;
-*i egyházmegye* 52, 56, 65, 68, 94, 125–126
váradhegyfoki prépostság 18, 73, 75, 125,
128
Vas vármegye 35, 66
Vásárhely (Trhovište, SK) 80
Vásárút (Trhová Hradská, SK) 61, 138, 150
vasvári káptalan (Szombathely) 39, 57, 70
Veszprém vármegye 35;
-*i egyházmegye* 16, 22, 26, 35, 37, 74, 94, 109,
112, 113;
-*i székeskáptalan* 52, 107
Visegrád vármegye 26
szentandrási apátság (S. Andreas iuxta
Véssegrad) 19, 53, 70, 73, 75
Vittenc (Chtelnica, SK) 84, 163
zágrábi egyházmegye 100, 106, 110–113, 139
Zala vármegye 35
zalavári apátság 41, 54, 71, 75
zebegényi apátság 19, 56, 71, 73, 75
Zemplén vármegye 34
zirici apátság 119, 120
zobori apátság 19, 38, 73, 75, 124, 128
Zólyom vármegye 22, 34–35, 165;
-*i főesperesség* 22, 28, 31, 41, 49–51, 89–90,
93, 97–99
zsámbéki prépostság 18, 62, 73, 74, 128

DER ERSTE SCHEMATISMUS DER ERZDIÖZESE VON ESZTERGOM (1647)

Der Schematismus des Esztergomer Erzbischofs György Lippay über das Priestertum der Esztergomer Erzdiözese befindet sich unter der Nummer „Archivum Ecclesiasticum Vetus 233.“ im Archiv des Primas-Erzbischofs von Esztergom. Durch die Bearbeitung und originaltreue Ausgabe des ersten priesterlichen Namensverzeichnisses der Erzdiözese haben wir versucht, den Zustand der Esztergomer Erzdiözese auf Grund einer Quelle, die die vollständige, in einem Zeitpunkt – nach Péter Pázmány, aber noch vor der bedeutungsvollen Ära von György Széchényi – aufgenommene Namensliste der Suffraganen, Kanoniker, geweihten Priester und Seminaristen der Erzdiözese enthält, darzustellen. Der größte Teil des Personen- und Ortsnamen des 1647 auf Bitte von György Lippay gefertigten und am Anfang 1648 ergänzten Schematismus lässt sich mit der Hilfe der bisher veröffentlichten Universitätsmatrikeln, Belegsammlungen, Kapitel-Geschichten und des Katalogs der Visitationen in der Esztergomer Erzdiözese identifizieren, was auch eine Rekonstruktion der horizontalen und vertikalen Bewegung der genannten Kleriker innerhalb der Gesellschaft ermöglicht.

Die einführende Studie und die Bearbeitung der Quelle bestehen aus zwei Teilen. Im einführenden Teil wird beabsichtigt, durch den Schematismus die Flächenausdehnung und die Gerichtsbarkeit der Erzdiözese darzustellen. Hier wird auch die unvermeidbare Vorgeschichte betrachtet: die wesentlichen Stationen des Wirkens von György Lippay, und einige Details der Religionsverhältnisse Ungarns des 17. Jh, die zum Verstehen der Quelle wichtig sind. Parallel dazu haben wir ebenfalls angestrebt, den Platz dieses Namensverzeichnisses unter den ähnlichen, gleichaltrigen Quellen zu finden. Im zweiten Teil haben wir das den größten Wert des Schematismus verkörpernde Personennamen-Material auf Grund eines Gesichtpunktesystems, das sich ohne maßgebende Änderung auf die vollständigen priesterlichen Datensätze der Erzdiözese hinsichtlich Biografie, Adressen und Positionen anwenden lässt, geprüft. Unsere primären Fragen bezogen sich auf das Funktionieren der Erzdiözese, sowie auf die geistliche und materielle Situation, weiterhin auf die potentielle Mobilität des Mittelstandes bzw. des geweihten Priestertums. Die erhaltenen Angaben könnten nichtsdestoweniger durch eine

weitere Bereicherung mit weiteren Quellen in einen umfassenderen Kontext eingebettet werden: Dieser ist derjenige des ideengeschichtlichen Vorgangs der katholischen Erneuerung und der Wiederherstellung der Kirchenverwaltung. Unsere Quellen zeigen, dass in diesen Vorgängen gerade jene Personen, die in der Mitte des Jahrhunderts auf den pázmányischen Gründen beruflich und geistig fortgekommen sind, und mittlerweile schon im Dienst der Erzdiözese ihre Berufung zu erfüllen bemühten, Hauptdarsteller wurden.

Bei der Erstellung der inneren Ordnung des Schematismus von György Lippay wurde wahrscheinlich der von Péter Pázmány zusammengestellte und an der Erzdiözesansynode von 1629 registrierte Datensatz als Muster berücksichtigt. Dank dieser Tatsache stimmt die innere Ordnung der zwei Quellen überein. Die Aufgabe des Schematismus war aller Wahrscheinlichkeit nach, zu einer generellen, das ganze Land umfassenden Vermessung zusammengetragene Informationen zu leisten. Mit ähnlichem Zweck entstand eine Inventur über die konfessionelle Verteilung des Landes einige Jahre früher (um 1646). Die Angaben dieser spiegeln sich schließlich einige Jahre später (1650) in der von György Lippay an den Heiligen Stuhl versandte *visitatio liminum* wider.

THE FIRST SEMATISMUS OF THE ARCHDIOCESE OF ESZTERGOM (1647)

Archbishop György Lippay's sematismus about the clergy of the archdiocese of Esztergom, can be found under number 233 in Archivum Ecclesiasticum Vetus at the Prímási Levéltár (archbishopric archives) in Esztergom. By processing and publishing an authentic edition of the first clerical register of names of the archbishopric of Esztergom, we made an attempt to present the condition of the archdiocese of Esztergom, using a source that includes the entire list of the suffragans, canons, lower clergy and novices of the archbishopric admitted at the same time – after Péter Pázmány, but before György Széchenyi's age of great importance. The majority of the personal and place names of this sematismus – compiled in 1647 at the request of archbishop György Lippay, and amended in the beginning of 1648 – can now be identified with the help of registers of university students, databases, history of chapters published by this time, and the catalogue of the records of canonical visitations in Esztergom. Thus the reconstruction of the horizontal and vertical social movement of the named clericals has become possible.

The introductory essay and the elaboration of the source are divided in two parts. In the introductory part, we wish to present the territorial range and the jurisdiction of the archdiocese with the discussion of its antecedents: the most significant stages of György Lippay's activity as well as certain relevant aspects of the religious relations of Hungary in the 17th century. Besides, we aimed to define the position of the register of names among other similar sources from the same age. In the second part, we studied the material of personal names, which counts as the most valuable segment of the sematismus, from viewpoints that can be applied without significant changes to the biographical data of the titles and offices of the entire clergy of the diocese. Our primary questions are related to the operation of the archdiocese, the spiritual and material status, and elbow room of the middle class and the lower clergy. However, expanding the research with other sources allows the data gained through the analysis to be put in a wider context, and that is the historical process of the catholic renewal and the restoration of the ecclesiastical polity. According to this source, it was precisely those who, proceeding from the foundations of Pázmány, had been working at the archdiocese by the middle of the

century to fulfil their vocation that became the dominant figures of aforementioned process.

In the forming of the internal order of the sematismus, György Lippay probably followed the precedent of data listed at the diocesan council in 1629, which had been made to be compiled by Péter Pázmány. Therefore, the content arrangement of the two sources is identical. The obvious purpose of the sematismus was to provide an overview for a general, country-wide survey. Another census with a similar goal was made a few years earlier (in about 1646) about the distribution of denominations across the country. A few years later, these data were sent to the Holy See (1650), and could be revisited there in the *visitatio liminum* of György Lippay.

IL PRIMO REGISTRO DELL'ARCIDIOCESI DI STRIGONIO (1647)

Il registro del clero dell' Arcidiocesi di Strigonio, di György Lippay, arcivescovo di Strigonio, si trova nell' Archivio primaziale di Strigonio, nell' Archivum Ecclesiasticum Vetus 233. Con l'elaborazione e con la pubblicazione contestuale di questo registro proviamo a presentare la situazione dell'Arcidiocesi di Strigonio – dopo Péter Pázmány, ma ancora prima della significativa epoca di György Széchényi – sulla base di una fonte, che contiene il completo catalogo di suffraganei, canonici, basso clero e del arcivescovado inserito simultaneamente. La grande parte dei nomi di persone e luoghi del registro – composto nel 1647 su richiesta di György Lippay e completato all'inizio del 1648 – con l'aiuto di matricole universitarie, basi di dati, storie di capitoli e catalogo dei verbali delle visite ecclesiastiche, diventava identificabile. Con questo rendeva possibile la ricostruzione del movimento sociale orizzontale e verticale degli ecclesiastici menzionati.

Lo studio introduttivo e l'elaborazione della fonte consta di due parti. Nella parte introduttiva vogliamo presentare l'estensione territoriale e l'autorità giudiziaria dell'arcidiocesi a mezzo del registro, trattando qui anche dei precedenti necessari: una stazione importante dell'attività di György Lippay nonchè i dettagli importanti delle condizioni religiosi in Ungheria nel XVII. secolo dal punto di vista della comprensione della fonte. Parallelamente cercavamo di definire la posizione del registro fra fonti simili e contemporanee. Nella seconda parte analizzavamo la più preziosa parte del registro, il materiale dei nomi di persone, sulla base di una prospettiva che è applicabile a tutti gli elenchi dei dati biografici, titolari ed amministrativi del pieno clero dell' arcidiocesi. Le nostre domande primarie riguardavano l'andamento dell' arcidiocesi, la posizione intellettuale e finanziaria e la possibile libertà d'azione del ceto medio e basso clero. Possiamo mettere in un contesto più globale i conosciuti dati della ricerca con il completamento delle ulteriori fonti, cioè nel processo ideologico della Riforma cattolica e nel processo della ricostruzione del governo ecclesiastico. In questo corso sono diventati protagonisti, appunto quelli personaggi, che – proseguendo dalla base di Cardinal Pázmány - secondo questa fonte, già a metà del secolo lavoravano in relazione all' arcidiocesi sul compimento della loro vocazione.

L'ordinamento del registro di György Lippay fu costruito probabilmente sul modello del database composto da Péter Pázmány nel sinodo diocesano nel 1629, grazie a questo l'ordinamento contenutistico delle due fonti è identico. Il compito del registro sicuramente era l'offerta delle informazioni generali per la verifica del paese. Con lo scopo molto simile un registro della situazione confessionale era stato preparato in Ungheria qualche anno prima (verso il 1646). Questi dati possiamo rivedere alcuni anni dopo, nel *visitatio liminum* di György Lippay (1650).

PRVÝ SCHEMATIZMUS OSTRIHOMSKEJ HLAVNEJ DIECÉZY (1647)

Pod číslom 233. ostrihomského *Prímási Levéltár Archivum Ecclesiasticum Vetus* sa nachádza schematizmus ostrihomského arcibiskupa Györgya Lippayho o kňazstve ostrihomskej hlavnej diecézy. Spracovaním a vydaním verným textu prvej databázy mien arcidiecézy sme spravili pokus na to, aby sme stav ostrihomskej hlavnej diecézy predstavili podľa takého zdroja (po Petrovi Pázmányovi, ale ešte pred veľkovýznamnou érou Györgya Széchenyiho), ktorý obsahuje celý zoznam podriadených, kanonikov, kňazstva a seminaristov arcidiecézy, zaznamenaný v tom istom čase. Väčšia časť osobných mien a mien miest schematizmu, ktorý bol zostavený na prozbu Györgya Lippayho v 1647, a doplnený na začiatku roka 1648, sa stal identifikovateľným s pomocou už vydaných univerzitných matrik, databáz, monografií kapitulov a katalógov so záznammi ostrihomskej cirkevnej návštevy. Týmto sa umožnila rekonštrukcia horizontálneho a vertikálneho spoločenského pohybu menovaných cirkevníkov.

Úvodné štúdium a spracovanie zdroja sa skladá z dvoch jednotiek. V úvodnej časti chceme predstaviť cez schematizmus územné rozšírenie hlavnej diecézy a právnej autority. Tu chceme rokovať aj o potrebných históriách: o významnej zastávke pôsobenia Györgya Lippayho a o niektorých detailoch náboženských podmienok Maďarska v XII. storočí, ktoré sú z pohľadu chápania zdroja dôležité. Paralelne s týmto sme sa snažili určiť miesto databázy mien medzi podobnými, súčasnými zdrojmi. V druhej jednotke sme preskúmali v schematizme najcennejší materiál osobných mien podľa takých kritérií, ktoré sa môžu bez významnej zmeny aplikovať na biografické, titulné a administratívne série údajov celého kňazstva diecézy. Naše prvoradné otázky sa vzťahovali na fungovanie hlavnej diecézy, na intelektuálnu a materiálnu situáciu strednej vrstvy a kňazstva, na ich možnú pohybovú zónu. Rozšírením výskumu ďalšími údajmi sa umožní umiestnenie údajov získaných pri analýze v rozsiahlejšom kontexte. Toto je proces histórií teórie katolíckeho obnovenia a reštaurácia cirkevnej vlády, v ktorej dostali hlavnú rolu práve tí, ktorí presunom od pázmányských základov podľa týchto zdrojov už v polovici storočia pracovali na splnení svojho povolania vo väzbe hlavnej diecézy.

Vo vytvorení vnútorného poriadku schematizmu György Lippay pravdepodobne považoval ako vzor sériu údajov zaznamenanú do záznamu na cirkevnej synode v roku 1629. Vďaka tomu je obsahový poriadok zdrojov rovnaký. Úlohou schematizmu bol pravdepodobne to, aby poskytol informácie pre všeobecný, celoštátny prieskum. S podobným cieľom sa zrodilo pred pár rokmi (okolo 1646) jedno sčítanie o stave vierovyznania obyvateľstva. Údaje týchto prieskumov nakoniec môžeme vidieť o pár rokov neskôr vo *visitatio liminume* Györgya Lippayho (1650), poslaného Svätej stolice.

Kiadja a Mika Sándor Egyesület (Budapest)
Felelős kiadó: Bojtos Anita

Készült a veszprémi OOK-Press Nyomdában
Felelős vezető Szathmáry Attila
ISBN 978-963-89995-0-4
2014

